

Philol.

R
1727

R II. e. 600.

931

4-AA

7378.

Be. 600.

L

13.

Reliquit ex se heredem neminem
sed innumerabiles virtutes.
Quæ ej non modo
superstites

Immortales sint necesse est.
Inspector

Bene Beati. Nam bñs precare,
non tibi ostendi.

... C. E. T.

W. D. 1792

PROVERBIUM
ex
Donatione Mago.
rum Matth. 2

de
mirabili Dei Provi-
dentia:

SI NON DABIT BETH-
LEHEM, TAMEN ORIENTIS
AS OSTE DABIT.

Ex Donatione
GENEROSSIMI, STENUISS.
Dr. Gmündel Adam V. L. L. Offm.
Dr. PATRONI mei honoratissimi,
municipificentissimi.

Henricus Crüger,
Pastor Wildberg.

MAGNI ' AURELII
CASSIODORI

Viri Inlustri & Magnifici
Senatoris

Exquaestor. S. Palatii, Excus. brdinar.

Ex Magist. officior.

Præfetti Prætorio & Patritii,
ad extremum

Monachi & Abbatis
Coenobii ad urbem Ravennatem,

LIBER

DE AMICITIA ET AMORE

mundior in mundum emissus

operâ & impensâ

IOHANNIS BERNHARDI

IUSTI Jcti & Philologi F.

ZINZERLINGI.

Anno Mortalium Omnium Redemptoris

M. DC. LXVII.

ineunte,

ROSTOCHII,

E. Cattirerographeo Chiliano.

Generosissimis, Strenuissimis,
Amplissimis, Prudentissimis
ORDINUM PROVINCIALIUM MECHLENBURGICORUM
DEPUTATIS,

Dominis Meis Gratiosissimis,
Patronis Benignissimis,
Strenx Xenijve vice
folia hæc

non ex arboribus parum - felicibus decerpta,
qualia Sux Generositates & Amplitudines
christianissimo supercilio aspernantur;
nec auro argentoq; ducta,
qualia, felicibus solum patentia, à meâ tenuitate exulante;
sed papyracea dumtaxat, inscripta
Celsiam odorem *Amicitia & Amoris* Celsiodori,
devotissimâ mente manuq; offero,
cum voto omnigenæ faustitatis,
eundem favorem,
quo

**Suarum Generositatum & Amplitudinum
Antecessores Beatissimi**

Parentem meum JUSTUM, dum vita manebat,
ob officia & consilia fidelissimè ad urnam usq; promissa
benignissimè prosecuti sunt;
pro me sororeque meâ unicâ
præfati Earundem Oprionis in *Areopago sincerissimè*
liberis utriusque sexus unicis,
pijsimè exambiturus,
nosque Gallinæ non admodum albæ filios ut respiciant,
ad extremum suppliciter & demissè obtestatus,
Suarum Generositatum & Amplitudinum
Cultor Devotissimus

EDITOR ET AUCTOR.

Modesto & Benevolo Lectori.

Quod Socrates Philosophus acutissimus ad pu-
erum quendam forte non inelegantem, quem
pater locuples per pædagogum miserat, ut
cerneretur, indolesq; ejus ex *Φυσιολογία*
cognosceretur, palam dixit: *Loquere ut te videam*; id pro-
cul dubio in me si non facie, at titulo forsitan aliquo speci-
otum nonnulli non tam Philosophi quam Sophistæ, quales
deformât Diog. Laërt. lib. 2. in Vit. Socr. p. m. 708. & Sca-
liger F. Jamb. gnom. 34. clam torquebunt. Fateor equi-
dem ingenuus, me parum speciminis publici, quod so-
lidè de meis testaretur studiis, hætenus edidisse. Verum
voluntas mihi non defuit, sed facultas. Novit enim Deus
καρδιογνώστης, quanto tangar desiderio talentorum mihi
ab ipsius immeritâ gratiâ impertitorum bono publico
fœnerandi, constatq; inter amicos meos bonosq; omnes
de animo meo rei literariæ pro meâ virili juvandæ. Qui-
bus echeneisin hæc mea propensio huc usq; sufflaminata
fuerit, ei non ignotum est, cui nihil ignotum. Atq; hinc
vix deprecatione opus haberem. Verum enim verò ut
tantum detractorum genuinos retunderem, tandem rupi
silentia. Sisto itaq; atq; in scenam iterum produco CAS-
SIODORUM non quidem totum (præsens enim hoc
mea conditio non fert), atramen non minimam vilissi-
mamve ejus partem, quæ est Commentarius s. Tracta-
tus, *DE AMICITIA ET AMORE*. Sed & hæc iterum
videor mihi videre unius vel alterius Philosophiæ non
tam veræ quàm simulatæ affectatoris linguam bisulcam,
obtrecta bundi, quod Philologum potius quàm Juridi-
cum agam. Orabit pro me causam CL. *Joh. Fridericus*
Gronovius, Philologus æquè ac JCtus, cujus verba integra
X 2 expre-

ex præfat. ad Lect. præmissa Diatribæ in Silvas Papinianas bona fide huc transsumam: Nil egi (inquit) turpis lucri (quod his studiis non quæri sciunt parasitastri quidam parvuli, qui cum omni æruscandi genere se sagi, nârunt, & lacrymas miserorum & sanguinem cotidie in digitis componunt, bonis viris modicas & honestas opes, & criticam nec Cereri parandæ facilem nec Lyxo ceu probum obijciunt) aut inanis ostentationis gratiâ, ad quam prorsus ineptus sum: sed mente omnia simplicissima & publici boni juvandi cupidine. Oraculum enim mihi illud sapientissimi vatis, cujus singulos versus singulas sententias dicebat incomparabilis Vir & Consul. *Εἰ γὰρ λαβὼν ἑκάστῳ, ὃ, ἡ δύναμις ἡ καλὸν, διέλθοι τῷ π, κ' ἐς κρινὸν φέροι πατρίδι, κακῶν αὖν αἱ πόλεις ἐλασσόνων περὶ ῥά μιναι τὸ λοιπὸν εὐτύχοιεν αὖν.* — — — Nec deerunt proximè hos funem ducentes, — — — barbari & cōremtores humanitatis & literarum: qui veram eruditionem Grammaticam apellant, incorruptos illos sanæ sapientiæ Magistros, Græcos dico & Latinos Scriptores, Pædagogis delegant, Qui nisi animam pro sale haberent, nunquam eo cederent insolentiæ, ut, cum ipsos cruda studia ad cæcinæ facundiæ rabiem aut aliam quæstuariam artem apellere coegerit infelicitas sua vel auri sacra fames, malum morem suū omnibus pro lege esse cuperent, & præstantia quævis ingenia in eundē imperitiæ ludū damnari. Sed ejusmodi graculorum censiones, quibus nec ciccum suum Plautus, nec nauci Afranius muta ret, facile elevamus: nec tam humili sumus animo, ut cum illâ natione, nisi quatenus publicum bonum & antiquitatis & posteritatis cura iusserit, vel sustineamus componi. Fruantur in-

tur infania sua: Baccho bacchanti adversari est jurare in eadem orgia. Apud æquos & sanos judices Accio idem quod Titio jus erit, & ab his nescio, laudari malim, an reprehendi & erudiri. Huc usq; Grönovii verba. Sed quid Cybariticorum istorum vertagorum à me amolior linguam, quum eam ipsam jam ante me expertus sit Genitor meus Justus p. r. teste Programme, quo LL. Humanitatisq; cultores ad geminum (quod vocant) collegium, alterum Juridicum super re monetariâ & institutionū; alterum super Triumviros Amorum Catullum Tibullum & Propertium invitavit. Hæc dum profero, nemo existimet, esse hæc dicta probis, doctis, sapientibus, alto quorum corde manet pietas cultusq; supermi, ut utar metris Guil. Sallustii du Bartas hebd. 2. diei 1. lib 3. & me istos nescire distinguere à veris Ictis. Imò cum Christoph. Ad. Ruperto observ. in Flor. 4. 12. 34. scio tantum differre, quantum Hypanis Veneto distat ab Eridano, quantum Justitia illa Deum soboles ab ipso Diabolo, qui Justitiæ semper adversatur. Illorum latratum & sibilum privatum Spartanâ mente sperno: horum publicum calculum & applausum certus mihi promitto. Nec in hoc animi fallari: cum multos habeam Antecessores, quorum auctoritatem non defugio. Sic insequentes Icti Dionys. & Jacobus Gothofredi pater & filius, ille Cicero-nem & Autores L.L. hic (cujus Codicem Theodosianum titulo tenus jam ante hosce 14. misfallor, annos promissū frustra hactenus expectavimus) Philostorgium, Obertus Ciosanuis Lucretium, Jul. Patius à Berigâ Ethicam Aristotelis, Franc. Juretus Symmachi epistolas, Guil. Fornerius cum Petro Brossea Casiodori varias, parens meus Justus Valerii Flacci Argonautica, Conv. Rittershusius (præter alios) Oppianum & Salvia-num, illum scriptorem secularem, hunc Ecclesiasticum,

Joh. Heringius Ambrosium Mediolanensem & Mattheum Vindocinensem utrumq; Ecclesiasticum illum Rhetora, hunc Poetam, notis cedro dignis illustrarunt. Taceo jam *Jac. Revardum, Franc. Hotomannum, Marqu. Freherum, Barn. Briffonium* (cujus A. C. 1591. in tumultu Gallicano immeritum suspendium, perfectionem libri illius, quem incudi à se submissum morte sua magno Reip. detrimento periturum, in articulo mortis, verbis suspensis questus est, suspendit), *Guil. Budaum, Hug. Grotium* (cujus heic ante duodeviginti, si rectè memini, annos præter spem defuncti cor cum reliquis intestinis nostras sequestriparæ semper virgini dicata ædes commendatum fover) *Jacobum Cujacium* (qui publicè ad parietes Europæ nostræ affixerat Jctos verborum peritiores esse quàm Grammaticos), de quibus omnibus plerisq; adeatur præ cæteris *Jos. Arndius* in oratione de contemptu Philologiæ & *Andr. Senfieb.* in Dedicat. variar. antiqu. navium silvæ præmissa. Possent hisce tantis viris alii, qui similiter Themidi Musas politiores junxerint, addi; ἄλλοι & πολλοὶ ἄλλοι; quare iis enumerandis supersedemus. Sed propius ad nostrum Cassiodorum accedamus. Num materia illa, de qua in hoc opusculo tractatur, planè à jure nostro aliena eiq; incognita est? Minimè. Facillimum hoc probatu esset, si usus exigeret: verum cum id satis affatim cum aliis *Ludov. Carbo* tr. de Pacificatione & inimicorum dilectione, *Joh. de Lignano* tr. de Amicitia (Tract. tract. tom. 12. pag. 227.) & *Petrus Gotofredus de Amore* declararint, neq; iis nunc immoramur. Nec Autor noster à foro Juridico eliminandus est, quippe qui, si quis alius, Jctum suo tempore egerit felicissimum. Ejus consiliis usi fuere *Theodericus Bernas*

nas 1. Veronensis (vulgò *Odrich von Bern*) ejus filia *Amalasuntha* Eutharico Cillicæ nupta, nepos ex his *Athalaricus*, sororis *Amalafredæ* filius (quem vulgò nepotem ex sorore dicimus) ex *Thrasimundo Vandal.* in Africâ Rege IVto, *Theodahatus*, & neptis *Mathasunthæ* maritus seu progener *Vitiges*, pleriq; omnes *Ostrogothorum in Italiâ Reges*; attestante volumine, quod *Variarum* nomine ipse prænotavit. Quod volumen quid aliud est, quàm Codex Legum, Edictorum, Rescriptorum & Formularum, nomine prælaudatorum Principum emissorum, ut illum eodem jure *Codicem Cassiodorum*, quo *Ant. Faber* suum *Fabrianum*, nominare liceat; imo meli-
 ore, eo quod plurima ejus Rescripta autoritate Regiâ composita sub idem admodum tempus, quo ultimorum Romanorum Imp. leges promulgatæ sunt, prodierint, & stilo (qui si asperiusculus est & pompaticus, seculo hoc condonandum, de quo ita *Nicol. Causinus* lib. 3. de Eloq. sacr. & Prof. c. 14. *Magna Aurelii Cassiodori mens, qui inter Gothici seculi barbariem quasi sidus quoddam eluxit, stilo veniam deprecatur, & facile impetrat*) tam similia hisce sint, quàm lac lacti aut ovum ovo, ut nescio quo pig-
 nore certares, utraq; ex unis iisdemq; scriniisf. *Cancel-
 lariis* (ut vulgò dicuntur) profecta. Porro hic noster non tantum in secularibus literis omnium suo ævo facile eru-
 ditissimus, sed & Scripturarum Divinarum lectione ple-
 nissimus fuit; unde non solum ut Jctus & Historicus se-
 cularis nominatissimum illum *Variarum Codicem & Histori-
 am Gothicam* (cujus amissæ *Epitomen* nobis reliquit *Jor-
 nandes* s. *Jordanus*), verum etiam ut Theosophus seculo
 subductus plurimos Ecclesiasticos condiderit tractatus,
 quorum catalogus extrat apud *Joh. Trithem.* de script.

Ecclesiast. Possiv. appar. sac. Bellarm. de script. Eccles.
Gesn. biblioth. & alios, qui Bibliothecas s. Commen-
tarios de scriptor. præprimis Ecclesiast. edidère. Inter
hosce ultimos non ultimum meretur locū commemo-
ratus *Commentarius de Amicitia & Amore*. Hujus quam-
libet nō meminerint Trithemius, Bellarminus aliq; modō
adducti autores, non tamen ideō ipsi abjudicandus vide-
tur: quippe qui potuerit esse in numero eorum tractatū,
quos ad notitiam suæ lectionis non venisse, aut an extent
seignorare fatentur aperte Trithemius & Bellarminus.
Hinc non video, quid nos movere possit, quō minus
hunc partum verō & legitimo restituamus parenti, nostro
nempe Cassiodoro: in quo nobis præiit Autor Editio-
nis Genevensis, quisquis ille fuit, quæ parata est A. C.
1650. Aliàs nulla ferè aut exigua, quantum mihi pene-
trare licuit, tractatus hujus apud assiduos extat scriptores
memoria. Florilegiorum compositores aliquot, qui se
mihi obtulère, evolvi, sed neminem (nisi me oculi fugi-
tivi sefellerunt) reperi alium, qui ejus autoritate uteretur,
præter *Tob. Magirum* in polymnem. p. m. 115. 116. 138. &
Ott. Freundium in Floscul. Amicit. sed unico tantū lo-
co, pag. nim. 69. ; nam reliquis gnomas ejus nomine Pe-
tri Blesensis citat. Et huic Petro etiam Tractatus quidam
De Amicitia Christiana à Trith. & Bellarm. adscribitur, &
operibus ejusdem à Joh. Busæo Jesuita adnectitur. Sed
ut dicam, quod res est, commentariolus ille de Amic.
Christ. quinomine jamjam allegati Petri venditatur,
tantū Compendium est partis prioris operis Cassiodo-
rani, quod ille fortè exercitii ergo vel aliā quāpiam de
caussa ipsi soli notā coarctavit, ut dici non injuriā queat
Cassiodorus contractus. Quod attinet argumenta, qui-
bus

Busæus probare conatur, Petro Bl. accepto feren-
dum esse sæpius nominatum tractatum, eadem illa facili-
tate Cassiodoro applicantur. Videamus verba Busæi, quæ
integra hæc sunt: Tractatum aliquem de Amicitia Chri-
stiana à Petro Bl. editum fuisse fidem facit Catalogus
Joh. Trithemii, in quo etiam primum locum inter Ble-
sensis opuscula obtinuit. An autem præsens Tractatus,
quem nos hic in lucem edimus, Blesensem vendicet pa-
rentem & auctorem, in controversiam vocari potest:
nam Trithemius diserte scribit, libri de Amicitia Christi-
ana principium sumi ab his verbis: Quoniam diminu-
tae sunt veritates, quæ verba non sunt in Tractu nostro.
At nihilominus in eam sententiam prorsus inclino,
Tractatum hunc legitimum esse Blesensis partum, non
eō solum, quod codex formulis ante 80, ut apparet, an-
nos excusus (quem unum, eumq; mendis oblitum, Con-
fluentia nactus sum) in fronte præferat Petri Bl. no-
men, sed multo magis, quod tota orationis structurā
sententiarumq; acumine purū putumq; Bl. repræsentet.
Quod si verum est, extremum in hoc opere locum oc-
cupavit, cum mox in foribus opusculi ingenuè fateatur,
eum à se jam sene viribus fracto & morti proximo con-
scriptum & divulgatum esse. Hæc Busæus. Ubi patet
primò eum timide, mox verò confidenter sœtum hunc
adferere Blesensi. Sed verbis ejusdem pro tuendā Cassi-
odoranā autoritate potiore jure utar hoc modo: In eam
sententiam admodum inclino, Tractatum hunc (quo-
ad veram originem) legitimum esse Cassiodori partum,
non eō solum, quod codex ante 14. annos Genevæ (ut
jam supra monitum) excusus, quem unum (nam plures
inspicere nondum licuit: habeo quidem adhuc aliam

Editionem np. Parisiensem de Anno 1576. verum ibi pla-
nè nullus apparet : an verò exterin Editionibus à *Joh.
Henr. Hottingero* in Bibliothec. quadripart. p. m. 307. ci-
tatis, quas nullà curà potuimus hucusq; nancisci, videl.
Luterianis de Anno 1519. 1588. 1605. *Moguntinà* de An-
no 1602. dicere non habeo) eumq; mendis oblitum, ut
Animadversiones nostræ docebunt, Bremâ nactus sum.
ante annos admodum novem, cum Delmenhorsti præ-
fectum studiorum Generosi Dn. Christiani Guntheri ab
Osten, Hieronymi Georgii Satrapæ tunc Delmen-
horstani strenuissimi *von Eyck* F. paternum dantis,
jam primicerii Cubiculariorum Regionum in Daniâ egre-
giissimi, agerem, in fronte præferat M. Aur. Cassio-
dori nomen, sed multò magis, quòd totà orationis stru-
cturâ sententiarumq; acumine purum putumq; Cassio-
dorum repræsentet. Quod si verum est, meritò extre-
mum in hoc opere (nempe dictæ Editionis Genevensis)
locum occupavit, cum mox in atrio opusculi ingenuè
fateatur, eum à se jam sene, (nam nonagenario major
A. C. 562. Computum Paschalem edidit, referente
Calvis. in Chron.) viribus fracto & mortì proximo con-
scriptum & divulgatum esse. Plura adhuc pro adstru-
endâ Cassiodori autoritate afferri possent: Verum satis
superq; autumo jam pro hac Helenâ depugnatum.
Porro quid opis operæ ve huic operi contulerim, fes-
quipedalibus non effero verbis. Hoc duntaxat brevi-
bus præfiscini dico, me capitibus s. potius tmemati-
bus, in quæ jam ante tractatus distinctus erat, addidisse
tantummodo paragraphos, quos communiter Versicu-
los vocamus. Adjeci insuper (*Ob. Ciosanii in Lucre-
tio, C. Ritterhusii in Symmacho* si vera sunt, quæ tradit
de eo

deco *Joh. Erhardus* sive M. C. *Londorpius* in Sym-
bol. Petron. p. m. 781. mihi nondum licuit ipsum cer-
nere, M. Berneggeri in *Tacito, Justino &c.* J. Freinshe-
mii in *Floro &c.* J. H. Bœckleri in C. Nepote, Vell. Pa-
terculo; J. Weizii in *Dracontio*; aliorum in aliis adiduis
scriptoribus, vestigia secutus) indicem, quod *Δράγμα*
appellatur, non omnium, sed selectiorum; poterit ta-
men aliquando absolutissimis fieri, ubi, si Deus voluerit,
curæ secundæ accesserint, & reliquæ nā vorum non-
nullorum residuorum exactius beneficio saniorum ex-
emplarium sublata fuerint. De Emendatione præsen-
ti Animadversiones loquentur. Et sic nihil hac vice
amplius restat, quàm ut concludam, & quidem cum
pio Fulgentio, magis ex animo quàm eleganter: *Si quid
ad hoc opusculum collatum sit, quod placeat & sufficiat, vel
si non sufficiat, saltem placeat, non est meæ indigentia, sed
divinæ sufficientiæ: si quid verò ita collatum sit, ut nec suffi-
cere tuo possit desiderio nec placere, non est sufficientiæ Divi-
næ, sed meæ indigentia.* Antequàm autem omnino fini-
am, non intactum relinquere possum, me, ubi ani-
madvertero meos hosce labores non adeò mundo fuisse
invisos aut ingratos, ejus generis plura, quæ in mundo
partim consummata, partim affecta habeo, si per curas
& valetudinem licuerit, Domino inspirante, publici eti-
am juris facere posse, ut sunt *Institutiones Justinianæ, Cas-
siodori Variæ s. Codex Cassiodoranus, Bœthius de
Consol. Philos., Ciceronis Orpheus, Enchiridion Epicteti &
Tabula Cebesii cum absolutissimis indicibus* (quorum, Com-
mentariorum vicē pensantium, quantus usus sit, inter ali-
os docet *Joh. Vorstius* præf. ad Lect. præmissâ Corn.
Nepoti, pronuper ab ipso edito); *Monoteffaron* s. Con-
cordia

*cordia IV. Evangelistarum in primigeniâ linguâ ita in
unum corpus consolidatorum, ut nec minutissimum,
quidem jota ullius illorum neglectum fuerit; Fata regno-
rum Gothici & Vandalici s. De eorum Origine, incre-
mento & mutationibus; Archontologia Cosmica s. Histo-
ria præcipuorum Mundi Regnorum, Rerum publ. &
Statuum à primâ origine ad nostra usq; tempora Chrono-
logice & Genealogice, quoad ejus fieri poterit, deducta ex
optimis Autoribus, quos indipisci licebit, deflorata; Ope-
ra parentis mei Justi P. M. omnia tam Juridica quàm Phi-
lologica, quantum eorum instar tabularum naufragii
colligiquitum fuerit, & fortè nonnulla alia. Tu
interim, Lector Sincere, hoc Catone jam sis
contentus favens linguis
animisq;.*

Ad Virum

AD
VIRUM
EXCELLENTISSIMUM ET AMPLISSIMUM
DN. JOHANNEM BERNHARDUM
JUSTI, F. ZINZERLINGUM
J. U. D. & Polyhistora Clarissimum, Ami-
cum Sincera & Optimum,
Cum Cassiodori librum de Amicitia ederet.

AD calamum, Ad calamum. gene-
rosa silentia rumpe,
Et quædam sæculo scribere digna para.
Ad calamum! mi Zinzerlinge, & te quo-
q; dignum

Crede ævo, ut meritum Te quoq; fa-
ma vehat.

Meta patet, stat palma tuo cessura calori
Tu modo perrupto carcere rumpe
moras.

En tibi tot stantes in curribus Æmilianos!
Omnes post tergum tu præeundo
trahes.

Sume animos, stadio solus regnabis in
isto

Atq; rotâ palmâ mox propiore feres.
Serva

Scena pater, geminum pandunt Heli-
cona sorores,

Consentesq; vocant ad sua tēpla Deæ.
Cur doctas paries privus tibi strangulat
artes,

Qui cedro poteras luceq; digna loqui?
Quid juvat abstrusæ mussantem inhiare
papyro,

Osq; sonaturum magna tenere domi?
Dic aliquid, linguis quod mille recipro-
cet Echo

Fama, quod in seclum migret, & orbis
amet.

Actor eris, mutum non famæ fabula no-
men

Te cupit, in scenam Te quoq;, Amice,
vocat.

Sunt equidem hîc Momi, sunt turpia
nomina Mimi.

Hunc animo spernes tu meliore gre-
gem.

Scribunt indocti doctiq; volumina pas-
sim,

Et quivis chartas Cercopithecus arat.
Par-

Parturiunt Montes & nascitur exiguus
mus.

Est tamen, hunc Lucam qui putet
esse bovem.

Jam placet æstivæ facundia rauca
cicadæ,

Et rudis altisonū pulsata sellus ebur.
Jamq; omnes fatuis sylvæ sunt Consule
dignæ,

Et sapit ingenii pingue vomentis
opus.

Mille alis Famæ decrescunt Anseris alæ,
Milleq; nunc orbem stigmatem prela
notant.

Innocuæ dira jugulantur arundine char-
tæ,

Et tot atramenti dolia crena bibit.
Inde tot in vulgus deliria, somnia, nugæ;

Et grandes abeunt, sed sine mente,
libri.

Sit vulgi furor hic: Tu rerum pondera
pandis:

Et partu seclum nunc meliore beas;
Resti-

Restituis nobis insignia Cassiodori
Rudera, AMICITIÆ queis sacra jura
docet.

Publicus hic labor est, & nobis utile
munus.

Tuq; illi famam condis, & ille Tibi.
Displicet utilitas in Amici nomine: Virtus
Ornat amicitias sola, & honestus
amor.

Sic statuunt alii. Sed vestras Venditor
atq;

Lector *Amicitias* utilitate probat.

f.

D. G. MORHOFIUS,

D. P.

MAGNI AURELII CASSIODORI.
SENATORIS, VIRI CLARISS. ET
ILLUSTRIS

Exquæstoris S. Palatii, Excus. ordinar.
Exmagistri offic. Præfecti Prætorio
atq; Patricii

LIB. DE AMICITIA.

PROLOGUS.

Quoniam diminutæ sunt veri-
tates à filiis hominum; & refrigeren-
te caritate multorum, vix aliquis in
hio integritatem fidei experitur; vix in-
venitur dilectio, quæ non sit quæstuar-
ia & venalis: Communi malo condolui, proponens mihi
aliquid scriptitare secretius ad doctrinam & exer-
citium diligendi. Fodi E. *mihi fontem proprium*, 2.
cui non communicet alienus, de diversis Scriptori-
bus quasi flores excipiens, ut mellificem mihi, plu-
riumq; sententias, de *Amicitia*, & *Dilectione*
Dei ac proximi in unum compendiosa lectionis
restringens involucrum, non n. conscientia mea tes-
timonio conglorians. Thesaurum, quem absconditum
teneo, præfiguravi titulum hoc sigillo impressio-
ne signatum *Secretum: meum mihi, Secretum meum mihi*. Es. 24. 16
Securius quidem mihi est opusculum præsens in su-
num meo quasi sub modio claudere, quam exponere
palpebris æmulorum, & fasciculum, quem in-
ter

ter ubera mea secretius tenere delectat, transferre
 4. in theatrum & derisum. Scio enim, quod statim
 grunnet æmulus, & labio virulentos submurmurans,
 compilationi adscribet, quod sic sententias
 Veterum jam senio caligantes, vel ambigui intellectus
 dubitatione perplexas studeo reducere ad evidentiam,
 ut quæ situ & neglectu vetustatis aboluerant,
 ferventiore studio digerantur in materiam virtutis,
 & in fructum cælestis gratiæ coalescant.
 5. Sicut enim in libro Saturni & in epistolis
 Senecæ sæpè legi, *Apes imitari debemus, quæ, floribus
 84. in varios succos mirabili naturâ digestis, novum
 in eos saporem, maximamq; virtutem, quâdam sui
 spiritus proprietate transfundunt.* Iterum in libro
 6. Saturni Afranius rogatus scriptor in eâ rogata,
 quæ Compitalia inscribitur, suis respondens detractoribus,
 dicentibus eum de libro Menandri, non sibi sententias,
 sed verba integra transsumsisse: *Transsumsi, inquit, sed ea,
 7. melius me posse invenire non credidi.* Et in eodem: *Quis
 fraudi Virgilio vertat? mutuatus est, quæ jam negligentia
 & verusta longævitas abolesset.* Et post pauca:
 8. *Deniq; in hoc ipso commendandus, quia id, quod apud
 eum alumnus est, melius ibi, quam ubi natum est,
 3. sonare miramur.* Quæ E. invidiæ est, si inter
 9. sarmenta sterilia de vice veteri plantaria eliguntur,
 quibus in ordinem complantatis, uberius vineæ
 49. successio propagetur? Verbum est Poëtæ: *Dixeris
 9. egregie notum sic callida verbum Reddiderit junctura
 novum.* Quid E. æmulus

imulus detrahit & oblatrat, si sententias in sterili
 congerie & neglectu vetustiori squalentes explaret
 9. apertius diligentia modernorum? Et quas nuper fastidiebat
 10. legentis animus, ornatu elegantiore indutas, nunc voto
 11. avidius dicere auditor appetat etiam delicatus? Ruo
 12. contra jam per æmulum meum: contra opusculum præfens
 13. *non sibi let lingua Serpentis antiqui: obstruatur os lo-
 quentis iniqua, obturentur aures aspidis, & anticipet
 innocentiae virus oculos Basilisci.* Gomor enim
 quod colligo mihi, nemini communico, sed illis duntaxat,
 quibus data est manifestatio Spiritus ad utilitatem,
 ut in simplicitate cordis hunc libellum familiarius,
 si velint, inspiciant, & si quid in eo invenerint
 12. scrupulosum, illud quæso limâ diligenter complanent.
 2. Tim. Subfannabit aliquis & arguet, quod senex
 4. 6. amatoria ludam, quia jam delibor, & in membris
 2. Reg. 6. 20. meis responsum mortis accepi. Sed Michal irridens
 13. nuditatem David saltantis, utinam ego cum David
 21. laudato & vi-lora faciam, quatenus cum eodem in Sion
 1. Reg. 18. 1. arcem fœderis introducam. Mihi tamen pro magno est,
 14. si vel paucos de massa universitatis eorum, qui a
 15. seculari amore abstracti & sumti sunt, & effosis
 16. oculis crinibusq; abscessis in mola cum Samsone
 17. laborant, per hoc opusculum ineant fœdus Jonathanæ
 18. cum David, & in suavissimo amore Christi à tribulatione
 19. malorum & dolore respirent. Nimirum ex quo Caleb
 20. adeptus est Hebron per Josue, populus quievit à præliis.
 21. Cessant enim

4 tentationum pugnae, postquam contemplatione cor se ad fructum amoris incipit exercere.

35. AMORIS siquidem campus latius patet: Ex
 16. cæteris affectibus animæ rivos diffusiores expan-
 dit. Amor enim est vis appetitiva rerum, quas
 desiderio eligimus et amplectimur ad fruendum.
 Amor a. in brutis animalibus, quæ à ratione ali-
 ena sunt, suos frequenter appetitus exercet; & li-
 cet FRUI specialiter sit in his, quæ ad Deum per-
 tinere dicuntur; Paulus tamen Apostolus Frui
 phil. verbo aliter utitur. Hic ad Philemonem scri-
 20. bens dicit: *Ut te semper fruar in Domino, resice.*
 Sane Dilectio ex certo animi iudicio vires capit:
 17. Amicitia v. ex quadam v. diligendi cum electio-
 ne rei, quæ diligenda est, ex deliberatione proce-
 18. dit. Teste a. Tullio, *Amicitia est rerum huma-
 Cic. de narum & divinarum cum benevolentia & caritate
 amicis. summa consensio*: per Caritatem fortè mentis af-
 fectum intelligens, & per Benevolentiam, mutu-
 æ obsequiæ effectum. Quod enim Ethnicus
 19. hic nomine Caritatis eam intellexerit, quæ omni-
 um mater & radix virtutum est, hoc esse videtur,
 quia sit causa, propter quam amicos nostros CA-
 20. ROS appellasse solemus. Quidam Philosophi
 Prov. inter summas perpetuæq; virtutes Amicitiam
 17, 17. collocaſſe leguntur: Quos Salomon videtur in
 Proverbis imitari; Dicit enim: *Omni tempore
 21. diligit, qui amicus est.* Unde B. Ambrosius. *Ami-
 Am- citia, inquit, quæ desinere esse potest, nunquam ve-
 brof. de ra fuit.* Ideo qui vel læsus desinit diligere, quem
 offic.

ania-

amârat, amicus in veritate non fuit. Ille nimirum 22.
 longè est à lege amicitiaæ alienus, qui sic hodie
 amat, ut heri oderit: sic omni homini amicus, ut
 nemini fidus: hodie laudans, cras vituperans: ho-
 die blandiens, cras mordens; hodie promptus ad
 oscula, cras ad opprobria: cujus amicitia leviter
 comparatur, & leni exsufflatur offensâ. Vera 23.
 deniq; Amicitia in se solida est, & in omnibus a-
 mici necessitatibus adest: compassionem & tole-
 rantiam secum quadrans. Grator ex compassi-
 24. one amicus, Apostolus, qualiter *coinfirmetur in-
 2. Cor. firmis, scandalizatu couritur: & est illi tristitia.*
 11, 29. magna pro fratribus suis, & dolor continuus cor-
 Rom. di ejus. Verè amicus erat, nunc ut Magister cor-
 9. 2. rumpiens; nunc timens, ne sensus illorum corrup-
 peretur; nunc eos cum dolore & lacrimis ad pœ-
 nitentiam provocans; nunc eos, qui non pœ-
 nitentiam egerant, lugens. Refert Tullius, 25.
*vix tria vel quatuor amicorum paria in tot retro secu- Cic. de
 lus exiisse.* Sed nemo miretur, inter infideles po- amic.
 pulos raros fuisse amicitiaæ veræ professores; Il-
 lum enim ignorabant, qui Caritas, qui Amor est:
 cujus caritas diffusa est in cordibus nostris per spiritum Rō. 5. 5.
 Sancti, qui datus est nobis. Verum, ubi vox Turtu- 26.
 ris audita est in terrâ nostrâ, vox annunciantis pacem, Cant.
 annunciantis amicitiaæ veritatem, atque dicentis: 2. 12.
*Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem; mul- Ef. 5. 2. 7
 ta millia hominum amicitias contraxere veraces, Job. 15.
 diligentes se invicem honestius, verius, sanctius, 13.
 Prudentius & fortius, quàm Pylades & Orestes.*

A;

Non-

27. Nonne inter eos rerum divinarum & humanarum erat cum caritate & benevolentia summa consensio? De quibus scriptum est: *Multitudinis erat credentium cor unum & anima una.* Nec quisquam aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia. Etenim postquam Veritas protestata est, *Quod maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quæ pro amicis suis,* paritas amicorum multiplicata est super numerum. Quot enim iacturam non sibi rei familiaris pro fratribus suis in Christo passi, sed & cruciatus corporis gratanter amplectentes, pro amicis animas posuerunt? In rebus humanis nihil Amicitia dulcius invenitur, nihil sanctius appetitur, nihil fructuosius custoditur: Habet enim fructum vitæ, quæ nunc est, & futura. Ipsa propria savitare virtutes alias condit, adversa temperat, prospera componit, tristiaque jucundat.
30. Homo sine amico non habet, cui vota & affectus suos communicet, cui conscientia suæ sinum, cui solatium suum, aut aliquid de molestiis irruentibus evaporet: Solus est, qui sine amico est: *Væ autem soli; quia, si ceciderit, non habet sublevantem se.* E diverso, quanta est jucunditas, quanta securitas, habere cum quo loquaris, ut tecum? cui arcanum committere possis? quem in tuis secretioribus habeas, ut teipsum? cui plenam securitate reveles, quantum in studiis spiritualibus à teipso defeceris, aut profeceris apud Deum? Quid denique desiderabilius, aut dulcius, quam

quàm ut duorum tanta sit unio amicorum, quod si alter corripitur ab altero, vel laudetur, nulla interveniat ira, nulla seditio, nulla inter eos formidetur criminis adulatio, sive suspicio? *amicus fidelis* (ait Sapiens) *medicamentum vitæ est.* Optima enim medicina est homini homo: qui ejus remediatur adversis, qui ejus condescendit incommodis: qui gravia levigat, qui amici onera quasi inuncto humero simul portat. Nec enim verus amicus invitius propriam injuriam sustinet, quàm amici; verbum Philosophi Tullii est: *Cic. de Non aqua, non igne, non aere pluries utimur, quàm amico.* In omni studio, in rebus certis, in dubiis, in omni eventu, in secreto, in publico, in omni consultatione, domi & foris, &, ut multa paucis concludam, in omnibus, quæ ad divina pertinent vel humana, gratia mutuo diligentium utilis invenitur. Audi Tullium: *Tanta est, inquit, amicitia virtus, quod ejus beneficio absentes amici sibi præsentem adstant, egentes abundant, valent imbecilles, & quod mirabilius est, mortui vivunt.* Demum *Amicitia est divitibus pro gloria, pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillis pro virtute, pro medicina ægrotis, mortuis pro vitâ.* Sicut idem Tullius agebat: *Solem videntur à mundo tollere, qui de vitâ hominum amicitiam tollunt.* Amicitia enim quædam vita est hominum, sine quâ nullum est vitæ humanæ solatium. Amicitia quidam gradus est hominibus ad Deum: dilectione enim mediante, homo Deo approximatur, dum ex homi-

40. hominis amico, Dei amicus efficitur. Audi

Joh. 15. lectione firmaverat, & dicentem: *Jam non dicam*

15. *vos servos; quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos: quia quaecumque audivi à*

41. *patre meo, nota feci vobis.* Quæ omnia, sicut plerique Sancti adserunt, in Dei & proximi dilectione consistunt.

42. Illud autem sciendum est, quod in Amicitia verà nihil est inhonestum, nihil simulatorium, nihil lucri temporalis aut venalis gloriæ lucrative. Non enim Amor ille nomine vel honore Amicitia dignus est, qui alicujus muneris utilitatis obtentu contrahitur. Amicitia,

43. siquidem ipsa sui causa est: ipsa sibi merces est, & longè infra fines amicitia amor ille subsistit, quem expectatio ambigua, vel spes quaestuaris antecedit. Fons sanè & origo amicitia amor

44. est, & quasi genus ad speciem. Nam cum amor sæpe sine Amicitia, Amicitia nunq; sine amore consistit. Amor itaq; quandoq; ex naturæ instinctu, quandoq; ex motu carnali, quandoq; ex officio causam recipit, quandoq; verò ex ratione solà, plerumq; etiam ex ratione & affectione procedit. Natura ordinem amicitia modumq;

45. præscribit: per hunc *mater diligit filium*: per hunc *gallina congregat pullos suos*, portans eos in humeris suis, *sed & Lamia nudarunt mamillas suis*, *lactarunt catulos suos.* Amor inclusit Jacob,

ut

ut plangeret suum filium Joseph. Naturali amore impulsus David plangebat filium parricidam, *Gen. 37, 33.* & dicebat: *absalon fili mi, fili mi absalon: quis mihi* 2. *Reg. 47.*

det, ut moriar pro te, fili mi absalon? Porro naturalis Amicitia modestæ legem sæpe transgreditur, Dei & salutis suæ obliviscens, eximia tenetudine & affectione parentum. Ex officio con-

48. trahitur Amicitia, dum ratione dati & accepti inter amicos gratia coalescit. Sed timeat, quisquis veræ amicitia est Professor, ne sub libertatis obtentu, venenum amicitia venalis obrepit. Sanè pura & sola ratio amicitia causam ponit, cum aliquos divinâ potiùs autoritate, quàm proprio affectu diligimus. Sic enim non solum paci-

49. ficos homines, sed dysscolos & perversos, qui nobis oneri sunt & dolori, pro Christo, qui dicit: *Matth. 5. 43.*

Diligite inimicos vestros, benefacite eis, qui oderunt vos, brachiis sinceræ dilectionis in Christo am-

plectimur, eisq; sine omni fictione consulimus: *Luc. 6. 27.*

condelcendimus afflictis, & eorum onera compassionis humero supportamus. Ex ratione si-

50. mul & affectu amicitia generatur, ut aliquis, quem nobis dictat ratio, diligendum se propriâ virtute, & amabilem reddat; & amor, qui ex ratione castus est, ex affectione sit dulcis. Hunc verò amorem divinæ moderationis dispensatio introduxit; præcipiens homini, ut sic diligeret proximum, sicut diligebat se ipsum. Unde quia in hoc effrenis & præceps erat humana voluntas, Deus ei tre-

num

num imposuit; & ne ei liberum esset extra modum
limitem evagari, eum quem habebat, ad se
Matth. coarctavit affectum, & dilectioni proximi pro-
22.39. portionem commensurabili coaptavit: *Diliges, in-
† quit, proximum tuum sicut teipsum.* Credo quod
Psal. 10.5. teipsum diligas, si tamen diligas Deum: *Qui enim
diligat iniquitatem, odit animam suam.* Et sic ne-
52. diligit se, neque Deum. Vide igitur, si hujus di-
† lectionis, quæ te ipsum diligis, putas mercedem
aliquam exigendam, profecto nequaquam. Quis-
qui scilicet per se sibi carus est, nec in triplicem opem in-
diget, ut ad se diligendum vehementius excitetur.
53. Ergo alium æquè ut teipsum diligas necesse est, ut
in eum transfundas illum, quem habes ad te, di-
lectionis affectum, ut sit tibi quasi alter tu.
1. Cor. Nec de hujus Amicitia fructus queritur exterior.
13.8. cum ipsa sit Caritas, quæ nunquam excidit, cujus
54. fructus est gaudium & pax in Spiritu Sancto. Hunc
Gal. 5. fructum insinuans Veritas, in Evangelio ait: *Posui
22. Joh. vos, ut eatis, & fructum asseratis, & fructus vestri
15.16. maneat.* Sanè amor ex carne proveniens, sequi-
tur aures & oculos suos per varia fornicantes, atque
per eorum aditus usque ad ipsam mentem, rerum
concupiscibilem imaginem introducit. Sic
55. more meretricario *divaricat pedes suos*, omni-
Ezech. 16.25. umque Spirituum immundorum spurcitiam se expo-
nit, productæ vitæ sibi spatium pollicetur: & con-
temnit terribilia Dei judicia: & hoc solum vitæ su-
æ adscribit, & indulget extraordinariæ voluptati.

Sic

Sic animus ad spectibus impudicis, verbis, & nu- 56.
tibus, & obsequiis illectus & attractus, in malum
miserabiliter captivatur: dumque duæ mentes
quodam fœdere fœdo in unâ voluntate conflan-
tur, quod odibilis est Deo, & animo pernicio-
sius operantes, & in felices omnia lege amicitia
facere arbitrantur. Porro hæc amicitia non ex de- 57.
liberatione nititur, nec probatur judicio, nec ra-
tione regitur, sed sequens vagæ affectionis impe-
tum, per illicita indiscretè raptatur, nimirum nec
modum tenens, nec serviens honestati, nec in-
ter commoda & damnosa discernens (Spiritu si- 58.
quidem vertiginis ducitur) & affectus concupis-
centiæ flammis exæstuans quasi quibusdam furis
exagitur. Hæc autem spuria & degenerans ami-
citia, quam scilicet libido contaminat, vel alterius
pestis reatus incestat, delectabilis quidem ad tem-
pus, sed perpetuo exitiales experitur affectus. Ci-
to enim præterit quod delectat, & permanet sine
fine quod cruciat. Honestæ ergo & casta con- 59.
trahatur amicitia: in hac enim omnia secreta
sunt, dulcia, pacifica, sœvia & jucunda. Ami- 60.
citia, quam mundana cupiditas introducit,
fraudulenta est: nihil verum, nihil securum, aut
stabile habet: bona hominis amat, non hominem:
amorem meretur ex quæstu: fortunam votis am-
plectitur, non personam; juxta illud: *Non est
personæ, sed prosperitatis amicus, Quem fortuna Eccl. 6.
tenet dulcis, acerba fugat.* Teste S. Scripturâ, est 8.

amicus

amicus secundum tempus, & non permanebit in die

61. *tribulationis.* Mortalis est hæc amicitia, quæ quanto accedentius consentanea cupiditati, tanto longius est à palatio amicitia relegata: licet in amicitia cultoribus plurimæ commoditates ex ipsa soleant provenire; vera tamen amicitia in ipsa fructus suos constituit, omnemque spem futuri obventus merà liberalitate præcurrit. A be-

2. Reg. neficiis siquidem, quibus Bersillai Gileadites David vid suscepit, fovit, & inter amicos præcipuos in-

2. Reg. riavit, nemo credit eorum amicitiam habuisse

19. 31. initium, sed causam præstitisse impensæ humanitati, tantæ amicitia præveniens affectum: notum quidem est, quod Rex ope illius non eguit: cumque vir ille opulentissimus esset, nullam à Rege retributionem propter hoc expectarat: unde cum illi divitias & delicias totius civitatis offerret,

63. ille nihil suscipere acquievit. Sed & illud vene-

2. Reg. rabile fœdus inter David & Jonathan, non terre-

19. 1. seq. næ utilitatis expectatio, sed approbatæ virtutis contemplatio consecravit: emerfus tamen alterius utrobique profectus, ut vita unius alterius custodiretur industriâ, & unius beneficio alterius po-

64. steritas minimè deleteretur. Non est E. amicitia in gestu, non in ostentatione, sed in veritate &

Am. fide. Audi B. Ambrosium: Non est, inquit,

brof. de amicitia vœdigalis, sed liberalis: virtus enim est, &

effi. non quæstus: non pecuniâ conciliatur, sed gratiâ:

non litigatione pretiorum, sed concertatione mutua

bene-

benevolentia gignitur & fovetur. Est enim amicitia suavissimus fomes, sinceritas affectionum, mutua obsequela rerum honestarum, crebra collatio, paritas voluntatum, jugis & inviolabilis fides.

Certè Chusi Arachites amicitiam tantâ si-

de statuit extollere & fovere, ut solitudinem se-

curitati præferret: mortis pericula & labores gau-

dio & quieti: præligens amici communicare do-

loribus, quàm honoribus homicidæ. Verbum

Ethai Gethei erat, cum fugeret David, & diceret

ei David, ut reverteretur: *Vivit Dominus, nec in*

vita nec in morte derelinquam te.

Amori, qui ex concupiscentiâ carnis, aut

ex concupiscentiâ oculorum, aut ex superbiâ vi-

tæ causam & originem trahit, plerumque affinis

est amor mundi: qui totus de solâ vanitate niti-

tur, juxta illud: *Filii hominum quousque gravi corde? Ps. 4. 2:*

ut quid diligitis vanitatem & queritis mendacium?

Sunt & alii amores, qui ordinati si fuerint, appro-

bantur, ut est Socialis, Fraternalis & Conjugalis.

Socialis, ut inter David & Jonathan. Amoris

hujus affectio David urgebat ad planctum, ut di-

ceret: *Doleo super te Jonatha frater mi, decore ni-*

mis & amabilis super amorem mulierum. Sicut ma-

ter unicum amat filium suum, sic & te diligebam.

Frater & soror dulcissimi amoris vicissitudinem in

se gerunt: ac mutuos & indivisos affectus consen-

su mutua voluntatis enutriunt. Sponsus & Spon-

sa domesticis affectionibus indissolubili fœdere

pudi-

69. pudicitiam fidei jugalis observant. Notandum
verò est, quandam amicitiam initialem esse, de qua
August. B. Augustinus scribit, eamque describit, *Colloqui*
scil. atque corriderere amico, benevolè subsequi, vel le-
gere, & conferre, dissentire inter se sine odio,
sicut dissentit aliquis à seipso: desiderare absentes
cum molestia, venientes cum letitia suscipere, redam-
mare amantem, præsentes defendere, excusare absen-
tes, dentem detractorum recludere: atque omnibus
modis fervorem intimæ dilectionis fideliter exhibere.
70. Porro *B.* Augustinus quasdam hic primitias ad-
huc teneræ dilectionis insinuat: cui boni & mali
plerumque communicant. Nam illa, de qua lo-
quimur, amicitia inter bonos tantum oriri solet,
inter meliores proficere, inter optimos consum-
mare.
71. Denique si Amicitia inspiciamus originem, à summâ
naturâ, quæ Deo est, suam traxit essentiam. Deus qui-
dem mentibus humanis primos amicitiaë impres-
sit affectus: auxerunt eam usus & experientia, ip-
se.
72. Itaque Domini legis ordinavit auctoritas. Deus equi-
dem summè bonus, summè potens, sibi in sua
beatitudine, quæ ipse est, in suâ ineffabili gloriâ
sibi sufficiens, nec cælo nec terrâ nec angelo nec
homine indiget. Eius nimirum sufficientiam om-
nis creatura protestatur, & dicit: *Deus meus*
73. est, quoniam bonorum meorum non eges. Ipse
enim omnium est existentium causa, sentientium
vita, intelligentium sapientia, amor & gloria
Angeli.

Angelorum. Dignatus est hominem ad se aman-
dum allicere, & ipsum per hæc visibilia ad appe-
titum suorum invisibilium invitare. Unde non
solum quatuor elementis, sed omnibus etiam crea-
turis quoddam amicitiaë vinculum æternâ ratione
præscripsit. Bona enim non essent, nisi mutuo
sibi quoddam amicabili fœdere consentirent. Le-
gimus autem, quod vidit Deus cuncta quæ fecerat, *Gen. 1.*
& erant valde bona. Bona quidem sunt, in quantum
à Deo sunt: Pulcra, in quantum unaquæque in
hac universitate congruum sibi locum, tempus
etiam sortitur & modum. Locum, quia Angeli
obtinuere cælum; irrationabilia solum; homo
medius, paradisum. Tempus, quia Angeli in
uno & eodem tempore facti sunt; homines diver-
sis temporibus creati sunt; & quantum ad ani-
mam, semper erunt: Irrationabilia vero nec si-
mul facta sunt, nec semper erunt. Cæterum
rationabili creaturæ Deus indixit in hunc modum,
ut, si iusta est, beatitudinis particeps fiat; si
iniqua est, æternæ damnationi subiaceat: Irra-
tionabili & insensibili creaturæ hic à Deo præfixus
est modus, ut, quia nec beata nec misera esse po-
test, prædestinatorum saluti subserviat, & in-
felicitatem accumulet præcitorum. Ideo
proinde Sapiens dicit; *Aqua, ignis & ferrum, lac* *Ecl.*
& panis similagineus & mel, botrus nra, & oleum *39. & 1.*
& vestimentum, sicut omnia sanctis in bonum, ita
impiis & peccatoribus convertuntur in malum.

Si

80. Si Deus est summum & incommutabile bonum, cui est semper idem esse (dicente Prophetâ: *Tu Ps. 102. semper idem ipse es.*) Sic ordinat creaturas, ut
 27. singula naturam habeant, quia bona sunt: speciem, quia pulchra sunt: usum, per quem bene ordi-
 81. nata rationabili creaturæ proficiunt. In hoc autem vehementer admiranda & prædicanda est sapientia Creatoris: quia, cum nihil fecerit malum, ipse tamen mala nostra sic ordinat & disponit, ut nobis nocendo, non noceant; sed ad correptionem & ultionem nobis proposita, proficiant ad
 Rom. 8. salutem, maximè iis qui diligunt Deum. *Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum.*
 28.
 82. Ipse verò incommutabiliter bonus & beatus solam rationabilem creaturam prævidit, & voluit esse beatitudinis suæ capacem, ut idonea sit ei adhærere, diligendo & sperando, cui imago est: atque omnia desiderabilia sua in ejus notitiam & obsequium jactare: quem nosse, vivere; cui servire, regnare est.

Cap. 1. Quod omnes virtutes animæ dilectione dulcescunt.

TRia sunt, quibus Deo specialiter adhæremus: Memoria, Scientia seu Notitia, Voluntas amoris. In his tribus primus homo Deum in memoriâ tenebat sine oblivione; scientiâ cognoscebat sine errore; amare affectabat sine alterius rei cupiditate. Cumque his tribus homo esset beatus in terris tamen, id est, amore, Creatori suo tantò fami-

familiarius adhærebat, quanto dulcius gustabat, *Ps. 33. 8 quoniam suavis est Deus.* Quanto nimirum major fuerit boni delectatio, & tanto beatitudo: licet *Ps. 99. 5* enim memoria multa præterita retineat, licet *Ps. 144. 8* scientia profundissima percipiat; nulla tamen delectatio ibi est, nisi se dulcedo amoris infundat. In rebus itaque ratione utentibus, Deus ordinat
 3. memoriâ, scientiâ & amorem: ut amor ex memoriâ & scientiâ convalescat; & illa duo in amore dulcescant. Ex his formatur & firmatur in hominibus quidam affectus in Deum, & inter se quædam blanda & socialis communio voluntatum. Denique in creatione hominis fœdus & vinculum sociale specialiter commendatur. *Non est*, inquit *Gen. 2. 18.* Deus, *bonum, esse hominum solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.* Et ad majus & expressius amoris indicium, unius substantiam de alterius substantiâ propagavit: ideo et de latere Adæ societas eius assumpta est: ut, qui collaterales erant essentiâ, essent virâ & moribus cœquales. Sic namque primi communis sensus iter postea quodam diligendi usu, quasi quodam gustu dulcissimæ conversationis, adauxit.

Cap. 11. Qualiter Dilectio prius deformetur peccato. postea reformetur.

Demum per eorum prævaricationes refrigerante Caritate cupiditas subintravit, quæ bona propria communibus præferens, suspiciones, æmulationes, contentiones & odia introduxit.

Imago tamen creatoris, licet in homine sit corrupta, non est prorsus abolita: propterea memoriam habet, sed oblivioni obnoxiam; scientiamq; sed errori subjectam; amorem quoq; sed pronum ad cupiditatem. Cœlesti siquidem iusticiæ congruebat, ut, qui libero abutus arbitrio, amorem suum à vero & incommutabili bono, ad bonum fallax & transitorium deflexerat, similitudinem Dei sibi per rapinam usurpans, addiceretur similitudini jumentorum. Homo enim, cum in honore esset,

Pf. 48. 13 non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis: sic perfectum insolenter appetens, decidit in defectum: & præsumens Deo esse similior, ei dissimilis, & Deum perdidit, & seipsum, qualitercunq; beatæ Trinitatis imaginem Dei. Anima enim hominis sui reminiscitur, se cognoscit, se diligit, & sicut scientiæ suæ reminiscitur, ac utramq; recognoscit, ut videas quasi in unâ substantiâ animæ unitatem; & in tribus scientiâ, memoriâ & amore, in quibus animæ substantia in Deo est, Trinitatis Imaginem.

Pf. 38. 8 Propterea credimus dixisse Psalmistam: Verumtamen in Imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur: insinuans, in homine esse Imaginem Dei ex naturâ, sed inesse corruptionem ex culpâ. Memoriam enim corrumpit oblivio; scientiam obnubilatur errore; amor cupiditate degeneratur.

Coloss. 2. 14. Sanè soluto per Jesum Christum Salvatorem nostrum debito prævaricationis antiquæ, deleta chiro-

chirographo mortis, cujus obligatio nos tenebat adstrictos, triumphatis etiam principatibus & potestatibus, quibus nos addixerat Divina sententia, cœpit humana memoria reparari per Sacrum eloquium: scientia restitui per fidei Sacramentum; amor reficitur etiam per illius, quod crucifixus Christus in cruce nobis exhibuit, Caritatis exemplum. Urit autem reformatio, huius imaginis plena: ubi memoriam non interpolabit oblivio: nec obnubilabitur scientia errore: nec amorem Dei rei alienæ cupiditas depravabit. In primâ hæc erunt, ubi nullus erit locus oblivioni viventibus in æternitate: nulla subreptio erroris fruentibus veritate: nulla cupiditatis titillatio absorptis à Caritate. Ibi erit summa pax, plena requies, æterna felicitas, felix & jucunda indeficiensq; tranquillitas. Interim ad Amicitiam revertentes, dicimus, quod Amicitia oritur, conservatur atq; perficitur inter eos duntaxat, qui *Sobrie, Pieq; & Tit. 2. 12* Justè vivunt in hoc seculo: nihil inhonestum volentes petere vel patrare: nihil agere, seu consulere, aut consentire, quod displicere Deo, vel in animæ discrimen, aut commune incommodum sentiant redundare. Et in hoc quorundam sententia reprobatur, qui contra fidem, aut contra honestatem, seu contra Rempubl. bonum commune amicitiam censent ineundam. Certè secundum leges Saul fidem domino tuo laudabilis servârunt, nolentes parere atrocitati ejus in effusio-

1. Reg. fusione sanguinis sacerdotum, quam Doeg Idu-
 22. p. mæ⁹, qui eiusdem sacrilegii malitiâ se ad imperium
 11. Domini sui pariter inquinavit. Jonadab ami-
 2. Reg. cus Ammon consilio suo suggerens, & procu-
 13. 3. rans illius incestum, dum ad turpitudinem obse-
 12. quium præstitit, crudeliter legem amicitiae vio-
 2. Reg. lavit. Pater amicos Absalon sanctæ fuisse Ami-
 13. 16. citiæ transgressores, qui in regem, suis in regnum
 † prælia excitantes, cum Absalon perduellionis
 13. flagitium incurrerunt. Erubescant itaq; veræ no-
 men amicitiae profiteri, qui eam vitiorum assensu
 vel cooperatione contaminant, & honestatis vo-
 cabulo utentes, mutuæ gloriæ amicitiae sibi sa-
 crilegâ præsumptione usurpant. Porro qui nō amat,
 amicus non est. Ille autem non amat, imō procul
 dubio animam odit, cuius amat iniquitatem, & ita
 neq; alterius amat animam neq; suam.

Cap. III. De Electione Amici, & quæ illam impediunt.

1. In contractum amicitiae multa veniunt, ex qui-
 bus formatur amicitia, & firmatur, atq; continu-
 um in se recipit incrementum. Cum enim ami-
 cum talem esse oporteat, cui cor tuum & omnia
 cordis arcana committas, prius est eligendus, de-
 inde probandus, deinde admittendus, summâ
 tractandus reverentiâ, & continuâ devotione co-
 lendus. Ut autem in amicitia ordinatè univer-
 sa procedant, ideò primitus, vel in fundamen-
 to dilectionis primitiæ consecrentur, postea ve-
 ro electione, probatione, consensu etiam, &
 jugi familiaritate amicitia foveatur: ut sit in eâ
 non

non solum stabilitatis, sed quoddam æternitatis
 exemplar. Sic E. tuillius, & ille tuus sit, ne
 in Spiritualibus inter vos, neq; in corporalibus
 obrepat aliqua animorum, sententiarum, affe-
 ctuum verborumq; dissensio. Amicitiam enim
 firmanatq; perficiunt electio, probatio, ad mis-
 sio rerum divinarum & humanarum cum benevo-
 lentiâ, & caritate plena consensio. Ad electio-
 4. ne autem pertinet, ut nullus in amicitiam eliga-
 tur, cuius opinio alicujus criminis enormitate,
 laborat: poterit tamen eligi & admitti, si aliâ sit
 commendabilis vitæ, & facile sanari valeat à vi-
 tio, cujus nævus mores ejus commendabiles de-
 colorat. Sunt autem quatuor vitia, quibus præ-
 9. clarus honor amicitiae sæpius obfuscetur: Iracun-
 24. dia, Instabilitas, Suspicio, atq; Garrulitas. S. Scri-
 3. ptura de iracundo sic dicit: *Noli esse amicus*
 7. *iracundo. Ira enim furor brevis est.* Unde eadem
 Scriptura subjungit: *Ne ambules cum homine furioso.*
 7. 10. *Ira* (inquit sapiens) *in sinu stulti requiescit; & supra:*
 6. 19. *Est amicus, qui odium & rixam atq; convicia denuda-
 bit.* Verum quidam ex propriæ complexionis
 naturali conditione iracundi sunt: sui tamen mo-
 tum animi usq; ad ea, quæ testimonio Scripturæ
 dissolvunt amicitiam, procedere non permittunt.
 Tales, quamdiu cerra est affectio, patienter expe-
 dit tolerare, & excessum verbi aut operire blandè
 corrigendo & benignè docendo, vel dissimulare
 patienter, vel amicabiliter indulgere. Ex vitio
 7. iracu

iracundiæ prodire solent s. vitia, quorum singulis amicitia sæpè dissolvitur; & quasi hydræ capita pullulare. Hæc sunt: *Convitium, Improperium, Superbia, Revelatio secreti & Plaga dolosa*. Audi *Eccl. 22.* non mea, sed S. Scripturæ verba, dicentis: *Qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam*. Veruntamen, si amicus aliquâ subreptione præventus, verbum aliquod triste protulerit, in his & similibus amicitiam dissolvi non expedit. *Eccl. 22.* Est enim adhuc, ut idem Sapiens ait, *concordia ad amicum, excepto convitio, improperio, superbiâ, mysterii revelatione & plagâ dolosâ*. Ideo autem *Convitium* vulnerat Caritatē: quia, quicquid irâ instantē aliquis dixerit in amicum, verum existimatur ab aliis: eo quod propalatum sit â consilio secretorum. *Improperium* verò detestabile est, cum quis falsa obijciens perfudit confusibili rubore innocentis faciem; gravans ejus opinionem exterius, & interius caritatem. *Superbia* humilitatis inimica est: eo potissimè detestanda, quia remedium poenitendi, aut humilitatem confitendi excludens, reddit hominem audacem ad injurias; ad correctionem & consilium contumacem, Deniq; *Mysterii vel secreti revelatio* execrabilis est: amicos enim amovet, amaritudine odii aut indignationis adspersens. Ideo Sapiens dicit: *Qui denudat arcanum amici, perdit fidem; & paulo post: Amici Mysterium denudare, desperatio est animæ infelicitis*. Reintegratio enim amicitie desperanda est in eo, qui primam fidem irritam fecit:

cit: & revelando quæ sibi commissa fuerant tanquam Deo, multa turbavit. *Plaga dolosa* morsus est Serpentis & Aspidis. Verbum enim Salomonis est: *Si mordet serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui detrahit in occulto*. *Eccl. 10.*

Cap. 4. Exempla eorum, quæ amicitiam impediunt.

Et de Convitio & Improperio atq; cæteris subijciamus exempla: recolamus, quod, cum Simeon persequeretur convitiis David à facie Abtalon fugientem, inter verba David testamentaria Simeon mortis supplicio addixit, sui sceleris in exemplum. De poenâ Improperii habes, quia, cum Nabal Carmelus improperasset sancto David, quod esset servus & fugitivus, idem Nabal â domino percussus interit. Poenam superbiæ habemus in Ammon filio Nahas regis filiorum Ammon: Cum enim Rex David diu cum rege Nahas amicitiam coluisset, & eo mortuo, filio ejus Ammon fecus amicitie obtulisset, ille superbus & ingratus amico contumeliam adiecit contemtu. In cujus criminis ultionem David eum & populum ejus, urbes etiam ipsius igne & gladio devastavit. De Revelatione secreti exemplum habemus in Achitophel, qui consentiens filio parricidæ, cum ei patris sui David prodidisset consilium, dignum flagitio prodicionis finem imponens laqueo se suspendit. De veneno Detractionis exemplum habemus in Mariâ sorore Moysi, quæ cum fratri suo præsumtuosè objurgando detraxit, Deus lepra

Deut. 24-9. 6. leprâ percussam & castris ejectam 7. diebus à populi communione præclusit. Non solum iracundi, sed instabiles & suspiciosi debent esse ab electione alieni, cum magnus sit amicitiae fructus, securitas. Quare credis, & committis amico? quomodo potes esse de amore illius securus, qui circumfertur omni vento, qui Prothei vultus totâ die induit, & in eadem voluntate, vel etiam ad modicum, non subsistit? Suspiciosi quoque longe sunt ab electione amicitiae relegandi. Nihil enim amicitiae magis congruit, quàm quædam pax, & quies tranquillitas cordis. At suspiciosum semper curiositas inquietat, timoris stimulos suggerit, & multiplicè turbationis materiam subministrat.

9. Si enim amicum viderit alii secretius colloquentem, prodicionem putat: Si amicum se aliis bene volum & iucundum viderit exhibentem, se contemni existimat: correptionem amici interpretatur contumeliam: laudem verò irrisionem: sic in omnibus perversus, universa pervertens. Linguosus ad amicitiae secreta non arbitror eligendos: *Vir enim linguosus non dirigitur in terrâ; & testimo-*

ps. 139. 17. 29. 20. *nio Sapientis: Si videris hominem promptum ad loquendum, non plus de ipso sperare poteris, quàm de stulto.* Talem itaque tibi eligas in amicum, qui tuis moribus, qui tuæ honestati conveniat; Nam, teste B. Ambrosio, *inter dispares amores amicitia esse non potest.* Licet autem Iracundia, Instabilitas, Suspicio & Acerbositas frequenter soleant electio-

nem

nem amicitiae impedire; mihi tamen videtur, non esse ab hac electione amicitiae repellendos, qui patientiâ reprimunt iracundiam, levitatem debita gravitate coercent, qui verâ dilectione suspiciones evacuant: & istos probatiores crediderim, & potius ad amicitiam eligendos tantoque devotius amplectendos, quantâ fortius cohibent vitia, virtutibus, & pugnantes contra se, voluntatibus propriis dominantur.

Cap. 5. De fide Amicitiae, & quæ in Amicitia diligenda sunt.

Probatur Amicitia *Fide, Intentione, Discretionem, Patientia.* *Fide*, per quam & omnia ei, quem diligis, sine omni suspicione communicas. *Intentione*, ut nihil ex amicitia, nisi Deus & naturale bonum, cujus ipse autor est, expectetur. *Discretionem*, quid amico præstandum sit: in quibus etiam pro amico tristandum, vel in quibus ei congratulandum: in quibus denique corripendus sit. *Patientia*, in quibus & qualiter tolerandus, diligenti cautela & exquisita examinatione disquiras. *FIDES* in amicitia maximum locum tenet: ipsa in lætis & tristibus, atque in quolibet vitæ statu se præbet æqualem: intruens eodem oculo amicum divitem aut mendicum; fortem aut debilem; sanum aut ægrom; humilem aut sublimem. Ipsa tamen ad ea, quæ intra animum amici sunt, diligentia propensior attendit, oculoque acutiori adspicit: Ea verò, quæ extra animum amici sunt, non multum conside-

rans;

rans; si affuerint, non magni facit; si abfuerint non requirit. Sunt autem circa animum hominis, morum gratia & virtutes: extra animum fama, divitiarum honoresque. Et notandum: *Sicut autem*
 9. *rum in conflatorio*, sic fides in necessitate probatur. Scriptum est enim: *In necessitate probatur amicitia*
 10. *& idem: Amici divitis multi*: sed in divitiis fides amicitiae latet: qui famulatorie amat, in prosperis erit amicus; adversarius in adversis. Deponat latram dilectionis hypocrita in procella turbinis, & faciem subornatae familiaritatis retegat, qui nunc simulat obsequitur, & se ad verae amicitiae regulam sophistice committitur. Verbum Salomonis est:
 11. *omni tempore diligit, qui amicus est; & semper frater in angustiis comprobatur*. Et arguens infidelem Deus, inquit: *Putridus dens & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiae*. Non solum per adversitatem, sed etiam silentio secretorum examinatur amicitiae fides. Evangelica quidem sua sententia est: *Quod qui in modico fidelis est, & in multo fidelis erit*. Si E. fidem amici experiri volueris, non ei prius tui cordis arcana committasi sed aliqua exteriora & modica, de quibus non magnum emergat dispendium, si fuerint revelata: & ea nihilo minus sub ea cautione & administratione terribili credas, ac si obessent prodita, & celata prodesse. Probatum igitur in minoribus, dum securius poteris in maioribus experiri. Denique si fama sinistra aliquod de te divulgaverit, aut per-

Percunctator aliquid turpitudinis tibi absenti intulerit, & ille nullatenus inclinari valeat ad credendum nullam moveri suspitione, nullam dubitatione, mutari, quod fides eius certa sit & stabilis, nulla tibi debet cunctatio superesse. Legimus in libro Valerii Maximi quendam suggessisse Platoni, quod Xenocrates ei multipliciter detraxisset, & hoc ipsum relator offerebat juramento firmare; cui Plato: *Non est credibile, quod me non amat fideliter, quem fideliter amo*. Cumque criminatore instaret, Plato subiecit: *Et si haec in me dixit, haec ipsa mihi expedire cognovit*. Egrotabat Alexander, & de communi sententia medicorum, Philippus medicus & amicus eius medicinam suis confectam manibus porrigebat: supervenerunt literae Parmenionis hortantis, ut Rex caveret Philippi insidias, utpote quem Darius pecunia corripisset. Quibus lectis ille hausit incunctanter: & tunc tradidit Philippo literas legendas.

Cap. 6. *Quibus modus probatur intentio diligens.*

Restat inspicere, qualiter INTENTIO sit probanda. Sunt enim, qui non intendunt aut sperant in amicitia, nisi quæstum. Tales enim amicos suos diligunt, sicut bovem aut asinum suum: de quibus expectant non gratiam, non pacem mentis captare, sed lucrum. Illius itaque, quem in sacrum tuarum familiaritatis proponis admittere, probetur intentio, ne spe commodi temporalis inire, tecum amicitias velit. Venalis est enim intentio, & non

2. & non gratuita. Propterea solidiores inveniuntur plurimum pauperum amicitiae, quam magnatum. Divitibus enim equidem assentatione gratificatur à multis. Nullus vero erga inopem simulatione agit, sed tanto purior est erga pauperem caritatis affectio, quanto nulla circa eum subest adulationis aut simulationis tractatio. Si videris hominem aliquid anxie appetentem, quod per te praestare vel per alium possis, nunc in huiusmodi calu ex risu ficto, nunc ex reverentia & obsequio negligentiore ambitioſae mentis aegritudo poterit deprehendi DISCRETIO inter amicos plurimum necessaria est. Sicut enim navis sine remige; sic Spiritus amicorum sine discretione, motu quodam irrationabili & instabili circumferuntur. Tales sunt, qui leves amicorum erratus ferunt impatienter, austerè corripunt: & in suis actionibus praecipites, negligunt magna, contra minima inflammantur: & omnia confundentes, non personam, non locum, aut tempus, seu causam ignorantiae, aut necessitatis attendunt. Talis indiscreto animi motu nescit, quibus, & quando rem publicare debeat, aut celare.

Cap. 7. Quod patientia probatur amicitia.

1. Probetur autem amici PATIENTIA, si opportunum videris, eum durius arguendo, ut exerceatur eius patientia, & probetur. Quod si quandoque in tacita secreti revelatione, vel aliqua levi transgressionem offenderit, non ideo ab electione vel dilectione

one

one resiliat, quamdiu aliqua correctionis spes superſit. Nec te in eligendis aut probandis amicis decet exactissimam deliberatione versari, aut cum ex altitudio praecipias desiderabilem fructum: medicamentum scilicet vitae & iugis laetitiae solidissimum fundamentum. Vide autem, sicut frequenter accidere solet, ne quidam amoris impetus probationis spatium praecurrat, & pracludat probandi iudicium. Vir itaque prudens paulatim cohibeat & refrenet hunc impetum, cui benevolentiae modum imponens, & regulam, discretè in affectum transeat: & se tandem amico, praemissa probatione, committat. Necessaria demum probatio est inter homines parum bonos, vel ubi est malorum bonorum vè commixtio. Sed examinatione non indigent, quos probavit Deus, quorum jam conversatio est in caelis: quos unius moris facit in domo regularis conditio, aequalitas voluntatum, fida & certa communio caritatis. Inter quos quisque sic alium diligit, ut seipsum: atque omnium exultatio, affectione mutuà, propria efficitur singulorum: ubi universitatis gaudium, quod de conscientiae bonae testimonio interiore contrahitur, communione caritatis, & amicitiae beneficio: quibuslibet facit suum.

Cap. 8. Quibus modis amicitia sit fovenda.

Fovenda est amicitia cum exactissimam sollicitudine & cautela. In primis oranis ab ea relegatur suspicio: ipsa enim amicitiae venenum est. In hoc

hoc E. nostræ mentes quasi in petrà solidiore firmantur, ut maledicenti de illo nec credere, nec vel in modico consentire possimus. Si videres aliquem alios omnes habere suspectos, in singulis suspicantem prodicionis insidias, nullum diligentem, nec se diligere ab aliquo existimantem, nonne hunc

2. damnabiliter miserum reputares? E diverso eum felicissimum puta, qui sic amat omnes, ut amari videatur ab omnibus: ut suæ mentis tranquillitas nullo timoris aut suspicionis scrupulo moveatur. Sic E. fovenda amicitia, ut sit in nostro sermone jucunditas, hilaritas in vultu, suavitas in moribus; & in ipso aspectu quidam color favorabilis, & grata jucunditas: Sit in honestis rebus crebra collatio, communicatio arcanorum,

3. & in alternis voluntatibus mutua obsequela. *Veritas in Evangelio loquens: Jam non dicam, inquit,*

15. *vos servos: quia servus nescit, quid faciat Dominus eius, vos autem dixi amicos: quia omnia, quæ*

Joh. 15. eung. audivi à patre meo, nota feci vobis. Et rursum:

14. *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. In his verbis, sicut ait B. Ambrosius, dedit*

nobis Veritatem formam, quam sequamur, ut secreta revelemus invicem, & amicorum voluntatem mutuam

4. *faciamus. Amicitia itaq; vicaria congratulatione nutrietur, & si severior amici facies quandoq; maturam exhibeat gravitatem, ipsa gravitas tanto commendabilior erit, quanto benignius ad effectum descenderet socialem; nec mirum: lex enim amici-*

amicitiæ superiorem humiliori eo humiliat, & qui ordine dignitateve præminuerit, pleno humilitatis spiritu iunioribus condescendit.

Cap. 9. Quod Dei aut Naturæ dona, & non alia, sunt in bonis diligenda.

Existimet autem homo bona Dei & Naturæ 1.

munera reputanda specialiter in amico: & omnia, quæ extra hæc sunt, pro nihilo æstimentur. Amicitia namq; non gemmis ornatur, aut sericis:

non deliciis impinguatur, non tumescit honoribus, non amplis possessionibus dilatatur. In ami-

co igitur consideretur æqualitas, non fortunæ cir-

cum penitentia vel accidentia requirantur. Sed sic amicorum paritas inter amicos universa dispo-

nat, ut descendat sublimis, humilisq; ascendat: divescat pauper, dives indigeat: & ex compari-

2. *Cor. 8. 15. Exod. 16. 18.* affectuum communiione fiat æqualitas, sicut scriptum est: *Qui multum habuerat, non abundavit, & qui modicum, non minoravit.* Lex amicitiae est

3. tanto reverentius amicum suscipere, quanto majore necessitate intelligit laborare. Jonathan ami-

cus David, non successionem in regno patris quæ-

1. *Reg. 23. 16.* rebat; sed, quem in amicitiam susceperat, à patre fugatum, morti addictum, in antro absconditum,

sibi ad regni gloriam præferebat: *Tu eris, inquit, Rex: & ego ero secundus post te.* Audiant homi-

nes venerandum amicitiae verbum & imitatione dignissimum. Saul David quærebat ad mortem;

4. & prodicionis arguens sacerdotes, eos solos su-

1. *Reg. 22. 75.* spicio-

spiciens intuitu cruci dabat. Rupes & montes & valles & nemora militibus obsidebat, omnesque principes conjurare in David exitium compellebat. Solus Jonathas, qui David, quasi æmulo &

5. exheredatori suo, invidere poterat aut offenderet, resistebat Patri, defererebat amico, præbebat affectu solatium; & amicitiam regno præferens. *Tu eris, inquit, Rex, & ego ero secundus post te.*

6. Urgebat Saul Jonathan conviciis, urgebat terribilibus minis, ut amicum David in ejus odium provocaret. Cumque Saul mortis sententiam dictaret in David, Jonathas quasi à sententiâ paternâ inhumanitatis discedens inquit: *Quid fecit? etiam*

7. Reg. 20, 32. locutus est bona de eo, dicens: *Opera ejus sunt bona tibi valde, & posuit animam suam in manibus tuâ, & percussit Philistæum. Vidisti & lætatus es.*

7. Reg. 19, 4. seq. *Quare Emoriatur? Saul v. in vefaniam versus, nescit est eum lanceâ confodere. Et Jonathan superaddens, vocavit eum filium mulieris, virum ultra rapi-*

8. Reg. 10, 33. *entis. Adjecit etiam, quod diligeret David in consensionem Jonathan, & ignominiosæ matris ejus, totumque*

9. Reg. 30, 30. *invidiæ virus evomens, atque ambitionis & odii suscitare cupiens incendium: Quandiu, inquit,*

10. Reg. 30, 31. *vixerit non filius Isai, stabilietur regnum tuum. Quem non moverent hæc verba? cujus amicitia non depræ-*

11. Reg. 30, 31. *varent modum? Quis se & generationem suam alii non præferret? Quis fidei compromissum in hac*

12. Reg. 30, 31. *parte non rumperet? Porro fortis & verus amicus, ad convitia patiens, & ad minas, amicum filiis, &*

honore

honorem ejus honori proprio anteponens in omnibus, meretur gratiæ incrementa: *Tu eris, inquit, Rex; & ego ero secundus post te.* Teste Tullio: *Quidam erant, qui præferre pecuniam amicitia sordidum* 10. *existimabant.* Illos autem erat impossibile reperiri, qui honores, magistratus, imperia, potentiæ amicitia postponent. Imbellis enim est mens & natura hominis ad oblatam sibi potentiæ am contemnendam. Sed inventus Jonathas, victor naturæ, & contra naturam, contemtor potestatis & gloriæ. Hæc est amicitia natura stabilis & æterna, quæ sitranta, ut arietibus & machinis pulsata non nutet, non suspitione moveatur; ut non ambitione, non injuriis, non comminationibus, vel impropriis laceffita vacillet. Sic amicitia æqualitate fovetur. Unde B. Ambrosius: *Deser amico, ait, ut æquali: nec te pudeat a-* 11. *micum prævenire officio.*

Cap. 10. *Quanta liberalitas in amicitia requiratur.*

Lex amicitia est, sicut Scriptorum clamat autoritas, ut non nisi honesta petamus ab his, quos in amicitia sinu recipimus, usque postulantibus aliquid sine difficultate & dilatione consensum & convenientiam commodemus. Scriptum est: *Perde pecuniam propter amicum.* Si pecunia pro amico perdenda est, multo fortius ejus commodis & necessitatibus exhibenda. Porro non omnes per omnia, sed certi per certa ditiores aut paupere-

riores inveniuntur; ideoque non omnia possumus omnes. Abundat iste pecuniis, ille agris, alter honoribus, alius plus in consiliis potest, alius in familiaritate potentum. Quicquid amico impenderis, nunquam impropere, recolens id Jaco-

Jac. bi verbum: Si quis (ait) indiget sapientiâ postulet à

1. 5. Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere.

3. Quoties igitur amicum ditaveris, non avertas faciem, non frontem obducas, non oculos deponas, non mercedem expectes, non differas, aut prolonges; sed hilari vultu, serenâ facie & sermone jucundo condire studeas munificentiam tuam, & quasi voluntatem petentis prælagiens, occurras;

6. & desiderium ejus præcurras. Animus ingenuus nihil magis erubescit, quàm petere. Cum E. tibi debet esse cum amico cor unum & anima una, observandum est, quod sit una cum amico pecunia. Si petitur, beneficiis prævenire curemus, ut ille qui accepit, potius videatur præstare gratiam, quàm ille qui dedit. Booz advertens inopiam Ruth Moabitis

Ruth. tidis colligentis spicas post messores suos, alloquitur eam, consolatur, & invitat ad convivium pu-

2. 8. erorum & puellarum suarum, ejus etiam verecundia parcens præcipit messoribus spicas de industria relinquere, quas illa possit sine pudore colligere.

6. Sanè in hac liberalitate neminem paupertas excusat: & utinam omnes essent pauperes Spiritu. Uberior enim esset in beneficiis mutua benignitas.

Plato tis obventus. Sapiens dixit: Felicissimam homines agerent vitam, si duo sublata essent de medio.

MEUM

MEUM & TUUM. Seneca refert in libro de Beneficiis, quod, cum multi multa pro suis facultatibus datori suo Socrati obtulissent, Æschines de paupere ejus auditor: Nihil, inquit, dignum, quod nesci dare tibi possim, invenio, & in hoc uno me pauperem & sentio. Hoc solum quod sum, id est me ipsum, tibi do: ceteri multa dederunt tibi, sibi plurima reliquerunt: ego quod sum & quod habeo, totum dono. Cui Socrates: Magnum mihi munus dedisti, nisi te parvi existimes; gratum donum est, & illud melius reddam tibi. De suo itaque dedit, qui quid dare de bonis fortunæ non habuit. Et sic inter paupertatis angustias, liberalitas materiam largitatis invenit. Si E. Christi filius es, aut Petri discipulus, ut possis dicere: Aurum & argentum non est mecum; habeo tamen quid auro pretiosius & argento, potes pro amicis stare, consolari afflictos, lapsos erigere, compati patientibus, & gaudentibus congruere: potes docere ignaros, propitiare dyscolos, pusillanimes roborare.

Cap. II. Quali discretionem & cautela beneficiandi sunt amici.

Illud autem inter amicitia mandata provida dispensatione curetur, ut, cum omnes amicos diligas, non tamen omnes munificentia & quali ad beneficia vel honores oblata opportunitate promoveas (sunt equidem plerique, qui se non diligere con- queruntur: & queruntur haberi se contemptui, si alios, & non se, viderint curis & officiis implicari.)

O 2

Sed

Sed quid & quantum ille, cui donaturus es, ferre valeat, & sufficienter implere discernas. Multos nim. in amicitia sinu recipimus & fovemus quos sine dispendio fama nostra, sine ipsorum periculo, sine scandalo communi ad eminentiam quam appetunt, erigere non valemus. Virtutem itaq; & prudentiam hominis nos metiri oportet: ut in distributione bonorum praevaleat ratio non affectus. Suas tamen partes in talibus obtineat liberalis affectio, ubi virtutum aequalitas invenitur; alias tamen nemo existimet se contentum, si ei melior praeferatur. Sanè Dominus

3. Joanni praelulit Petrum: Nec affectum subtraxit
Ioh. 13. 6 discipulo quem diligebat, Petro conferens Principatum.
Matth. 16. 18 Claves regni caelorum Petro contulit, ut
Joh. 1. 7 caelum aperiret & clauderet: Joanni vero nobis
Joh. 21. 16 aperiendi sua arcana pectoris facultatem referavit.
Joh. 19. 26 Petro commisit curam & regimen Ecclesiae suae.
 4. Joanni vero curam & custodiam matris suae. Petrus
Ioh. 21. 19 ergo sublimior; sed Joannes certior. Petrus
Ioh. 21. 23 exponitur actioni; Joannes affectui. Petrus
Ioh. 13. 25 Dominus suam passionem indicat, praedicans
 quod alius cingeret & duceret quod non veller. De
 Joanne: Si eum volo manere, donec veniam. Non
 audeat Petrus inquirere à Domino, quis eum traderet:
 Joannes autem innuente Petro (quod princeps Apostolorum
 inquirere verebatur) confidenter interrogat. Tali E. modestia & tam provida
 consideratione distribuuntur inter amicos officia

ficia, ut omnibus praesit ratio, non affectus: & juxta omnium facultatem, quid unicuique sit portabile aut utile, discernatur. Ideo omnibus tamen aequalis affectio impendatur, quia secundum mores, & convictum, & merita hominum, nobis certa diligendi forma praescribitur. Diligebatur Joannes à Christo familiaris: sed dubium esse potest, utram Joannes ferventius. Paulus de Tit. Phil. mortheo scribit, se neminem ita se habere unanimem. 2. 20. De Tito etiam loquens: Cum venissem, inquit, 2. Cor. Troadem, non habui requiem spiritui meo, eo quod 2. 12. non invenissem Titum fratrem meum; Et Idem: Cum venissemus in Macedoniam, non habuit requiem caro nostra; sed omnem tribulationem passus sumus: foris persequens, intus timores: sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi. Sit erga amicos ratio- 7. nabilis & moderata dispensatione beneficiorum collatio. Sit alter manus, sit oculus, sit baculus sustentationis, sit mutua spirituum requies, sit in angustiis refugii portus. Denique sic in amicitia convertentur, ut ad illum amorem conscendere mereantur, quo Christus toto corde diligitur, & plenum in eo fructum amicitiae carpant, quando timore sublato & solitudine, quam nunc sibi vicissim exhibent, plenam & aeternam securitatem fruuntur.

Cap. 12. De reverentia exhibenda inter amicos, & mutuam correctionem inter eos.

Amicus praeterea sic faciem revereatur amicus, ut

ut aures vel oculos ejus verbo; seu gestu, vel opere non offendat. Optimus autem amicitiae comes & ornamentum ejus pretiosissimum est verecundia; & ex diverso peremptoria ejus est inverecundia frons: Et frontis infirmitas plerisque accidit.

† Quod, cum iracundiae ignis in eorum corde conceptus jam prodierit in publicum, aut cum jam verbum contumeliae prorupisset ad fauces; supervenientis aspectus amici sedabat excursantis animi motus, turbatiorem mentis faciem quādam placatione vultus & auctoritate venerabili subito serenabat. In hoc enim apparet amicitiae magna

virtus, quod in suadendo aut dissuadendo aliquid plurimum potest. Quippe cum nec fides ejus sit dubia, nec blanda admonitio exegerit, eundem non timeas objurgare. Cum autem plerumque mor-

Teret. lesta sit veritas, hoc habet amicitia plerumque ut tur-
Andr. betur, juxta Comicum illud: *Obsequium amicitiae*
veritas odium parit. Illud tamen obsequium dam-

1. 1. 41. nabile est, quod indulgentiorem amicum vitio-

3. facit. Sit itaque admonitio non acerba, objurgatio non contumeliosa; adsit honesta & suavis affabilitas. Omnis autem assentatio sit procul a condi-

Ambr. tione amicitiae aliena. Verbum B. Ambrosii est:
lib. 3. de *Siquid vitiosum deprehendit in amico, illum prius in*
off. *occulto corripit. si te non audiverit, corripit ipsum*
palam: si vero se ledi putat, tu tamen eum corripit.

Tolerabiliora enim amici vulnera, quam adulantium
4. oscula. Sicut Romani scribit auctor eloquii: Ob-

jurgat

objurgationes nonnunquam necessariae sunt, quae fieri Cicer.

oportet & majore vocis contentione & acriore gravi-
tate verborum, ita ut videamur irati. Verum sicut

ad urendum & secandum, sic ad hoc genus castigandi inviti & rarissime veniamus, maxime si nulla medicina superfit. Castigatio ejus sic ex gra-

5. vitate & clementia conditur, ut repellatur contumelia: & qui objurgatur, seipsum causam esse

hujus acerbioris agnoscat. In omnibus denique servetur censura modestiae, ne videatur quis plus iracundiae suae satisfacere, quam amori. Sunt enim,

qui ebullientem interius aestum vesaniae nomine Zeli palliant & celant. Sed qui sequuntur suae

6. mentis impetum, & non potius rationem, vix aut nunquam in corripiendo proficiunt. Sit ergo

quarto in corripiendo sermo tristior, dejectior vultus, intercipiant verba singultus, & lacrimae,

ut sentiat qui corripitur, totum hoc ex amore, non ex rancore procedere. Si primam correptionem forte respuit, recipiat vel secundam: &

7. intimiora suspiria gemitus interdicat. Agat amicus in veritate, quicquid emollire potest alterius animi. Nihil tamen sit in verbo vel planctu aut gestu simulatione aliqua subornatum. Simulatio si-

quidem & assentatio duae virulentissimae pestes sunt; quae semper procul amicitia relegendur. *Iob. 36.*
Verbum Sapientis est: *Simulator & callidus provocat iram DEI:* per Callidum intelligens adulatoris astutiam; sicut Comicus exprimit in Gnathone

Ter. E.
un. 2. 1.

thone: Negat (ait) quis, nego; ait, ajo. Postremo
 21. 8. imperavi egomet mihi omnia adsentari. Scriptum
 Es. 9. 16. est per Prophetam: Popule mi, qui te beatificant
 in errorem inducunt, & viam gressuum tuorum dis-
 sipant. Item de assentatoribus loquitur Prophe-
 ta in personâ populi infidelis: Videte nobis vana, lo-
 ler. 5. 31. quimini nobis placentia. Et rursum: Prophetæ pro-
 phetabant mendacium, & sacerdotes plaudebant
 manibus; suis & talia dilexit populus meus. De si-
 mulatore item Salomon dicit: Simulator decipit
 9. amicum suum: & tempore averſionis meditati-
 9. tur dolum. Amici ergo correctio tota de me-
 dullis animæ & de intima compassione procedit,
 ut sic se habeat in memoratone amici, sicut circa
 pf. 140. se fieri Propheta desiderat, dicens: utinam corri-
 5. piat me iustus in misericordiâ, & increpet me: oleum
 10. autem peccatoris non impinguet caput meum. Sicut au-
 tem simulatio & adſentatio amicitiz intoxicat pu-
 ritatē: Sic dissimulatio inter amicos parit & nutrit
 affectuum puritatē. Est enim quædam dissimulatio
 seu dispensatoria correctionis dilatio, pro lo-
 co, pro tempore, pro personâ. Nam si amicus publi-
 cè & in palpebris communis famæ deliquerit,
 non est subito objurgandus: sed, quantū salvâ lege
 amicitiz fieri potest, decet nos etiam erratum dis-
 11. simulare, aut execrare erratum, & ad correpti-
 onem ejus exquirere tempus opportunum & fa-
 miliare & secretum. Dum enim ex turbatione re-
 centi adhuc est inquietior æger animus, tantâ
 dissimu-

dissimulatione opus est, donec mentis nubilo ſe-
 renato, auris pacatior verba blanda monentis ad-
 mittat. Certè cum Rex David adulterio proditi-
 onem & homicidium adjecisset, correpturus
 12. Propheta Nathan, regiæ tamen deferens majesta-
 2. Reg. 12. 1. ſeq. ti, non subito, nec mente turbatâ tanti ſceleris
 ei crimen impegit; sed congruâ ſimulatione
 præmiſſâ, & propoſito ænigmatæ competenti
 ſententiam contra ſe judicantis extorſit.
 Cap. 13. Non eſt amicus tolerandus, ſi in aliquo erro-
 rum vitio incorrigibiliter perſeverat.

Frequenter autem reperire eſt aliquos, qui non
 ſolum amici, ſed in amicitia confirmati, ſiniſtrâ
 opinione laborant, ita quod in ſuorum damnum,
 vel infamiam amicorum, eorum peccata red-
 undant. Hi ſalutaribus monitis ſunt curandi, qui
 ſe incorrigibiles exhibuerint. Non ſtatim rum-
 penda eſt amicitia, ſed paulatim, ſicut eleganter
 2. docet quidam Sapiens, diſſolvenda. Et hoc ipſum
 habet exceptionem. Rumpenda eſt amicitia, ſi
 crimen adeo enorme eſt, ut ſine famæ diſpendio
 tolerari non poſſit, veluti, ſi contra fidem Chriſti,
 ſi contra publicam utilitatem, vel ſimile aliquid
 præſumptione damnabili attentavit. Diſſolvenda
 eſt ita amicitia, quod non proſiliatur ad jurgia, non
 ad ſeditiones, aut contumelioſa verba. Inhoneſtum
 enim eſt, bellum cum eo gerere, quem tu familiari-
 3. tatis ſecretarium habuiſti. Amicitia diſſolutâ nulli
 maledicta congerant in amicos; non ſuſurrent in
 tenebris

tenebris; non in angulis detrahant; non excusent
se mendaciter, ut alios dehonestent. Soluta deni-
que amicitia, semper, quem amicum habueras, sic
hoc exhibendum est, ut qui infert, non qui patitur
injuriam, sit in culpa. Amicitia igitur nunquam a
sua aeternitate degeneret. Qui enim ami-
cus est, semper diligit: ideoque semper eum
dilige, qui te laesit; & si amicitia subtraha-
tur, tamen dilectio perseveret. Consule famam,
consule salutem, & prospice pacem eius, nec unquam
secreta amicitiae prodas, licet haec ipse prodiderit.
In his tamen omnibus ita caute ambules, ne bonum
odorem opinionis tuae ei consulendo, aut alias col-
loquendo alienam comminatione contamines: sed
sic statum animi tui ordines, ut nullius amor religio-
ni, aut fidei, seu paci multorum patriae salutem
praesit. Rex equidem Ahasuerus, qui superbum
Haman pro ceteris ad penitiora suae familiaritatis
admiserat, in cruce suspendit, jugis pollutorem fac-
deris, & salutem multitudinis amicitiae, quam ille
consiliis violarat fraudulentis, anteposuit. Jahel uxor
Herben Cinei, licet pax confirmata fuisset inter Sis-
saram & domum viri sui, illa tamen veram religio-
nem paci populi praeferebat, Sissarae caput clavo
& malleo transfixit. David Rex licet de jure veteris
amicitiae Jonathae posteritati pepernisse debu-
erit, audiens tamen propter Saul & domum ejus
ob sanguinem Gabaonitarum, quos Saulus occi-
derat, populum a Domino fame gravissimam tri-
bus

bus annis afflictum, 7. viros de cognatione Saul &
Jonathae Gabaonitis tradit puniendos.

Cap. 14. Qualiter amicitia dissolvenda sit,

& quam modestè.

Illud autem est in amicitiae dissolutione no-
tandum, quod in parte illius, qui amicus est, solu-
tio amicitiae nunquam cadit. Qui enim laeditur,
laedenti amicus esse non desinit. Diligit enim non
diligentem, benedicit maledicenti, suum contem-
torem honorat, animique beneficium exhibet sibi
maleficia machinanti. Turpe est, maxime homini
orthodoxo, refricare injurias, & odiorum sopi-
tos cineres denuo suscitare. In lege Moyse scri-
ptum est: *Non quaeres ultionem, nec memor eris in-
juriae civium tuorum.* Cicero de laude Caesaris scri-
bens: *Nihil, inquit, solet oblivisci nisi injurias.* Et in
Ecclesiastico: *Qui vindictam quaerit, invenit vindi-
ctam a Deo.* Apostolus: *Nemini malum pro malo
reddentes, nec maledictum pro maledicto.* In Evange-
lio legimus, quod ille servus, qui conservo suo noluit
misereri, datus est tortoribus, donec universum debitum
persolvisset. Semper sit E. in memoria gratia fami-
liaritatis antiquae, nec eum superveniens unquam
possit malignitas abolere.

Cap. 15. Ex quibus causis, & in quibus amicitia
dissolvatur.

Sunt enim quatuor, ex quibus amici disjunctio
causam habet: *Dilectio, Affectio, Securitas atque Ju-
cunditas.* Dilectionis est consulere, providere, &
amico

amico beneficia exhibere. Ad affectionem vero spectat quædam jucunda & suavissima dilectio. Ad securitatem pertinet quorumlibet secretorum sine omni timore & suspicione communicatio. Ad iucunditatem vero de prosperis & adversis, de utilibus & nocivis, atq; de omnibus, quibus humana mens afficitur, amica & familiaris, dulcis & blanda collatio. In his itaq; amicitia patitur sectionem; quia, licet Dilectio in aliquo statu remaneat, subtrahitur tamen illa suavissima dilectionis affectio; perit securitas, per quam sua revelabat arcana; turbatur iucunditas, quam blanda confabulatio seminabat. Manet itaq; dilectio, sed gratia familiaritatis aufertur. Veteris tamen amicitia vestigiis aliqua reverentia impendenda est, nisi eam enormitas reatus eliminet.

Cap. 16. De Caritate seu Dilectione DEI.

Sicut præcedentia docuerunt, Amicitia vera non est, nisi suum in Deo habeat fundamentum. Ea propter, cum amicitia Dei donum sit, iustum est, ut qui ex dono Dei dilexit, nihil præter Deum diligat, ut illuc flumina resfluant, unde fluunt: nec rivus à suo fonte degeneret, qui de plenitudine gratiæ affluenter emanat. Illam siquidem unicè & singulariter veram atq; summam amicitiam profiteamur, per quam nos Deus amicos suos vocare dignatus est, si ejus præcepta fecerimus: Vos (inquit) amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Hæc Dei amicitia, est caritas, quæ nos dilexit ante mundi

Job. 15.

14.

2

cor-

constitutionem, & elegit in dilecto Filio suo. Ipsa enim fons omnium est bonorum, omn. uq; donorum, quæ nobis à munificentia supercaelesti proveniunt. Hæc omnis amor legitimum ordinem, formam sortitur: nec ordinata potest aliqua mentis esse affectio, nisi ab eâ causam, modum & ordinem metiatur. De hac ordinatissimâ caritate Sapientia in libro sui nominis dicit: *Ab eterno ordinata sum*; Hæc ordinata à Deo, ordinat Angelos in ministeriis suis: Hæc studia & exercitia justorum disponit in professionib; suis: Hæc ordinante ordinata lex est per Angelos in manu mediatoris. Sine hac amicitia inter homines ordinata esse non potest; nam, cum Apostolus dicat: *omnia secundum ordinem fiant in vobis*: & Ipse iterum: *Omnia vestra fiant in caritate*; patet ea ordinem non habere, quæ in caritate non fiunt. Ipsa est via & vita virtutum. Ipsa est via eminentior: & illabitur, quo ostenditur salutare Dei. Unde Apostolus in prima epistolâ ad Corinthios: *adhuc, inquit, viam eminentiorem vobis demonstro*. Et Idem: *Scire etiam super eminentem scientiæ caritatem Dei*. Hæc est via, de quâ Esaias dicebat: *Ambulabunt hanc viam, qui liberati fuerint & redempti à Domino*. Et venient in Sion cum laude: *letitia sempiterna super capita eorum, gaudium & letitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus*. Caritas est præceptum Domini lucidum, illuminans oculos: Ipsa enim est lumen cordis, omnes sensus hominis & affectus clarificans & serenans,

prob. 8.
23.

1. Cor.
14. 40.
1. Cor.
16. 14.

4.
1. Cor.
12. 31.
Eph. 3.
19.
Ef. 35. 10

5.
pl. 19. 10

renans, ut discat homo, & sciat, ubi sit lumen oculorum & pax. Caritas est oleum, quod omni liquore supernaturat, quod sanat, quod illuminat, quod omnem asperitatem propria suavitate lætificat. Hoc oleo inuncti Apostoli & Martyres suavissimam reputabant mortis amaritudinem & immanemæviciam tormentorum, Christus enim unctus à Deo præ participibus suis hoc oleo sulos ungit, & exactori jugum à facie olei computrescere facit. Spiritus inquit, Domini super me, eò quod unxerit me. Caritas non solum mortis & suppliciorum amaritudinem suavificat, sed etiam ipsam mortem potentissimam vitæ tute mortificat. Nonne Christi caritas peremptoria mortis erat: cum ipse dux vitæ, mortis destructione, illi comminaretur & diceret: *Ero mortuus, & mors. Dilectio siquidem fortis est, ut mors, imò fortior morte.* Cum enim mors vitam eripiat, temporalem, nos ad vitam Caritas introducit æternam. Illa nos à vitæ transitoria deiecit: hæc ad vitam & gloriam sine fine restituit. Caritas est *portus speciosa*, quæ in eversione Jerusalem portis aliis omnino destructis, integra & intacta permansit. Caritas enim nunquam excidit. Hæc est *speciosissima Sunamitis*, quæ David in virginitate suâ calefaciebat: eo quod non poterat calefieri pellibus animalium mortuorum. Qui enim versantur in operibus mortuis refrigerescunt caritate, cogitatione passionum Christi denuò recalescunt. Hæc est *nubecula*, quæ ad preces Elie magnam excrevit in pluviam, Cum

Cum enim aliquis Dominum cœperit ex toto corde diligere, statim non solum ad proximos, sed etiam ad inimicos benevolentia succidia & gratia fluentia diffundit. Nec mirum: Caritas enim est *oleum viduæ*, quod continuum ex sui distributione suscipit incrementum. Mulier siquidem de uxori-
bus Prophetarum, uxor Abdiæ, clamavit ad Eliseum, dicens: Vir meus mortuus est, & ecce creditores tollunt à me duos filios ad serviendum sibi: Implevit ad vocem Prophetæ vasa oleo, quo debebat inungi: Sunt filii, Timor & Amor; qui vasa non pauca afferunt, quibus mater gratia oleum benevolentia & devotionis infundit. Claudis tamen ostium conscientia & favore laudis humanæ, ne sine oleo inter virgines fatuas reputetur. Creditores sunt importunissimi exactores, maligni Spritus, qui pro voluptate transitoria æternos exigunt cruciatus. Vicinæ, à quibus vasa mutuo accipiuntur, sunt Angelicæ potestates, animæque Sanctorum, qui nos consiliis erudiunt & exemplis, quod oleum misericordiae in primis infundamus; scientes quod quamdiu vasa hujus superfuerint, non stabit oleum: Et caritas impensa pluribus, uberius fortietur augmentum. Lingua Apostolorum, lingua hominum, sustentatio pauperum, Martyrium sine caritate nihil sunt. Prophetia præcedit, Scientia comprehendit, Fides credit: Sed nec Prophetia, nec Scientia, nec Fides, etiam si montes transferat, nequaquam sine caritate

caritate valebit. Sine caritate nihil potest prodesse;

13. nihil verò cum caritate, obesse. Caritatis beneficio

† impediēte, peccata non sunt: *Caritas enim operit multitudinem peccatorum.* Caritas est lex vitæ, disci-

plina morum, pax convenientium, gloria concor-

dium, criminum abolitio, legis plenitudo, sacra-

Scripturæ compendium, præceptorum Dei con-

summatio, virtutum virtus, & bonorum implecio

14. meritorum. Omnia mandata vitæ, omnia iusti-

tiæ opera referuntur ad eam. Ex hac suum sortit-

Matth.

22. 40.

untur effectum, operum commendatio, devotæ o-

rationes, & ab ipsa tanquam fructus ab arbore, tan-

quam racemus à vite, *pendent tota lex & Prophe-*

tæ. Sicut enim fructus à palmitē suum recipit a-

limentum, donec ad maturitatem perveniat: Sic

boni operis fructus, sic sancta devotio, sic omne

quod piè agitur, suum à caritate recipit initium

& progressum.

Cap. 17. Quod Caritas est conservatio Legis & Fidei.

2. Ut autem sub certâ definitione, quid sit Caritas

possit apertius & efficacius comprehendī, audiamus

qualiter eam definiat aut describat Apostolus. Ipse

1. *Tim.* enim ad Timotheum scribens, *Finis*, inquit, *præce-*

1. 5.

pti caritas de corde puro, & conscientiâ bonâ & fide

de non fictâ. Præceptum lex dicitur, cujus præ-

ceptis vita hominum informatur. Est autem lex

S. Moysi, vel principium terræ, de quâ Paulus

1. *Tim.* Apostolus dicit: *Lex iusto non est posita, sed in iusto*

1. 9. Et alia est lex, quam Psalmista postulat, dicens

Legem

Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum. ps. 118. 13

Ista lex spiritualis est, illa carnalis. Iste professor co-

2.

sam principibus & inter gladios nihil timeret. Illa in-

justos & maleficos terret; illa iniustus posita est, qui-

bus præcipit, ne occidant: hæc iusta non est posita,

quia lex principium nihil in hominibus iustis inve-

nit puniendum. Audi, quid dicat Apostolus: *Videtur Rom. 13*

non timere potestatem, bonum fac, & habebis laudem

4.

ex illa; & adjungit: Si malum feceris, time. Ab

3.

hoc equidem timore iustum eximit Caritas de pu-

rò corde. Ideoq; ipsa finis legis illius est, quæ ti-

morem incutit. Unde & ipsa timoris est finis le-

gisq; quæ iusto posita non est. Caritas etiam

finis est, cum sit omnium operum bonorum con-

summatio, & malorum abolitio, & sic finis est u-

triusq; legis: Unius scilicet legis malorum, quam

abolet; & alterius, quam adimplet. Sanè fides

4.

eorum ficta est, de quibus dicitur: *Dilexerunt e-*

um in ore suo, & linguâ suâ mentiti sunt ei. A quâ

1. *Joh. 3.*

18.

malitiâ Joannes Apostolus nos dehortans: *Nolite,*

inquit, *diligere verbo, nec linguâ; sed opere & veri-*

tate. Veritas operis est actio rectæ intentionis:

veritas in ore est, simplicitas in sermone. Sicut

autem cor purum non simulat, ita intentio non er-

rat. Ubi autem non est error aut simulatio aut fi-

ctio, ibi est pura & simplex intentio, & in eâ cari-

tas requiescit. Fictio verò fidei longè à caritate

relegata est, & dicitur Fides ficta eorum, qui de

corde suo fingunt suæ fidei formam, & sanæ do-

D

eternæ

Strinx adversari non dubitant. Ficta etiam à quodam Sapiente dicitur; quasi fictilis, eo quod tanquam vas fictile & fragile, tempore temptationis cito à veritate recedit. De Caritatis laude & commendatione scriptum est: *Si dederit homo omnem substantiam domus sue, pro dilectione, quasi nihil, despiciet eam.* Petrus autem Apostolus nos ad eam invitans: *Ante omnia, inquit, mutuam in nobismetipsis caritatem habentes.* Et Paulus: *Super omnia, inquit hic, caritatem habet.* Et Idem: *Scutimini Caritatem.* Et rursus: *Emulamini charismata meliora, & adhuc eminentiorem viam vobis demonstro; per charismata meliora, caritatem intelligens, propter quam omnia, quæ reputaverat lucrum, dicit se existimare detrimentum, & arbitrari ut stercora, ut Christum lucrifaceret.* Paulus in eadem caritate, quæ finis præcepti, de corde puro & fide non ficta, firmiter stabilitus: *Quid nos, inquit, separabit à caritate Christi? tribulatio & angustia? an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Certus sum (inquit) quia neque vita neque principatus neque potestates neque altitudo neque profundum neque instantia neque futura neque creatura aliqua poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Jesu.* Vera de corde puro, & fide non ficta Caritas quasi ignis scintillans fervebat in Paulo; unde adhuc non cessat incendere plures illius ignea locutio. Ipse autem per fidem, dicit, *Christum habitare in nobis; quæquamdiu in nobis vivit, & Christus in nobis per fidem*

fidem vivit. Justus etiam per hanc vivere dicitur, sicut testimonio Habacuc Prophetæ & Pauli Apostoli probatur, aperte dicentium, *Quod justus ex fide vivit.* Oportet sanè quod viva sit fides, de qua, vel per quam vivere nos oportet. Notandum ergo, quod sicut vitam corporis ex motu cognoscimus, ita ex operibus bonis vitam fidei fieri comprobamus. Illa siquidem fides sola vivit, quæ per dilectionem operatur. Est ergo Caritas vita fidei, quæ refrigercente aliqua detunt. Spiritus autem Dei est, per quem Caritas diffunditur in cordibus nostris. Sunt tamen, qui, cum Spiritu cœperint, vivere carne consummantur; Et eis convenit verbum illud: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum; quia caro est.*

Cap. 18. *Qualiter cogitandus est Deus Caritas.*

Sciendum, quod, quanto terra inferior est altitudine cæli, tanto elegantior, eminentior & inestimabiliter dulcior est amore proximi amor Dei. Et ut de Dei dilectione loquentibus causa prius, vel præcepti propositi desiderabilius & liberius ad intelligentiam se diffundat, pauca de Deo, quasi delibando perstringimus, ut appareat, quàm ineffabili gratiâ, & dignatione incomparabili, Deus gloria, mediante beneficio Caritatis, homini concedat. Credendus itaque & cogitandus est Deus, Quædam vita æterna, vita vivens in se, & omnia vivificans: immutabilis, & omnia mutabilia immutabiliter faciens: omnia intelligens, omnemque intel-

- intelligentiam creans: Sapiens, & ipsa sapientia; veritas fixa, iustitia indeclinabilis, scientia, virtus, summa bonitas, divinitas, æternitas, magnitudo, immensitas, summa essentia, quæ est Esse: summa & æterna substantia, non subjecta prædicamentis vocum, aut cogitabilium, sed omnium rerum causale efficiens, & superessentiale principium.
3. Cogitandus est Deus simplex, purus, integer & perfectus, nihil habens, quod in numerum transferat, nihil trahens à tempore vel à loco: Sic in omni loco, quod nec includatur à loco: Cogitandus est Deus sine formâ visibili, sine specie corporali, sine compositione partium, sine distinctione membrorum, in quo omnia, non ut in loco, sed in virtute: sine qualitate bonus, sine quantitate magnus: sine situ præsidens: sine habitu continens omnia & disponens. Disponit enim ut sapientia; operatur ut virtus; amat ut caritas; revelat ut lux; miseretur ut pietas; scit ut veritas; iudicat ut æquitas; præsidet ut majestas. Non comprehendis ejus altitudinem, nisi vilescas apud te contemplatione ipsius. Non comprehendis ejus magnitudinem, nisi fias parvulus in oculis tuis, subjiciens te humanæ creaturæ propter ipsum. Deus Caritas est: Spiritus tamen Sanctus, specialiter Caritatis appellatione signatur. Ipse est Amor Patris & Filii, & suavitas, et unitas & osculum & amplexus, & quicquid esse potest commune amborum. Quia vero per gratiam

am S.

am S. Spiritus anima hominis Deo mirabiliter & miraculose unitur, sciendum est, quod idem Spiritus in illâ unione donatio est Dei, & donum. Propterea Paulus Apostolus Spiritum Sanctum interfert in catalogo munerum Dei, dicens: 2. Cor. *In castitate, in scientiâ, in longanimitate, in suavitate, 6, 6. in Spiritu Sancto, in caritate non fictâ, in verbo veritatis, in virtute Dei.* Spiritum Sanctum ponit in medio, quasi artificem bonæ voluntatis, ad Deum, † fornicationi affectionis dirigentem actionem, at- *Sap. 8. tingentem à fine usque ad finem fortiter, & universa suaveriter disponentem.* Spiritus est, qui vivificat spiritum *Joh. 6, 63. hominis* ipsumque instruit, & format Deum diligere, quærere, invenire, tenere & frui. Ipse est sollicitudo quærentis Deum in humilitate: pietas adorantis in spiritu & veritate: Ipse est sapientia invenientis, amor habentis, & gaudium perfruents.

Cap. 19. *Quod cupiditas facit hominem multipliciter errare à vero bono, quod est in Caritate.*

Porro quidam ea ad perfruentum sibi eligunt, quæ peremptoria sunt salutis. Veneno enim cupiditatis infecti, & absorpti à malitiâ hujus mundi, in fallacibus divitiis, in transitoriis honoribus, in voluptatibus carnis, seculique favoribus suæ intentionis finem constituunt, & his, quæ sunt æternæ damnationis, actionibus felicitatem suam falsâ opinione, quasi somniando depingunt. Isti, ut metam suæ intentionis attingant, viarum dispendia eligunt, & cæcæ cupiditatis multiplici præ-

D 3

stigio

stigio dementati, ad sui desiderii finem per divortium & anfractus incedunt. Tendit enim unus ad bravium sui cursus, militiâ mediante: alius negotiatione alicujus artis: alius latrocinii aut rapi-

3. nis. Id autem specialiter ab unoquoque diligitur, ad quod finaliter intentio tota dirigitur. Cætera vero quasi quædam adminicula sunt, militia atque negotiatio, & cætera: quibus mediantribus, id quod quis ad fruendum eligit, obtinere conatur.

4. Iterum autem mens elusa, quæ sibi felicitatis imaginem in re prælagiebat inutuli, dum post rei desideratæ obtentum, majori se sentit indigentia laborare, præoptata incipit fastidire, & denuo in alterius rei succenditur appetitus: non tamen satianda, sed alterius falsæ felicitatis imaginatione fallenda.

5. Hic est *circuitus impiorum*, hæc est vituperatio multorum commorantium in circuitu. *ps. 30. 14.* Hæc est *mola Samsonis*, quam decisis virtutum

19. crinibus, & effossis prudentiæ oculis circumvolvit. *ps. 139.* vitæ sequens cupiditatum circuitus, etiam relicto

10. compendio caritatis: *Caput*, inquit, *circuitus eorum: labor laborum ipsorum operiet eos.* Porro

Luc. 15. de hoc labore non satiabitur homo, nisi de filiis porcorum illa fortè satiætas inducatur: quæ divi-

Matth. tem dormire non finit. Ubi enim copia major divitiarum exuperat, ibi se gravior molestia

19. 22. solitudinum totius perturbativa quietis intruditur. Rationalis itaque anima licet ad suam beatitudinem desideranter adspiret; aliis tamen abstra-

hitur, & eam quædam falsæ felicitatis imago deludit, aut veræ miseriæ similitudo deterret. Quis enim paupertatem, persecutionem, ægitudinem, luctum, famem non reputet magnam miseriæ portionem. Illis tamen & vera miseria præcavetur, 8. & vera beatitudo acquiritur: nimirum paupertas, regni cælestis acquisitiva est: *Beati enim pauperes Matth. spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum; Beati 3. 3. seq. qui lugent, qui esuriunt, qui persecutionem sustinent; quia illi saturabuntur, illi consolationem recipient: isti jam cæleste regnum adepti sunt, non solum ad habendum sibi, sed aliis conferendum.*

Cap. 20. *Quanta mala sint in divitiis.*

Ut autem de temporalium divitiarum umbrili & peremptoriâ felicitate, causâ exempli, aliqua inducamus, & quod à beatitudine, quæ in Caritate est, eam liqueat esse penitus alienam, vide imprimis, quanta cum pecuniâ molestiarum turba versetur. Pecunia cum labore acquiritur, acquisita cum timore servatur, & tandem cum dolore amittitur. Et proventus pecuniæ potest existimari 2. miseriæ incrementum. Hydropici enim more, qui plus bibendo, plus siti, pecuniæ cupiditas ex multiplicatione grandescit. Timetur præterea potens, ne auferat; servus, ne prodatur; fur, ne surripiat: & frequenter impletur verbum illud Sapientis, ut sint *divitiæ conservatæ in malum Domini sui, Eccl. 10. 2.* Melius est ergo pauperi, qui nec metuit potentem, 3. nec proditorum formidat, aut furem. Pauper

cātat, dives pecuniā plorat. Ploratur lacrimis amissa pecunia veris. Pauper enim, si Christ⁹ sufficit, nihil deficit. Dives autē quanto plura possidet, tanto pluribus eget: nec divitiis unquam invenit copiam, quam inquit, Verbum Salomonis est: *Avarus*

4. *non satiabitur pecuniā, & qui amat divitias, fructum*
Eccl. 5. non capiet ex eis. Circum spectē dictum est: Qui
 9. *amat divitias; unde Psalmista: Divitiae si affluant,*
 ps. 61, 10 *non apponas cor.* Propterea praecepit Apostolus:
 1. Tim. *praedicandum divitibus, non superbe sapere, nec sperare*
 6, 7. *in incerto divitiarum, sed ut facile tribuant, &*
 1. Tim. *communicent, & thesaurizent sibi bonum fundamentum,*
 6. 2. *ut apprehendant bonam vitam.* Ipso teste, non
 Mat. 2. *qui divites sunt, sed qui divites esse volunt, incidunt*
 6. *in tentationem & laqueum Diaboli, sibiq; thesaurizant*
 6. *iram in die irae.* Quod insinuans Habacuc, dicit: *Vt*
 Hab. 2. *ei, qui congregat non sua: usq; quod & aggravat contra*
 6. *se densum lutum!* Sanctos equidem inter divitias nec sollicitudo servandi, nec timor amittendi sollicitat.
 Mat. 6. Hanc eis sollicitudinem Dominus interdicat: *Nolite*
 31. *te (inquit) solliciti esse, dicentes; quid manducabimus?*
 Mat. 6. *quid bibemus?* & paulo post: *Primum querite*
 33. *regnum Dei & justitiam ejus, & haec omnia adjicientur vobis.* Isti sicut nunquam de divitiis gloriantur: sic nec murmurant de amissione illarum. Imo
 Heb. 10. *rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipiunt, considerantes se habere meliorem & manentem substantiam.* Perversis deniq; eorum in contrarium credit, Dum enim rationalis animae appetitui, quem

solus

solus Deus explet, sufficere posse existimant, vilem affluentiam mundialium rerum, quia nihil ex quantalibet rerum ingestione proficiunt, nec securis infelicibus eximunt, nec à labore quiescunt, & quod miserabilius est, talium vanā delectatione tumescunt. Talium (dico) gloria in confusione est: quorum finis interitus, quorum vita in continuo labore; quorum exitus in miseria sine fine. Quocirca, nugatoriā & fallaci temporalium divitiarum felicitate delusi, praeteritae vitae fructum convertunt in materiam lacrimarum.

Cap. 21. Lamentabilis querela eorum, qui à caritate deviant per cupiditatem.

Miseriam siquidem talium Sancta Scriptura patenter exprimit ac describit: Dicent (inquit) intra se penitentiam agentes, & pra angustia Spiritus gementes: *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis; ambulavimus vias difficiles: Viam autem Domini ignoravimus: Quid nobis profuit superbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia velut umbra, & tq. nuncius praecurrens & tq. navis* quae praeteriit fluctuantes aquas, cujus, cum transiit, non est vestigium in mari: Ita & nos, nati continui desinimus esse, & virtutis quidem nullum signum volumus ostendere: In malignitate nostrā consumiti sumus. Talia dixerunt in inferno, qui peccarunt, quovian spes impij tanquam lanugo est, quae à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quae à procellā dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam

Ds.

meme-

Sap. 5.
3. seq.

3. *memoria hospitii unius diei praterunt.* Quam fallax & delubra sic illa perniciofa felicitas, quā pleriq; in carnis voluptate constituunt, in libro experientie legitur incessanter: dum in opere impudicitiae cito praterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. De actu quidem immunditiae nihil remanet, nisi foeda & foetida recordatio peccati in tormentum animae, expectationemq; gehennae. De talibus E. lugendum potius censeo, quā loquendum, dum eos, qui ad imaginem Dei creati, in bestiales motus & impetus belluinos degenerare videmus, quærentes quæ de ventre & sub ventre sunt, & impudenter impudicitiae data tremenda super se iudicia non attendunt. Quid ergo indignius, quā suam animam, *pro quā Christus mortuus est*, viliori corporis parti subicere, & se brutis irrationabilibus conformare? Porro multis est annexa doloribus hæc voluptas. Inprimis vix usus exercetur illius, quin naturales limites facultatis excedat. Ideoq; & istius consuetudo & quarumlibet voluptatum frequenter non solum animæ periculum, sed & corporis inducit exitium. Quocirca sicut hoc volutabro suis nihil est foedius, nihil erubescibilius, ita nihil inquietius est, nihil a verâ tranquillitate remotius. Hæc nimirum locus fordidissima contaminat carnem, & mentem effeminat. Siquid verò in homine aut honestum aut virile est, totum obruit & enervat. Cumq; cetera vitia se quibusdam virtutum regumentis oppat-
- lient

lient, & frequenter ad humanos adspectus quadam extollentia intumescant, mens hujus turpitudinis conscia, tantum primâ fronte præfert suæ accusationis horrorem: ut non solum eâ horâ, quâ impia caro perniciosâ voluptate perstringitur, sed etiam quotiens audit aliquos de turpitudine suâ, rubore perfunditur, absentiamq; capiat, & immundi operis recordatione torquetur. Eapropter hæc semper latebras quærit: quia, *qui malè agit, Job. 3. odit lucem.* Sed in latebrosis absconditus non poterit tremendū iudicem declinare, non solummodo corporum, sed & cordium secreta videntem. Nec illud est sub silentio transeundum, quod omnium creator genitalia membra tantâ obscenitate damnavit, ut ei paterna maledictio & perpetua servitus sit inflicta, qui eadem in patre reverenter operire contempsit. Sanè cum hodiè circumquaq; *Joel. 1. crux Christi triumphet, potentissima luxuriæ debellatrix,* absurdissimū est, quod plurimi professores filii B. Mariæ virginis, quasi *jumenta in suis sterent, Es. 66. 3. coribus computrescunt, bibunt urinam peccatorum Jer. 15. suorum, versantur in abominationibus suis, & iram Dei sentiunt improvisam: ignem, qui jam succensus est in furore ejus, non cogitant, non formidant.* Porro ante quam comprehendatur peccator in operibus suis, non intelligit miser carnis immunditiam, in quâ suam sopivit beatitudinem, fuisse à Deo quibusdam loco poenæ gravissimæ irrogatam. Volens eos in hoc puniri, quod eos suæ dimiserit voluptati.

voluptati. Verba enim Domini sunt in Psalmista:

Pf. 80.12 Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi; & dimisi eos secundum desideria

9. cordis eorum; ibunt in adinventionibus suis. Apostolus quoque de his, qui commutârunt gloriam Dei in idololatriæ cultum, terribiliter loquens, dicit:

Rom. 1. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in im-

24. munditiam, ut contumeliosius afficiant corpora in semet-
Jac. 1.13 ipsis, non quod Deus sit intentator mali, sed quod len-
Pf. 77.49 tiant immisiones per angelos malos, à gratiâ dereli-

10. cti. De incestuosis, & his, quorum peccatum
Gen. 19. in Sodomis Deus igne & sulphure condemnavit,

14. ut innotesceret abominatio iniquitatis ex fœtore
& horrore supplicii, sub silentio claudi oportet, ne opusculum præsens, in quo de Caritate agimus, quæ est intima requies animæ, abhorrenda

11. colluvio de honestet. Ex prædictis apertissime
liquet, quàm perniciosus sit amor carnis, ususque
libidinum: ad quarum detestationem Deus de

Apoc. 18 purpuratâ meretrice executoribus angelis dicit:

7. *Quantum exaltavit se, & in deliciis fuit, tantum date*

12. illi tormentum & luctum. Restat persequi, quod in
voluptate oculorum, vel aurium cæterorumque
sensuum, non est beatitudo vel requies, nec in his,
quæ pertinent ad delicias vitæ hujus, nec ad ambi-
tiosum honorem aut potentiam dominantium.

13. Veniat igitur rex ditissimus, potentissimus, deli-
catissimus, & tamen sapientissimus, Salomon sci-
Eccl. 3.1. licet; & quid de tali sine dijudicet, audiamus: Dixit

inquit,

inquit, in corde meo; vadam, affluam divitiis, & fruor
bonis. & infra: Edificavi domos, plantavi vineas, *Eccl. 2.4*

feci hortos & pomaria conseri cunctis arborum generi-
bus: & multa his, prosequendo, adjecit: Possedi *Eccl. 2.7*

servos & ancillas & familiam multam nimis, coacer-
ravi mihi argentum & aurum, substantias regnorum

& provinciarum. Et addens de voluptate aurium:

Feci mihi cantores, & cantatrices; post pauca subje- *Eccl. 2.8*

cit: Quicquid desiderârunt oculi mei, non negavi eis, *Eccl. 2.10*

nec prohibui cor meum, ne omni voluptate frueretur
in his quæ paraveram mihi. Quid quæro delicati-

14. us? quidve jucundius? sed attende, quia nihil va-
narius, nihil mutabilius; continuat Salomon, & tub-

15. jungit: Cumque convertissem me, inquit, ad cuncta o-

pera mea, in quibus frustra sudâram, vidi in omnibus
vanitatem & afflictionem Spiritus, & nihil permanere

sub sole. Sententiam quidem generalem præmi-
serat dicens: Vidi cuncta, quæ sunt sub sole, & ecce *Eccl. 1.14*

omnia vanitas & afflictio Spiritus. Habes ex verbis

16. Salomonis vanitatem & afflictionem Spiritus. Ap-

17. ponit Veritas tertium, scilicet servitutem: Omnis,

inquit, qui facit peccatum, servus est peccati. Con-

18. jungantur hæc tria: Vanitas, Servitus, & Spiritus

etiam afflictio. Ubi ergo Reges? ubi Sabbathum?

Nonne verbum legis est: Nullum servile opus facietis *Lev. 23.*

in eo. Quis enim peccatum non fecit? Quis est, *Num.*

est, qui non sit servus peccati? Dicit David: Ecce *29.1.*

19. enim in iniquitatibus conceptus sum, & in deliciis pepe-
rit me mater mea. Si dixerimus, (inquit Joannes)

quod

quod peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus,
 & veritas in nobis non est. Quis E. nos liberabit à
 16. jugo veteri, & à servitute peccati? Ille, de quo Ve-
 36. ritas in Evangelio dicit: *Sisilius vos liberavit, verè*
Matth. liberaveritis. Ipse ad Sabbathum nos invitans: Ve-
 11. 28. nite, inquit, ad me omnes, qui laboratis, & onerati
 17. estis, & ego vos reficiam. Et ecce Refectio, quasi
 sabbathi preparatio! Audiamus & Sabbathum.
Matth. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia
 11. 25. mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem
 animabus vestris. Ecce Sabbathum, & ecce quies
 tranquillitas! *Jugum enim meum suave, & onus me-*
 18. *um leve.* Jugum enim hoc non deprimit, sed eri-
 1. Cor. git: pennas habet, quibus eleve; non pœnas, qui-
 13. 4. bus aliquos gravet. Jugum istud Caritas est Dei
 Rom. 13. proximiq; dilectio. Sic sabbatizatur, sic ab om-
 11. ni opere servili vacatur. Nimirum *Caritas non*
 † *agit perperam, non cogitat malum; Sed & dilectio*
proximi malum non operatur. Vides Andreæ sab-
 batum ubi sit, in quo etsi aliqua peccati surreptio
 ex infirmitate contingat, non tamen perit sabbati
 1. pet. 4. feriatio; quia *Caritas operit multitudinem peccator*
 8. 19. *rum.* Videmus tamen aliquos, qui, cum suaviter
 respirare deberent sub jugo & onere suavi & levi,
 sub utroq; laborant & murmurant. Addicti Ba-
 bylonicæ servituti, vitium inoleæ consuetudi-
 nis non possunt dediscere, nec intelligunt, hæc de
 morbo proprio, non de jugo vel onere Domini
 20. provenire. Sciant autem quicunq; causantur iu-

gum

gum vel onus Domini, quod tum nondum abje-
 cerunt mundanæ concupiscentiæ jugum; vel per-
 niciosè resumerunt abjectum. Illud enim fre-
 quenter evenit in quibusdam, ut jugum Domini in
 habitu præferentes, mentis humores negotiorum
 secularium pressuræ supponant, atq; jugo Dei la-
 borum impatientiam, quos pro seculo pa-
 tiuntur, adscribant. Isti ut immundi canes ad pro-
 21. prium vomitū recurrentes, sub habitu abstinentiæ
 ventrem colunt, sub cilicio pœnitentiæ gloriam
 mundi captant; sub sacro amictu pudiciæ, im-
 munditiæ militant; sub ovis vellere lupum operi-
 unt, & avaritiâ inexplibili æstuantes, ut domum
 domui, agrum agro copulent, armantur ad lites &
 contentiones; non parcut pauperi, viduæ aut pu-
 pillis; nec moventur super contritionem Joseph.
 Ad jugum utiq; mundi pertinet, quod curis exæ-
 stuant, quod inflammantur odiis & torquentur in-
 22. vidiâ. Et hoc jugum cupiditatis est, & onus se-
 culi grave. *Jugum autem Dei suave est, & onus*
 11. *ejus leve.* Et quid, quæto, suavius est homini, quid
 20. jucundius, quam mundum contemnere, & se re-
 putare seculo celliorem? atq; in bonæ & securæ
 conscientie vertice consistentem, mundum ha-
 bere sub pedibus? nihil videre in eo, quod appetat?
 † (Nullienim invideat, vel metuat) nihil mali esse,
 quod ab alio sibi possit inferri; nihil boni esse, quod
 ab alio sibi possit offerri? Sed in illam heredita-
 tem incorruptibilem, incontaminatam & im-

mar-

23. marcessibilem, conservatam in coelis, oculos dirigi
gere, fallaces divitias & honores perniciosos &
damnabiles delicias conculcare? Quid quæso,
desiderabilius, quid tranquillius, quam suam sic ani-
mam stabilire, ut nullis motibus carnalis con-
cupiscentiæ agiteretur, extraordinarii appetitus in-
centiva non sentiat; aspectus tenebrosos abhorrens,
carnem rorepudiciæ tepescentem compellat an-
cillari spiritui: carnem ad lenocinia illecebricæ,
† scilicet ad exercitium militiæ spiritualis promissi-
24. mam habeat admittere? Quid præterea ita divi-
næ tranquillitatis imaginem gerit, quam animam
quæ sic ad omnium injuriarum tolerantiam se ob-
firmat, ut eam contumeliæ illatæ non moveant
† mentem ejus à statu suo nullæ comminationum
aut injuriarum machinæ deiciant? eandem in pro-
speris & adversis servare constantiam: amicum &
inimicum eodem oculo intueri? nonne similis est
Matth. qui facit solem suum oriri super bonos & malos; pluit
5.44. super justos & injustos? Et hic omnes sagena carita-
tis attrahit, & amplexatur in Christo: quod, cum
circa eum omnia mutabiliter fiant, nulla est in ejus
25. corde mutatio. Vere verum est in Caritate Sab-
batum. Cum enim ceteræ virtutes vicem vehi-
culi vel viatici gerant ad legem obtinendam, omnes
in caritate quiescunt. Illud denique admiratione
dignum est, quod sine caritate nihil est virtus. Et
ipsa unicuique virtutum exhibet, ut sit virtus. Fi-
des equidem, quæ hic operatur ad vitam, in Dei
visione

visione tunc non erit jam Fides, sed Caritas. Ibi
enim abhorrebitur Fides, cum id videbitur quod
supra omnia diligitur. Nec opus erit credere,
quod nobis licebit plenâ cognitione percipere.
Non erit etiam ibi de cætero spei locus, ubi Deo
fruentes non habebimus ulterius quod speremus.
Hic Temperantia pugnat contra libidines: Pru- 26.
dencia contra errores: Fortitudo contra adversita-
tes: Justitia contra iniquitates. Porro in Carita-
te semper est perfecta Caritas: ideoque non est ibi libi-
do, cui repugnet Temperantia. In Caritate est
perfecta scientia: ideoque nullus error, quem Pru-
dencia eliminat. In Caritate vera Beatitudo est:
ideoque nulla adversitas, quam Fortitudo expugnet.
In Caritate omnia fiunt tranquilla & coarctata: ideo-
que nulla ibi inæqualitas, quam justificari oporteat.
Denique nec Fides virtus est, nisi per dilectionem 27.
operetur: nec Spes virtus est. Rursus si velis virtu-
tum naturam æstimare subtilius, quid est Tempe-
rantia, nisi Amor, quem nulla voluptas illicit?
Quid est Prudentia, nisi Amor, quem error ali-
quis non seducit? Quid Fortitudo, nisi Amor, qui
nulli adversitati succumbit? quid denique Justitia,
nisi Amor, qui quod suum est unicuique distri-
buit?

Cap. 22. Quod Caritas est Sabbatum, & sex Vir-
tutes, quasi sex dies ante Sabbatum.

Sicut autem Caritas est vera mentis humanæ re-
quies, perfectum Sabbatum: sic VI prædictæ Vir-
tutes

tures Fides, Spes, Temperantia, Prudentia, Fortitudo, Justitia sunt quasi quædam dies operationis. Caritas verò quædam luminosissima dies est trans-

Ps. 38, 8 quillitatis & pacis. Et nunc quæ est expectatio mea
Ps. 9, 17 nisi tu Domine? Si forte desiderium pauperis ex-

Job. 3. audivit auris tua, ut ad modicum tempus requiescant
 13. cum Regibus & consulis terræ, qui ædificant sibi solitudines, aut cum Principibus, qui possident aurum & replent domos suas argento. Porro lux ad momentum mihi permittatur, requies ab exactoribus Pharaonis.

2. Utinam mihi sabbatizare liceat vel horâ dimidiâ. Utinam mihi detur *vacare & vivere*, quoniam Deus ipse est! Ipse est Sabbatum anime quærentis eum; imperans diligentibus se tranquillum & impermutabilem Sabbatissimum. O quam beati sunt, qui ingredientur locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, atque in voce exultationis & Confessionis tripudiant & exultant; memores tuorum verborum Jesu, cum Habacuc Prophetâ cantantes: Ego autem cantabo & exultabo in Deo Jesu meo.

10. Sabbatizat Judæus, quia legit Deum VI. diebus operatum fuisse, & quasi labore operis fatigatum die septimo quievisse. Non est Deum hoc cogitare sed in Dei contumeliam idolum fabricare. Non laboravit operando creator: sed dixit & facta omnia.

4. pro beneplacito suo mandavit, & creata sunt universa. Summa & æterna est scientia, æternus Deus nullius indigens, plene sibi sufficiens, in suâ tranquillissimâ Caritate indeclinabiliter & immutabiliter manens: & mutabilia operans requiescit in se, vivit in se.

Hab. 4. 18. *Gen. 1.* 1. seq. *Ge. 2, 2.* *Ps. 148.*

5. *Ps. 148.* 5. *Ps. 148.* 5. *Ps. 148.* 5.

6. *Ps. 148.* 6. *Ps. 148.* 6. *Ps. 148.* 6.

in se vivens, beatorum pax, indeficiens quies. Quocirca sicut in successione dierum manè & vespere vicissim variantium creaturæ mutabilitas designatur: sic in Deo, cui nihil advenit, nihil præterit, aut succedit, æterna tranquillitas, & quæta æternitas intimatur. Notandum verò, quod operibus Dei Senarius, septenarius divinæ quieti adscribitur. Nimirum senarius numerus perfectus constat ex partibus suis. Si enim conjunxeris unum, duo, tria; perfectum habebis Senarium: qui Dei operibus specialiter assignatur: ut in rerum universitate nihil superfluum, nihil reperias imperfectum. Magnæ quidem excellentiæ dies est; in quo prima lux Deo jubente resplenduit. Nec medioeris prærogativæ dies est; in quo Deus superiores aquas ab inferioribus firmamento mediante divisit: Nec minoris arbitror esse dignitatis diem; in quo aquis in unum congregatis à Deo arida vestita est herbis, & arboribus decorata, venustata floribus, & fructibus fecundata: Nec est dies ille 7. IV.

reputandus inferior; quo Deus cælum suis luminibus adornavit, & juxta ipsorum successus singulorumque vices excursus totius anni disposuit. Sed nec ille dies alienus à laude est; in quo Deus partem animantium in aquis, partem in aère collocavit. Ab istorum eminentiâ non degenerat dies sextus; in quo ad imaginem suam Deus plasmavit hominem, & vitam inspirans, universitati præfecit. Porro diei septimæ præ eminentiâ omnibus antecellit; in quo nullius rei creatio, sed omnium.

6. I. II. III. IV. V. VI. VII.

7. VIII. IX. X. XI. XII.

13. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

31. XXXII. XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XLII. XLIII. XLIV. XLV. XLVI. XLVII. XLVIII. XLIX. L.

LI. LII. LIII. LIV. LV. LVI. LVII. LVIII. LIX. LX. LXI. LXII. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII. LXVIII. LXIX. LXX. LXXI. LXXII. LXXIII. LXXIV. LXXV. LXXVI. LXXVII. LXXVIII. LXXIX. LXXX. LXXXI. LXXXII. LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. LXXXVI. LXXXVII. LXXXVIII. LXXXIX. XL.

LI. LII. LIII. LIV. LV. LVI. LVII. LVIII. LIX. LX. LXI. LXII. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII. LXVIII. LXIX. LXX. LXXI. LXXII. LXXIII. LXXIV. LXXV. LXXVI. LXXVII. LXXVIII. LXXIX. LXXX. LXXXI. LXXXII. LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. LXXXVI. LXXXVII. LXXXVIII. LXXXIX. XL.

omnium creaturarum perfectio, & Dei requies commendatur. De singulis diebus scriptum est: Factum est vespere & mane dies unus vel secundus, & deinceps. At die septimo non mane, aut vespere, non initium aut finis adscribitur: dies enim requietionis, dies immutabilis & æternus.

9. Mutua siquidem Patris & Filii dilectio, suavissimi amplexus, amborum Caritas (scilicet qua Pater in Filio & Filius requiescit in Patre) ipsa est eorum jucundissima quies, indivisibilis unitas, pax imperurbabilis, æterna tranquillitas, Spiritus Sanctus,

Joh. 15. qui ab utroque procedit. Quod insinuans Filius Dei,

Joh. 10. inquit: *Patris mei mandata servavi, & maneo in eju*

Matt. 3. *Dilectione.* & rursum: Ego & Pater unum sumus.

17. 10. & Idem de Filio Pater: *Hic est Filius meus dilectus, in*

quo mihi complacui. Expressa igitur congrua col-

lationis imagine, si sex diebus circa piæ inten-

tionis opera exercemus; ut post sanctarum vicissi-

tudines actionum, in tranquillo Caritatis, quasi in

vero Mentis Sabbato respiremus. Quocirca

I. *Fidem* ponimus primum diem, quo fideles ab in-

II. fidelibus, quasi lux à tenebris, separantur. *Spe*

secundæ diei vicem obtineat, per quam ij, quorum

conversatio in cœlis est, discernuntur ab aliis, qui

terrena sapiunt, & liquefcentes in seipsis, dilabun-

III. tur & defluunt. *Temperantia* quasi dies tertius

illucescit, in quo membra nostra mortificantes

super terram, carnalis concupiscentiæ fluxum qua-

si aquas amarissimas, certis conscientie limitibus

coarctamus,

coarctamus, ut terra cordis nostri appareat, & sitiens fontem vitæ, virtutum flores fructusque producat. *Prudentia* quasi dies quartus faciat sci-

entia lumen erumpere, ut inter facienda discer-

nens, dividat inter diem & noctem; quatenus sapien-

tia lumen velut Solis splendor estulgeat; lux verò

scientia spiritualis, quæ in quibusdam deficit,

quasi lunæ lux minor, appareat: exempla etiam

præcedentium Patrum, quasi stellæ inter dies &

annos, mensesque distinguant, quid videl. distet

inter eos, qui ante legem, & eos qui sub lege, vel

sub gratia profecerunt: ceremoniarumque præceptaque

judiciaque promissa, sub quo intellectu nostræ sa-

luti convenient. *Fortitudo* autem sit dies quin-

ctus, per quem in hoc mari magno & spatiofo,

quasi pisces spirituales, procellola fluctuum mo-

limina toleremus, & cohibeamus linguæ lubricum

sub censurâ silentii: & quasi volatilia pennata,

nunc ad cœlestia nos erigamus: nunc & conde-

scantes operibus misericordiæ, fructus bonorum

operum sub Dei gratia & benedictione reddamus.

Construatur denique *Justitia* dies sextus, per quam

ad divinam imaginem reformati, bestialibus desi-

deriis, vitiisque reptilibus imperantes, corpus spi-

ritui, spiritum Deo subjiciamus; & sic utrique

quod suum est tribuatur. Et notandum, quod Do-

minus nondum bestiis, nondum jumentis, non re-

ptilibus, sed hominibus & avibus atque piscibus

benedicit; homini autem jumenta & bestia sub-

jiciantur. Iis enim, qui in se Dei repræsentant imaginē, jumenta i. e. corpora subjiuntur, & bestię i. e. nequitie spirituales, de quibus Propheta prædicat.

Pf. 73. 20 Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et Domine

Hof. 2. 18. nus per alium Prophetam: *Auferam*, inquit, *malas bestias de terrâ vestrâ, & dormire vos faciam* fiducia aliter: hæc est dormitio, & septimæ diei tranquill-

lissima quies. Dies enim 7mus est *Caritas*, dies

VII. Sabbati, dies requietionis, jucunditatis & pacis.

Pf. 4. 8. per quam homo securissime dicit: *In pace in ipso dormiam & requiescam.* Ipsa est omnium virtutum conservatio, sanctarum animarū s. vavis refectionio, tranquillæ mentis refectio. Ipsa est 7mus dies, in qua manna cœlestis nos reficiet. Ipsa est mensis 7mus, in quo post diluvium tentationum

irruentium, arca s. vavissime requiescit. Ipsa est id

Ef. 66. 23 Sabbatum, quod Esaias propheta describens:

Exod. 25. 8. Erit, inquit, *Sabbatum ex Sabbato, & mensis ex mense*: ut post septies 7mum annum, annus jubilæus incipiat, annus placalis Domino, in quo sua singulis restituatur hereditas, plenaria jucunditatis antiquæ possessio, & æterna libertas. Hic latè epur-

19. *Ef. 65. 18* labimur ab introitu gloriæ ejus: & implebitur, quod Dominus in Esaiâ promittit: *Ecce (inquit) creio Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium: exultabo in Jerusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur ultra in eo vox fletus, & vox clamoris.* Domine Deus quamdiu prolongabitur jubilæus? quando præveniet me misericordia tua,

ut

ut sit portio mea in terra viventium? tu es Domine *Pf. 141. 6* pars hereditatis meæ, & calicis mei, qui restitues *Pf. 5. 5. 20.*

hereditatem meam mihi. Differtur equidem, sed *Pf. 16. 15. 20.*

non aufertur illa jucunditas, quâ satiabor, cum appa-

ruerit gloria tua. Iterum: *Comedam panem meum in sudore vultus mei, & cum lacrimis in mensurâ: do-*

nes vinum detur merentibus, & sicera his qui non *Ef. 1. 2.*

bono sunt animo, & tota deliciis illis absorbeat anima mea, quarum primitias jam degusto. *Audite Gen. 19.*

cœli & auribus percipe terra, quantum magnifica-

verit Deus nobiscum misericordiam suam. Et quis

abyssum tam ineffabilis gratiæ consideravit? quis

de fonte tantæ dulcedinis gustavit; et non ama-

vit? nonne Deo subjecta eris anima mea? quare

non effundis in Deum universos affectus, quos

dirigis ad vanitates & inaniās falsas? *Quare tristis* *Pf. 41. 5. 11.*

es anima mea? & quare conturbas me? numquid tibi non est *Pf. 42. 5.*

Consiliarius aut Salvator? numquid refugium non est in *Mich. 4. 9.*

Gilead, aut medicus non est tibi? Reverte, reverte *22.*

Sunamitis, reverte ad Dominum tuum. *Ier. 8. 22*

Divulsa mea, dilacerata mea, perdita mea; sed Christi denique morte suscitata, Christi pas- *Cant. 6. 12.*

sione redempta, cur quæso diligis aliquem præter illum, qui tam benignè, tam misericorditer à tot

miseriis te redemit? Jugi scrutinio & assiduâ meditatione revolve, qualiter unigenitus Dei patris, *Heb. 1. 3.*

cum esset splendor & figura substantiæ ejus, post *Phil. 2. 7*

exinanitionem usque ad formam servi, post famem, *Luc. 4. 6*

post sitim, post lassitudinem, post lacrimas, post vin- *Matt. 21. 18.*

cula *Iob. 19.*

28.

Joh. 4. 6 cula, post fel & acetum, post coronam spineam, post
Luc. 19. clavos & lanceam, ob salutem tuam inter duos la-
Matth. 27. 2. trones in cruce pendebat: crucis equidem cornu
Matth. 27. 2. in manibus ejus: Sic de illis pius ille Samaritanus
Matth. 27. 2. tuis vulneribus & vinum & oleum infundebat. Porro
Matth. 27. 34. erat ibi abscondita fortitudo eius, & in amaritu-
Matth. 27. 48. dine mortis, dulcedo ipsius. O quàm magna vis
Hab. 3. 4. dulcedinis tuæ, Deus, quam abscondisti timentibus
Joh. 3. 4. te, testimonio Elia: *Verè Deus absconditus tu*
Joh. 20. 15. es, Rex Israël Salvator. Moriebatur Salvator tu-
Joh. 19. 34. us, anima mea, ut te vivificaret: affixus erat cruce
Matth. 27. 38. ci, ut iniquitates tuas propriis manibus cruci affi-
Luc. 10. 34. geret: manus elevavit ad Patrem in sacrificium
Es. 45. 15. vespertinum, ut te ad amplexus amicabiles in-
Matth. 27. 38. vitarer: vitam quoq; suam, quæ in nullo mor-
Luc. 10. 34. ti obnoxia erat, pro te ad mortem obtulit; ut, dum
Es. 45. 15. à principe tenebrarum justus injustè occiditur,
Matth. 27. 38. quia quod suum non erat usurpasse convictus esset,
Luc. 10. 34. eà, quam habebat, vitæ potestate privaret. In tan-
Es. 45. 15. to cumulo gratiarum, quo te largitio Divina quasi
Matth. 27. 38. obruit & confundit, vide ne ingrata sis: ingrati-
Luc. 10. 34. tudo enim peremptoria est salutis; ipsa est flatus as-
Es. 45. 15. pspidis, virus animi, uredo virtutum, ventus pesti-
Matth. 27. 38. lens & aura corrumpens stillicidia pietatis, ro-
Luc. 10. 34. rem gratiæ, & misericordiæ fluentia desiccans.
Es. 45. 15. Adhuc dico: nihil est enim satis dictum, quod
Matth. 27. 38. semper dicendum, atq; recordatione continuè
Luc. 10. 34. replicandum: Eras illi gravissimo creditori (An-
Es. 45. 15. gelum Satanæ loquor) illi quidem immanissimo
Matth. 27. 38. exactori, tot debitis, tot peccatis, vinculo chiro-
Luc. 10. 34. graphi

graphi obligata, nec solvendo eras; Dei autem *ps. 69. 5.*
Matth. 27. 38. filius non rapuerat, sed quia rapueras, pro te solvit,
Luc. 19. (& quod dignatio propensior & gratia uberior
Matth. 27. 38. erat) non delegavit alium debitorem, sed dedit
Luc. 19. animam suam in causam soluti. Cumq; ille Ange-
Matth. 27. 38. lus transfuga & emanfor deinde detestabilem pe-
Luc. 19. tereret ancillatum, Christus licem contra te posi-
Matth. 27. 38. tam suam fecit, & post diversas productiones te-
Luc. 19. stium, legis, oraculorum, Prophetarum, signorum,
Matth. 27. 38. proverbiorum, sanguinem allegavit. Obtinuit alle-
Luc. 19. gatio illa tuæ sententiam libertatis: super calculo
Matth. 27. 38. scriptæ sunt literæ in membranâ corporis crucifixi,
Luc. 19. & confirmatæ osculo misericordiæ & veritatis, *ps. 84. 18.*
Matth. 27. 38. scilicet & pacis occurrentium sibi. Deniq; impressum
Luc. 19. est sigillum, plaga scilicet lateris, quam in pretium
Matth. 27. 38. redemptionis nostræ & expiationem nostram conti-
Luc. 19. nuam jugiter exhibet ante oculos. Adhuc extat ti-
Matth. 27. 38. tulus causæ inscriptus in tantæ caritatis memo-
Luc. 19. riam. Scias, quod si te ingratam reperit, nec velle
Matth. 27. 38. tanto uti beneficio, exiger à te districtissimè mor-
Luc. 19. tem suam: vereorq; ne quandoq; indignantissi-
Matth. 27. 38. me tibi dicat: *Tolle manum tuam, & mitte in latus* *Joh. 20.*
Matth. 27. 38. *meum dextrum, mitte digitos in fixuram clavorum,* *27.*
Matth. 27. 38. & vide quanta pro te passus sum. O ingrata, crude-
Matth. 27. 38. lis, impia! non putas Deum de collatis tibi bene-
Matth. 27. 38. ficiis pœnitere, si ea viderit ingratitudine periisse?
Matth. 27. 38. propterea oratio nostra sæpe recipitur, & hoc piâ
Matth. 27. 38. Dei dispensatione fieri existimo, ut, qui de iis per-
Matth. 27. 38. ceptis beneficiis ingrati fuimus, ex novâ largiti-
Matth. 27. 38. one cœlestium munerum graviore culpâ ingra-
Matth. 27. 38. titudi-

30. titudinis oneremus. Cum enim Deus beneficiū perditum reputet, quod non confestim prosequitur actio gratiarum, expedit nobis, non audiri potius, quam ad cumulū damnationis, ingratitude maiorem teriam obtinere quā petimus. Quā E. præsumptione non diliges eum, qui te non diligentem dilexit? Vi-
 31. Rom. 8, de quāso, quā compensatione, quo merito sum-
 3. mæ & æternæ respondeas Trinitati. *Tradidit pro te*
 Gal. 2, Pater unigenitum suum morti; tradidit & Filius
 20. seipsum pro tua salute in morte; datū est deniq; tibi
 Rom. 5, Sp. S. testante Apostolo: *Quia Caritas est diffusa in*
 5. *cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Sic
 amat Spir. S. amat nos Trinitas tota, amat te Deus
 ps. 144, 3 æternus, omnipotens & immensus: *cujus magni-*
 ps. 146, 5 *tudinis non est finis, cuius sapientiæ non est nume-*
 Phil. 4, *rus, cuius pax exsuperat omnem sensum, à quo &*
 7, *in quo universa sunt visibilia & invisibilia, cælestia &*
 Col. 1, 26 *terrestria.* Sanè si eum diligis, facis hoc gratuito.
 32. Attendito celsitudinem cœli & magnitudinem
 firmamenti, & modicum in locis palustribus lu-
 rum: talis est, & adhuc inæstimabiliter dispar com-
 paratio tui ad eum, sicut luti ad cœlum; quæ enim
 collatio tui ad ineffabilem, ad incomprehensibilem,
 ad incomparabilem? Nihil ei ad mensuram
 minuti tribuere posses, si in retributionem eorum,
 quæ pro te sustinuit, te mille millies annis etiam ge-
 hennali incendio cruciaries. Omnia quidem, quæ
 in Deo sunt, inæstimabiliter excellentiora sunt
 his, quæ nostra sunt. Ipse enim diligit ut Caritas, ju-
 dicat ut Æquitas, disponit ut Sapientia, revelat ut
 Lux, miseretur ut Pietas, scit ut Veritas, operatur

ut Virtus, præsidet ut Majestas. Circumscriptis
 autem omnibus, quæ ad dispensationem incarna-
 tionis suæ pertinent, diligenter attende, quod tibi
 universitas mundi de mandato ejus obsequitur.
 Omnis natura tuis famulatur obsequiis: Cœlum,
 Æther, Terra, Mare, & ea quæ in iis sunt, tuis pa-
 riter utilitatibus & oblectamentis inserviunt. An-
 nua temporum revolutio flores, fructusq; arbo-
 rum & herbarum redivivatione reformat, atque
 labentibus & repullulantibus naturis graminum
 antiquatis continuè Dei munera tibi circuitus
 temporum subministrat. Recognosce anima,
 34. quando non eras. Cum autem melius esset esse,
 quàm non esse; gratiā esse contulit, omnibus illis
 te præferens, quæ de non esse poterat producere,
 nec produxit, adjecit tibi speciem, & cuius essen-
 tia de nihilo prodierat per gratiam Creatoris, ipse
 suā te imagine & similitudine insignivit. Adhibuit
 cum pulcritudine vitam. Unde tanta & tam in-
 audita dignatio, ut fieres *ad imaginem & simi-*
litudinem ejus, nisi ut simile tuum diligeres, &
 ei, qui te gratuita dilectione prævenit, dilectione
 mutuā conformares: nimirum decenter diligen-
 do retribuitur. Ei E. medullarum tuarum interio-
 ra exhibe ad diligendum, ama signaculum tuum
 & imaginem tuam. Et ut expressior in te forma
 tui creatoris appareat, ei qui Caritas est, te & cari-
 tate conforma, & in materiam gratiarum benefi-
 cia ejus jugi meditatione recogita. Amator tuus
 36. ad hæc exhortatione Prophetica te invitat: *Pone* Cant. 6.
 me, 6.

me, inquit, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium dextrum tuum, ac si dicat; Pone memoriale tuum in corde & brachio i.e. in corde & opere: ut deposita imagine terreni hominis, cœlestis imaginem portes, & attendens Divinæ dilectionis argumenta, quæ refelli non possunt: pone me super cor tuum, ut fidei signaculum, ut amoris

37. exemplum. Tale signaculum ante prævaricationem suam in se Angelus apostata exprimebat,

Ezech. testimonio Esaïæ dicentis: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiâ & perfectus decore.* Angelus siquidem in suâ creatione tantâ Deo conformitate unitus est, ut esset potius signaculum similitudinis, quàm simile, vel signatum. De sigillo quippe talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in eodem sigillo essentialiter habetur; & hoc homini competit. Angelus verò, pro suâ sublimitate naturæ, Deo expressiori similitudine adhaerebat, quia totus & tantummodò Spiritus erat.

38. Nunc autem nos luteo inclusos carceri, & habitatione terrenâ depresso, Caritas ad dignitatis Angelicæ statum reparat. Et licet corpus, quod cor-

14. rumpitur, aggravet animam, & deprimat terrenâ

† inhabitatio sensum multa cogitantem: tamen peccato deformitas novum diligendi mandatum ad Dei

39. similitudinem nos reformat. Multiplicavit in te Dominus dicta sua; adjecit enim pulcritudini tuæ vivere, sentire atq; discernere: & in omnibus, quæ munificentia ejus contulit, & accepit indigentia tua, gratia ejus, non exigentia tui meriti,

ante-

anteceffit. Desponsavit te fide: foris ornavit sen-Hof. 2, sibus, quasi quibusdam præfulgentibus gemmis at 20. verò interius, quasi naturali pulcritudine, Sapientia insignavit. Novit, quis ornatus tibi competentiore esset, ideoq; dedit, qui te decuit: & in tantum, ut propter hoc ipse te diligeret, qui hæc dedit. Sanè insanaes, si eum mediocriter amas, qui te 40. tanto amore prævenit, qui tanta & tam pretiosa largiens, majora etiam diligenti se pollicetur, quæ. Cor. nec oculus vidit, nec auris audivit, quorum æstimatio 2, 9. in cor hominis non adscendit. Ex ejus munere pensare teneris, quantum sit diligendus, qui tantum diligit, ut jam non tantum temerarium, sed etiam nefarium debeas reputare, non solum diligentem, non diligere, sed tanti & tam præcellentis tamq; 41. potentis amorem, totis visceribus, totis interioribus præcordiis non amplecti. Omnium pulcherrimus est: *Speciosus enim præ filiis hominum.* Ama 42. Sponsum, ama Regem in decore suo, regem virtutum, plenum gratiæ & veritatis, coronatum gloria & honore, Dominum majestatis. Concupivit equidem Rex decorem tuum, & munera, quibus te ornare dignatus est, in tuum amorem ejus inclinaverunt affectum, amat te in muneribus suis. Si enim habes aliquod bonum, illud debes intelligere Dei donum. Verbum Apostoli est: *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quod non acceperis?* si de aliquo gloriaris, quasi illud à te ipso & non à Deo acceperis, furaris Deo quod su-

um

um est; honorem alterius tibi rapis: & te in alienam gloriam presumtuose intrudens, habes quidem gloriam, sed non apud Deum. Vide ergo, **43.** ne unquam tibi obrepat ingratitude nota; recole incessanter, te tuâ iniquitate perditam, ipsius misericordiâ reparatam. Stude illi placere modis omnibus, quibus potes, qui te talem facere dignatus est, ut placeres. Utinam te ipsam agnosceres, ut tui gratiam Creatoris in tuâ plenitudinis inspectione probares. Porro oculus cuncta videns, seipsum non videns, ideo facies cordis tui quandoq; in speculo S. Scripturæ, quandoq; in speculo propriæ rationis, ne tuâ injuriam facias dignitati. Quod equidem facies, si vis tibi te **44.** abjectiora præponere, & ea, quæ decorem imaginarium & umbratilem habent, tibi, quæ in veritate pulcherrima es, coæquare. A tuâ dignitate nimis enormiter & ignominiose te deijcis, si transitorias & inanes rerum pulcritudines appetis aut miraris. Mundus nimirum propter te factus est; ideo mundum non ames; quia mundus non est te dignus, cum sis eò longè dignior, & sole & lunâ & omnibus creaturis. Omnia quippe temporalis suæ pulcritudinis defectus agnoscunt, tu nec labore deficiis, nec **45.** pallescis ægritudine, nec marces senio, nec morte tabescis, quocirca si aliquid diligis in hoc mundo, qui totus tibi subjectus est, humana temeritas est: nisi ea diligere velis, ut tibi servientias.

ut

ut munera sponsi, ut amici xenia, ut beneficia Domini: nec ista diligas cum illo, sed propter illum: illum propter ista, & ipsum diligens super ista. Degenerabis equidem in amorem meretricium, si **46.** plus amas dantis munera, quàm amantis affectum: donanti quidem injuriam facis, imò & meretricabili turpitudine dehonestas, si recipis dona, & dilectionis vicissitudinem non rependis. Ipsum E. dilige propter te, & ut eo fruaris, omnia propter eum, dona ipsius dilige, te illi & illum tibi diligere ipsum, ut in eo ponas affectiones tuas; & cum dilexeris ferventius, affectuosius diligaris. Hic amor Sanctus est, nil habens sordidum **47.** vel impurum, sed in Dei recordatione dulcissimus, omnes mundi supergrediens delicias, & quodammodo ex naturâ suâ subtilitatis æternus: illud autem jugi memoriâ teneas, quòd, quanto differtius præminentior est essentia ejus fragilitate humanâ, tanto svavius, & incomparabiliter dulcius & delectabilius diligit atq; diligitur, quàm angelus, quàm homo, vel aurum, seu argentum seu lapis pretiosus, vel libertas, vel quæcunq; alia, **48.** quibus corda hominum distraherentur. Nec te ab eo minus diligi credas, si quibusdam animantibus terræ tecum pariter beneficium solis & lunæ & cætera gratiæ suæ dona communicat: nimirum quæcunq; illis donata sunt, propter te donata esse non dubites: ut enim tibi serviant universa, ipsa de divinâ bonitate necessaria sibi dona recipiant, sine quibus esse, aut servire non possunt.

Nun-

49. Nunquid ideo videretur circa te dilectio ipsius intensior, si tibi soli omnia contulisset? Nunquid beatior esses, si sola habitares in mundo, & omnia, quæ in eo sunt, sine ullo socialis vitæ solatio possideres? quod si etiam malorum hominum societate caularis, scias procul dubio, quod sicut tibi & malis hominibus cætera serviunt; ita malorum hominum vitam facit Divina dispensatio in tuum militare præsidium. Malorum siquidem societate ii, qui boni sunt, melius exercentur, docentur etiam affectare virtutes, & alia dona Dei, quibus ipsi carent; & quæ longè meliora sunt, quàm omnia quæ cum iniustis hominibus possidentur. Denique cum videant malos revereri interitum, de suæ salutis expectatione crescit eorum affectus in Deum, & te Divinis muneribus locupletem, quorum cum impiis nulla sequitur exhibitio gratiarum.
51. Cum ergo tibi omnia cooperantur in bonum, cum *Rom. 8.* mali tibi exemplo, & boni solatio fiant, non *28.* putes minus à Deo diligi, quia singulariter te non amat; qui tunc quâdam amoris singularitate te diligit, dum & bonos & malos in usum tuæ utilitatis inflectit, cumq; jure ipso & debito caritatis voluerit omnes alios æternæ beatitudinis esse participes, tua bona voluntas, bonum alienum tibi proprium facit: & Spiritus Sancti communicatione beatitudini tuæ omnium beatitudo accret scit. Fit igitur amor ex ipsâ communicatione singularis, dum nihil ex plurium participatione minuitur

huitur, & diffusus in omnes totus in singulis reperitur. Te utiq; usq; singulariter diligit; qui nihil sine te diligens, alia propter te diligit: licet enim amor diffundatur in plures, tamen est in singulis totus; ut omnes unice diligens, ab omnibus unice diligatur. Propterea hic amor unicus, non privatus; solus, non solitarius; communis, non proprius; nec usu deficiens nec tempore, nec participatione delitescens. Repone igitur in Thesauro memoriæ ac recolle incessanter, quæ tibi à Deo donata sunt; ut nec deneges primitias, nec unquam super acceptis ejus beneficiis in gratiarum actione letitescas. Si recenseas diligenter effulam & indefessam circa te magnificentiam gratiæ Dei, licet ipse sit generalis omnium dispensator, videbis tamen eum circa commoditates tuas quasi totum & singulariter occupatum. Quocunq; te vertas, tibi sollicitus & diligens provisor adsistit. In tentationibus, & in meditationibus, in verbis, in consiliis, in operibus, in adversis, foris & intus ejus gratia in omni tribulatione remedium: sanat infirmam, reducit erroneam, corripit delinquentem, consolatur afflictam, erigit lapsam, tristem latificat, nec diu vacillare sustinet diffidentem. Illud, anima mea, tibi tanquam animæ consulo, sicut alias me recolo monuisse, ut primitias tuæ estimationis attendens, jugi scrutinio & sollicitâ meditatione revolvas, quod speciosam te fecit, quod multiplices gratiæ dotes adjecit, quod cum po-

52.

†

54.

55.

stea per te foeda & foetida facta esses, ipse pius & misericors gratuitâ benignitate suâ tuæ adversitoni compatiens, sicut te non existentem dilexit, ut

56. concederet: ita conditam, sed perditam suâ gratiâ
Jer. 3. 1. reparavit. Loquitur in Jeremiâ fons misericordiæ, dicens: *Vulgò dicitur, mulier si dormierit cum altero viro, nunquid revertetur ad suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, reverte-
 57. re tamen ad me, & ego suscipiam, dicit Dominus:* Qui te integram & illibatam creaverat, tibi multiplicis gratiæ dona sponsalitiâ liberalitate contulerat: tu vero amatoribus adhærens, dedisti sponso tuo libellum repudii, tuam integritatem exposuisti corruptoribus, & illicitos amplexus affectans divaricabas pedes tuos spiritibus immundis. Tandem frons meretricis tibi facta est. Noluisti erubescere, sed animo ad illicita ruens, te ipsam devolvebas
 58. in abyssum damnationis æternæ. Ipse vero tam excelsus, tam admirabilis, tam præpotens, tam insignis, post lapsum adeo damnabilem, oculo misericordiæ te prospexit. Ipse ut te de luto foeditatis eriperet, de suæ gloriæ maiestate descendit; & ut tuæ corruptionis ignominiam aboleret, pro te dira, ignominiosa sustinuit. Et ut multa paucis includam, ut te liberaret à morte, damnatissimæ se morti obrulit. Nec expressius, nec fidelius, nec dulcius, nec benignius exhibere potuit, quando te diligere caritatis affectu. Tunc etiâ tuæ prævaricationis oblitus refundit tibi gratiam, quam amiseras; redintegrat amorem, quem corrueras; nec sua benefi-
 cia

ciâ tibi, nec tuos excessus improperat. Imò si ei
 60. humiliter & fideliter adhærere digneris, accumula-
 bis gratiam, ut pulcrior, quàm unquam fueris, & purior fias: & quanta sit circa te dilectio ejus, ex tui lapsus reparatione cognoscas. Scies quàm fructuosum sit, eum diligere, qui tam ineffabiliter bonus, & incomparabiliter mansuetus, quòd nunquam fortasse sine tantis periculis experienciâ didicisses: senties te ex infirmitate fortem, ex casu stabilem, tandem ex periculo securam, ex infelicitate felicem. Quocirca adhuc & iterum tibi us-
 61. que ad nauseam replicabo, ut adsidue cogites, quanta tulerit tantus pro te tantillâ & tam perditâ. Sanguinem & mortem suam posuit pretium suum, cum sit ejus sanguis inpretiabilis, & mors ejus æstimationis non recipiat modum. Illud etiam super
 62. omnia te cavere oportet, ut non arroganter de ipsis effusâ liberalitate præsumas; sed còtinuè recolas, qualiter te in lupanaris opprobrio prostitutam ab immunditiis sanguine suo lavit, amavit, integritati tuæ restituit; Amorem ipsius violentem reintegravit. Licet enim faciem ejus non videas, ipsum tamen tibi semper esse præsentem non dubites. Vide E. ne aliquâ indecentiâ tui, oculos præsentis offendas: Et scias indubitanter, quòd, qui te dilexit turpem, plenius diligit speciosam. Indue te
 63. ergo, quæso, veste innocentiae; orna te quasi veste polymitâ varietate virtutum: & qui te annulo fidei subarrhavit, in te odorare lætetur aromata gratiarum. Dilige, quæso te, tota Dominum &
 F 2 spon-

sponsum tuum, virum tuum, solatium tuum, cōtil-
filium tuum, auxilium tuum. Deniq; dilige illum,
illum qui tibi est, quicquid optabile aut amabile es-
se potest. Dilige eum caste, devotē, sanctē, non
64. verbo, non linguā, sed opere & veritate. Quare
in amore tuo, non quæ tua sunt, sed quæ Domini.
Sic enim diligere nos docebat Propheta, cū di-

Pf. 105, 1. ceret: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam
in seculum misericordia ejus. De illo autem, qui

Pf. 48, 19. quærit quæ sua sunt, scriptum est: Confitebor tibi,
cū benefeceris mihi. Sic ergo totam te jactes in
65. eum, sic amando tota transeas in amatum, ut
tui oblita, factaq; apud te tanquam vas perditum,
vivas in Christo, & a te ipsa deficias, ut possis dice-

Id. 72, 26. re cum Propheta: Defecit cor meum & caro mea
Deus in æternum. Domine, Deus meus tibi dixit cor

Pf. 26, 8. meum; exquisivit te facies mea: Sed quando fiet hoc
Deus? Quando venies anima mea, & apparebis ante
faciem Dei? Quando sinistra in dextram conver-

66. tetur? Quando te sponsus exhibebit non habenti
Eph. 5, 27. maculam, nec rugam? cū fluminis imperus la-

Pf. 45, 4. tificat civitatem Dei; cū templum sanctum, quod

1. Cor. 3, 16. tu es, ornabitur coronis aureis: cū ma-

2. Cor. 6, 16. jestate Dei replebitur omnis terra; cū tibi exul-

67. tanti in conspectu Dei, & delectanti ministra-
bit transiens, dico ab illa specie corporali, quam

19. Apostolis suis exhibuit, ad illam gloriæ speciem, in

quæ est coequalis, coæternus & omnipotens Deo

patri. Te itaq; in spe & expectatione futurorum
jugiter exerceas votis ac desiderijs ac de percer-
ptione præsentium sit apud te gratiarum actio, &

puione

voce laudis, habeas memoriam filii Dei pro tuâ
miseriâ & sua misericordiâ crucifixi. Univerq;
† molestissimum videretur, si compari suo ma-
gnū impendisset obsequium, & super beneficii
exhibitione inveniret ingrātū. Quid ergo faci-
et Dominus majestatis, si nos, qui cinis & pulvis
sumus, tantæ misericordiæ ingratos invenerit?
si enim aliquem indurat, judicat & condemnat; *Rom. 9,*
non ab eo est, sed a nobis. Licet enim cui vult
18. misereatur, & quem vult induret, ipse tamen, cui

proprium misereri semper & parcere, & suas mi-
Pf. 102, 4. sericordias coronat in nobis, & malitias nostras pu-

69. nit. Ipse nimirum pater misericordiarum perPro-
phetam loquitur dicens: Numquid voluntas mea

Ezech. 18, 23. est mors impii, & non magis, ut convertatur & vi-

var? Recole, recole, quod Deus Dei unigenitus
pro salute tuâ inclinavit cælos, & descendit, ut te

Pf. 17, 9. de luto facis exigeret, quodam artificio ineffabi-

li manendo quod erat: usq; ad vagitus infantie,
usq; ad livores & vulnera passionis, se a suâ maje-

70. state deposuit. Moyses Æthiopiā duxit; sed
in eā pellis nigredinem non mutavit. Te Filius

Num. 12, 1. Dei reperit multiplici peccatorum turpitudine

denigratam, lacrimis suis & baptismo suo, tandem
crucis undâ elavit, & sibi exhibuit gloriosā: Scisne,

an ambigere potes, quanto sponso tuo sis inferior
genere, specie & dignitate? Unde igitur tibi tan-

71. tus & tam inæstimabilis honor, quod te sibi di-
gnatus in sponsam, eligere, per quem omnia facta

sunt, qui habet potestatem vitæ & mortis, Rex
Heb. 13. cœli & terræ? *Splendor & imago substantiæ Patris,*
Matth. 18, 18. in quem desiderant Angeli respicere, cujus pulcritu-
1. Cor. 2, 8. dinem Sol & Luna mirantur; creator universita-
ps. 28, 3. tis, Angelorum desiderium, *Deus gloriæ & Domi-*
nus majestatis. Unde hoc tibi, quod te recipit in
 sociam gloriæ & consortem regni, participem
 thalami? quem cum tetigeris, casta es; cum co-
 gnoveris, docta es; cum videris, beata; & cum
 frui eo poteris, gloriosa. Fac ergo confidat in
 te cor viri tui; *obliscere populum,* nec mentem tu-
 am declines ab eo, vel etiâ ad momentum. Stat An-
 gelus Domini, qui secet te mediam, si alienum
 amatorem receperis, si erga eum tepuerit amor
 tuus, si te modicum inde votam exhibueris vel in-
 gratam. Recole, quanta tibi fecerit Deus: attra-
 xit te ad thronum gratiæ suæ, denuo ad thronum
 gloriæ provecturus, quæ non audebas de scabello
 pedum aut de veniâ cogitare. Quàm affectuose,
 quàm sincerè, quàm suaviter, quàm dulciter De-
 um diligere tenearis, Dominus per Moysen (*ait*)
Dent. 6, 5. dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto cordo*
Matth. 22, 37. *tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totis viribus tuis.* Hoc
Març. 12, 30. Dei præceptum exactissimam observantiæ utili-
Luc. 10, 27. tatem sibi habet implicitam. Potest equidem ali-
 quis excusare, quod vigilare, jejunare aut labora-
 re idoneus non sit; sed nullus excusare se potest,
 quod amare non possit. De virginitate dicitur
Matth. 19, 12. consilium, non præceptum. Qui potest (inquit Do-
1. Cor. 7, 25. minus,) *capere, capiat.* Et Apostolus: *De virginitate*
quidem

quidem præceptum non habeo, consilium do. Caritas
 autem à Deo præcipitur, ipsiusq; præceptum
 fortiter & enixè & sub minatione pœnali cordibus
 humanis indicitur. Mandavit equidem hoc
 75. *mandatum Dominus custodiri nimis, & ut ipse cor-* *ps. 118, 4*
 dibus nostris altius quasi clavum infingeret, velut
 crebros ictus sæpius inclinavit, prius ut *diligeremus*
ex toto corde; postea subjungit, quod *ex totâ animâ;*
 demum adjicit, quod *ex totâ virtute nostrâ.* Vel
 quasi clavus aut stimulus est hoc Præceptum. Nam
 sicut Salomon dicit: *Verba sapientium stimuli sunt:* *Eccl. 12, 11.*
& quasi clavi in altum defixi. Nonne plus quàm sti-
 76. *mulus est, aut clavus sermo Dei vivus, & efficax, &* *Hebr. 4, 12.*
penetrabilior omni gladio anticipi? Sane duritia cor-
 dis nostri hanc exigebat inculcationis instantiam;
 ut præceptum ad nostrorû cordium interiora tran-
 saret, sicut duro stipiti clavus crebrâ percussione
 77. *infigitur, donec interiorius adigatur.* Expediebat
 etiam nobis, quorû corda mundanus amor infece-
 rat, & interiores animæ latebras obtinebat, ut eji-
 ceretur de omnibus cordis cellulis: ut etiam prin-
 cept mundi hujus ejiceretur foras, exulans à corde
 nostro, ut in Deo maneret, & Deo in eo. Sed quis, to-
 78. *tum cor suû habere confidat, cum propheta de cor-* *ps. 39, 13.*
de suo conqueratur, & dicat: Multiplicate sunt (i. e.
iniquitates) super capillos capitis mei, & cor meum de-
reliquit me. Et iterum sui cordis recuperationi con-
 gratulans: *Invenit, inquit, servus tuus cor suum,*
ut oraret te oratione hac. Sæpe in libro experien-
 tiæ legimus, quomodo à corde nostro relinqui-
 79. *mur.* Nunc est nobiscum, nunc alibi, nunc avo-
 lat,

lat, nunc recurrit, & in solâ lubricitate manens, in nullâ unquam sui soliditate subsistit. Quomodo igitur diligâ toto corde, qui â toto corde meo excidit? & quomodo cor meû habere valeo, totum nisi Deus fecerit meum? Nihil equidem de corde meo habiturus sum, nisi quantum Deus fecerit meum.

30. Porro si omnes affectus & intentiones ac motus mei cordis, Deo adjuvante, in ipsum dirigerem, fixosq; in eo immobili devotione tenerem; in super & medullas animæ meæ ille cœlestis ignis accenderet, de quo Propheta commemorat: *Ignem misit Dominus in ossibus meis, & erudiuit me*, liberum forsitan esset mihi toto corde diligere. Nunc autem imperfectum nostrum videant oculi tui Deus,

Thren.
1, 13.

31. ut, si, quantum debemus, non datur nobis diligere; saltim quantum possimus diligamus; si recolarimus beneficia Dei; non equidem tantum, in quibus per carnis dispensationem *visitavit nos oriens ex alto*; sed quotidiana, & ferè continua, quibus nos in angustia & afflictione spiritus constitutos, Pater

Pf. 139.
16.

Luc. 1,
78.

32. misericordiarum assidue consolatur. Quis enim unum pro mille rependere aut reddere possit, qui tot miserationes inculcans & ingerens, & in omnibus nobiscum magna faciens, tam crebris munificentis obruit & confundit? Ut E. cor nostrum, totum in gratiam suæ dilectionis alliciat, & ab amore mundi nos profusus avellat cum amicis ipsius: (& hoc nos docet sacra eruditio) cor nostrum ad amorem suum paternâ lenitate invitat. Quod enim præcipimur *Dominum diligere ex toto corde nostro, ex totâ animâ & ex totâ mente*, perinde est ac si

33. si instruat Deus diligere se dulciter, prudenter & fortiter.

Cap. 23. *Quod sicut diligendus est Deus in beneficiis suis dulciter, sic in promissis suis prudenter.*

Deniq; cum ex toto corde diligendus sit Deus in beneficiis, sicut in superiori tractatu perstrinximus, sic eum totâ animâ in suis promissis amare tenemur. Ille quidem, qui *Veritas est*, qui serva-
re noscitur & vult & potest; promittit nobis requiem â labore, securitatem â timore, gaudium â dolore, resurrectionem â morte, vitam æternam â transitu hujus vitæ. Promittit regnum cœlorum, resurrectionem in mensa Patris, promittit quod
1. Cor. 2, 9.
Luc. 1,
73.
2.
34. nec in cor hominis ascendit, sicut juravit ad Abraham Patrem nostrum daturum se nobis. In omnibus promissionibus suis excitat desiderium nostrum, ut ad ipsius promissiones, quæ omne desiderium superant, totâ animæ possibilitate curramus: licet enim sine modo debeat esse ad hoc hominis desiderium; tamen ex defectu hominis in se recipit modum, quod desiderium circa Dei promissiones modum excedat, non habet hic excessus excelsum. Et hæc est impatientia commendabilis; dum spes differtur, cruciat animam: & amor ex desiderio jure recipit incrementum. Quemadmodum, *ps. 41, 1.*
inquit, *desiderat cervus ad fontes aquarum; ita desiderat anima mea ad te Deus.* Apostolus autem, etiam patientiæ impatiens: *Coarctor, inquit, ex duobus: phil. 1, 23.*
desideriū habens dissolvi, & esse cum Christo; multo magis melius permanere autē in carne magis necessarium
F 5 propter

propter nos. Sponsa etiam desiderio sponsi ardent
ter & impatienter exaestuans, atq; cœlestium virtutem

Sanctorumq; precibus suos commendans
affectus: *Ad juro vos, inquit, filiae Jerusalem, si in-*

4. *veneritis dilectum, nunciate ei, quia amore langueo.*
Et notandum, quod amor, qui procedit ex desi-

derio promissorum, proprius est animæ. Nam
in sanctorum desiderii hæc affectio animæ fre-

quenter exprimitur. Ut est illud: *Concupiscit &*
deficit anima mea in atriis Domini; & item: *Sitivit*

anima mea ad te Deus. & in alio Propheta: *Nomen*
tuum & memoriale tuum in desiderio animæ; Anima
mea desideravit te in nocte: Sed & Spiritus meus in

præcordiis meis; de mane vigilabo ad te.
Cap. 24. Quod Deus in suis judiciis sit diligen-

1. *dur fortiter.*
Sicut autem ex beneficiis Dei procedit affectio,

quâ Deum toto corde diligimus, unde desiderium
surgit, quo mediante, Deum totâ anima affecta-

mus: sic ex judiciis Dei causam & initium habet
amor, quo Deum tota virtute totisq; viribus i. e.

fortiter & constanter amamus. Est enim judi-
cium Dei desiderabile juxta illud: *Aspice in me, Do-*

mine, & miserere mei secundum judicium di-

ligentium nomen tuum. Et est judicium terribile,
de quo dicitur: *Non intres Domine in judicium cum*

servo tuo. Ex hoc horrendo judicio nemo Deum
diligat, aut seipsum. Deus itaq; justissimo judi-

cio suo quibusdam hîc miseretur, non miserturus
in futuro: quosdam autem flagellat tanquam iratus,
ut

ut ira & flagellum ipsius afflictis sit in gratiam. *pf. 80, 12.*
Dimittit illos secundum desideria cordis eorum, ut eani

in adinventionibus suis, ut iniquitatem iniquitati ad-

ponant: & qui in sordibus sunt, plus sordescant. De
hac misericordiâ, & de hac irâ Propheta loquitur

dicens: *Quis sapiens, & custodiet hæc, & intelliget*

misericordias Domini? & Idem: Quis novit potesta-

tem iræ tuæ? aut præ timore tuo iram tuam diminuet?

O quam magnifica sunt opera tua, Deus! nimis pro-

funde factæ sunt cogitationes. Vir insipiens non

cognoscit; & stultus non intelligit: propterea pro-

speritas stultorum perdet eos. Quod si à Domino
corrigantur, neq; mundantur, neq; emendantur;

sed est emendatio eis suæ destructionis occasio,
juxta illud: *Destruixisti eos ab emendatione.* Isti

inter flagella Dei murmurant & blasphemant, &
pœnis præsentibus pœnas gehennales accumulunt.

Sancti verò Domini flagella ipsius diligunt pro-
pter Deum. Gratias etiam agunt Deo de judiciis

ejus, se accusantes, & cum Propheta dicentes: *Da-*

Omnia quidem fecisti, quia peccavimus tibi; sed da

gloriam nomini tuo. Talibus convenit illud Pro-
pheticum: *Exultaverunt filiae Judæ propter judicia*

tua, Domine. Sunt qui non solum judicia Dei su-
stinent patienter, sed & ipsi se ipsos judicant, &
manum adjuvant flagellantis, accusant se, & testi-

ficantur contra se ipsos: judicant, & propriæ sunt
accusatores conscientiæ. Judicium Dei opera-
tur patienter in afflictis: *Tribulatio enim patienti-*

am operatur, patientia probationem, probatio verò

spem: spes autem non confundit. Quomodo enim

7. esset confusio, ubi est quod spem & fiduciam tran-
 pf. 118, scendit, æternæ scilicet gloriæ certitudo? Sub hac
 43. expectatione Propheta dicebat: *Domine in iudiciu*
 pf. 118, *tuis supersperavi;* & Idem: *Judicia,* inquit, *tua*
 p. 39, *jucunda;* & Idem: *Judicia Domini vera, desiderata*
 f. 18, 11. *et bilia super aurum & lapidem pretiosum multum:* &
 12. *et dulciora super mel & favum.* Cur ergo timebo in die
 pf. 48, *malæ?* Consultius est hic puniri, hic nos accusan-
 do & judicando torquere, quam incidere in ma-
 nus Dei viventis, & in die tremendæ damnationis
 æternæ supplicium à terribili & inexorabili iudice
 expectare.

Cap. 25. *Quod probatur Caritas in obædientiâ*
mandatorum Dei,

I. Deus totâ mente diligendus est in suis manda-
 tis. Vult enim Deus, ut tota mens hominis ita se
 inclinet ad obædiendum, ut omnes sensus & af-
 fectiones suas impendat observantiæ mandatorum
 cœlestium. Obædire siquidem Deo, est vo-
 luntati ejus per omnia consentire; & sic, obædien-
 do vivere: quia vita est in voluntate ejus. Cum
 autem voluntas ejus exprimitur in mandatis ipsius,
 nec Deum quis potest diligere, nisi ejus diligat vo-
 luntatem: constat neminem Deum posse dilige-
 re, nisi diligat mandata ejus.

2. Denique probatio est
 dilectionis, ex mandatis Dei, si in eis meditamur
 si secundum ea operamur; quod insinuans Pro-
 pheta: *meditabor,* inquit, *in mandatis tuis, quæ di-*

pf. 118, *lexi.* Ecce sollicita meditatio! Et: *Levavi manus*
 47 & 48. *meas*

meas ad mandata tua, quæ dilexi. Ecce diligens
 operatio! *Exercebor in justificationibus tuis.* Ecce
 justificans exercitatio! De meditatione scriptum
 est: *Quæ præcipit tibi Deus, hæc cogita semper.* Cor-
 3. gitentur siquidem mandata Dei, quam sancta, *Ecc. 3.*
 quam honesta sint, quam dulcia, quam salubria, 22.
 quam fidelia, & confirmata in seculum seculi. In
 elevatione manuum sancta operatio designatur, cui
 justus libenter insistit: certus est enim, quod me-
 ritis ejus æterna retributio exuberantissime respon-
 debit. Jugis verò exercitatio luctam sibi anne-
 xam habet, laboremque continuum: justus autem
 pugnat, ut coronetur, recepturus ab eo requiem
 pro labore, qui fingit laborem in præcepto. Est 4.
 itaque probatio Caritatis, utrum sit vera, si homo
 Dei mandata dilexerit: si ei scilicet in meditatione,
 operatione, & operum exercitatione servierit; cui
 servire, regnare est. Mandatorum siquidem obæ-
 dientia nullius est meriti, nisi ex Caritate procedat.
 Sola etenim obædientiam præstat Caritas. Audi *Job. 14,*
 eum, qui Veritas est: *Si quis diligit me, sermonem* 24.
meum servabit. Item: *Qui non diligit me, sermonem*
meum non servat; manifeste insinuans quod si
 quis diligit, obædit; si non diligit, non obædit.
 Vera sane obædientia inseparabiliter caritati ad-
 hæret, propter quod scriptum est: *Qui offendit in Jac. 2,*
uno, factus omnium est reus; quod in bono manda- 10.
 torum breviter exponi potest, ut de similibus cen-
 sura similis habeatur. Huic mandato, *Non occides,* 5.
 ille qui diligit & non occidit, in dilectione obædit:
 qui

qui verò non diligit, & non occidit, mandatum quidem ad litteram facit, at non secundum mentem mandati, quia non diligit. Legem autem scire, non est verba legis exterius sequi, sed mentem & intentionem legis obœdienter implere: quia E. non est sincera obœdientia, quæ ex imâ dilectione non fit, non dicitur obœdire, qui non diligit, licet non occidat: eo quod legem opere

6. tantum, & non intentione purâ, custodiat. *Caritas*

1. *Cor.* siquidem *patiens est, benigna est*, in quibus obœdi-

23. 4. entia commendatur: *non agit perperam*, quia ni-

hil contra conscientiam facit suam, *non inflatur*

de beneficiis Dei: *non est ambitiosa*, quia omnem

respuat dominatum: *non querit quæ sua sunt*, sed

quæ Christi vel proximi sui: imò etiam ablata

non reperit: *non irritatur*, ad iracundiam subar-

di: *non cogitat malum*, ut malum pro malo re-

fundat: *non gaudet super iniquitate*, subintellige

alterius; ejus enim iniquitas nulla: *omnia suffert*

patienter: *omnia sperat* dicta vel promissa à Deo:

7. *omnia sustinet* obœdiendo humiliter. Qui E. ex

Caritate obœdit, legem mandatorum Dei adim-

plet, quam sine Caritate aliquis omnino implere

non potest: ideo est ipsa finis legis, mandatorum

impletio, & terminus. Perfectæ consummatio-

nis vidi finem latum mandatum tuum nimis, hæc

est testimonium conscientiæ nostræ, hæc est gloria

nobis obvenientis à Spiritu veritatis, qui perhibet

Rom. 8, testimonium Spiritui nostro, quod filii Dei sumus, rege-

16. 1. pet. 1, nerati in spem vitæ per resurrectionem Jesu ex mor-

4. tui.

24. Quam regenerationem Joannes Evangelista

sta insinuans, dicit: *Scimus quia qui natus est ex Deo* 1. Joh.

non peccat; quia cœlestis generatio, innovatio 5, 18.

scil. Caritatis eum servat, i. e. Caritas, per quam 2. Reg.

prævidit Deus, eum fieri conformem imagini sui 11, 2.

filii. Nam etsi David proditori adulterium ho-

micidiumq; adjecerit; licet 7. Dæmonibus Mag-

dalena laboraverit; licet Petrus culpam Apostasie Matth.

incurrerit: Caritas vitæ innovatio est, per quam 26, 57.

crucifigitur in nobis vetus homo, terrenus, carnalis Luc. 22,

& animalis. Sic ambitiones & concupiscentiæ 58.

mala opera, prava desideria, Caritate nova faciendo Joh. 18,

omnia, evanescunt. Nunc autem, si nova creatu-

ra est, in ipsâ vetera transferunt. 25.

Cap. 26. De dilectione proximi & progressu ejus.

Caritas nunquam otiosa est: semper in alterum

se porrigit, vel in proximum, vel in Deum. Na-

tura nimirum Caritatis est & amare & velle ama-

ri. Sicut enim ignis non potest non ardere; Sic

Caritas non potest non amare. Amor siquidem Luc. 12,

ignis est: & ideo amare, ardere est: Ignem, inquit,

veni mittere in terram. Ignis semper ad exteriora

se porrigit, & incendens alia exterius, in se cre-

scit. Sunt equidem homines amantes se, & suis in-

servientes desideriis: Hi mortui sunt viventes, si-

cut scribit Apostolus de viduâ, quæ in deliciis mortua

est; proprium amorem seu privatum Apostolus re-

prehendens: Erunt, inquit, homines se ipsos amantes

ira tollitici circa propriam curam, ut de proximi

utilitate non curent. Dilectio sanè se transfundit

in

3, 1.

33

in alium, quia esse solitaria designatur. Nam vult communicari alii, ne sit sola. Quia igitur illo summo & beatissimo bono, cum illud obrinuerimus, unusquisque pro sua capacitate fovetur: capaciores autem erunt omnes simul, quoniam singulariter, si per se censeatur, procul dubio cum mulatior erit illa felicitas. Sed quod plenè habere in se non potest, habere possit in altero. Verum habere suum, vel facere bonum alterius, in eo dilexerit. Sed nec bonum in altero diligit, nisi alterum ipse amet. Congruè igitur; secundo præcepto, divinæ legis auctoritas nos informat:

4. si alterum ipse amet. Congruè igitur; secundo præcepto, divinæ legis auctoritas nos informat:

Lev. 19. Diliges, (inquit) proximum tuum. Cæterum quia

18. Deus, summa nostra beatitudo, est fructus, & in

Matth. nobis atque in proximo, ideo ipse ex toto diligens

5. 43. est tibi, ut diligas eum ex toto corde tuo, ex tota

Marc. animâ tuâ, & ex omni virtute tuâ. Propterea, quia

12. 30. de felicitate proximi tantum gaudebis, quantum de

propria, rectè subiungitur: Diliges proximum tuum

5. sicut te ipsum. Duo igitur nobis diligenda sunt ad

fruendum, Deus, & Proximus; dissimiliter tamen:

Deus, ut eo fruamur in se ipso & propter se ipsum;

Proximus, ut ipso fruamur in Deo & propter Deum.

Proprie autem dicitur: Fruamur Deo; proximus autem

Phil. 21. tem, improprie licet Apostolus ad discipulū dicat:

20. Ita egote fruatur in Domino. Cum autem scriptum sit:

† Deum nemo vidit unquam; Deus tamen, qui lucem

Joh. 1. habitat inaccessibilem, nostris cordibus sæpe ali-

16. quantulum suæ lucis clementer infundit, cum ipse

1. Joh. sit Caritas, per Spiritum Sanctum se nobis pro-

4. 11. modulo

modulo nostræ infirmitatis insinuat, cumque de illo scriptum sit: Domine, apud te fons est vitæ, & in ps. 35. lumine tuo videbimus lumen; ipse nihilominus est ps. 45. 4. fluvius, cujus impetus lætificat civitatem Dei: ipse per Esaiam Prophetam dicit: Ecce ego declino in vos Es. 66. ut flumen pacis, & ut torrens inundans gloriæ gentium. Et quæ est hæc civitas, quam fluminis im-

petus lætificat, quæ à voluptatis & gloriæ torrente potatur; nisi eorum communio, quorum unum

cor & animam unam facit Deus in glutino caritatis? Diliges, inquit, proximum tuum sicut te ipsum; Matt. ac si dicat: Dilige consortem tuæ naturæ, qui tibi

22. 39. futurus est consors gloriæ meæ; Dilige te ipsum, in altero: agnosce in imagine mea, & propter

me misericorditer age cum proximo tuo, ne tibi

apud me misericordiæ aditum intercludas. Quo-

7. circa Deus bonorum nostrorum non indigens, nobis pro se delegavit fratres & proximos nostros,

quibus quasi ejus vicariis beneficia impendamus;

qui si egent, eisdem exhibere velimus. Quomodo

enim quis Deo, qui nullo eget, & quem videre

non potest, impendit misericordiam, si fratri, qui

indiget & quem videt, compassionis affectum non

exhibet? Prius equidem diligebat se homo propter

se, & erat carnalis hic amor; prius enim, quod a-

animale, deinde Spirituale: ideo autem hic amor

carnalis est, quia nemo carnem suam odio habuit. Ephes. 5. 29.

Porrò ne de cætero hic amor evagetur in malum, apponitur ei frenum temperantiæ; & indicitur ei

præceptum, quo consortem suæ naturæ diligit,

† ut seipsum. Quantum E. homo seipsum diligat dummodo proximum in mensuram ejusdem dilectionis admittat. Exigit autem amor proximi idem velle, idem diligere, idem appetere, & omnibus secundum Deum in mutuis voluntatibus consentire.

Cap. 27. Quod in amore proximi debeat omnium esse plena communio.

I. Este quidem in verâ proximi caritate plena communio. Sive enim aliquid, quod deceat communicari, quis habeat, vel non habeat, tunc Caritas illud habenti & non habenti communicat. Quod si habet, commune facit aliis, & amat in aliis, quod non habet. In adversis etiam specialiter habet locum voluntatum communio, per quam efficitur utriusque unius necessitas: ut cum unus patitur dolendo, patiatur & alius condolendo.

2. Gratia siquidem domini nostri Jesu Christi
2. Cor. & Caritas Dei & communio S. Spiritus istos mutuum
13. 13. communionis affectus operatur in nobis. Nec enim
Caritas sine communione est, nec sine communione Sp. Sanctus: Caritas autem diffunditur in cordibus electorum per Spiritum Sanctum, qui datus est eis.

Cap. 28. Quod sancta communio manavit à Deo in angelos & homines.

1. De hac ineffabili unionem, de qua filius dicitur
Joh. 10. Ego & Pater unum sumus; emanavit quædam communio in Angelos, in quâ per Filium & Sp. Sanctum firmati sunt: scriptum est enim: Verbo Domini celi firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnia virtutum

eorum

eorum. Propterea in eis est idem velle, idem nolle. Ideo amantur singuli à singulis, universi ab universis. Ad instar communionis Angelicæ diffusa est Dei Caritas hominum cordibus per Sp. Sanctum. Sic enim Dominus per Joëlem quâdamque promissit: Effundam, inquit, de Spiritu meo super omnem carnem. Hujus Spiritus communio procedit in hominum corda, ut scilicet quæ propria sunt unius, fiant aliis ex caritate communia. Quod B. Petrus insinuans dicit: Unusquisque, sicut accepit gratiam alterutrum administrantes: Si quis loquitur, sicut sermones Dei: si quis ministrat, sicut ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus. Ab ineffabili fonte summæ Trinitatis divinationes accepit ista communio: & in unitate Spiritus, fidei, & baptismi Ecclesia prima fundata est. Sicut Apostolus breviter tangens: Unus inquit Spiritus, una fides, unum baptisma: In hac autem communione Spiritus, fidei & baptismi, erat multitudinis credentium cor unum & anima una. Ecce mira unio cordium, & identitas voluntatum. Nec quisquam eorum possidebat aliquid, quod suum esse diceret, sed omnia erant eis communia. Dividebantur autem singulis, prout unicuique opus erat. Sed quid sibi volunt ista communio & ista distributio? Si distributio erat tibi, quomodo E. communio? Nam distributio rem distributam ei, cui datur, appropriat. Communio autem habere aliquid proprium detestatur. Porro Caritas, ab horrens quæ distribuuntur, non vult esse propria, sed ut in

Joel 2.

28.

2.

1. Pet.

4. 10.

3.

Eph. 4.

4.

Act. 4.

32.

Act. 4.

35.

4.

1. Cor. 12. communionem transeant distributa. Testimo-
 4. seq. nio Apostoli: *Divisiones gratiarum sunt, & divisiones ministrarum, & divisiones operationum sunt.*
 1. Cor. 7. *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem, &*
 7. *unusquisque proprium donum habet ex Deo. Alius quidem sic, alius verò sic.* Facit autem Caritas, ut quod
 5. unusquisque accepit, non sibi, sed Deo, sed proximo accepit: ut non suam, sed utilitatem proximo
 1. Cor. mi, ex Dei munere quærat. *Caritas enim non*
 13. 4. *querit, quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, aut in*
 6. *Christo Jesu proximi sui Vides. oculo fidei, quod in illa Sanctissimâ Trinitate una est virtus, una essentia*
 quæ tribus personis communis est. Persona verò à personâ propriâ notatione discernitur. Nec beneficia communionis, aut potius unionis impeditur: quod solus pater est pater, vel solus filius filius: est enim pater non sibi, sed filio, cui de suâ substantia
 7. genito dedit vitam habere in semetipso. Facit *E. Caritas*, ut omnia sint inter proximos communia & tunc singulis propter proprias necessitates propria sunt conferenda subsidia. Quod enim unusquisque sibi recepit, à communionis beneficio non recedit. Habet enim & sibi & alii, quicquid habet.
 3. imò alii amplius, minus sibi. Intelligent *E. homines*, quicquid recipiunt ex dono cælestis gratiæ non suum, sed omnium esse; timeant obesse, si illud, quod eis à Deo indultum est, non faciant in commune prodesse. Eis enim gratia obest, si alii per eos non prodest. Quod si communicant gratiam, transferunt eam in Dei gloriam; propter

Matth.
25. 24.

communicat donum, *ei dabitur & abundabit; & sic verè habet id quod habet.* Et verò, qui sic non habet, & id quod videtur habere, auferetur ab eo. Gratia si quidem Dei homini data est in creditum, & in causam mutui transit. Accipientem enim obligat Deo, & proximo: Deo, ad exhibendam gloriam; Proximo, ad gratiam communicandam. Hic est justus, qui miseretur & commodat. Homo verò delinquit, si contra pactum dati & accepti, seu crediti & mutuivenire præsumat. Scriptum est enim *Mutuabitur peccator, & non solvet.* ps. 36, 21

Cap. 29. Quod non est Communio Bonorum ad Malos.

Huic fonti, huic sanctæ communicationi nō communicat alienus, avarus aut cupidus, s. quisquis est fidei Christianæ aut contrarius aut diversus. Qui autem dona Dei communiceat, indivisos ad proximum conservat affectus. Ille, ut columba & tur-
 1. tur, Abraham ex præcepto Domini dividente vac-
 cam, & capram, atque arietem, & ponente contra se
 utrasque partes aliternus, nullam recipit secti-
 onem. Sit ergo proximorum individua commu-
 nis affectio; sic tamen in unum, quod ibi non sit
 assensus in malo. Sic diligatur proximus, ne lau-
 detur in desideriis animæ suæ. Qui enim pecca-
 torem in hoc diligit, proximum bene odit; nam,
 sicut prædiximus, non est proximi vera dilectio,
 si non firmetur & fundetur in Christo. Christus Eph. 4.
 equidem ipse est nostræ communionis vinculum,
 firmans inter nos unitatem in vinculo pacis; et quia
 2. juxta

Iob. 25. 1 juxta verbum Job, *facit pacem in sublimibus suis.*
 3. Ipse est pax nostra, qui facit utraq; unum. Consi-
1. Pet. 4. lio itaq; B. Petri *mutuam in nobismet ipsis caritatem*
 2. *continuum studēamus habere*, quam sincera benevo-
 lentia foveat, quam simulatio non adumbret, nec
 suspicio interrumpat. Hanc hominum cordibus
Joh. 15. Christus imprimit, & exemplo confirmat: *Hoc*
 13. *est*, inquit, *præceptum meum, ut diligatis vos invi-*
cem, sicut dilexi vos.

Cap. 30. *Quanto sit dulcior amor, quo nos diligit*
Deus, amore, quo eum diligimus.

2. Quantum præminentior humanitate divinitas,
 tantò amor Christi, quem habet ad nos, amore il-
 lo, quem habemus ad illum vel ad proximum,
 dulcior, firmiter atq; profundior, violentior, pene-
 trabilior, interior & compassibilior, ferventior
 atq; suavior. Omnes maternos affectus, omnes
 fratrum conjugumve consensus, illa, quam habet
 ad nos Christus, inæstimabili caritate transcendit.
 2. Ipse paternæ gratiam lenitatis exprimens in seip-
Jer. 3. 4. so, fidelem ad animam loquitur dicens: *A modo*
Jer. 3. 19 *voca me, Pater meus es tu: Dux virginis meae es tu.*
 3. Et illud: *Patrem vocabis me, & post me ingredi non*
Es. 66. 13 *cessabis.* Ipse maternâ nos benignitate præveni-
Es. 49. 15 *ens: Quemadmodum, inquit, Mater consolatur fili-*
os suos; ita ego consolabor vos; & rursus: Nunquid
 4. *potest Mater oblivisci infantem suum, ut non misereat-*
Cant. 4. *tur filio uteri sui? & si Mater oblita fuerit, ego ta-*
 18. *men non obliviscar tui.* Ipse in se modum super-
 18. *Horu*

Hortus conclusus soror mea. & iterum: Vulnerasti cor *Cant. 4.*
meum soror mea sponsa. Amicus est, cum & ipsa *9.*
 de illo: *Talis est, inquit, dilectus meus, & ipse est* *Cant. 5.*
amicus meus. Sponsus est, cum de illo dicitur: *Es. 62. 5.*
Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super *5.*
te Deus tuus. Hoc ergo sentiamus in nobis, quod *Matt.*
 in Christo Jesu, qui extendens manus in discipulos *12. 48.*
 suos, vocat eos *Frates*, & quod amplius, *Matrem* *Marc. 3.*
& patrem atq; sororem, omnem scilicet, qui san- *32.*
 ctus, qui castus, qui socialiter ejus aut proximi fece- *Luc. 8.*
 rit voluntatem. *22.*

Cap. 31. *Quod ex mutuo membrorum nostrorum*
obsequio in amorem proximi
erudimur.

Illud etiâ in proximi dilectione notetur attentius, *1.*
 quòd ipsa natura corporis nostri ad mutuæ carita- *Rom. 12.*
 tis etiam observantiam nos informat. *Multi enim,* *5.*
unum corpus sumus, alter v. alterius membra. Unus
 autem Spiritus universa membra vivificat, eorum
 que compages mutuis obsequiis & alternâ com- *2.*
 passionem conciliat. Oculus non solummodo si- *3.*
 bi videt, sed dirigit gressus pedum. Os non sibi
 soli comedit, nec Stomachus sibi soli digerit; Sed
 utrumq; communi membrorum utilitati deser-
 vit. Lingua, si quod membrum læditur, mole-
 stiam illius suâ compassione, suam faciens, læden-
 tem redarguit, dicens: *Quid me lædis?* Cor de
 communi utilitate sollicitum, consilia membris
 omnibus profutura disponit. Manus, quæ nec fa- *3.*
 mulari quandoq; membris abjectioribus erube-
 scunt.

scunt, se in usum publicæ utilitatis exerceant. Quod si manus una casu aliquo fortè lædat alteram, illa quæ læsa est, non repercutit, nec se erigit in vindictam. Manus autem quæ lædit, quasi se ipsam acculans, remedia meliora, quæ potest, læsæ sorori apponit: ex humilitate & sollicitudine sua sibi indulgeri postulat: & omnem suspicionem malitiæ, studio sollicitæ compensationis eliminat. Si manus oculorum obsequio vibratum in aliud membrum senserit gladium imminens, ipsa suum minimè discrimen attendens, plus ali quam sibi timens, gladium excipit: & ut alii parcat, ipsa sibi non parcit. Sit ergo in nobis lex illa communionis, quæ in membris nostris scripta est, ut unus Spiritus nos omnes quasi unum corpus vivificet, ut per veram cordium unionem maneamus in Deo, & Deo in nobis, quatenus omne corpus per nexus & juncturas membrorumque compages crescat in mensuram plenitudinis Christi.

Cap. 32. Quod ex Præcepto Dei teneamur diligere inimicos.

I. Inter proximos diligere præcipimur inimicum, & quod præcedentibus adversari videtur, odio habere amicos, quod mirabili artificio caritatis dispensatio divina decrevit, ut scilicet voluntas hominis, quæ prompta in odium inimici, mandata dilectionis imperio refrenetur, et quæ nimis prompta erat ad diligendum amicum, censurâ Divinæ legis, quæ amico indicit odium, temperetur. De virginitate, de Eleemosyna, de Humilitate, de Possessione dimittendâ & dandâ pauperibus, de

visitandis infirmis, & de aliis operibus misericordiæ consilium habemus à Domino, & de his, licet adjunctam quandoque utilitatem non habeat, retributionem exspectamus æternam. Veruntamen de inimici dilectione, certò & expresso decreto, Dominus in Evangelio nos astringit: ita quod si quis inimicum odit, Divinæ legis prævaricator existit. Diligite, inquit, inimicos vestros; benedicite illis qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Et, modum mercedis adjungens: Ut sitis, inquit, filii patris vestri, qui in cælis est. Summa bonitas, Deus: pro cuius amore voluntati facere te oportet: ut, sicut ipse solem suum oriri facit super bonos & malos: ita eodem oculo gratiæ amicum & inimicum, pro ipso respicias. Si autem eum diligas, quia te amat, lex amicitiae hoc exigit. Si amicum pro Christo amas, hoc cedit ad meritum: sed tantò differentius & eminentius mereris gratiam Dei, si tuæ pro Christo imperans voluntati, inimicum diligis propter Deum. Audi quid Veritas in Evangelio dicat: Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne hoc Publicani faciunt? sed & urfi & leones, & lamie circa suorum dilectionem, naturæ inserviunt. At si Christi discipulus es, aut professor, malefacientibus benefacere, & orare pro persequentibus te oportet. Exigunt enim ordo cælestis justitiæ & Divinæ, & gloriæ quietatis, ut qui jam illuminati sunt à sole justitiæ, orent ut & illuminentur eorum adversarii,

Ps. 17. 24 & qui tenebræ sunt, fiant lux in Domino juxta ora-
 Rom. 12. tionem Prophetæ dicentis: Quoniam illumina lucere
 17. nam meam Domine, Deus meus illumina tenebras me-
 1. petr. as. Paulus dicit: Nemini malum pro malo reddentes.
 3. 9. nec maledictum pro maledicto. Christus, teste B.
 Luc. 23. Petro, pro nobis passus, nobis reliquit exemplum, ut se-
 34. quamur vestigia ejus. Ipse pro suis crucifixoribus
 2. Cor. 5. exoravit. Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt
 15. quid faciunt. Hæc vestigia secuti sunt tam Jacobus
 7. & Stephanus, quam etiam alii, qui inter angus-
 Act. 7. tias mortis, occisores suos totis præcordiis ani-
 60. mæ, astrinxerunt amplexibus intimæ Caritatis.
 Ille siquidem, quem tuum reputas inimicum, sibi
 & non tibi, inimicus est; sibi obest, & non tibi.
 Cui nocere homo existimas, & ipse ad innocentiam
 te promovet. Scriptum est enim: Abel esse non
 potest, quem Cain malitia non exercet. Si malum
 Deut. 32. pro malo, maledictum pro maledicto retribuisti,
 35. jus in causâ propriâ tibi dicis, teque in re tuâ tibi ju-
 Rom. 12. dicem faciens, ei, cui omne judicium dedit Pater,
 19. qui dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam; quan-
 Ebr. 10. tum in te est, judicandi ac retribuendi potestate
 30. destituis. Tuis igitur inimicis illum pro Christo
 8. amorem exhibeas, quem te diligentibus exhibes:
 licet hoc tibi primâ facie videatur amarum, hoc amore
 dulcissimos in te fructus percipies. Novum quidem præceptum
 est, à quo emanat illa dilectio: nam cum veteris legis edicto præ-
 cipiamur amicum diligere non umbraticè, non
 simulatoricè, sed opere & veritate: ideo Llator non
 contentus

contentus dicere: Diligite inimicos vestros; sed aperte
 insinuans voluntate & opere diligendos, adjecit: Matth.
 5. 44. Benedicite iis qui oderunt vos; & iterum: Si esuriet
 Luc. 6. 27. inimicus tuus, ciba illum; si sitit, da illi potum; Hoc e-
 Rom. 12. nim sariens, carbones congeres super caput ejus.
 20. Caput interioris hominis est ratio, nec aliquis est
 9. adeo crudelis, qui ad collata beneficia non mire-
 scatur; qui ad proximi benevolentiam odium odio
 non habeat; qui cogitationes Caritatis, quasi car-
 bones ignis, remoto calore iracundiæ, non atten-
 dat. In e contraque, qui te molestus inquietat, dilige
 Ps. 138. imaginem Dei naturæ. Et sic peccatum ejus odio
 22. habeas, ut diligas peccatorem. Hoc est enim odi-
 um perfectum: Perfecto, inquit, odio oderam illos.
 Recole caritatem Joseph ad fratres impios, Moyse
 10. ad populum rebellem, David lugentis persecuto-
 Gen. 43. res gravissimos Saul, & filium parricidam. Et vi-
 30. de, quod licet Evangelicus Llator Christus pro-
 Exod. 32. prius promulgavit hujus dilectionis decretum.
 2. Reg. 1. Multi tamen Patres antiqui, gratia inspirante,
 17. humiles, prius ipsius observantiam coluerunt.
 2. Reg. 18. 33. Cap. 33. Quod secundum diversos status homi-
 num, in dilectione diversi sunt gradus.

Illud autem dignum adnotatione censemus, L
 quod in proximi dilectione, ordo & gradus eorum,
 qui diliguntur aut diligunt, sæpius variat. Con-
 stat enim quosdam aliis præesse, quosdam subes-
 se, aliis vero coesse, quosdam etiam prodesse aliis,
 vel obesse. His omnibus necesse est judicium di-
 2. scretionis adesse. Superior quidem debet inferi-
 orem

orem corripere: & necesse est ad virtutis opera districtè compellere, sic tamen ut in correptione dilectio exhibeatur, in coactione compassio. si vero inferior in ordine suo legitime cõversetur, ut ad meliora conscendat, moveri potest, nisi salutaribus monitis vel exemplis: Maximè, si superior ad hoc inferiorem anhelare cognovit proprio desiderio voluntatis. Ad inferiorem pertinet consilium in dubiis à superiori petere, reverentià adfistere, supplicare devotè, humiliter obœdire. Debet æqualis suo æquali honesta suggerere, in lætis aut tristibus, congratulationis aut compassionis affectus impendere, ejus utilitati vel necessitati succurrere, se mutuo fovere, sanctis colloctionibus & honore invicem prævenire. Eum qui prodest i. e. amicum, tenetur amicus in præcordiis animæ, & visceribus caritatis amplecti: eum vero qui obest id est inimicum, sustineat patienter, errata clementer indulgeat, & impendat illi necessaria propter Deum. Sic autem diligendus est proximus, ut non habeatur ad illum caritatis affectus, quo supra te diligis Deum: nam si Deum non diligis, nec proximum diliges ut te ipsum. Scias quod ex dilectionis mensurâ, quâ diligis Deum, potes existimare, quantum proximum diligas, vel te ipsum. Porro qui Deum non diligunt, nec se. Si autem non diligunt se, nec proximum sicut se. Ideo ex dilectione Dei potes, quam habes ad te & proximum, dilectionem certâ existimatione metiri.

Cap.

Cap. 34. *Stulta est dilectio, quæ pro utilitate alienâ, suæ patitur animæ detrimentum.*

Illi autem enormiter errant, qui sic arbitrantur unumquemq; proximum diligendum, ut duos plus quam unum diligere teneantur, ut ex numero proximorum diligendi quantitas censeatur. Sane non dicitur: Diliges proximum quantitate, sed sicut re. Nec ex multiplicitate personarum multiplicanda est affectio caritatis. Sic enim ceterum, aut omnium universitatem teneret diligere supra me. Quod omnino rationi obviat & salutis humane. Quam enim æstimationem dabit homo pro animâ suâ? vel quid prodest ei ad salutem æternam, si lucretur universum mundum, suæ autem patitur animæ detrimentum? Nec videtur huic sententiæ adversari, quod Moyses supplicans pro populo Israël, dicit: Domine, aut dimitte ius, aut dele me de libro tuo. Nec illud, quod Apostolus dicit: Optabam enim ego anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Moyses enim quasi materno affectu populum diligebat. Mater autem pauperula si non aliàs intro-mittatur ad desiderabiles sibi cibos, nisi foris filium derelinquat, quid diceret illa, nisi: aut mecum admittas filium meum, aut utriq; interdicas introitum? Affectum quidem Moyses prodidit, quem habebat ad populum, sed consilium non expresit. Sic etiam Apostoli verba ex affectu potius, quam ex consilii iudicio censeantur. Quidam tamen hoc verbum sic intelligunt, quod scilicet, amplius opta-

- optabat pro fratribus suis anathema esse à Christo i. e. à secreto meditationis, ab orationis instantia.
6. & à contemplationis arcano. Nam pro fratrum salute quodammodo separabatur à Christo, qui cum orando & contemplando vacaret, ad mundi strepitum & ad labores seculi rediens, quodammodo avellebatur à Christo. Sanè nullus aliquo præcepto vel aliqua ratione tenetur salutem animæ proximi, perditione animæ suæ, aut corporis ejus liberatione citra spem perpetuæ salutis, proprii corporis interitu, procurare. Quod & præcipimur pro fratribus animas ponere ad vitæ contemptum, non ad animæ, pro qua Christus mortuus est, pertinet detrimentum. Sic enim pro fratribus vitam ponere, non est animam perdere, sed salvare.
  8. Proinde ii, qui morte propria temporali Dominos suos à morte redimunt, rectè quidem hoc faciunt, si potius salutem animæ suæ, quàm liberationem alieni corporis in causa constituunt. Cum enim iis conscientia dicter, quod fidem dominis suis debeant exhibere; videtur etiam consonum rationi, quod suæ vitæ corporali, vitam dominorum debeant anteferre. Verum si pro captanda gloria aut pro fama servanda tali se discrimini objecerint, egerunt temerarie: quia in sola fama populari, mercedem sui sanguinis posuerunt. Dilectione itaq; & maxime pro salute multorum potest quis salubriter morti suum corpus exponere. Ut autem pro salute totius mundi, suæ patiatur animæ detrimentum, nec potest ratio, nec amoris regula

tolerare.

tolerare. Animam enim suam pendere, est recedere à dilectione Dei, carere iussione illius, & sententiam perpetuæ damnationis incurrere.

Cap. 35. Secundum mansiones animantium in Ar.

et Noë, assignantur in anima dilectionis varii gradus.

Sic E. proximus diligatur, ut secundum exigentiam meriti aut dignitatis ipsius, unus alteri præferatur: & major in exhibitione certi ordinis mensura servetur. Præterea sic graduum modos & ordinem status unicuique dilectionis censura distribuatur, prout ei debentur. Ad cujus rei evidentiam exemplarem in animâ diligentis quasi in arcâ Noë de imputribilibus lignis i. e. de sanctis compacta virtutibus assignemus tristega & mansionulas, & inimicos & amicos extraneos & familiares in sinu cordis, juxta singulorum dignitatem & ordinem collocemus. Bestias itaq; bestiali scilicet crudelitate grassantes, persecutores videl. nostros, receptaculis inferioribus deputemus, quibus & orationum suffragia, & solatia vitæ communis, ex Evangelica constitutione debentur: Quia non sunt mansionculæ exteriores iis de hoc hominum genere, qui foris sunt, exteriora condimus. Illos vero qui nobiscum ejusdem fidei professione censentur, nequaquam ab interiori mansione repellimus: locum istis assignamus superiorem reptilibus, jumentis, iis scilicet qui terrena sapiunt, aut qui ventri & libidini servientes, in stercorebus ut jumenta putrescunt, talibus & orationis consilium, flagellum-

gellumq; correctionis impendimus, & præ inferioribus, sed post superiores, vivendi subsidia indulgemus: in quibus qui proximitate naturæ, vel humanitate officii, vel beneficio nutrituræ nos tangunt, interiora committimus: interiora cæteri non merentur. Sunt qui nec bestias feritate; nec reptilia, terrenorum desiderio imitantur; Sed nec statum humanæ firmitatis, aut virtutem transcendunt. Inter istos autem, qui quanto nobis est aut carne conjunctior, aut gratiâ moralitatis acceptior, tanto sit nobis ad animæ præcordia & sinum caritatis interior. Sanè locus prædictus eminentior vocalilibus cedit: Isti pennis virtutum supra hominem transcendentes, tanto sint in arca nostri spiritus altiores, quanto eos credimus Deo familiarius inhærentes. Inter quos illi, quos affectio nobis arctius glutino caritatis univit, secretius in nostri pectoris arcâ & suavius reconditi, exactissima cordis benevolentia foveantur. His omnibus præminet quidam gloriosior locus, cui hujus arcæ fabricator & rector, speciosus forma præ filiis hominum, *ps. 44. 2* splendor & figura substantiæ Dei Patris, præsidet, *Heb. 1. 3* omnesq; cæteros ordines ineffabili claritate serenâ, *Sap. 8. 1* attingit à sine usq; ad finem fortiter, suaviter universa disponens: ipse hujus spiritualis arcæ latitudinem ad unum dilectionis cubitum lineari dimensione traducit: Ipse præ omnibus nostros affectus in se dirigit: Ipse in habitaculo cordis nostri & superiorem & inferiorem sibi locum exigens, à se ipso divitias gloriæ suæ nobis indefessâ & indeclinabili bonitate proponit.

Cap. 36.

Cap. 36. De diversitate affectuum, ex quibus motus & usus dilectionis excitatur & fructus.

Juxta hanc ordinum varietatem & graduum diversitatem, formantur affectus; motus & usus dilectionis mutuatur: Ad expressiorem vero noticiam affectuum dilectio nascitur, proficit, exercetur. Sciendum est, quid sit dilectio, qualiter in Caritatem transeat, vel ab eâ degeneret, aut in suæ naturæ infirmitate subsistat. Judicio & existimatione quorundam, Dilectio est quædam vis animæ rationalis, appetitiva rerum quas sibi quis eligit ad fruendum. Et licet hæc vis animæ simpliciter in se sit quoddam bonum; homo tamen, pro suâ libertate arbitrii bene utitur hoc bono per gratiam adjutus: vel abutitur, per justiciam derelictus. Illius itaq; bonus usus bonum amorem & hominē commendabilem facit: converso, abusus ejusdem amorem malum, & hominem damnablem facit. Usus autem versatur in tribus: In electione, in motu, in fructu. Electio est ex deliberatione: Motus ex desiderio & actu: Fructus ex utilitate pensatur. Et ex fine deliberationis quidem est discernere inter amara & dulcia; inter delectabilia & aspera; inter creatorem & creaturam; inter corporalia & æterna. Præcedit Electio rei, quam quis desiderat ad fovendum. Ex illâ electione occultè movetur animus ad desiderium: ut cum adeptus fuerit, quod elegerit, fruatur eo: idem cum delectatur, utatur. Sic est electio, amoris inchoatio: motus desiderii actus: finis verò sive utilitas fructus. Si Electio ad fruendum elegerit quod oportet;

H

&

& appetitus ejus moveatur, ut decet; eodemq; fruatur ut debet, tam discreta electio, tam competens motus, tam salubris & desiderabilis fructus merito Caritatis appellatione censetur. Sic electione Caritas inchoatur, exercetur motu, fruitione perficitur. Verum si animus eligat imprudenter, moveatur indecenter, turpiter abutatur, exitio cupiditas oritur, incalescit atq; perficitur. Habet itaq; duos fontes boni, & mali duas origines seu radices. Omnium enim bonorum radix est Caritas. *Tim. 6.*
 10. *Omnium malorum radix cupiditas.* Porro is erit deliberatio circumspectior, intelligentior, purior, oculus ratione acutior, considerans quantum homo alii creaturæ præcellit: quod quicquid desiderabile est in mundo, perplexius hominem involvit miseriis, quam promoveat ad beatitudinis statum, metiens suæ per omnia privilegium dignitatis: Vide quàm salubriter homini lex divina præcipiat; ei soli obtemperare, cui servire regnare est, & id solum appetere, in quo solo, summa largitur do est. *Deut. 6.*
 13. Indignans E. divitiis aut deliciis temporalibus quosdam latrariam exhibere. Non sint servi avaritiæ. Idololatriæ, pecuniæ, ei duntaxat devotam exhibet obsequiam, de quo S. Scriptura præcipit, dicens: *Matt. 4.* *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Quia igitur intelligit homo, quod tanta scientia, tam sublimis & præeminens sit Divina natura, ut sola possit hominem beatum facere, eum sibi specialiter eligit ad fruendum quidem, beati merito videt obsequium singulare. Sic Dei dilectio inchoatur, sic promovetur, exercitio desiderii

derii comitatur. Ponit itaq; lex Divina, & quasi in corde hominis scribit primum de dilectione præceptum: *Marc. 12. 3.* *Diliges, inquit, Dominum Deum tuum.*

Luc. 10

Cap. 37. De motu ad desiderium.

27.

Porro qualiter in electione rerum, quæ præcedunt umbratilem felicitatis imaginem, quosdam exagitet spiritus vertiginis & erroris, jam delibavimus. Restatq; diligentius aperire, qualiter & quibus adminiculis ad electionem appetendum moveatur. Fit autem motus vel intus ad desiderium vel foris ad actum. Ad desiderium sc. cum quodam interno appetitu movemur & allicimur ad fovendum. Ad actum vero movemur, cum ad aliquid exterius agendum quâdam amoris affectione compellimur. Et notandum, quod amor quibusdam velut incentivis excitatur ad desiderium vel ad actum, quæ cursum amoris dirigunt, eiq; formarum diversitatem pro variâ sui qualitate præscribunt. Sunt duo præcipue, quæ movent & excitant animum ad desiderium & ad actum, eiq; diversas species imprimunt, Affectus & Ratio. Nec mirum; aliquando enim amoris affectus & ratio, vel ad actum exteriorem, vel ad interiorem stimulat appetitum. Affectus est erga aliquem quâdam animi spontanea dulcisq; ac svaavis inflexio. Affectuum vero alius Spiritualis, alius Rationalis, alius Officialis, alius Naturalis.

Cap. 38. De spirituali motu ad desiderium.

1. Spiritualis est, quoties Deus occultâ immisione gratiæ, vel alicuius verbo seu exemplo, aut conceptionis paternæ flagello, aliquem addiligendum, quod honestum est & salubre, invitat, ac desiderium vitæ correctionis inspirat. Est etiam
2. Spiritualis à contrario, quotiens in eum, quem
- Ps. 78. Deus reprobat, fieri immisiones per angelos malos
- Os. 4. 12. permittit. Sic miser ad illicita defluit: Sicut de quibusdam Propheta commemorat: *Spiritus fornicationum decipit eos*, ni fallor. Ammon filius
2. Reg. David mali Spiritus immisione resolutus, affectu
13. 1. noxiæ voluptatis in propriæ sororis exarsit amplexus; domumque tanti patris contaminans incestu, fratris in se gladium provocavit, futuri denique patricidii, quo patrem suum infelix Absalon regni cupidus infestaturus erat, causationem & materiam seminavit.

Cap. 39. De Rationali motu.

1. Rationalis affectus est, qui ex alienæ virtutis consideratione excedit. Hic affectus auditu nascitur: quoniam triumphali martyrum passione, audientium accendit corda quâdam suavissimâ
2. Cor. devotione. Quis enim audiens in B. Pauli memoriam
11. 26. pericula latronum, & cætera, quæ longum est enarrare: insuper vocem fortitudinis: vocem
- Phil. 4. virtutis: hominem in omnibus institutum posse
12. omnia in eo, qui ipsum confortabat: paratum
- Act. 21. satiari, & esurire; abundare & penuriam pati; paratum
13. alligari in Jerusalem; & animam ponere pro fratri-

fratribus suis; desiderantem dissolvi & esse cum Christo. 3. 16.

1. Quis, inquam, hæc in animo sollicita commemoratione describat, & non moveat eum 23.

2. quædam grata & suavis affectio? Quis recogitans verba constantiæ in B. Laurentio & B. Vincentio, cæterisque Martyribus, quasi scintillantia de corde ignito, & non accendatur erga eos suavissimus amor, & prompta devotio? Hic affectus in David & Jonathan sacratissimi amoris primitias consecravit, ac socialis vinculum gratiæ paternæ comminatione solvendum gratissimo fœdere mutæ caritatis junxerunt. Visâ namque immutabili pectoris in adolescente constantia, quâ lorice tantum gigante puer inermis prostraverat: quod aliis fuisset invidiæ seminarium, fuit in Jonatha virtutis argumentum. Anima ergo Jonathæ, testimonio 1. Reg. Scripturæ, alligata est animæ David; & dilexit eum 18. 1. Jonathan quasi animam suam. Hunc ipse Jesus 4. misericorditer in se transformans affectum, intuitus adolescentem, qui ei virtutes suas annuntiaverat, 10. 21. ut ait Evangelista, dilexit eum. Huic affectui contrarius est irrationalis, qui comperto alicujus virio aut artificii turpi, aut Philosophiâ inani, aut stultissimâ in re militari audaciâ, alios ad indubitum ejus amorem inclinat; & quod miserabilius est, multis, qui prodigi sunt, detractores, Deo odibiles, aut scurrilitatis aut secularis ineptiæ sectatores, hæc commemoratio plurimum favoris & applausus accommodat.

1. Officialem censemus affectum, qui obsequio conciliatur, ut, dum Moyses Aegyptii servitiam declinaret, officio sibi sacerdotis Madiam conciliavit affectum; cuius filias virgines, licet alienigenas, viriliter à pastorum improbitate protegerat, admiratusque benevolentiam adolescentis, eundem non solum sibi amicum, sed & generum fieri postulavit. Ceterum cum Rex David fugeretur à facie Absalon, cum officiosissima devotione suscipiens eum Barillai Gileadites, ipsius etiam muneribus excitavit affectum, qui ejusdem animo adeo perseveranter inhaesit, ut Rex, inter praecepta testamenti, à filio suo Salomone tantae munificentiae recompensationem statim de hac vita migraturus indiceret.

1. Est etiam naturalis affectus viri ad conjugem, matris ad filium, hominis ad domesticum sanguinis sui. Nemo enim carnem suam odio habuit: & non potest mater oblivisci infantis sui, ut non misereatur filio uteri sui. Et si quis suorum, maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & infideli deterior. Hoc affectu ducti patres antiqui, narrantes astrinxisse suos posteros sacramentis, ut non in alienis, sed in patrum sepulcris, eorum corpora sepelirentur, quorum animae fuerant glutino caritatis unitae, corpora etiam unirentur beneficio sepulturae.
3. Matris affectum censuit sapiens Salomon in duarum

rum meretricum discepratione gladio explorandum; cumque delato ense, divisione pueri regis prudentia decrevisset, matrem affectus prodidit naturalis. Sic cessit affectui, quae probitati non cesserat; & quae laboraverat ne proprio pignore frustraretur, supplicat, ut potius inimica tradatur: obsecro, inquit, date huic infantem vivum, & non occidatur: & è diverso, quae maternae pietatis expers seipsam obfirmaverat in iacturam alterius: Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed dividatur. Porro tertius affectus in pectore S. Joseph, praeponderavit injuriae: qui cum fratribus dispensatoriâ severitate crimen explorationis inureret, videns eos serâ satis poenitentia de fratris prodicione torqueri, sentiens affectum, averrit se parumper ab iis & prorumpit in fletum. Hunc affectum à piis visceribus David, nec filii persecutoris abrasit immanitas. A quo cum ipse quaereretur ad mortem, injuriae oblitus est: memor naturae, misit qui ejus obviarent insaniae: se patrem in omnibus exhibens, persecutionem filii homicidae dissimulans: Servate, inquit, mihi puerum Absalon. Hunc Salvator in se mirabili compassione transfudit affectum; dum videns civitatem, quae ipsius metropolis erat, ex qua illi patres secundum carnem, naturali pietate commotus futurum ejus deploravit excidium. Reor etiam, quod Paulus, naturali compunctus affectu, optabat quandoque anathema esse à Christo pro fratribus suis secundum carnem.

Cap. 42. De naturali affectu mixto.

- I. Affectui naturali plurimum affinis est carnalis affectus, qui bifariam dividitur. Frequenter enim alicujus hominis non virtus pensatur aut vitium, sed quædam exterioris hominis habitudo vel motus, ad diligendum aliquem intuentis animum impellit, v. e. si forma elegantior, si sermo urbanior fuerit, si competentior habitus, si maturus incessus. Hæc in Mose adhuc puero adeo gratia relucebat, ut contra tyranni Pharaonis imperium, quo infantulus Hebræorum occisioni decreverat, tribus mensibus à suis parentibus servaretur, sicut Apostolus ait, *ed quod vidissent elegantem infantem*. Oppositus denique periculo mortis, elegantia formæ illius pietatem filia Pharaonis illexit: qui adoptatus in filium magnus effectus est coram omnibus servis Pharaonis. Est autem alius Carnalis affectus, qui animam hominis ad desiderium noxiæ voluptatis emollit. Hic David ambulanti in solario domus suæ ad speciem Bethsabæe pervertit, nec tantum pervertit, sed etiam dissolvit, & irrui in dissolutum, & qui in alienæ uxoris damnabilem exarsit amplexum, quodam tertio motu in proprii militis crudellem armavit interitum. Hic affectus Sapientiam Salomonis absorbit, carnalique libidine dissolutum, in Spiritualis fornicationis barathrum, detestabiles idolorum culturas, deiecit.

2.
Ex 2. 11.
Heb. 11.

23.

2. Reg.
11. 2.

4.

Cap. 43.

Cap. 43. Quod affectus sine consensu non multum proffit vel obfit.

In omnibus istis affectibus circumspectâ moderatione utendum est. Cum enim sunt quædam origines vel radices amoris, eis excitari nec multum utile, si boni; nec execrabile, si mali sunt, existimamus. Non est enim affectus amor, sed amoris origo. Nam spirituali, quem primo loco posuimus, plerique in sui perniciem sæpius abutuntur: Et per hunc ultimum carnalem, quamvis cæteris suspectior habeatur, iustissimi homines ad probitatis meritum titillantur. Quocirca non istis affectibus moveri, sed secundum eos moveri, utile vel noxium judicamus. Quando enim his affectus movent animum, aut visitatio, aut tentatio, si citra consensum animi, isti in suâ firmitate subsistunt. Porro si secundum hos affectus moveatur animus, jam ibi plena est ipsius consensio voluntatis. Consensio autem occulta est, & versatur interius; aut manifesta, & usque ad actum exterioris exercetur. Utrum autem secundum prædictos affectus, mens humana moveri debeat ad amandum, qualiter & quanta moderatione, sequentia plenius declarabunt. Verum quia duo quasi amoris incentiva & curricula diligendi posuimus, affectum scilicet & rationem, expedit ut causâ majoris evidentia, de motu rationis aliquid memoremus. Mentem etenim, quam ad Dei Proximique dilectionem nullus affectus excitat, plerumque ratio mover, & tanto sanctius, tanto securius, Hic tanto

I.

2. 11.

23.

†

3.

tanto securius, tanto defacilius, quanto nihil est rationali amore præstantius.

Cap. 44. *Quod rationalis tripliciter excitatur.*

Ratio siquidem, ut ad sui desiderium Conditoris exciter animam torpescens, tribus innititur argumentis: Necessitati nostræ, utilitati nostræ, nostræ etiam dignitati. Suadet enim ratio esse diligendum, quia hoc nobis est necessarium, quia commodum, quia dignum: Necessarium, ne damnemur; commodum, ut salvemur; Dignum, quia ipse prius dilexit nos. Et recompensatio hujus dilectionis à nobis exigitur, cum *Deus sit summum bonum, sine quo nihil bonum.* Necesse est ut desideretur, qui bonorum nostrorum non eget, & cujus beneficiis quotidie indigemus. Si ergo ratio ad Dei dilectionem animum movere inceperit, prosequitur negotium suum, sciens non posse obtinere, nisi præceptis ejus ad probationem, veræ dilectionis obcediat, quia non pensat ratio quantum naturæ nostræ consortem non solum propria deliberatione, sed ex præceptione divina diligere teneatur: inclinans propositum suum ut proximo consulat, beneficiumque quod sibi vellet impendi, exhibens, in eo sui Creatoris imaginem recognoscat. Cum autem omnis prout amicus nobis sit, aut non inimicus officiando, vides quod amicus est ex sanguine, vel ex gratia, non inimicus, innocentia, inimicus, ex injuria: Ut ergo se amico impendat, tua proponit ratio, ut non

non inimico subveniat, dico ut inimico, beneficio ex naturâ, ex officio, ex præcepto. Ex naturâ, quia homo vel forte domesticus est: Ex officio, quia beneficium, ut amicus: Ex præcepto, quia proximus licet sit inimicus. Amplectitur ratio præceptum quod diligit, & licet in hac dilectione non habeat affectum Caritatis, tamen meritum non amittit.

Cap. 45. *Quod magnâ cautelâ utendum est, ut singuli pro suis meritis diligantur.*

Porro cum Caritatis ordo, & regula diligendi hoc exigit, ut non diligit homo, quod diligendum non est, diligitque quod diligendum, neque aut similiter diligit, quæ inæqualiter aut dissimiliter diligenda sunt; & subtiliter & cautè censeo distinguendum inter duos amores, qui ex affectu & ratione procedunt. Proponantur enim homines duo, quorum unus sit tranquillus, suavis, hilaris, sapiens & urbanus, qui suæ moralitatis favore omnes sibi conciliet amore. Sit alter honestate maturior, provectior sapientiâ, doctus etiam omnium virtutum perfectior, sed austerior vultu, fronte tristior, sermone savior: ut illum diligit, movet intuitus affectus; ut hunc diligit, urget ratio & Caritatis intuitus. Sentiens itaque homo, animam suam ad adspectum illius quâdam amoris suavitate perfundi; ad istius verò intuitum circa proprium indurari, perplexus est & veretur ne ipsum oporteat fines excedere Caritatis. Cæterum cum aliquem diligere inceperim, quia eum credebam sanctâ & suavi moralitate conspicu-

spicuum, si eum in aliquo vitioso inveno, quædam pœnitudo inciperet absorbere inchoatæ dilectionis affectum, & ex vitio fit mihi horrificus, quem virtutis opinio fecerat gratiosum.

Cap. 46. *Similitudines inter effectus amoris, & appetitum cibi vel desiderium verbi.*

1. † Ponamus E. duplicem esse animæ cibum, virtutem sc. & vitium: Sic alter cibus utilis, alter noxius. Exterior autem hominis, austeritas & benignitas quasi duo vasa, alterum rusticorum, alterum vero urbanum, in quibus duo ministrentur cibaria, censeantur. Cibus equidem utilis in vasis plerumq; deformibus scienter sumitur: noxius autem nec in pretiosis admittitur. Et evenit etiam, ut cibus vilior, ob vasis decorem quandoq; jucundius admittatur: pretiosissimus autem ob horrorem vasis vel non acceptetur vel
2. cum rancore sumatur. Sic in homine austero & gravi, placet quandoq; durior habitudo, quæ ex ejus virtute procedit; in alio, qui moribus compositus, displicet ex vitio ejus urbana jucunditas, quamvis prius fuerit dilectionis actio. Pone iterum, quod veritas, virtus; fallacitas, vitium existimetur; nimia verò morum severitas, quasi sermo incompotitus & rusticus, exterior an hominis benevolentia quædam condita sit, quasi sermo eloquentior & efficacior ad monendum. Vides sicut in suaviloquio non est fallacitas admittenda, sic in duro rusticoq; sermone non veritas asper-

aspernanda. Expressa similitudinis forma, nec in homine blando, exterius accepto, placet, nisi in homine duro virtus convertatur in tœdium. Quod si uterq; vera & salubria persuadere noscatur, illius omnino in crudo & indigesto sermone grateranter admittantur: & in alterius adsertione, providæ & ornatæ sententiæ salubri cum suavitate recipiantur. Potest utiq; tam diffusa, divulsa esse atq; inepta oratio, ut licet utilitatem in se plurimam habeat, tædio tamen auditorem afficiat. Deniq; sicut in juvenili ætate solet eloquentia esse innatior, hilarior, expeditior; ita & in senectute gravior, circumspēctior. Nec hilaritas ejus in dissolutionis vitium transit, nec istius matura gravitas vitium nimiae austeritatis incurrit. Amatur E. quis ex solo affectu naturali, quando diligendum externâ habitudine arbitramur. Ubi verò sola virtus in causâ diligendi, ex solâ ratione diligimus, quod si ratio & affectus in voluntate convenient, hic tuus amor erit præteritis quâdam prærogativâ præcipuus. Primus affectus dulcis est, sed periculosus. Secundus durus, sed fructuosus: tertius ex affectu & ratione securus. Ad primum sensus ex parte dulcedinis mentem allicit: Ad secundum ratio manifesta compellit: In tertio ratio ipsa ex affectione dulcescit.

Cap. 47. *Quod ex electione discernuntur affectus.*

Ex præcedentium serie colligere potes, quod si in his, quæ elegimus ad fruendum, perverla fuerit

fuerit electio, sequitur ut talis amor, non Caritatis nomine, sed cupiditatis merito censeatur. Potest præterea Electio ipsa sana esse, motus tamen interior, perversus: Poterit denique & Electio & motus, qui in desiderio est, ex ratione procedere: motus vero qui in actu est, poterit & electionem & interiorem motum suam corruptione pervertere. Pone enim, quod aliquis Deum eligat ad fruendum, & in fructu aliquid carnale constituat (sic fingunt fabulæ Judæorum, quod in vitâ futura epulis & carnis voluptatibus affluenti & quod carnes Behemoth in illâ materiâ deliciarum nunquam deficient) electio quidem commendabilis erat, sed bonitatem illius expectatio desiderii perniciose contaminat. Sicut autem hic interior motus desiderii electionem reprobabilem facit; ita quandoque & actus exterior: ut si ad fructum vitæ sacrificiis Gentilium, aut Judæorum ceremoniis vel superstitione, aut ventre contendit. Porro si sit electio sana, desiderium comperens, actus commendabilis; sequetur hic amor rectè diligendi regulam: nec exorbitabit à limine Charitatis: Erit itaque affectuosa, discreta & fortis ista dilectio, si dulciter ac perseveranter rei dilectæ adhæreat. Dulcedine suâ mutat quicquid dulce & concupiscibile est in hac vitâ. Contra versutias Sathanæ & tentationes occultas consilium discretionis opponat, fortitudine vero contra persecutiones insurgat.

Cap. 48. *Sicut in Dilectione Dei, sic in dilectione proximi, electio habet locum.*

Circa proximi verò dilectionem eadem ferè notanda sunt. Nam si electionem illius amoris aliquod desiderium turpe, vel actus reprehensibilis subsequitur, restat ut ipsius electionis integritas violetur: istudque considerandum est, quod Deum diligendo, nobis consulimus, & non Deo. *Deus* enim *bonorum nostrorum non eget.* In dilectione verò proximi, quia operâ mutuâ indigemus, expedit, ut in his, quæ ad utilitatem corporis & ad salutem animæ spectant, nobis invicem consulamus. Quamvis enim circa hæc erit quisque ferventior, tanto in Caritate perfectior. Hunc etiam amorem nunc affectus, nunc ratio mover: quocirca diligenti consideratione notandum est, quis affectus, & in quantum, ab homine sit sequendus. Sanè Spiritualis affectus, qui ex diabolicâ suggestionem procedit, irrationalis etiam & carnalis, quos vitiosos esse nullus ambigit, non solum non sequendi sunt, sed à cordibus nostris radicitus erudiendi. Proinde Spiritualis affectus, qui ex Deo est, modis omnibus excitandus est, & salubriter promovendus.

Cap. 49. *Actus noster non est ordinandus secundum affectum spiritualem.*

Porro si affectu nostrum expedit desiderium ferventius excitari, excitandus est etiam eodem affectu noster actus; sed secundum hunc ordinari non debet. Voluntas enim bene operandi quan-

- to ferventior, tanto fructuosior semper erit, si operationem nostram hic affectus ordinat. Erat inordinata operatio, quia metas corporeæ possibilitatis excedit. Cum enim corpus hoc luteæ sit qualitatis ex sua fragilitate passionibus diversis obnoxium, inde ferventes affectus ferè non sustinet, ideoque nisi actus exterior aliquo moderamine temperetur, infecto negotio, quod adlumsit, deficiet & succumbet. Nimirum affectus modum nescit, vires corporis non metitur, quodam impetu cæco irruens in dilectum solum id metitur quod apparet, quod grave, quod arduum, quod molestum, quod impossibile, quod denique peremptorium vitæ præsentis, dulcissimâ illectus delectatione, non sentit. Proinde quidam in hoc affectu omnem modestiam ignorantes, suisque impetum desiderii sequentes præcipitantur, & inopportuna sequentes, debiliores sunt quàm sanctiores; dum ipsa voluntas, actu immoderatiore oppressa, tepescit: Et qui per suarum dispensationem virium animum suum conquadrare debuerat, convertitur in die belli: & ubi victoria ex virtute pendebat, sibi ex sua temeritate succumbit.

*Cap. 50. Quod secundum rationalem affectum
noster actus, quandoque dirigendus est,
sed non semper.*

1. Rationalis affectus, qui ex alienæ virtutis contemplatione oboritur, cæteris perfectior est, quibus ad dilectionem proximi excitamur. Nec enim

enim modicum virtutis, & ad maximum cedit meritum, æmulatio charismatum meliorum. Quod si desiderium nostrum, & motus interior, secundum hunc dirigatur, non arbitror arguendum; imo commendabile reputatur, si quis præsentiam ejus desiderat, cujus instruitur verbo, cujus gestu & habitu eruditur, cujus informatur exemplo; sed in actum, quæso, non transeat ille motus, ut quis corporaliter propter hoc longâ iteratione vexetur. Quos itaque corporaliter adire non possumus, videamus oculo cordis, & sanctorum affectionum brachiis etiam amplectamur. Quanto enim dignius cælum terrâ palustri, tanto spiritualis visus est elegantior carnali. In jure siquidem tituli, possessio animi, possessione naturali i. e. incubatione corporali præstantior est: nec enim ita facile amittitur, & per ipsam rei dominium usucapiendo acquiritur. Christus denique spiritualement fidei tactum à Mariâ exigit, Joh. 20. dum eam à tactu prohibet corporali. De hoc tactu: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*; Ac si dicas: Gloriosius est Christum videre per fidem, quàm vidisse in carne mortalem. Illorum verò præsentia præcipue desideranda, quam expectamus in cohabitatione cœlesti. Si autem sanctorum æternam desideramus præsentiam, expedit ut *justè, sanctè & piè in hoc seculo conversemur*. Et ista quidem sanctorum præsentia corporalis desideratur utiliter & quæritur. Ideoque hunc actum non affectus, sed ratio moderatur.

Gratissima erat fratribus Antiochenis Pauli & Barnabæ præsentia corporalis, quorum doctrinâ, quorum collatione & disputatione firmabantur in fide; audientes tamen à Spiritu S. Segre-

13. gate Barnabam & Paulum in ministerium, quo vocavi
2. eos; quanquam repugnaret affectus, prævaluit ratio: & imponentes eis manus, dimiserunt eos.

Cap. 51. Quod officialis affectus licet periculosus, tamen commendabilis est interdum.

1. Sequitur officialis affectus: qui licet admittendus sit, tamen periculose admittitur: dignum siquidem est, & rationi consonum, ut vicem rependamus amanti obsequenti, munera largienti. Illud tamen summè cavendum est, ut illectus obsequio, vel muneribus delinitus, aut vitia foveat, aut faciat vitiosos. Nec mihi de illis sermo est, qui diligunt munera secundum retributiones: qui iusticiam venalem habentes, non hominibus, sed muneribus favent; de his loquimur quidem, qui prius amaverunt hominem, quam munera ejus; nec hominem propter munera, sed munera propter hominem dilexerunt. At hic tamen suspicioni locus est, ne sit motus ejus consentaneus, dum ejus obsequiis timet esse ingratus.
2. Quocirca diligenti consideratione perspicendus est status illius, qui diligitur: ne si tanti meriti non sit, qui dilectionis affectu sit dignus, transeat officialis affectus in rationalem, & quem ob exhibita diligebamus rationabiliter hominem austerum & gravem, dulciter diligere suscipimus, si se nobis

nobis exhibuerit munificum & benignum: qui prius placebat, sed non sapiebat, sed non in desiderium nostrum suam affectionem refundebat.

Cap. 52. Quis modus esse debeat in naturali affectu.

1. Quis autem modus in naturali affectu servandus sit, de cætero dicendum est. Sicut hunc affectum non amittere impossibile est: sic cum non sequi, summæ virtutis est. Domestica siquidem *Matth. 8, 21.* erga parentes affectio refrænatur, dum electus *Eph. 5, 29.* discipulus à parentis sepulturâ retractus accipit à Domino: *Luc. 14, 26.* Dimitte mortuos sepelire mortuos suos; tu autem vade & annuncia regnum Dei. Naturalis affectus quædam portio est amoris sui, *Matth. 10, 37.* equidem nemo seipsum odio habuit: & tamen: Qui venit ad me, ait Veritas, & non odit animam suam, non potest meus esse discipulus. Et item: Qui venit ad me, & non odit patrem & matrem, *2. 1. Tim. 3, 8.* non potest meus esse discipulus. Sed cum Apostolus *1. Tim. 3, 8.* contrarium dicere videatur, ut scilicet censeatur infidelis fidei, transgressor, qui suorum, & maxime domesticorum, curam non habet: quid in tantâ contrarietate dicemus? Sed inter istos amores distinguatur, ut licet homo erga se & suos naturali moveatur affectu; hunc tamen motum ratio moderat. Quod enim affectus ex carne sit, *Eph. 5, 29.* perhibet Apostolus, dicens: Nemo unquam carnem suam odio habuit. Hunc autem affectum circa parentes & circa vitam propriam, in quibus solet esse pronior, Dominus interdicit: *Luc. 14, 26.*

Qui non odit (inquit) patrem & matrem, adhuc autem, & animam suam, non potest meus esse discipulus. Amoris autem motus secundum rationem

2. *Tim.* Apostolicâ autoritate inducitur: *Qui suorum, & 5. 8. maximè domesticorum curam non habet, est infidelis deterior.* Nam amor iste rationem sequitur potius, quàm affectum; ut domestico notitia penetratur, aut utilitas seu æstimatio meritorum. Quod autem affectus erga se, & erga parentes motum illiciti amoris insinuet, ex verbis Apostoli colligitur. *3. Tim.* ligere potes, quia ad Timotheum scribens: *Scito, 3. 1. inquit, quia in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines se ipsos amantes, cupidissimi, elati, voluptatum amatores magis quàm Dei.*
6. Hic enim affectus mollia suggerit & suavita; quod delicatum, quod jucundum apprehendit: quod vero aridum, quod asperum, quod utile, quod honestum refugit & abhorret. Utrumque amoris motum secundum affectum & secundum rationem Salvator brevi sermone distinguit: *Qui amat (inquit) 1. Joh. 26. animam suam, perdet eam; & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.*
7. Hic amor affectionis est; hoc odium, rationis: propterea dicit Sanctus quidam: *Si malè amaveris, tunc odisti: Si bene oderis, tunc amasti.* Qui enim amat secundum affectum, utique odit; quia 1. *Joh. 2. 16. qui diligit iniquitatem, odit animam suam: qui non odit secundum affectum, secundum rationem diligit.* Ideo vero additur *in hoc mundo*, ut major affectus expressio fiat. *Quicquid enim in hoc mundo*

mundo est, testimonio D. Joannis, *concupiscentia carnis est aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Qui E. secundum affectum amat animam suam, eam in hoc mundo utique amat, quia in concupiscentiâ carnis, vel in concupiscentiâ oculorum, vel in superbiâ vitæ. Quæ omnia ex affectu procedunt.

Cap. 13. *De diversis causis affectuum.*

Et notandum est, quod alius est amor in Deo, alius propter Deum. Amat quis propter se: nam virtutes ejus homines excitant ad amandum. Ille nec in Deo, nec propter Deum diligitur. Si tamen amor iste divinam bonitatem ex gratiarum actione respiciat, jam causa amoris hujus non est affectus, sed ratio. Et licet non diligatur specialiter propter Deum, salubriter tamen exercetur in Deo. Inimicus autem, quem ratio & divini præcepti autoritas suggerit diligendum, non meretur diligere propter se, sed diligitur propter Deum. Sic alios in Deo, ut amicos: alios propter Deum, ut inimicos, diligere certâ ratione tenemur. Expediit ergo, ut hic naturalis affectus in omnibus, & propter omnia rationis moderatione ducatur, ut sit prius mollis dulcisque: Sic ex eo aliquantulum indureseat beneficio rationis. Patriarcha Joseph prius erga fratres naturalem lacrymis protestatus affectum, ut à prodicionis crimine purgarentur, eis notam exprobrationis imposuit. Salvator civitatem Jerusalem prius compassione intimâ deploravit, & post impendium naturalis affectus,

4. calamitates, quas pro suis iniquitatibus meruerat sustinere, prædixit. Proximos itaq; salubriter affectu naturali complectimur, si honesti sunt. Si verò laborare aliquo vicio cognoscantur, instemus correctioni: ut sicut distinximus in officiali affectu, discernatur subtiliter, ne in aliquo consensu alieni vitii maculemur.

Cap. 54. Quod affectus unus plerumq; terminatur aut mutatur in alterum.

2. Evenit autem plerumq; quod unus affectus terminetur aut mutetur in alterum, & qui à virtute cepit originem, habet frequenter exitum viciosum.
2. Erat virgo in partibus nostris, nominatissima in abstinentiis, in orationum instantiâ, in lacrymis, vigiliis, disciplinis. Cœpit eam vir sanctus diligere, virtutis obtentu, & tantæ opinionis intuitu cœpit eam visitare nonciis, venerari muneribus, recreare colloquiis. Sic amor, cui etiâ præstabat honestas, cœpit ex mutuâ libertate vigere, subitoq; in officialem affectum transiit, qui ex sola prodierat communione: deniq; hic affectus, dum se familiaris ad quædam blandimenta prolexit, cœpitq; ex naturali & officiali affectu carnalis ille, qui cæteris perniciosior est, latenter obrepere.
4. Audivimus quosdam summæ perfectionis & probatissimæ opinionis, qui dum adolescentes pudicos & omni virtute conspicuos, in ulteriorem familiaritatem, virtutis amore & rationis intuitu, admisissent, officiosâ sedulitate circa eos exhibita, cœpit rationalis affectus degenerare in alium: prius in ob-

in officialem, postea in carnalem depravatum affectum: & qui prius secundum rationis arbitrium, modum dilectionis ordinaverat, caput in oculis suis semper in huius adspectu, licet carnali vel transitorio, motu illicito titillabat. Consulcius ergo est, inspectâ ætate vel sexu, sinus propriæ mentis providâ circumspectione claudatur, ne ad verba familiaritatis & inania blandimenta, permittantur diffuere, nam in quantumlibet perfectis & sanctis unus affectus in alium, & subito insensibiliter, atq; tam perniciosè, quàm prodigiolè, mutatur.

Cap. 55. Quod affectus sæpe sibi contrarii sint, & invicem se impugnent.

Illud etiam considerare oportet, quod ipsi affectus frequenter inter se alterantur, & invicem se oppugnant. Alter alterum à corde hominis eliminare nititur, ut homo in varia vota divisus, & perplexus inter ambigua fluctuet in se, ignorans de duobus contrariis, quid potius eligatur. Summa igitur cautela utendum est, ne ab inferiore affectu, superior vel excellentior expellatur. Abraham iussus à Domino filium immolare, contra naturalem affectum nequaquam obduruit, sed cum naturalis ei misericordiam in filium, spiritualis eum ad obœdientiam excitaret in Deum, duo illi affectus in sancti viri pectore compugnabant. Ipse tamen mandatum filio prætulit: & affectum naturalem spirituali posthabuit. Optimus adolescens Jonathas, cujus animam David animæ rationali affectu, glutino caritatis unierat, non prodidit in in-

in injuriam patris consilium, quo David mortuū dixerat, sed rationalem affectum naturali discretē prapofuit. Nec mirandum, si amici gratiam paternæ crudelitati prapofuit, qui propriam, sicut publicè putabatur, injuriam pro amico, immutabili virtute contempsit. Ipsi etiam David, cum de ejus filio parricidâ, populus victoriam reportasset, prius, professor naturalis affectus, filiū lugebat interitum; sed correptus à milite, officialem naturalem prapofuit; depositoq; luctu, victori populo, qui pacem fecerat in Israel, gratulabundus occurrit. *Sal. Eph. 5.* vator etiam affectus naturalis intuitu, quo *nemo* *29.* *unquam carnem suam odio habuit, cum clamasset ad* *Matth.* Patrem, ut calix mortis transfiret ab eo, si fieri posset. *26, 39.* eundem spiritali, per quem patri erat obediens. *Marc.* pro suâ gratiâ & pro nostrâ salute, submisit dicens: *Verum tamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* *14, 36.* Proinde regula hæc generaliter in his affectibus *Luc.* observetur: ut ille, quo mens humana excitatur in *21, 41.* Deum, cæteris omnibus præponatur; deinde rationalis officiali, officialis naturali, naturalis carnali.

Cap. 56. Quod delectabilis & necessarius sit fructus in exercitio istorum affectuum ordinato.

1. Ut E. in affectibus istis providâ circumspectione se anima rationalis exerceat, sentiat de Domino in bonitate & in simplicitate cordis sui, seq; *vellam vitanariam*, ignisq; Divini receptaculum tantâ vigiliantia studeat exhibere, ut in die bonorum Domini

ni, & in hora beneplaciti ejus, cum audierit vocem *Ps. 68.* spiritus, & velut sibilum auræ Divinæ, summam *14.* afferat affectionem, puram fidelemq; intelligentiam: ut spirituales fructus, quasi de ligno vitæ colligere mereatur. *Sunt autem fructus Spiritus, teste* *Apostolo, Caritas, Pax, Gaudium, Patientia, Beni-* *Gal. 5.* *gnitas, Bonitas, Longanimitas, Mansuetudo, Fides,* *22.* *Modestia, Continentia, Castitas.* O felix anima, *2.* si benevolentiam ejus, & inspirationem gratiæ Cœlestis suam circa te præsentiam tibi certis li- queat indicis experiri: tanget enim te in ipsius recordationem suavis, afficeris novâ & inexpertâ dulcedine, ut quasi abstracta, & à te prorsus aliena exultes quâdam amantitate Cœlesti: facit statim suæ præsentiae fidem, quod omnes tui sensus hilarescunt: Serenatur intelligentia tua, desideria vitalia incalescunt; gestis & adspiras in amplexus illius, quem tenere te sentis, & vereris ne elabatur, & ideo, quantum vis, ipsum quodam delectabili nexu intimæ caritatis adstringis. *3.* Ille est, ô anima, dilectus tuus, invisibiliter, misericorditer & dignanter accedens, ut excitet te, ut se tibi inspiret in sinu tui amoris, tibi se insinuet, & tuum accendat desiderium, ut illuminet interiores oculos, ut inflamment affectum. Sic primitias, non plenitudinem suæ dulcedinis, non ad satietatem, sed ad degustationem tibi exhibet, ut tali experientiâ probes, quàm dulcem, quàm suavem, quàm jucundum, *Psal.* delectabilem, se tibi præbebit, *cum apparuerit gloria ejus; cum eum videris revelata facie, & orna-* *2. Cor.* *tum 3, 18.*

- Rom.* tam diademate Patris sui, quem nunc adoras, &
 14, 8. amas in diademate suæ matris. Hoc, est ebrietas,
 sobria tamen, unde Apostolus: *Sive vivimus, sive*
 4. *morimur, Deo sobrii sumus.* Hoc, sobria ebrietas.
Cant. imo caritas efficitur, sicut sponsus in cantico
 5, 1. amoris insinuat, dicens: *Comedite amici, & bibite.*
Gen. 3, & *inebriamini.* In vita præsentis panem lacrymarum
 10. *in sudore vultus sui comedit.* Anima militans
 5. Deo, post exitum hujus vitæ non pascetur pane
Psal. doloris, quia jam non erit dolor; neque luctus, quoniam
 22, 5. niam priora transferunt: sed amatorio poculo reficietur & inebriabitur juxta illud: *En calix meus*
 6. *inebrians quam præclarus est!* De hoc calice credo
 Jeremiã dixisse: *Ad te quoque filia Edom veniet calix.*
Thren. & *inebriaberis:* Inebriabitur ergo ab ubertate domus
 4, 21. Dei bibens vinum merum, & novum in regno
 † Patriæ Christi. Intimavit, bibit vinum suum cum
Cant. lacrymis in mensurâ, donec Rex introducat eam in
 2, 4. cellam vinariam, vel ipsam sibi cellam efficiat, &
in me ordinet caritatem. Illa siquidem nunc diligens,
 sed nondum percipiens, & in solis affectibus se
Cant. exerceans, nunc dicit: *Vulnerata caritate ego*
 4, 9. *sum;* & ad Angelos atque animas sanctorum loquitur
Cant. dicens: *Adjuro vos filie Jerusalem, si inveneritis*
 5, 8. *dilectum meum, dicite illi, quia amore langueo.*

Cap. 57. Quod caritas, dum est in desiderio, languor est.

- I. Mirum tamen est, quomodo Amor scilicet Caritas
 1. Pet. sit languor sponsæ vel animæ, cum caritas operietur
 4, 8. multitudinem peccatorum: & cum Maria Magdalena,

lena, quia multum dilexit, ab infestatione 7. dæmonum, & 7. criminum, languore sanata sit. Porro amor languor est, dum amans ex desiderii dilatione torquetur, dum sponsi suspirat amplexus. Sed qui sanat omnes languores & infirmitates tuas, anima mea, tuum languorem amoris fruitione curabit, quando se tibi ad videndum & fruendum, facie revelatâ, præstabit. Nunquam de cætero separaberis ab osculo vel amplexu illius. Gaudebit equidem sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Tum languoris angustiam fructus amoris excludet; quia Caritas nunquam excidit. Amor igitur, nunc languor, dum cruciatur desiderio videndi, erit sanitas, quando jucundabitur usu desiderii. Videndi enim desiderium tantum differt ab usu desiderii, quantum fames à satietate, quantum appetitus à plenitudine uteri. Interim E. graviter infirmatur, & languore conficitur: Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. Vox autem languentis & plangentis: *Stipate me malis, fulcite me floribus, quia amore langueo;* initia siquidem virtutum flores sunt atque fructus honoris & honestatis: Mala maturiora, patientiæ sunt exercitia & exempla. Stipatur itaque malis anima, dum temporis præterita percipit, convertens in utilitatem propriam Christi flagella, opprobria & dolores, & cætera quæ passus est usque ad ignominiam crucis, & hæc omnia transferunt. Christus enim jam non moritur: fructum tamen quotidianum de ipsius passione colligimus: Fulcitur autem sponsa floribus, quos naturæ humanæ innovatio de Christi resurrectione

MAR.

16, 9.

2.

2. Cor.

3, 8.

Ej. 62.

5.

3.

1. Cor.

13, 8.

4.

Cant.

2, 4.

50.

6.

Rom. 6,

3.

7. one produxit. *Hiems enim transit, imber abiit & recesit flores apparuerunt in terrâ nostra.* Ille nimium, qui dicit: *Ego flos campi & lilium convallium;* terram carnis nostræ, quæ sub maledicto veteri spinas & tribulos germinabat, resurgens à mortuis, reflorescere fecit, & in novæ generationis infantiam nos reduxit. His malis, & his floribus stipanda & fulcienda est, ut eam, quam habet ad Deum, non torpescat affectio; donec receptam in amplexibus sponsi, dicat: *Lava ejus sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.* Quicquid enim de improprio Sponsi ad meritum de illius sinistra nunc recipit, comparatione gloriæ, quæ in amplexu dextræ susceptura est, modicum reputabit. Scriptum autem: *in sinistra ejus divitiæ & gloria, & in dextra ejus longiturnitas vitæ.*

Cap. 58. De dimensionibus Caritatis, & communi-
one secretorum

1. Sane sicut nunc Deus imperfectè & ex parte
2. *Cor* cognoscitur, sic etiam imperfectè diligitur. Cognitio enim, quam de Deo in præsentem habemus, si
3. 14. comparatur ad notitiâ patriæ, quando revelata facie
4. 17. videbimus Deum, quando videbitur in gloriâ suâ,
5. 18. quando ostendet faciem suam, & salvi erimus: est si-
6. 19. cut ingressus matutinae lucis per tenuissimâ rimâ,
7. 20. si ad meridianum splendorem conferatur. Quanto
8. 21. sol lucet in virtute suâ, sic dilectio Dei, quæ in hac
9. 22. peregrinatione habetur, quasi scintilla ignis exigua
10. 23. est ad magnum illius amoris ignem, quo iusti
11. 24. cum Seraphim in supernâ Jerusalem ardebunt.
Cum

Cum autem in amore Dei erga nos, sicut testatur
Apostolus, sit longitudo, sublimitas & profundum, Eph. 3, 18
caritati divinæ humana dilectio pro lux insufficientiæ modulo se coapat. Deus equidem non superficialiter dilexit nos, non simulatorie, non mediocriter; sed planè, sed sincere, sed medullitus. Utinam & nos comprehendere possimus cum omnibus sanctis, quæ sitantæ Caritatis altitudo, longitudo, latitudo, profundum. Altitudo est excellentia gratiæ, quam præparavit Deus diligentibus se; quam nec oculus vidit, nec auris audivit. Profunditas ejus est, inclinatio divinæ majestatis à Patris coequalitate, & exinanitio filii usque ad formam servi, & plus quam servi: quia usque ad mortem & ignominiam crucifixi. Longitudo ejus est sine initio, sine fines dilectio enim ejus nec definit, quæ ante mundi constitutionem elegit nos in dilecto filio suo, & sicut scriptum est: *Misericordia ejus ab æterno & usque in æternum super timentes eum.* Latitudo ejus ampla, extensa & diffusa est in omnem benevolentiam modum. Ipse enim vult omnes homines salvos fieri: Per ipsam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, ipsumque nobis donans, teste Apostolo, donavit nobis omnia in eo. Sic etiâ pari vicissitudine caritas hominis se divinæ caritati conformi dimissione coapat. Alta est, dum æterna & cælestia contemplatur. Profunda est, cum ab homine, propter Deum, vilitas & abjectio affectatur: Longa est, quia finaliter perseverat: fides enim & spes, atque scientia, & cætera evacuabuntur:

1. *Cor.* tur: *Caritas nunquam excidit.* Lata est, quia lata
 13. 8. est, quando in dilectione iustitiæ cor hominis dilata-
 tur. Lata est, cum extendit se non solum ad Deum
 & proximum, sed etiam amore pio amplexatur inimi-
 cum. Lata est, cujus mandatum latum est, dicen-
 te Prophetâ: *omnis consummationis vidi finem, latum*
mandatū tuū nimis. O lata & dilatans caritas, quā
 96. magna est domus tua, & ingens est locus possessio-
 nis tuæ! cujus latitudinem & profundum compre-
 hendunt sancti. Utinam & nos cū eis in eadem la-
 7. genâ caritatis possimus pariter comprehendere. Di-
 latat utiq; Caritas in sanctis tentorium suum, ut si
 Deum & proximum dilexerimus, recipiamur in
 communem exultationem sanctorum, Quocirca
 non angustemur in visceribus nostris: non coar-
 ctemur intra limites quantulæcunq; iustitiæ no-
 stræ: credamus in Spiritum Sanctum, S. Ecclesi-
 siam Catholicam, sanctorum communionem, ut
13. 16. imperfectum nostrum videant oculi tui Jesu, & in be-
 neplacito tuo, sanctorum communionem, nostra in-
 sufficientia suppleatur. Si enim in sanctis dilexe-
 rimus Deum, & ipsi, pro suorum meritorum exi-
 gentiâ, suam nobis communicabunt beatitudinem
 apud Deum. Ubi enim in medio diligentium se-
 8. rit Deus, omnia in nobis, necesse est, ut affectus
 communes, gaudiorum communio comiteretur.
 Non solum itaq; proximi, sed tota Christi beatitu-
 do, communionem amoris & exultationis atq; alieni
 participatione gaudii, nostra erit, quia ego beatitu-
 dinem in me habiturus de beatitudine alienâ sup-
 plebo. Bonum enim quod in Deo vel in proxi-
 mo di-

mo diligam, diligendo faciam meum, ut perfectio
 gaudii alieni, meū omnino suppleat imperfectum.
 Vis ut familiari exemplo rei hujus faciam tibi fi-
 dem? Videt mater filium suum, quem super omnia
 diligit regali unctione ac diademate imperiali,
 9. scepro & infulis imperialibus insigniri: quanta est
 matris dilectio, tanta est exultatio ejus; & ex filii
 honore propriiq; fervore amoris, sui gaudii com-
 meritur affectus. Sicut E. gaudium sui, atq; po-
 pularis applausus omnem congratulationem sibi
 mater appropriat, sicut interea viventium.
 † unusquisq; beneficia caritatis omni beatitudini co-
 10. exultat. O excellentia Caritatis! O dulcedo amo-
 ris! ô securitas! ô requies! ô Sabbatum Deifica-
 tum! ô æternæ felicitatis introitus, quam pretiosi-
 1. Tim. 1. 5. orem omnibus regnis *operatur Caritas de corde*
puro & fide non fictâ! Quis mihi dabit hoc
 amatorio potu inebriari, hoc lechargo sopirivirus?
 † A corde meo mortuus, totus à me translatus in a-
 morem Dei & proximi, inter has duas sortes, in id
 11. *ipsum dormiam & requiescam.* Quis me illi
 sanctæ communioni adscribet, ubi jucunditas
 singulorum transfundetur in omnes, & ab omni-
 bus refundetur in Deum, eritq; Deus omnia in
 omnibus? ut sit ipse universis diligentibus eum,
 amor, gaudium, pax, vita, requies, claritas, securitas,
 & jubilatio, satiety omnium desideriorum
 æterna, & conservata gloriæ
 plenitudo.

SI quis auctor malè habitus, & minus amicè tractatus est, sanè hic noster *Cassiodorus est*. Certè Edidio Genevensis de A. C. 1650. 4. (præter quam mihi nondum adeo felici esse licuit, ut cernerem aliam, in qua insertus fuerit hic *de Amicitia & Amore* liber: nam in Editione Parisiensi de A. C. 1579. fol. frustra illum quæsieris) sic satis elegantes habet literas: verùm ipsa verba insanum in modum corrupta & defædata ostendit. In quem faba hæc sit incudenda, num in Exscriptorem ineruditum: an vero Typothetam impolitum, aut Correctorè incuriosum, non facile habeo dicere. Interim ut mundior in mundum hic non adeo inutilis & futilis tractatus rediret, quantum ab ingenio potui, in penuriâ exemplarium melioris monitæ, Augiæ hoc stabulum purgare & quisquiliis Sphalmatum à malè - feriatâ manu intrusorum everrere annisus sum. Reliquias verò, crucem Lectori ponentibus, quas amoliendo & eruncando non eram, Herculis mefortioribus & argutionibus emundandas & emendandas reliqui: ut autem hæ magis obviæ essent, crucem s. obeliscum iis ad marginem præfixi. Cæterum dum præsens tractatus sub prælo est, animadversionesq; in eum nostræ jam conceptæ & informatæ idem exspectant, consulo atq; perlustro inter alios Auctores, *Ottonis Freunden Flosculos Amicitia* ibiq; forte fortuna aliquot de Amicitia gnomas sub Petri Blefensis nomine laudatas, (exceptâ unâ, quæ ipsius Cassiodori nomen referebat, transumpta ex nostri prol. §. 70.) quæ eadem admodum videbantur cum Cassiodorani, bonâ scævâ reperio. Comparo itaq; mihi Petri Blefensis opusculorum volumen, atq; in ejus calce offendo li-

brum

brum de Amicitia Christianâ. Verùm, ubi exactius utrumq; scriptum tam Cassiodori quàm Petri Blefensis examino, comperio, dicti Petri libellum esse solum. Compendium sive Epitomen Cassiodorani commentarii, & quidem partis ejus primoris, quæ de Amicitia agit. Hujus contracti libelli beneficio non parum adjutus sum in verâ lectione s. scripturâ indagandâ, uti ex subsequen-

tibus cernere erit.

Prol. §. 6. *Togator*.) Vox nihili. Reponendum vel *Togatus* vel *Togatarum*. Electio euiq; libera esto. Magis tamen arridet *Togatarum*. Nam *Afranius*, de quo hic agitur, scripsit *Togatas*. Cæterum licet correctio hujus loci ex Blefensis Epitomâ non sit exspectanda, quum ea tantum incipiat primum à §. 12. : attamen peti ea aliquo modo potest ex Ejusdem Epistolis, quarû *XCII*. dâ verba Cassiodorana §. 4. 5. 6. & 7. nonnihil mutata adducit h. m. : *Et quæ invidia est, si, quod ex multiplici librorum lectione decerpsti, ferventiore studio digerente in materiam virtutis, & exercitium prudentiæ valescit? Nam sicut in libro Saturnalium & in libris Senecæ ad Lucilium legimus, apes imitari debemus, qui colligunt flores, quibus dispositis, & in sarrum divisus varios succos in unum saporem artificis mixtura, & quâdam sui spiritus proprietate transfundunt. --- Quicquid canes oblatrent, quicquid grunnant sues, ego semper æmulabor scripta veterum. in his erit occupatio mea; nec me, si poterit, Sol unquam inveniet otiosum. Nos, quasi nani super gigantum humeros sumus, quorum beneficio longius, quàm ipsi, speculamur, dum antiquorum tractatibus inherentes, elegantiores eorum sententias, quas vetustas aboleverat, hominumq; neglectus quasi,*

quasi jam mortuus in quandam novitatem essentiae suscitatus. In libro Saturnalium legimus, quod Afranius togatarum scriptor in eâ togatâ, quæ Compitalia inscribitur, suis respondens æmulus, qui eum multa de libro Menandri depilando sumfisse dicebant: fateor, inquit, sumfi, sed ea, quæ melius me posse invenire non credidi. Et in eodem: Quis fraudi Virgilio vertat, si ad sui ornatum carminis, quædam ab Homero, vel aliis mutuetur? imò gratia in hoc habenda essei, quod in opus perpetuò mansurum dicta eorum transulit, quos jam neglectui & risui habebamus. Et post pauca: Deniq; & iudicio transferendi, & modo imitandi consecutus est, ut quod apud eum alienum legimus, melius ibi, quàm ubi natum est, sonare miremur. Ex quibus Bleiensis verbis multum lucis fæneratur hic Cassiodori locus. §. 12. Subsannabit aliquis &c.) Hic incipit primum Epitomator Bleiensis, qui ita hanc §. contrahit: Subsann. al. & arg. quod senex amatoriam ludicula, qui jam debilitior, & in m. m. responsum m. accepi, scribam: Sed Mich. irr. nud. Dav. salt. utinam sic ludam, ut vilior fiam cum David in oculis meis, quatenus cum eod. in Sion arc. sed. introducā. §. 13. Mihi tamen) Petr. Blef. legit: Mihi itaq;. Ibid. Si vel pauci) Ed. Genev. Paucos: ut ex textu apparet. Ibid. Qui à seculari amore abstracti & sumpti sunt) Ed. Gen. Qui seculari amore abst. & sumpti sunt. Minus commodo sensu, ut videtur. Epitomator planè omisit hæc verba: Eorum qui à seculi, &c. laborant. lb. Fœdus Jonathæ cum David) P. Blef. Fœdus cum David & Jonathâ. §. 14. Contemplatione cor se ad fructum amoris inc. ex.) P. Blef. Contemplatio cordis ad fructum divini amoris se inc. exerc. §. 15. Desiderio elig.) P. Blef. Ex desid. el. §. 16. Amor autem in &c.) P. Blef. Amor enim

enim & in. §. 17. Ex quâdam vi dil. cum electione rei, quæ dil. est, ex delib. proc.) P. Blef. Ex quod. usu dil., & elect. rei, q. d. est, & delib. pr. §. 18. Mutuæ obsequiæ) P. Bl. Mutui obsequii. §. 21. Desinere esse potest) P. Bl. omittit verbum medium, & fortè non adeo incongrue. §. 24. Confirmatur) Ed. Gen. Confirmetur. Planè alieno sensu. Ceterum hic ut & præcedens §. apud P. Blesensem licet uno in loco quæ verba contractiores, tamen alio in loco quæ non solum sensum, sed & verba copiosiores apparent. Textus v. totus ita habet: Vera deniq; amicitia in se solida est, & in omnibus amici necessitatibus ad omnem compassionem & tolerantiam se conquadrans, gravius ex compassione amici configitur, quàm ex passione amicus. Vide Apostolum, quomodo illi magna tristitia fuit pro fr. suis, & dolor cordi ejus continuus. Reliqua sequentia verba, quæ de Paulo agunt, planè omisit Petrus Blef. §. 25. Inter infideles) Vocem Infideles requirit textus, & non Fideles, ceu est in Ed. Gen. Epitomator Petrus illa verba: sed nemo &c. veræ professores, omnino neglexit. Ibid. Caritas diffusa) Posterior vox, in Ed. Gen. omissa, suppleta est ex textu Biblico: quam etiam Petrus Bl. suæ inseruit synopsi. §. 28. Quod majorem hac dilectionem nemo habet.) Edit. Gen. Quod majorem dilectionem habet. Minus integre. Apud Epitomatorem tota hæc §. disparuit. §. 29. In rebus humanis nihil am. &c. fructuosius custoditur.) Petrus eclogarius paulo aliter hæc verba adducit, & quidem hoc modo: Nihil enim est in rebus humanis amicitia dulcius, nihil invenitur suavius, nihil fructuosius conservatur. §. 30. Cui conscientie suæ sinum, cui sol. &c. evaporet.) Petrus Abbreviator substituit ista: Cui conscientie suæ sinum

finum aperiatur, vel aliquid de molestiis suis manifestet. Ib. Sublevantem se) Ed. Gen. Sublevationem. Æque commodè: quanquam prius sit apud Vulg. Bibl. Interpr. §. 31. Cui arcu committere possit.) Vocem ultimam omisit Ed. Gen., quæ tamen heic desiderari videtur, aut Committere mutandum in Committas. Postquam hæc in chartam jam conjeceram, animadverti, Petrum defloratorem mecum convenire, nisi quod pro Possit posuerit *Andreas*: quod si quis hanc alteram lectionem meæ præferat, non admodum repugno. §. 32. Amicorum) P. Bl. Animorum. Insequentia ita expressit idem: Quod, cum alter correptus vel laudatus fuerit ab altero, nulla interv. ira, vel adulationis suspicio. §. 33. Injuncto hum.) P. Bl. Juncto. §. 34. Invitus) P. Bl. Impatientius. §. 35. Mutuo diligentium) P. Bl. Mutuo se dilig. Plenius. §. 41. Plerique) Sic potius legendum videtur, quàm Plerumque, ut est in Edit. Genev. Petrus Eclogarius prorsus exclusit verba illa: Dilectione enim mediante &c. dilectione consistunt, np. à mediâ §. 39. usque ad §. 42. exclusive. §. 42. Nihil lucri tempor. aut inanis gloriæ venativum) P. Bl. Lucri temp. appetitivum. Ibid. Quod alicujus) Sic Ed. Gen. At P. Bl. Qui. Convenientius. Mutatio ergo instituenda. Error autem is ortus videtur ex male intellectâ abbreviaturâ (ut vocant) vocum illarum duarum, quæ à Sigillariis fieri amat, nempe Qui & Quod. §. 43. Amicitia siquidem ipsa sui causa est, ipsa sibi merces est, & longè infra fines amic. am ille subsistit quem expect. ambigua vel spes quest. antecedit) P. Bl. Amicitia siquidem, si vera est, ipsa sibi m. est. Et longè citra f. am. am. consistit, quem ambitiosa exp. antecedit. §. 45. Naturæ ordinem am. mod. præscr.) In Edit. Genev. erat: Naturæ origi-

originem &c. Quæ vox ex corruptâ voce *Originem* pro *Ordinem*, malâ forsan Exscriptoris manu corruptior facta esse videtur. *Ordinem* enim, non *Originem* hic locus postulat. Genev. Editionis lectionem depravatam etiam exhibet Petrus Bles. Ibid. Congregat pullos suos, portans eos in humeris suis.) P. Bles. paulo aliter: Congregat pullos suos, & coinfirmitur infirmis. Subsequentia de Lamiis & Jacobo planè omisit. §. 46. Naturali amore impulsus &c.) P. Bles. mutavit verba, non sensum: Amor induxit David plangere filium parricidam, dicens: &c. Ex quibus verbis fermè inducor, ut in præcedentibus pro *Inclusit* legendum existimem *Induxit*. §. 47. Naturalis amicitia) P. Bl. Carnalis amor. De priorè voce Petro admodum ad stipulor: siquidem de Naturali amicitia jam §. præced. 45. & 46. locutus est, & ordo svadet, ut jam Carnalem attingat: ut ex §. 44. patescit. Ib. Eximiâ teneritudine) P. Bl. Eximiâ ten. Longè significantius. Ib. Dum ratione d. e. a. i. a. g. coalescit.) P. Bles. Dum ratione &c. convalescit. §. 48. Libertatis) Rescribendum putarem: Liberalitatis. Ib. Ratio amicitia causam ponit) P. Bl. Ratio amicitia causa constat. §. 49. Dolori) P. Bl. Labori. §. 50. Ut aliquis, quem nobis dicat ratio, diligendum se prop. virt. & amabilem reddat: Ut amor, qui ex ratione castus est, & affectione sit dulcis.) Sic Ed. Gen. Petrus vero Bles. Cum al., q. n. d. ratio diligendi, se prop. virt. amab. reddit: ut amor, qui e. r. c. est, ex affectione sit dilectus. Hæc lectio alteri præponderare videtur: tantum de ultimâ voce *Dilectus* ambigo. §. 52. Vide igitur si hujus dilectionis, quâ reipsum diligis, putas mercedem aliquam exigendam, profecò nequaquam.) P. Bl. Unde igitur tu h. d., q. t. d., p. m. a. exigendam? profecò non à quoquam.

quoquam. Hæc lectio alterâ correctior facit, ut non amplius locus præfens admittat obeliscum, qui etiam forte à præced. §. si idem æquè apud P. Blef. extitisset, amoveri potuisset. Aliud igitur adminiculum querendum est. Ib. *Nec intrinsecâ opera indiget*) P. Bl. *Nec alienâ nec extrinsecâ ope indiget.* §. 53.) Ergò alium æquè ut teipsum diligas necesse est &c.) P. Bl. *Ut ergo. a. a. ut teipsum diligas, necesse est, &c.* Magis perspicue. Ibid. *Quasi*) P. Bl. *Proximus.* Ibid. *De hujus am.*) P. Bl. *De hujusmodi am.* Ibid. *Queritur*) P. Bl. *Queratur.* Ibid. *Ipsa sit caritas, quæ n. e. c. f. e. g. & p. in sp. s.*) P. Bl. *Ipsa caritas, q. n. e., c. f. e. g. & p. in sp. s. non querat, quæ sua sunt.* §. 55. *Productæ vitæ sibi spatium pollicetur*) Ed. Gen. *Productis vitæ s. f. p. sine ullo congruo sensu.* Nostram conjectionem stabilis Desflorator, qui legit: *Productioris.* §. 56. *Attractus*) P. Bl. *Abstractus.* Ibid. *Et infel.*) P. Bl. *Se infelices.* Convenientissimo & integerrimo sensu, §. 57. *Affectus concup.*) P. Bl. *Effrenis conc.* §. 58. *Spuria*) P. Bl. *Spurea.* Ib. *Ad tempus*) P. Bl. *Ad tempus est.* §. 59. *Omnia secreta sunt dulcia, pacifica, suavia & jucunda*) P. Bl. *Omnia secreta sunt, omnia suavia & dulcia.* §. 61. *Mortalis est hæc amicitia, quæ quanto accedentius consentanea est cupiditati, tanto longius à palatio amicitie est relegata: licet in amicitie cult. &c.*) Petrus deflorator §. LVII. æ, exclusâ totâ §. 58., subiecit loco paulo ante positorum verborum isthæc: *Nam amicitia, quanto plus consecratur utilitatem, tanto longius à qualitate sinceræ amicitie abest. Licet enim amic. cult. &c.* Ibid. *Merâ liberalitate.*) P. Bl. *Mirâ libertate.* §. 63. *Venerabile*) P. Bl. *Memorabile.* Alteram lectionem stabilire

bilire videtur c. 9. §. 3. ubi dicitur: *Venerandum amicitie verbum.* Ibid. *Emersus tamen alterius utrobiq; profectus*) P. Bl. *Emersit tamen utrobiq; pers.* §. 64. *In gestu*) Sic Gen. Petrus Blef. habet: *In quæstu.* Ibid. *Est enim amicitie fravissimus fomes, sincer. &c.*) P. Bl. *Quæstus amicitie suavissimus, firma sincer. &c.* §. 69. *Subsequi*) P. Bl. *Obsequi.* Ibid. *Vel legere*) P. Bl. *Simul legere.* Ibid. *Desiderare absentes cum molestiâ*) P. Bl. *Desiderare absentes, & cum molestiâ dimittere.* Ibid. *Dentem detractorum recludere.*) P. Bl. *Dentem detractori retundere.* Ibid. *Fideliter exhibere*) P. Bl. *Et fidem exhib.* §. 70. *Consummari*) Ed. Gen. *Consummare.* Vitiosè. Nostram lectionem approbat etiam Epitomator Petrus. §. 71. *Inspiciamus*) P. Bl. *Respiciamus.* Ibid. *Deus quidem*) P. Bl. *Deus equidem.* Rectè. Ibid. *Ipsaq; Domini legis*) P. Bl. *Ipsam demum legis.* Similiter rectè, §. 72. *In suâ ineffabili gloriâ*) Præpositio negativa malè heic ommissa est in Ed. Gen. Nostræ correctioni calculum adjicit Petrus Blef. §. 73. *Ipsam per hæc visibilia ad appetitum suorum invisibilium invitare*) P. Bl. *Ipsam per hæc visib. ad invisibilia appetitum commutare.* §. 77. *Rationabili*) P. Bl. *Rationali.* Ib. *Deus indixit modum.*) P. Bl. *Deus hunc indixit modum.* §. 70. *Subserviat*) P. Bl. *Deserviat.* Ib. *Et infelicitatem*) P. Bl. *Vel felicitatē.* §. 80. *Si Deus est summum & incommut. &c.*) Eclogarius Petrus exclusâ §. antecedente, verba hujus & seq. §. ita deformat: *Sic Deus, qui est summum & incommutabile bonum sic ordinat creaturas, ut singula naturam habeant, per quam bona sunt; speciem, per quam pulchra sunt; usum, per quem bene ordinata rationabili creaturæ proficiunt, ut ipsi nocendo non noceant, sed ad correctionem vel ultionem eidem proposita &c.* §. 82. *Ipse ergo*) P. Bl. *Ipse verò.* Ib. *Rationabilem*

nabilem) P. Bl. Rationalem. Ibid. Ei adhaerens) P. Bl. Adhaerere Deo. Ib. Cui imago) P. Bl. Cujus imago Ib. Vivere) P. Bl. Vita. CAP. I. §. 1. Epitomator Petrus in quibusdam paululum mutatam, in quibusdam locupletatam hanc §. si-
fic: Tria sunt ergo, quibus spiritualiter Deo adhaeremus, scilicet: Memoria, Scientia & Voluntas. Memoria quippe quodammodo cujusdam eternitatis capax est; Scientia notitia; Voluntas amoris. In his tribus (Ed. Gen. legit rebus. non æquè apposite) primus homo Deum & c. Ib. Alterius rei) Apud P. Bl. extrema vox non apparet. Ib. Cumq; his) P. Bl. Cumq; in his. Ib. Id est amore) P. Bl. Et amore. Ib. Quoniam su-
est.) P. Bl. Quod su. esset. §. 2. Quando nim. maj. fuerit boni delectatio, & tantò beatitudo) P. Bl. Quanto nim. maj. summi boni dilectio, tantò in eo suavior delectatio, & tantò plenior beatitudo. Ibid. Percipiat.) P. Bl. Perscrute-
tur. §. 3. In rebus) P. Bl. In creaturis. Ibid. Ex mem.) P. Bl. In mem. §. 4. Specialiter) P. Bl. Spiritualiter. §. 5. Et ad majus &c. P. Bl. præterito Scripturæ dicto Gen. 2, 18 Non est &c. hæc insequentia verba post ver-
bum commendatur, subiicit: Nec enim est majus, & ex-
pressius unionis indicium. Unus substantiam &c. Ib. Sic
namq; primi communis sensus iter postea quodam &c.) Epi-
tomator Petrus heic plenior est: Sic natura primitivos
amoris affectus in hominum cordibus exaravit: quos sensus
interior postea quodam &c. CAP. II. §. 2. Amorem su-
um) P. Bl. Amorem sanctum. Ibid. Addiceretur) P. Bl. Adjici-
ceretur. §. 3. Decidit in defectum) P. Bl. Retulit defe-
ctum. Ibid. Et præsumens Deo esse similior, ei dissimilis &
Deum perdidit & seipsum qualitercunq; B. Trinitatis ima-
ginem) P. Bl. iterum hic uberior apparet: Et præf. esse
similior.

similior, ei diss. factus, & D. P. & seipsum. Nulla tamen
prævaricatio ita imaginem Dei potuit abolere, quin habeat
in se qual. B. Trin. imaginem. Seqq. 2 §. np. 4. & 5. pro-
fus exclusit Eclogarius Petrus, §. 6. Chirographo mor-
tis) Ed. Gen. Typographo. Minus appositè. Ibid. Tri-
umfatis principibus) Ed. Gen. Principibus. Ibid.
Amor reficitur etiam per illius, quod crucif. Christus in
cruce nobis exhibuit, caritatis exemplum) P. Bl. Amor
etiam reformari per illud, quod Christus nobis in cr. innuit
exemplum. §. 7. Urit autem reformatio, hujus imaginis
plena: ubi memoriam &c. cupiditas depravabit. In primâ
hæc erunt, ubi nullus erit &c.) Epitomator Petrus licet
decurtavit, tamen correctiorem dat nonnullibi hunc lo-
cum, h. m. Plena enim hujus imaginis reformatio in patriâ
erit, ubi nullus erit &c. Ex his patet, male Urit pro Erit,
& comma post vocem Reformatio in Ed. Gen. positum
esse. Ibid. Fruentibus veritate) P. Bl. Ferventibus virtute.
§. 8. Interim) P. Bl. Iterum. Ib. Patrare) P. Bl. Præ-
stare. §. 10. Ejusdem sacrilegii malitiâ) sic corrigendum
duxi, cum Ed. Gen. haberet Militiâ quæ vox hac mini-
mè quadrare videtur. §. 13. Vel cooperatione) P. Bl. Et
convenientia. Ibid. Ille autem non amat, imò procul dubio
&c.) P. Bl. auctius: Ille autem non amat, qui amat ini-
quitatem, imò illam procul d. &c. CAP. III. §. 1. In
contractum) P. Bl. In contractu. Ibid. Cordis arcana) P. Bl.
Cordis tui arc. Ib. Deinde admittendus, summâ tract. rev.)
P. Bl. Deniq; admittendus, demum summâ tr. rev. §. 2. Ideo
primitus vel in fundamento, dilectionis primitiæ consecren-
tur &c.) P. Bl. Primitus voluntatum in fund. amoris Dei
prim. conf. §. 3. Nec in spiritual.) P. Bl. Nec in spir. Ib.
K 5 Admis-

Admissio rerum div. & hum. &c.) P. Bl. Admissio rerum div. & hum. &c. §. 4. Poterit tamen) P. Bl. Poterit interrim. lb. Et admitti) P. Bl. hæc duo verba non habet. lb. Nervus) P. Bl. Venenum. §. 5. De iracundo) P. Bl. De ira. lb. Ira enim furor &c. stulti requiescit) Hæc omnia prætergressus est P. Bl. lb. Et supra) Ed. Gen. Et infra. P. Bl. Et in Ecclesiastico. §. 8. Ex proprie complexionis naturali conditione &c.) P. Bl. Ex pr. conditionis nat. instinctu. lb. Certa est affectio) P. Bl. Certa eorum est aff. lb. Excessum verbi aut operire &c.) P. Bl. Excesum v. a. operis &c. §. 8. Si amicus &c. protulerit, in his & consim, &c.) P. Bl. Si amicus &c. protulerit, si consilio tuo suum prætulit, in his &c. lb. Concordia ad amicum) P. Bl. Conc. ad amicitiam. Reliqua Ecclesiastici verba np. Excepto &c. dolosâ. idem Eclogarius omisit lb. Mysteriorum revel.) Ed. Gen. Injusta rev. §. 9. Irâ instante) P. Bl. Irâ instigante. lb. Existimatur) P. Bl. Estimabitur. lb. Propalatum) P. Bl. Prolatum. lb. A conscio secretorum) P. Bl. A consilio secretorum. §. 10. Persudit) P. Bl. Persundit. lb. Innocentie) P. Bl. Innocentis. lb. Interius caritatem) P. Bl. Interius venerans caritatem. §. 11. Humilitatis) P. Bl. Humilitati. lb. Quia rem) P. Bl. Quo rem. lb. Revelatio execrabilis est: amicos enim amovet, amaritudinē odii atq. indignationis aspergens). P. Bl. Revelatio execr. est, quicquid inter amicos erat amoris aut gratiæ imprudenter evacuans, & omnifelle amaritudinis & odii atq. indign. adsp. lb. Ideo Sapiens dicit: Qui &c.) P. Bl. Unde Sapiens: Qui &c. lb. Amici mysterium denudare desperatio est animæ infelicitas) Ed. Gen. Amici miseriam den. desp. est animo infelicitas. Injuste & misere hic & supra §. 8. Mysterium corruptum est.

est. Petrus Bl. hoc alterum Ecclesiast. dictum planè neglexit. lb. Et revelando quæ sibi commissæ fuerant tanquam Deo, multa turbavit) P. Bl. Revelando enim, quæ s. e. fuerant, tanquam leo universa turb. CAP. IV. In Casiodoro Petri contracto omnino eliminatæ sunt §. priores hujus Cap. paragraphi. §. 8. Cum magnus sit, &c.) P. Bl. ita hunc totum locum concinnavit: Cum enim magnus sit amicitie fructus securitas, quâ te credis amico, quomodo potes &c. Senlu non adeo incongruo. (Ibid. Vet. etiam) Ultima particula exterminanda videtur, quam nec P. Bl. agnoscit. §. 8. Suspiciosi &c. relægandi.) Hæc Periodus in P. Bl. non offenditur. lb. Quæta). Nec hoc adjectivum texui Compilatoris adjectum est. lb. Suggestit) P. Bl. Ingerit. lb. Subministrat) P. Bl. Administrat. §. 9. Viderit alii &c.) P. Bl. Viderit alicui. lb. Aliis benevolum) Prior dictio, quæ non potest sine sensus interitu abesse, in Epitomatore excidit. lb. Correctionem) P. Bl. Correptionem. lb. Contumeliam) P. Bl. Odium. §. 10. Promptum) P. Bl. promptulum. Poteris) P. Bl. Debes. Cæterum, ut hoc ὡς ἐν παρόδῳ addam, integrum præsens Salomonæum dictum, talibus extat verbis apud Interp. Vulg. Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm ipsius correctio. §. 11. Qui tuæ &c.) P. Bl. Et tuæ. Ibid. Inter dispares amores) P. Bl. Inter disp. mores. Aptius. §. 12. Verbositas). Sic legit Epitomator: Et rectè. Contra minus sana scriptura est Ed. Gen. quæ habet: Acerbositas. vid. infra Ind. in voce Verbositas. lb. Mihi tamen videtur non esse ab hac electione amicitie repellendos) Hæc scriptura est Ed. Gen. Mihi tamen videtur hæc verborum constructio

constructio Priscianum ferire : Quare legendum autem mem vel *Videtur repellendos*, vel *Videntur repellendi*. Ab breviator alia supposuit verba, np. ista : *Illos tamen minime arbitrari repellendos*. CAP. V. §. 1. *Fide: per quam & omnia &c.*) Sic Ed. Gen. *Integrius Eclogarius: Fide, per quam te & tua omnia &c.* lb. *Communicas*) P. Bl. *Committis*. §. 2. *Patientia, in quibus &c.*) Ed. Gen. *Aut etiam, in quibus &c.* Minus, ut videtur, probe. Hariolati onem nostram adjuvat §. præcedens, ex qua perspicue elucet, vocem *Patientia* hic necessario requiri. Dicit enim statim in initio hujus capituli: *Fide, Intentione, Discretionem, Patientiam amicitiam probari*: & deinde e vestigio docet, qui sigillatim *Fide, Intentione, Discretionem, Patientiam* probetur amicitia. Ergo modo attracta vox *Patientia* loco, unde mota est, reddenda videtur. Hæc erat conjectura mea. An autem ea firmissimo steterit talo, ut moveri omnino nequeat, scrupulum iniecit Cassiodorus Petri contractus, qui non solum hoc loco *Aut etiam* itidem præsentat, verum insuper etiam paulo inferius in frontispicio §. seq. pro nomine *Fidei* substituit vocabulum *patientia*. Hinc mihi nonnihil aqua hæret. lb. *Diligenti cautela & exquisita examinatione discutias*) Ed. Gen. heic in minimo etiam abundat incongrue, in qua pro copula *Et* offenditur non sine offensâ affinis conjunctio *Etiam*. A partibus meis stat quoque Petrus Epiromator. lb. *Disquiras*) P. Bl. *Perquiras* §. 3. *Fides in amicis, &c.*) P. Bl. *patientia etiam in amicis*. De varietate lectionis hujus loci §. præced. respice. §. 4. *Ipsa tamen ad ea &c.*) P. Bl. *Ipsa tamen in ea*. lb. *Intra animum*) P. Bl. *Circa animum*. lb. *Considerans: Si assuerint, non magis*

Eni facit: si absuerint, non requirit) P. Bl. *Considerat. si adsum, non magnificat; si absunt, non requirit*. Ed. Gen. vocem Magni corruerat in præverbium Magus. §. 5. *Morum gratia & virtus*) P. Bl. *Mores, gratia & virtus*. lb. Et notandum: sicut &c.) P. Bl. Et notandum, quod, sicut &c. lb. *Qui simulatorie amat, in prosperis erit amicus; adversarius in adversis*) P. Bl. *Qui simulatorie amat in prosperis, adversarius erit in adversis*. §. 6. *Deponat larvam dilectionis Hypocrita in procellâ turbinis, & faciem subornatæ familiaritatis retegat*) P. Bl. *hæc profert ita: Dilectio Hypocritæ in procellâ tribulationis succum subornatæ familiaritatis retegat*. Sequentia vero verba, nempe: *Qui nunc simulate &c. Sophisticè committitur; plane removet*. §. 7. *Frater in angustiis comprobatur. Et arguens infidelem Deus, inquit: Putridus dens & pes lassus &c.*) Ed. Gen. supponit *Semper pro Frater, & Lassus pro Lapsus*. Minus appositè. Quod spectat priorem emendationem, nobiscum facit Petrus Excerptor, qui & hic ellipsin fecit, dum neglexit illa verba: *Et arguens &c. die angustia*. §. 8. *Non solum per adversitatem &c.*) P. Bl. *Nec solum adversitate*. lb. *Sua*) Hanc vocem P. Bl. prætervectus est. §. 9. *Sub eâ cautione & administratione terribili credas*) Ed. Gen. *admiratione*. Vide, numne nostra conjectura accedentius consentanea textui sit. P. Bl. scripsit: *sub eâ cautione & adjuratione credas*. Ibid. *Probatum igitur in minoribus, dum securius &c.*) P. Bl. *Probatum igitur in minoribus, dum securius &c.* §. 10. *Aliquod*) P. Bl. *Aliquid*. Ibid. *Aut per cunctator aliquid turpitudinis tibi absenti intulerit*) P. Bl. *Aut detractor verbis aliquid turp. inusserit*. lb. *Mutari*) P. Bl. *Immutari*. §. 11. *Suggestisse*) P. Bl. *Suggerentem*. lb.

Xenocrates) P. Bl. Quidam ejus amicus. Ib. Detraxisset) P. Bl. Detraheret. Ib. Et hoc ipsum relator offerebat juramento firmare) P. Bl. Et hæc relator juramento audebat affirmare. Ib. Non est credibile) P. Bl. Non est, inquit, credibile. Ib. Subjecit: Et si hæc &c.) P. Bl. Respondit: Si hæc Ibid. Cognovit) P. Bl. Novit. §. 12. Supervenerunt) P. Bl. Superveniebant. Ib. Tradidit Philippo literas legendas) P. Bl. Tradidit literas Philippo ad legendum: ex suo nim. amore affectum pensans amici, in ipso mortis articulo venenum mortis exclusit. CAP. VI. §. 1. Ventalis est enim) P. Bl. Mercalis enim est. §. 2. Sed tanto purior est erga pauperem caritatis affectio, quanto nulla circa eum subest adul. aut simul. tractatio) Epitomator Petrus, ejectionis verbis antecedentibus (scil. Divitibus enim &c. simulatione agit) ita nostrum inducit loquentem: Tanto enim pur. est gratia pauperum & caritatis affectio, quanto nulla circa eam subest adul. vel simul. occasio. §. 3. Si ergo videris hominem &c. quod per te prestare vel per alium possis, nunc in hujus casu, ex risu ficto, nunc ex reverentia & obsequio negligentiore ambitiose mentis aegritudo poterit deprehendi) Epitomator hic rursus abundantior est: Si videris hominem &c. quod per te vel per alium prestare possis, si in hujus rei obtentu ei aliquis tibi præsatur, facile, quâ tibi intentione adhaerebat, patebit. Nam in hujusmodi casu, nunc ex dejectione oculorum, nunc ex vultus aversione, nunc ex verbo subrepsit, nunc risu ficto, nunc ex rev. & obs. negl. amb. mentis gratitudo poterit deprehendi. Ibid. Discretio) Ed. Gen. Dissensio. Et mox Dissensione pro Discretionem. Lectio Ed. Gen. in utroq; loco falsa. Postquam sic conjeceram, incidi in Cassiodorum Petri contractum, atq; ibidem confirmationem

tionem conjecturæ meæ reperi. Ib. Remige) P. Bl. Regimine. Ib. Circumferuntur) P. Bl. Circumfertur. §. 4. Instamantur) P. Bl. Instantur. Ib. Causam) P. Bl. Casum. Ibid. Talis indiscr.) P. Bl. Talis ex indiscr. CAP. VII. Videris eum, durius arguendo) Ultimas tres voces P. Bl. non habet. Ibid. Patientia) P. Bl. Tolerantia. Ib. in tacitâ) P. Bl. Incantâ. Rectius. Ib. Superfit) P. Bl. Superest. §. 2. Nec te in al. &c. decet) P. Bl. Non te in al. &c. pigeat. Ib. Aut cum ex tali &c.) primorem particulam P. Bl. non agnoscit: nec etiam textus admittere videtur. Ibid. Præcipias desiderabilem fructum; medicamentum scil. vitæ & iugis lætitiæ solidissimum fundamentum) P. Bl. Percipias desiderabile medicamentum. Sic ille Abbreviator legit, exclusis reliquis verbis. Ib. Cui benevolentia &c.) P. Bl. Et benevolentia. Accommodatius; si textus penitus consideretur. §. 4. Vel ubi) P. Bl. Ut ubi Ib. Commixtio) P. Bl. Conjunctio. Ibid. Quibuslibet) P. Bl. Quilibet. Convenientius. CAP. IIX. §. 1. Fovenda amicitia est) P. Bl. Fovenda insuper am. est. Ib. Ut maledicenti de illo &c.) Auctior est lectio P. Bl. Ut de amico malè sentire, aut malè dicenti de illo &c. Ib. Si videres) P. Bl. Si videris. Ib. Suspicantem) P. Bl. Suspiciari. Ib. Existimantem) P. Bl. Estimantem. §. 2. Videatur) P. Bl. Mereatur. Melius. Ibid. Sic ergo fovenda amicitia, ut sit in nostro sermone jucunditas, in vultu hilaritas, suavitas in moribus &c.) Ed. Gen. Sic ergo fov. am., ut s. i. n. s. jucunditas in hilaritas vultu, suav. i. m. Ecce, quàm mala trajectio vocum & dispunctionum. Correctionem nostram roborat Cassiodorus Petri contractus, qui insuper inter duas ill. voces, Fovenda amicitia copulam illam Logicam Est inferit. Ib. Quidam color saporabilis & grata jucunditas. Sic in honestis rebus crebra

bra collatio, communicatio arcanorum, & in alterius voluntatibus mutua obsequela) P. Bl. Quædam oculorum fav. & g. succunditas; sit de reb. bon. cr. coll., communio arc. & in alterius volunt. o. §. 3. Hanc §. non nihil invertit P. Bl., vel verba ejus translocavit, sine jacturâ tamen sententiarum. lb. Mutuam faciamus) P. Bl. Mutuâ faciamus. §. 4. Amicitia i. v. c. nutritur, & si sev. am. facies quandoq; m. e. g. ipsa gravitas t. c. e., q. benignius ad affectum descendit socialem) P. Blef. Amicitia i. v. c. nutritur, & severior a. facies maturam e. g.; ipsa enim grav. t. c. e., q. ben. condescendit ad affectum societatis. Ibid. Lex enim amicitia super humilioreo humiliat, & qui ordine dignitate præminuerit, pl. hum. sp. junioribus condescendit) Sic Ed. Gen. Ac P. Blef. Lex en. am. s. h. cohumiât, ut, qui ordine, dignitate vel scientiâ præminent, p. h. s. in moribus condescendant. Grnatiûs. CAP. IX. §. 1. Namq;) P. Bl. Itaq; §. 2. In amico igitur consideretur equalitas, non fortune circum pœnitentia vel accidentia requirantur. Sed sic amicorum paritas inter amicos universa disponat, ut d. subl. humilq; adscendat: ditescat pauper, dives indigeat: & ex compari affectuum communione fiat equalitas.) P. Bl. In amico naturæ confid. æq., non fortuna vel accidentia req. sed animorum paritas i. a. u. disponit, ut d. s., humilq; a., d. p., d. i. & ex pari affectu, nec non communione, fiat equalitas. Quid sibi velint illa, quæ in Ed. Gen. extant, verba, Fortune circum pœnitentia; augurari non habeo: quid si legatur: Fortune circumvenientia, id est quæ fortunam circumveniunt vel circumdant. Aliud hac vice inde comminisci non licet. Eruat meliora, cui liquet: non equidem invidebo. §. 3. Intelligit.) Ita Ed. Gen. Verum

lum P. Bl. Intelligitur. Utrumq; subsistere potest. lb. Jonathas amicus David, non successionem in regno patris querebat, sed quem in amicitiam susceperat & c.) P. Bl. Jonathas am. Dav. non successionem in regno, non patris comminationes attendens, servum patris sui, quem in amicitia susceperat & c. §. 5. Et exheredatori suo) P. Blef. Et ex hereditario jure suo. Non æquè appositè. lb. Aut offendere) P. Bl. Aut offendi. Magis congruè ut videtur. lb. Afflicto) P. Bl. Amico. lb. præferens) P. Bl. Præferēbat: ubi statim excludit Verba illa: Tu eris, inquit, rex & ego ero secundus post te. §. 6. & 7. Cumq; Saul mortis & c. virum ultro drapeientis. Ista prætermisit P. Blef. Pro subsequētib; verbis substituit hæc: Insuperq; intulit Jonathæ, quod David diligeret in confusionem suam & ignominiose matris suæ, totumq; invidiæ virus evomens, ambitionis & odii cupivit suscitare incentivum: & deniq; neglexit orationem Sauli istam: Quandiu, inquit, vixerit & c. regnum tuum. §. 6. Cujus amicitia non depraverit modum?) P. Bl. Cujus amicitiam non depr. in odium? §. 9. Ad convitia patiens & ad minas) P. Bl. Ad injurias & conv. pat. lb. Meretur gratia incrementa.) Cassiodorus Petri contractus ita interpolatus monstratur: Memor gratia, & immemor gloriae fuit; mutilatis adhæc verbis, aliquoties superius jam repetitis, Jonathaneis. §. 10. Potentiam amicitia postponant) Ed. Gen. mediæ & ultimæ vocibus particulam interjunxit negativam, quæ huc minimè spectat. Potest & aliâ ratione remedium huic loco adferri, nim. hac, si legas: Potentiam amicitia non præponant, cum Epitomatore Petro: qui totam §. hanc ita interpolavit: Teste Tullio, impossibile est

bile est reperiri, qui honores sive potestates amicitia non præponant; imbecillis enim natura hominis est ad obl. sibi pot. cont. &c. §. 11. Hæc est amicitia natura stabilis &c. vid. reliqua supra in textu) Eclogarius noster tali modo hanc §. præsentat: Hæc est amicitia vera & stabilis & æterna, quæ sic tentata, sic pulsata non mutatur, non suspitione, non invidia, non impropriis, vel comminationibus lacepsita vacillat. CAP. X. §. 1. Lex amicitia est, sicut scriptorum clamat autoritas ut non nisi &c.) Cassiodorus Petri contractus: Lex amicitia clamat, ut nihil nisi &c. lb. In sinu) P. Bl. In sinum, lb. Aliquid) P. Bl. Quæ honesta sunt. lb. Convenientiam) P. Bl. Convenientia. lb. Scriptum est) P. Bl. Sicut scriptum est. lb. Pro amico) P. Bl. Propter amicum. lb. Multò fortius ejus) P. Bl. Multò facilius est ejus. §. 2. Porro non omnes &c. familiaritate potentum.) Pro illis prolixiusculis verbis Petrus abbreviator contracta hæc sufficit: Plerumq. ditiores inveniuntur pauperiores. lb. Certi per certa) Ed. Gen. Certa per certa. Certe absurdè. lb. Alius plus in consiliis potest, alius in familiaritate potentum) Vox alius secundo loco posita, quæ in Ed. Gen. non apparet, an satis secundo alite à me hæc locorum inspersa sit, iudicio argutorum committito. Aliquid tamen omissum suspicor, quod neq. ex Petro Bl. suppleri potuit, siquidem ille quam plurima in excerpta & hic reliquerit, ut jam paulo ante monitum. §. 3. Amicum ditaveris) P. Bl. Amico donaveris. lb. Non deponas oculos) P. Bl. Nec deprimas. oc. lb. Ed. quasi voluntatem petentis præfagiens, occurras, & desiderium ejus præcurras.) P. Bl. ita partim contraxit, partim auxit; Et quasi desiderium ejus liberalitate præcurras, ut non

non rogatus videaris præstare, quod donas. §. 4. Observandum est, quod sit una &c.) P. Bl. Absurdum est, quod non sit una. lbid. Si petitur, beneficium prævenire curemus) P. Bl. Si perimur, prævenire debemus beneficiis. §. 5. & 6. Booz advertens &c. pauperias excusat) Hæc verba Epitomatior non respexit. lb. Obventus) P. Bl. Obventus. §. 6. Si duo sublata essent de medio) P. Bl. Si hæc duo verba de medio tollerentur. §. 7. Quod cum multi multa pro suis facultatibus datori suo Socrati obtulissent &c. Reliqua respice ex ipso textu) Sic Edit. Gen. Alit P. Bl. totam hanc §. sic exhibet: Seneca refert, quod multi auditores doctori suo Socrati pro s. f. multa obtulissent, & sibi plurima reliquissent. Æl. hines pauper: Nihil, inquit, dignum te, quod tibi dare possim, invenio, hoc s. quod habeo (hoc verbum desideratur in Ed. Gen.) i. e. me ipsum, tibi trado. Et sic inter paupertatis angustias, paupertas materiam largitatis invenit. Cæterum §. 9. planè ab Epitomatore succisa est. CAP. XI. §. 1. Illud autem) P. Bl. Illud tamen. lb. Queruntur.) P. Bl. Causantur. lb. Si alios & non se viderint) P. Bl. Cum alios viderint. lb. Sed quid & quantum ille, cui donaturus es, ferre valeat, & sufficienter implere discernas.) Ita Ed. Gen. sed P. Bl. extrita antecedente parenthesi locum hunc producit tali modo: Tu verò solerter attendas, non quid possis præstare, sed quid & quantum ille, cui daturus es, sufferre, & sufficienter implere. §. 2. Suas tamen partes in talibus &c. melior præferatur) Cassiodorus Petri contractus pro iis exhibet hæc: Ubi enim virtutum equalitas invenitur, nemo se contemptum doleat, si ei melior præferatur §. 3. Nec affectum &c.) P. Bl. Non tamen aff. §. 4. Certior) P. Bl. Se-

curior. Ib. Joannes autem innuente Petro --- --- --- confidenter interrogat) Ita emendandum censui: cum Ed. Gen. plane absone pro innuente supposuerit vocem innocente: Ceterum totam hanc periodum (Non audet petrus &c. confidenter interrogat) hac formâ profert Eclogarius: Non audet Princeps Apostolorum à Domino requirere, quis eum traderet, quod Joannes confidenter interrogat, dicens: Domine quis est, qui tradet te? §. 5. Hanc totam §. tali induit veste Excerptor petrus: Sicut enim providâ consider. inter am. officia distribuenda sunt: ita nec equalis affectio omnibus impendenda; quia secundum mores & merita hominum nobis certa diligendi causa præscribitur. §. 6. Scribit se neminem ita habere unanimem) Sic restitui huc locum ex vulg. Bibl. Interp. nam Ed. Gen. habebat: Scr. se nem. i. h. in animo. Ex Epitomatore nil subsidii promittendum: siquidem Exemplum pauli ne verbo quidem attingit. §. 7. Sit erga amicos &c. collatio: sit alter manus &c. refugii portus) Ita Ed. Gen. At p. Bl. Sit ergo alter alteri mutua spirituum requies, sit in angustiis ref. portus. Ex collatione harum 2. scripturarum unam integram formare possesh. m. Sit erga amicos rat. & mod. disp. benef. collatio. Sit alter alteri manus, sit oculus &c. Reliqua vide supra in ipso textu Ib. Conscendere). P. Bl. Ascendere. Ib. Toto corde) p. Bl. Ex toto corde. CAP. XII. §. 1. Ex diverso peremptoria ejus est inverecunda frons: & frontis infirmitas plerisq; accidit. Quod, cum iracundiæ ignis in eorum corde conceptus jam prodierit in publicum: aut cum jam verbum contumeliæ prorupisset ad fauces, supervenientis aspectus amici sedabat excurantis animi motus, turbationem mentis, faciem quandam plac-

placatione vultus, & autoritate venerabili subito serenabat) Sic legitur in Ed. Gen. Cassiodorus Petri contractus tallem scripturam præsentat: Ex converso peremptoria ejus est inv. frons, & atritiæ frontis infirmitas. Plerisq; accidit, quod iracundiæ ignis in corde conceptus prodit in publicum, sed supervenientis amici aspectus sedat æstuantis animi motus, turbatamq; mentis aciem venerabili vultus autoritate serenat. Ex his ejusmodi verborum structuram erui: Ex diverso peremptoria ejus est inverecunda frons & atritiæ frontis infirmitas. Plerisq; accidit, quod iracundiæ ignis in eorum corde conceptus jam prodit in publicum; at, cum jam verbum contumeliæ prorupisset ad fauces, supervenientis aspectus amici sedat excurantis animi motus, turbatioremq; mentis faciem quâdam placatiore & venerabili vultus autoritate subito serenat. §. 2. In hoc enim apparet &c. timeas) Ita Ed. Gen. Epitomator Petr^o ea contrahit præcedentibusq; adnectit h. m.: Serenat; & in hoc apparet amicitie magna virtus. Amicum igitur studeas libenter, & prout utilitas ejus exigit, officiose objurgare. Ib. Illud tamen obsequium, &c. Epitomator Petrus, verbis illis: Cum autem plerumq; &c. odium parit; remotis, iterum prioribus sequentia annectit ita: objurgare: nam illud obs. &c. Ib. Indulgentiorem) p. Bl. Condemnabilem. §. 3. Sit itaq; &c. affabilitas] p. Bl. hæc ita concipit: Fiat itaq; admonitio dulcis, non acerba objurgatio, nec contumeliosa; adsit ei honestas & suavitas. Ib. Vitiosum) p. Bl. Vitii. Si verò se lædi &c.) Eclogarius locupletior hic est: Si verò se lædi putat, tamen eum corripe; & si animum ejus vulnerat amara correptio, tu tamen corripe. §. 4. Ira verò procul &c.) Ut in proximè præcedenti periodo Epitomator noster

abundantior sub exodium erat, sic in hac sub exordium.
*Obiurgationes ergo fieri oportet cum quadam acione gravi-
 tate verborum, ita ut videamur irari; sed ira procul &c.*
 Ib. *Consideratè*) P. Bl. *Consideranter* §. 5. *Castigatio eius*
&c.) P. Bl. *Castigatio ergo*. Ibid. *In omnibus deniq; &c.*
 P. Bl. *In omnibus ergo*. Ib. Plus) P. Bl. *Amplius*. Ibid. *Ebullien-
 tem interius æstum vesaniæ* P. Bl. *Latentem vesaniam*. Ib. *Nun-
 quam in corripiendo*) P. Bl. *Rare obiurgando*. §. 8. *Dejectionis*
vultus P. Bl. *Dejectionis vultus*. Ib. *Et intimiora suspiria gemitus*
intercidat) Hæc lectio Ed. Gen. Verum Epitomator
 hic uberior est & elegantior: *Interim ora, plora, suspiria,*
& vocem gemitus intercidat. §. 9. *aversio*) P. Bl. *Adver-*
sus. Ib. *De intimâ compassione procedit* P. Bl. *De inti-*
cordis compassione procedat. Ib. *Memoratiæ*) An hæc vox
 sana sit, ambigo: videtur n. vitium aliquod in eâ la-
 tere. §. 10. *Affectuum puritatem*) P. Bl. *Affectuum puri-*
tatem. Ib. *Correctionis*) P. Bl. *Correptionis*. §. 11. *Non est*
subito obiurgandus) P. Bl. *auctus*: *Non est subito vel*
publicè obiurg. Ib. *Excusare*) P. Bl. *Excusare*. *Conver-*
nientius. Ib. *Correptionem* P. Bl. *Correptionem* Ib. *Et fa-*
miliare & secretum) P. Bl. *Et familiare secretum*. *Ver-*
nustius. Ib. *Tantâ*) P. Bl. *Cautâ*. *Magis appositè*. Ib. *Auris pa-*
catior verba blandè monentis admittat) P. Bl. *Pacatiùs ver-*
ba mon. adm. CAP. XIII. §. 1. *Qui se incorr.*) P. Bl. *Qui se*
incorr. Melius. Ib. *Dissolvenda*) P. Bl. *Dissuenda*, §. 2. *Ver-*
luti) P. Bl. *Videlicet*. Ib. *Dissolvenda*) P. Bl. *Dissuenda*.
 Ib. *Quod non prof.*) P. Bl. *Ita ut non pr.* Ib. *Contumelie*
verba) P. Bl. *Contumeliosa verba*. §. 4. *Semper quem*
am. hab., sic hoc exhibendum est.) P. Bl. *Semper ei: quem*
a. b. hic honor exhibendus est. Ib. *Consule salutis*) P. Bl. *Et*
salutis

salutis tuæ. Ib. *Secreta amicitia*) P. Bl. *Amici secreta*. Ib.
Licet hæc ipse prodiderit) P. Bl. *Licet ille prodiderit tua*.
Alienâ comminatione) Has voces non habet P. Bl. Ib.
Nullus.] P. Bl. *Nullus*. Ibid. *Religioni aut fidei seu paci*
 P. Bl. *Religioni tuæ aut paci*. Ib. *Præsit*) P. Bl. *Præpo-*
natur. §. 7. *David rex licet &c.* Excerptor Cassiodo-
 rianus, prætergressus exempla Ahalveri & Iahelis hoc
 tertium de Davide exemplum superioribus his verbis
 jungit: *Præponatur; intuens, quod Rex David pactum,*
quod cum Jonathâ fecerat, irritum faciens pro pace & sa-
lute multorum, 7. viros de cognatione ejus Gabaonitis tradidit
puniendos. CAP. XIV. §. 1. *Dissolutione*) P. Bl. *So-*
lutione. Ib. *Animig. beneficium*) P. Bl. *Seq. beneficium*.
 §. 2. *Refricare*) P. Bl. *Testificari*. Minus probe. CAP. XV.
Ex quibus amici disjunctio causam habet) P. Bl. *In q. amici-*
tiæ disj. locum habet. §. 2. *Remaneat*) P. Bl. *Maneat*. Ib.
Subtrahitur tamen illa suav.) P. Bl. *Subtrahitur t. illa in-*
terior & suaviss. Ib. *Seminabat*) P. Bl. *Jucundabat*. Ib. *A-*
liqua) P. Bl. *Alia*. *Non æquè benè*. Ib. *Impendenda est*
 P. Bl. *Imponenda*. Atque hæc definit Cassiodorus Petri
 contractus. CAP. XVI. §. 1. *Habeat fundamentum*
 Ed. Gen. *Debeat fund.* §. 10. *Claudittamen ostium con-*
scientiæ & favore laudis humanæ) Perpendendum, an hæc
 lectio melior sit eâ, quæ exstat in Ed. Gen.: *Clauditt.*
o. conscientia & f. l. b. §. 11. *Voluptate*) Hanc vocem
 exigit textus, præ eâ, quam Ed. Gen. obtrudit: *Volun-*
tate. Ib. *Uberius sortietur augmentum*) Annè accommo-
 datior hæc vox *Augmentum* se sistit, quàm illa Ed. Gen.
Argumentum? CAP. XVII. §. 6. *Et rursus Idem: A-*
mulamini charismata meliora caritatem intell. &c.)

Ita supplevi hunc locum: An rectè & integrè, viderint alii. Certè in Ed. Gen. ad minimum una linea seu unus versus deficit: ita enim illa legit: *caritatem. Et rursum:*

-----
rismata mel. car. intell. &c. §. 7. Vera de corde puro &c.)
 Ed. Gen. *A Caritate Dei, quæ est in C. J., vera de corde puro, & fide non fictâ. Caritas quasi ignis scintillans ser-
 vebat in Paulo. Unde adhuc &c.* Minus commode dis-
 tincta hæc sunt. Confer nostra, & differitatem cernes.
 CAP. XIX. §. 6. *Attingentem à sine usq; ad finem fortiter, & disponentem omnia suaviter* Ita hæc ex Vet. Bibl. Interp. correxi. Ed. Gen. legit: *Agentem omnia fortiter, & omnia suaviter disponentem.* Non æquè bene.
 CAP. XIX. §. 1. *porro quidam ea ad persuadendum sibi eligunt, quæ peremptoria sunt (salutis)* Ed. Gen. *porro quæ ea*
perf. s. et. ad q. p. s. f. plane absone particula Ad tra-
jecta est. CAP. XX. §. 6. *Usq; quod & aggravat*
contra se densum lutum.) Ed. Gen. *Usq; & aggravat*
se damnosum lutum? Minus plene & recte. CAP. XXI.
 §. 1. *Non est vestigium invenire)* Ed. Gen. *Non est v. in*
mari. Ib. Valuimus ostendere) Ed. Gen. *Voluimus o. No-*
stram lectionem validam ostendit utrobique. Vet. Bibl.
 Interpr. §. 8. *Irrogatam, volente eos in hoc puniri &c.)*
 Vide an hæc lectio magis arrideat præ illâ Ed. Gen. *Ir-*
rogatam. Volens eos. &c. §. 9. *Intentator.)* Ed. Gen.
Intentor. Fortè σφάλμα typotheticum. §. 15. *Habes*
ex verbis Salomonis vanitatem & afflictionem. Apponit *Ver-*
itas tertium, scil. servitutem Extrinsecus vocem illam, quæ
 Ed. Gen. dehonestat, *Virtutum* mutavi, inductus verbis
 statim sequentibus: *Conjungantur hæc tria: Vanitas, ser-*
vitut

vitut & Spiritus etiam afflictio. Virtutum a. hic nullus ulus.
 §. 21. *Et hoc iugum cupiditatis amarum, & onus seculi*
grave) Vocabulum illud *amarum*, quod in Ed. Gen. non
 apparet, inferendum videtur, aut aliud ejus simile: nam
 tale quid textus desiderare videtur, quod opponatur *Sua-*
vis: cui *Grave* opponitur *Levi.* CAP. XXII. §. 2. *Detur vacare)*
 Ed. Ge. *Detur vocare* Inconcinne. Ibid. *Quoniam Deus ipse est)*
 Ed. Gen. *Quoniam Jhesus i. e.* Aequè probe: quamlibet pri-
 or scriptura petita sit ex Vet. Bibl. Interp. §. 3. *Sed dixit, &*
facta sunt (omnia, pro beneplacito suo) mandavit, & creata
sunt (universa)] Cancellis circumdata non apparent in
 Vet. Bibl. Interp. §. 6. *Magne quidem excell. dies &c.)*
 Sic emendandum duxi. Ed. Gen. habet: *Manè qu. exc.*
Deus est. Absq; ullo congruo sensu. §. 11. *Spes secun-*
dæ) conjunctio *Et*, quam inter has 2. voculas positam
 habet Ed. Gen., supervacanea videtur. §. 20. *Qui non*
bono est animo) Malè heic in Ed. Gen. eliminata erat par-
 ticula negativa. Interim sciendum, Veteris Bibl. Interp.
 esse talem lectionem: *Qui amaro sunt animo.* §. 22.
Christi deniq; morte suscitata) Penultimam vocem, in Ed.
 Gen. neglectam, inferendam putavi, quippe quam de-
 sideret textus, qui alias sine eâ mancus esset. §. 24.
Virus animi --- --- aura corrumpens &c.) Vocabula ge-
 mina, quæ in Ed. Gen. offenduntur, np. *Virtus Auro-*
ra omnino ab hoc abhorrent loco. §. 25. *Quod non*
semper die &c.) Ed. Gen. denuò excluserat adver-
 bium negativum. §. 39. *Indigentia)* Ed. Gen. *Indul-*
gentia. Ineptè. Ibid. *Desponsavi te fide: foris ornavit sen-*
sibus, quasi quibusdam præfulgentibus gemmis; at verò in-
terius

terius, quasi naturali pulcritudine sapientiâ insignavit.) Hæc vera nostri loci lectura videtur. Ed. Gen. habet: Desponsavit te fide. Foris ornavit sensibus q. q. gemmis, te verò interius &c. Non æquè perfecte & intelligenter. §. 45. Xenia) Ita emendavi. Ed. Gen. Venia. An hoc nomen Veniarum, sit significativum, & apud adfidentium Scriptorem reperiatur, indagent eruditiores. Certe non memini hucusq; me legere. §. 47. Illud autem iugum) Ed. Gen. Aur. Turpi apocope. §. 53. Videbis tamen) Ed. Gen. Tunc. Parum apposite. Idem commissum apparet §. 56. 62. & 68. §. 56. Jeremiâ) Ed. Gen. Esaiâ. Minus accurate. Dictum enim subiectum extat in anteriore Prophetâ. §. 63. Annulo fidei) Ed. Gen. Amulo. Admodum fœdus error. §. 69. Ut te de luto fecis exig.) Ed. Gen. Ut de tede luto f. ex. Satis lutulentum & fœculentum erratum exigatur. §. 70. Elavit) Ed. Gen. Celavit. Forsan non potuit reminisci Exscriptor, quod Elavit idem sit quæ Eluit aut lavando emundavit, & hinc tertiam Alphabeti literam, quæ verbum suo cerebello notum produceret, præfixit. Egregiam verò elutionem, quam potius celare debuisset. §. 74. Inquit Dominus, capere capiat. Et Apostolus:) Ista verba in Ed. Gen. pessime hinc abacta erant, & in c. 24. §. 1. traducta: quo fato, hariolari non liquet. Ib. Subminatione pen.) Ed. Gen. Imitatione. Quæ vox hic locum non invenit. §. 75. Mandavit equidem) Ed. Gen. Mandavit & quidem. Ib. Verba Sapientiæ) Ed. Gen. Verba Sapientium. Leviusculi erratus. §. 78. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, cor meum dereliquit me. Et iterum sui cordis &c.) Ed. Gen. tergeminum hic errorem commisit: Primò pro Multi-

Multiplicatæ sunt posuit Multiplicasti: deinde pronomen se omisit: & deniq; itidem pronomen sui in Tui mutavit. 82. Nobiscum) Ed. Gen. Vobiscum. Ibid. Ut ergo cor nostrum totum in gratiæ suæ dilectionis alliciat, & ab amore mundi nos prorsus avellat cum amicis ipsius: & hoc docet nos sacra eruditio. Cor nostrum ad amorem suum paternâ lenitate invitat) Ita Ed. Gen. Verum malè hæc coherent, ut diligentius contemplanti apparebit. Quid sibi volunt verba illa: Cor nostrum totum in gratiæ suæ dilectionis alliciat? Vix licet penetrare; nisi forte legendum sit: In gratiæ suæ dilectionem; aut ingratiam suæ dilectionis. Præterea verba illa: Et hoc docet nos sacra eruditio, vel huc non spectant, vel ad minimum parenthesi includenda, remotis colo & puncto verba parenthesi inclusa præcedentibus & consequentibus, CAP. XXIII. §. 3. Coartor ex duobus: desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo. Multo enim melius permaneret in carne necessarium propter nos). Hæc lectio est Ed. Gen. quæ similiter non adeò bene se habet. Ex ipso fonte locus hic purior, ut superius in ipso textu habetur, producit. §. 4. Sed & Spiritu meo in præcordiis meis de manè vigilabo ad te.) Ed. Gen. sed & spiritus meus in præcordiis meis. Minus integrè CAP. XXIV. §. 1. Est enim iudicium Dei desiderabile juxta illud &c.) In Ed. Gen. interz. illas voces desiderabile juxta collocata apparebant illa verba: inquit Dominus: Capere capiat. Et Apostolus. Verum enim verò pensusculè Autorem nostrum perlustrando animadverti, modo-recitata verba propriè pertinere ad c. 22. §. 74. quare hinc exemta, fundo suo genuino reddidi; atq; hoc pacto uterq; locus verum suum recuperavit sensum, §. 3. De hac misericordiâ) Ed. Gen. Misericordia. Misera Syncope.

cope. §. 4. *Destruixisti eos ab emundatione*) Ed. Gen. *Emendatione*. Non æquæ emendatæ. §. 7. *In iudiciis tuis super speravi*) Sic legitur apud Vet. Bbl. Interpr. Ed. Gen. *habet. Semper speravi.* CAP. XXV. §. 4. *Est itaq; &c.*) Ed. Gen. in primore voce destituebatur litera sibilâ. Ib. *Audi eum, qui Veritas est: si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Item: *Qui non diligit me, nec mandata custodit.*) Misere trajecta hæc erant in Ed. Gen. h. m. Item: *Qui me non diligit, nec mandata custodit. Audi eum, qui veritas est: si quis dil. m. s. m. s. §. 5. Mandatum quidem ad literam facit, at non secundum mentem &c.*) Binæ illæ particulæ *At non* in Ed. Gen. disparuerant, quas tamen connexio orationis maxime requirebat. *Non inflatur*) Ed. Gen. pro verbo composito posuit simplex: alit incongruè. §. 7. *Obvenientis*) Hoc verbum efflagitabat textus, non *Obedientis*; quod extat in Ed. Gen. §. 8. *Quam regenerationem*) In Ed. Gen. iterum vox simplex pro compositâ apparet. CAP. XXVI. §. 4. *Nos informat*) Ed. Gen. *Non inf.* Exiguus quidem nœvus, sed satis informis. CAP. XXVIII. §. 2. *Quod B. Petrus insinuans dicit*) Ed. Gen. *infirmans.* Illa vox huc non facit; quocirca aut *confirmans* legendum aut *insinuans*, quod ultimum vocabulum altero videtur accommodatius, quippe quod familiare est nostro Casiodoro: utitur enim eo c. 1. §. 4. & alibi sæpius. §. 3. *In unitate Spiritus, fidei & baptismi*) Ed. Gen. *in un. Spiritus Dei & bap.* Non adeo bene, ut ex dicto Biblico seq. pareat. Ib. *Identitas voluntatum*) Ed. Gen. *Voluptatum.* Inconcinne. Idem error hic commissus est, qui suprac. 10. §. 11. §. 4. *Si distributio erat tibi &c.*) Ed. Gen. *erat*

erat tibi. Pessimè extrema penultima dictionis litera appicta est fronti ultimæ etiam dictionis. §. 6. *Habet enim & sibi & aliis quicquid habet, imò alii amplius, minus sibi intelligant &c.*) Hanc disputationem tandem erui post diligentem textus examinationem. Ed. Gen. *Imò alii amplius. Minus sibi intelligant &c.* Per quàm confuse & indistinctè. Ibid. *Quicumq; communicat donum, ei dabitur, & abundabit; & sic verè habet id quod habet.* Et verò, qui sic non habet &c.) In Ed. Gen. Vocolæ quarta np. *Ei atq; XVta* videl. Et inter se transmutatæ erant. Sed valdè incommodè. CAP. XXIX. §. 1. *Non communicat*) Particulam negativam male hic excommunicasse videtur Ed. Gen. Ib. *Ponente contra se*) Duæ extremæ dictiones Veteri Bibl. Interpr. acceptæ referendæ sunt. §. 2. *In sublimibus*) Ed. Gen. *similibus.* Parum verisimiliter. CAP. XXX. §. 4. *Et gaudebit super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus*) Manca heic est Ed. Gen. Defectum verborum illorum *super sponsam, & gaudebit* ex Vet. Bibl. Interpr. supplevi. CAP. XXXV. §. 4. *Flagellumq; correctionis impendimus, & præ inferioribus, sed post superiores vivendi subsidia indulgemus*) Rursus tetra se emergit disunctio in Ed. Gen. quæ talis est: *Et præ inferioribus. sed post superiores vivendi subsidia &c.* §. 5. *Gratia moralitatis acceptior*) Ed. Gen. *Mortalitatis.* Quid heic gratiæ in mortalitate est? Vera videtur à nobis restituta vox, quippe quam noster quoq; usurpat c. 45. §. 2. & §. CAP. XXXVI. §. 7. *Ei soli obædine*) Ed. Gen. Et eodem errore, quo supra c. 27. §. 8. CAP. XXIIIX. §. 3. *Causationem & materiam sem.*) Ed. Gen. *Cautionem.* Syncope incauta. CAP. XL. §. 1. *A pastorum improb.*) Ab Ed. Gen. aberat præpositio. Inscitè, CAP. XLI. §. 6. *Naturali*

turali compunctus affectu) Ed. Gen. *Naturalis*. Literula bilans superflua. CAP. XLII. §. 3. *Solario*) Ed. Gen. *Solario*. Improbè. CAP. XLIV. §. 2. *Beneficiumq; quod sibi vellet impendi, exhibens*) Ed. Gen. *Beneficiumq; quod sibi vellet impendit exhibens*. Minus aprè. Fortè defendi hoc posset h. m., verba illa *Impendit exhibens* eodem modo sumi, quo apud Boëth. 3. de cons. Phil. metr. 2. *stringit ligans* apud Val. Fl. 4. Argon. III. *Torquet agens*, apud eundem 6, 658. *Persequitur lustrans*. (vid. de hac loq. formula Weiz. ad Val. Fl. 4, III. Gronov. not. in Liv. 1, 48. Lamb. in Lucr. 1, 1067. Linacr. p. m. 125.) Verùm eum non admittit series orationis. Ideirco retinenda videtur prior lectio. CAP. XLV. §. 3. *Movet*) Ed. Gen. *Movetur*. ubi duæ extremæ literæ superfluere videntur. CAP. XLVI. §. 2. *In suaviloquio non est fallacitas admittenda*) Ed. Gen. *Non est fluitas omittenda*. Ubi vix quicquam sani effluit. Aut E. prior lectio admittenda, aut hæc: *In suaviloquio fallacitas est omittenda*. Electio cuiq; libera esto. Porro *Fallacitas* scribendum esse, non *fluitas* ex antecedentibus (scilicet ex iis *Veritas* virtus; *fallacitas* vitium existimetur) liquet. CAP. XLIX. §. 4. *Modestiam ignorantis suig; &c.*) Ed. Gen. *Modestiam ignorantis suig; &c.* ubi aut litera sibi neglecta, aut comma pro eâ substitutum. CAP. L. §. 2. *Quanto enim dignius*) Ed. Gen. *Indignius*. Superfluente præpositione privativa. §. 4. *Ratio moderatur*) Ed. Gen. *Oratio*. Malè præfixa litera annulum referente. CAP. LI. §. 1. *Non hominibus, sed muneribus favent*) Ed. Gen. *Non omnibus*. Ex vitioso forte Monachorum scribendi more, qui vocem *hominibus* præcisâ adspiratione abbreviarunt ita: *õibus*. CAP. LII. §. 1. *Naturalis affectus quædam &c.*) Ed. Gen. *Naturalis*.

Typographicus procul dubio erratus. §. 6. *Quod iucundum, apprehendit; Quod verò aridum &c.*) Verbo, quod heic in ordine tertium est, vacat Ed. Gen. quod tamen aut ejus simile textus desiderare videtur §. 8. *Concupiscentia carnis est aut concupisc. oc. &c.*) In Ed. Gen. pessimè evanescere tres primores voces, quæ ex Vet. Bibl. Interp. superinductæ sunt. CAP. LIV. §. 5. *Unus affectus in al.*) Ed. Gē. *Effectus*. Lapsus excusabilis. CAP. LV. §. 1. *Ne ab inferiore affectu superior & excellentior expellatur*) Ed. Gen. *Ne ab interiore aff. sup. & exc. appellatur*. Non adeo probè. §. 3. *Rationali affectu*) Ed. Gen. *Rationalis affectu*. Mens Auctoris nostri non admittit litteram finalem serpentinam in primore nomine. Ib. *Quò David morti &c.*) Ed. Gen. *Quòd*. Litera extimâ incompositè adjuncta. CAP. LVI. §. 5. *En calix*) Ed. Gen. *Ex calix*. Vitium, ut videtur, Typographicum. Ibid. *Jeremiam*) Ed. Gen. *Jesaiam*. Malè: nam in illius Threnis extat dictum illud. CAP. LVII. §. 2. *Sponsus super sponsam*) Ed. Gen. *Sponsus per spons*. Nævus non adeo grandis, cui fortè occasionem dedit syllaba finalis præcedentis nominis. §. 7. *Ille nimirum, qui dicit: Ego flos campi & liliū convallium; terram carnis vestræ, quæ sub maledictio veteri spinas & tribulos germinabat, resurgens à mortuis, reflorescere fecit*) Hæc supra modum corrupta sunt in Ed. Gen. quæ ita habet: *Ille nim. qui dicit: Ego etc. convallium*. Terra carnis vestræ, quæ sub m. &c. CAP. LIX. §. 2. *Sit Longitudo &c.*) Ed. Gen. *Sic long.* Ib. *Coaptat*) Ed. Gen. *Cooptat*. Utrobique minus recte. §. 7. *Coardemur*) Ed. Gen. *Coardemus*. Litera serpentinâ pro caninâ subjectâ. Prior lectio sanior videtur.

Hæc fuere, quæ in dictâ Editione Genevensi animadvertenda duxi. Reliqua leviora & tolerabiliora Sphalmata animadversione vix digna censui, qualia sunt: Proli. §. 7. *Abolescet* pro *Abollescet*. §. 23. *Tollerantia* pro *Tolerantia*. §. 24. *Leni* pro *Levi*. §. 26. *Pilades & Horestes* pro *Pylades & Orestes*. §. 49. (ut c. 10: §. 9.) *Discolos* pro *Dyscolos*. §. 62. *Berzabai Galaatides* pro *Berzalai Galaadites*. §. 74. *Quoddam* pro *Quodam*. §. 82. *Providit* pro *Prævidit*. Cap. 1. §. 5. *Vite* pro *Vitâ*. Cap. 2. §. 1. *Prosus* pro *Prorsus*. Cap. 3. §. 12. *Desperando* pro *Desperanda*. Cap. 4. §. 7. *Potest* pro *Potes*. Cap. 5. §. 12. *Medecinam* pro *Medicinam*. Cap. 8. §. 3. *Quod* pro *Quo*. Cap. 12. §. 9. *Ego* pro *Ergo*. Cap. 16. §. 9. *Nubicula* pro *Nubecula*. Cap. 17. §. 3. *Consumatio* pro *Consummatio*. §. 6. *Nobismetipsis* pro *Vobismetipsis*. Cap. 19. §. 5. *Circuitum* pro *Circuitus*. Cap. 21. §. 6. *Acusationis* pro *Accusationis*. §. 14. *Quia* pro *Quâm*. §. 24. *Animæ* pro *Anima*. Cap. 22. §. 3. *Sic* pro *Hoc*. §. 4. *Tranquillas* pro *Tranquillitas*. §. 7. *Vires* pro *Vices*. §. 18. *Ipsæ* pro *Ipsa*. §. 29. *Numerum* pro *Munerum*. §. 32. *Excellentiora* pro *Excellentiora*. §. 40. *Audit* pro *Audivit*. §. 44. *Propenere* pro *Præponere*. §. 45. *Temporalis* pro *Temporalis*. §. 51. *Se non* pro *Tenon*. §. 63. *Polimitâ* pro *Polymitâ*. §. 65. *Transeat* pro *Transseas*. §. 69. *Magis* pro *Magis*. §. 82. *Vobiscum* pro *Nobiscum*. Cap. 42. §. 1. *Interitum* pro *Interitum*. Cap. 43. §. 3. *Defecavius* pro *Defecatus*. Cap. 48. §. 1. *Invincem* pro *Invicem*. Cap. 54. §. 1. *Cepit* pro *Cepit*. Cap. 58. §. 10. *Dulcido* pro *Dulcedo*. Si quæ alia adhuc supersunt, ut fortè non deerunt, quæ aciem oculorum meorum tangerunt

gerunt, prætermisionem meam deprecabitur humana conditio, non ferens, ut omnia ab uno penetrentur. Ivi quò potui: quò non potui, censuram suspendi. Igitur, ut in frontispicio harum animadversionum dixi, iis locis, quæ mihi impervestigabilia ob defectum aliorum subsidiorum occurrerunt, obeliscum appinxi, ut statim cuivis eo melius in oculum incurrere possent, neve inquisitio locorum spinosorum lectorem moraretur. Nec præterea adeo pertinax sum, ut mordicus his animadversionibus in hære velim. Certè si quis saniora & verisimiliora iis in medium protulerit, lubenti & gratanti animo ipsi cedam, & illa, in quibus humani quid, quod à me non alienum puto, passus sum, indicta volo.

Ἀγάµα Selectiorum, ex Cassiodoranâ copiosissimâ de Amicitia & Amore farragine.

Prior numerus denotat capita, posterior paragraphos.

A

Abel esse non potest, quem Cain malitia non exercet. 32, 7. Refert inter proverbiales locutiones à Petro Bles. usurpatas Joh. Busæus. Utitur dictus Petrus epist. 80. & 87. Gregor. 1. 9. c. 39. Cassiodori nostri locum omittit Busæus in Ind. Proverb. à Petro relatorum: Unde videre est, eum non vidisse hunc Cassiodori tractatum. Abhorrenda colluvio. 21, 10.

M

Abollescet

Abolēset pro *Abolevisset* prol. 7. Sic *Promōset* pro *Promovisset* Ovid. 2. Am. 9. *Summōset* pro *Summovisset* Hor. 1. Sat. 9. v. 48. *Accēset* pro *Accessisset* Varro apud Non. c. 2. §. 212. *Impleset* pro *Implevisset* Ovid. 9. met. Præter hæc plurimum craseos ejusmodi exemplorum congeriem invenies apud Voss. lib. 5. art. Gramm. c. 19. p. m. 76. & c. 42. in Addend. ad pag. 148.

Absalon 2, 12. Sic non optime dici pro *Absalom* s. *Absalomus*, probat Voss. 1. de Vit. L. L. c. 10. p. m. 43.

Accedentius consentanea cupiditati amicitia. Pr. 61.

Acquiesco suscipere nihil. Pr. 62.

Adacquisitivus. 17, 8.

Adinventio. 21, 8. 34, 2. Vox veteri Bibl. Interpreti non inusitata.

Adminatio, *Comminatio* §, 9. Dicitur etiam *Interminatio*. l. 2. C. de off. mil. jud. l. f. C. si nupt. ex refer. per. *Adversio*, adversitas. Ipse pius & misericors gratuitâ benignitate tuæ adversioni compatiens. 22, 55. *Simulator tempore aversionis meditabitur dolum*. 12, 9. Dubium, utrum his 2. locis *Adversio* an *Aversio* locum habeat. Potior admodum ultima videtur, quandoquidem uterq; locus de Apostasiâ & defectione loquitur; quanquam nec altera vox quicquam absurditatis textui inferat. Cæterum æquæ dubia lectio occurrit in illâ locutione, quam Fr. Conanus lib. 7. com. jur. civ. c. 10. n. 6. solis J. Cris. usurpari solitam, cæteris v. omnibus L. L. Autoribus inusitatum tradit, *Aversiones*. *Adversione* emere, vendere, (quod Germanis & Saxonibus superioribus est durch die Hand / Saxonibus verò inferioribus & Nostratis tunc schlump oder im Saß verfauffen) ubi Dd. mirum quantum se

se torsere: ut præ cæteris videre est apud Calvin. in Lex. jur. sub voce *Aversio*. Sic *Fortuna* minus secunda, oppositaq; Respicienti, dicitur *Aversa* & *Adversa*: ubi tamen nonnulla apparet differentia, ut illa sit, quæ vultum averteat; hæc, quæ adversum se contra it. Cæterum quid *Transactio per aversionem facta* sit, prohi dolor! sæpenumero magno suo cum damno docentur inter alias miserales personas Pupilli, dum talibus cum tutoribus, qui bona pupillaria curarunt & amârunt, non pupillos, die es mit ihnen nicht gut; sondern das gut gemeinet/ (qualibus matatus est Octavianus, post Augustus Imp. salutat, ut refert Nicol. Damascenus in Excerpt. Peiresc. pag. 472.) meriti audire potius tollitores & tortores, (quorû ὁρμητικὴ ἐν αὐτῶν ἀειλασίᾳ pingit & pungit Imper. in Novell. 72. præf.) ubi illorum ætas ex horum excessit magisterio, remotis inventario & rationibus, ad majus malum declinandum, per aversionem transigere coguntur.

Affectare, desiderare. Ex τῶν μέσων est. *Affectare Deum*. 41, 1. *Virtutes* 22, 50. *amplexus illicitos* 22, 57. *Affectio amare Deum* 1, 1. Sic l. 1. §. 1. ff. de J. & J. *Veram nî fallor Philosophiam non falsam affectantes*: (ubi tamen nonnulli legunt *Affectantes*; quæ vox hoc in loco quâ significationem cum alterâ coincidit, & itidem media est, ut patet ex Festo, qui dicit: *Affectata* sæmina vel in bonam partem dicitur, velut honorata; vel in malam, quasi in extremum piaculum adducta) Colum. R. R. præf. *Summum culmen affectantes satis honestè vel in secundo fastigio conspiciamur*. *Affectuosus*, affectu plenus. Vocabulum non infrequens Nostro. *Affectuosa dilectio* 47, 3. *salutatio* §. var. 2. *petitio* 11. var. 3. *Affectuosum studium* 3. var. 4.

Affectuoso sine concludere textum epistolæ 11. var. 3. *Affectuosum est ei miscere sermonem cum paribus* 8. var. 3. *Affectuose, affectuosius diligere* 22. 73. & 46. *tractare* 8. var. 1. *diceret* 3. var. 4. *discere* 8. var. 12. *affectuosissime diligere* P. Bl. epl. 25. vid. Voss. 3. de vit. L. L. c. 1. p. m. 352.

Alienigena virgo 40, 1. *vinum* Gell. 2, 24. Sic *Indigena vinum* Plin. 14. H. N. 6. *ubertas* Noster 11. var. 29. *Ruricola araturum* Ovid. 4. trist. 6. vid. Voss. 3. de art. Gram. 15. p. m. 63. *Alumnus* (modo non scriptura mentiat, & pro eo legendum sit *Alienus*, ut legitur apud P. Blef. epist. 92. ceu videre est in Animadvers. ad seq. loc.) *Institius, Peregrinus, Extraneus*, Prol. 7. *Contrarium ejus Nativus, Verna, Domesticus, Inquilinus*; quibus accedere videtur *Agrestis* apud Nostrium 6. var. 14. & *Germanus* 12. var. 4. *Amarißima aqua* 22, 12. *Amarißima amaritudo* P. Blef. ep. 9. 44.

Ambigua expectatio. Prol. 43.

Amicabiliter indulgere freundlich zu guth halten. 3, 6. *convenire cum aliquo*. cap. 3. x de arbitr. vid. Voss. de V. L. L. p. m. 770.

A modo, posthac, ab hoc tempore. 30, 2. *Offenditur aliquoties in LL. Wisigoth. ut & in Vulg. Bibl. Vers.* vid. Voss. de V. L. L. p. m. 770.

Ancillari, servire. 21, 23. *Ancillatus, servitus. Ancillatum petere*. 22, 26.

Anulo fidei subarrhane quem. 22, 62. *Similiter loquitur Ambros. de pass. Agnet. Hieron. de laud. virgin. pro eo dicit: Sponsaliorum pignoribus subarrhane quem. Plura ad hanc parat uram spectantia vid. in Disp. meâ inaug. de Impens. Dot. Fun. & Lit. habitâ hîc 1660. Th. II. De annulo*

nulus in genere perfectos commentarios edidit Joh. Kirchman, primum in hoc nostro Athenæo Prof. P., deinde Lycei Lubec. Rector, & Fortun. Licetus Genevensis, in Patav. Lyceo Physiologus ordinarius, qui præter hunc & alios tam Medicos quàm Philologicos tractatus etiam edidit *Encyclopædiam in Aram Pythiam Publilij Optatiani Porphyrii*. Patav. 1630. 4. Plures autores de materiâ illâ invenies apud Joh. Bechtold. in Sylloge mater. jur. voce Annulus.

Appetitiva rerum vis. Pr. 5. dilectio. 36, 2.

Appropriare, proprium facere, sibi vindicare. 58. 9. Matth. Vindoc. in Tob. c. 4. *Heu quid opes opibus cumulas, quid propria queris, cum se nemo queat appropriare sibi* v. Voss. de V. L. L. p. m. 99. 655.

Approximari Deo Prol. 39.

Arida i. e. terra. 22, 6. *Sæpius occurrit hæc vox apud Ver. Bibl. Interp.*

Aversio. vid. *Adversio*.

B.

Beatificare, beatum facere. 12, 8. *Ex ver. Bibl. Interp.* v. Voss. de V. L. L. p. m. 659.

Belluinus impetus 21, 4. *Belluini mores* 9, 14.

Beneplacium 22, 3. 56, 1. 58, 7.

Bestialis motus 21, 4. *crudelitas* 35. 3. *Bestiale desiderium* 27, 15. P. Bl. Epist. 23. *Hodie per fas & nefas, hodie in animæ corporisq. discrimine currunt infelices ad cathedram pastorem, nec attendunt, quod sit eis cathedra pestilentia, dum sibi & aliis sunt causa ruinæ. In gregibus & armentis, teste Hieronymo, aries & taurus corpore & animositate præstantior alios antecedit: homo. v. bestium omnibus bestialior*

tanto indiscretius & audacius melioribus antecesse præsumit, quanto minus de virtutum titulis ac conscientie sinceritate confidit. Sic Anastas. in Exil. S. Martin. Nomine quidem milites, lupaces (luporum instar rapaces) autem & bestiales sententiâ, v. Voss. de V. L. L. p. m. 363.

Blasphemare, Exsecrare. Classicis ignotum, Theologis vero & JCtis atq; aliis crebrum esse tradit Voss. d. l. p. m. 659 Blasphemare flagella Dei. 24. 4. Matth. Vindoc. in Tob. c. 4. Nubat bonos oneri, nec onus blasphemet honoris Præsidium, nec honor diffiteatur onus.

Bravium pro Brabæum, Βράβειον. Ex perversâ Græcarum literarum mutæ B, & diphthongi Ei, pronuntiatione. 19. 2. P. Bles. epist. 36. Ad palmam & bravium animosius curras. Id. ep. 22. Cum omnes virtutes currant ad bravium, sola perseverantia coronatur. Prudent. *per* 58. 2. 538. Solus bravii duplicis Matth. Vindoc. in Tob. c. 4. Fac, ut ameris: ama, quos fructus amoris amicos prædicat, & bravo dignus amoris amor. Sic Nymphium pro Nympheum, Lycium pro Lyceum, Topium pro Topeum (unde ars Topiaria), Prytanium pro Prytaneum, Gynæcium pro Gynæceum; Musium (& Musivum, unde Musivarium opus l. 3. C. Th. de excus. artif. quæ est una ex 3. Incrustationis speciebus: de quibus conf. d. Disp. de Impens. D. 7.) pro Museum, & id genus aliadixere: ut docet Salmas. ad Spartiam. & Capitol. adde & Voss. de V. L. L. p. m. 48. Sic itidem corrupte legitur Accidia pro Acedia, ἀκηδία, ubi tamen I pro H positum est, ut in voce plurimis hymnis annexâ Ἐλέησον, quæ adeo male profertur à plerisque, ut pro Eleeson aut Elëison crassa

crasi Eleison, (& crassiore apocope Eleis) canant, dantes sine mente sonum, ut notat suo modo Voss. de V. L. L. p. m. 350.

C.

Captivare, captivum abducere. Captivatur animus. pr. 56. Captivare affectus Augustin. manual. c. 18. Hinc Captivator. Wimphe. catal. Episc. Argent. in vitâ Bertold. li. Contra sacrilegos captivatores censurarum gladio processit. v. Voss. d. l. p. m. 662.

Causale efficiens rerum 18, 3.

Causatio & materia. 38, 3. Aliter hanc vocem usurpat Pallad. 1. R. R. 4. np. pro excusatione, Bortwenden. Inde Causaria missio, quæ fiebat ob causam s. morbum & senectam. l. 13. §. 3. de re mil. l. 3. §. missionum. de his qui not. inf. Plura de voce Causarius vid. apud Salmas. ad Sparcian. in Hadrian.

Coequalitas 58, 3. Coeternus 22, 66.

Coaptare quid alicui pr. 51. 58, 2.

Coesse, simul esse 33, 1. v. Voss. d. l. p. m. 667.

Coexultare. 58, 9.

Cobumiliare, similem facere in humilitate 9, 4.

Coisfirmari infirmis. Prol. 24.

Collateralis, qui est à latere. Collaterales essentiâ (np. Adam & Eva) 1, 5. Utitur eâ voce etiam Matth. Vindoc. in Tob. c. 2. Sic tentat famulos Deus, ut patientia præstet Exemplum quasi sol collaterale jubat. Id. 1. 4. Spiritus expugnat carnem, ne Sponsa maritum Lædat & insligat collaterale malum. Id. ib. Sic des pro modulo census, ne prodiga dandi Virtus in vitium collaterale ruat. Hæc vox JCtis modernis satis erita in pure ipso non reperitur, sed aliis

aliis exprimitur verbis. *Collateralis* ibi dicitur *latere conjunctus* l. 1. pr. *A latere veniens* §. 2. C. de Nat. lib. Ex latere cognatus, l. 10. §. 8. ex transverso l. 1. pr. *de grad. & affin.* v. Voss. d. l. p. m. 388.
Commensurabilis proportio. pr. 5.
Communicare doloribus, honoribus alicujus. pr. 65.
Compati. *Compassio.* *mitleyden* 10, 9. Pr. 23. & 49. 12, 9. 26, 17. 31, 1 & 2. 33, 17. 41, 6. 53, 3. Vox etiam *Matthæo Vindoc.* in Tob. per familiaris. v. Voss. d. l. p. m. 393. 667.
Compassibilior 30, 1.
Competentior habitus 42, 1. ornatus 22, 39.
Complantare in ordinem plantaria. prol. 8. Pro quo Virg. 1. Ecl. 73. Vites ordine ponere. *Quintil.* 8, 3. in ordinem certaq. intervalla redigere arbores.
Compromissum fidei rumpere. 9, 8.
Compugnare 55, 2. *Compungi affectu* 41, 6.
Concupiscibilis pr. 58. 47, 3.
Condescendere alicui. pr. 33. & 49. 8, 2. 18, 1. v. Voss. d. l. p. m. 669.
Condolere Prol. 1. 27, 1. Item de anim. c. 4. 5. *Matth. Vindoc.* in Tob. c. 1 & 2. v. Voss. d. l. p. m. 154.
Conflatorium ein schmelzhofen. 5, 5.
Conformis dimensio 58, 5.
Confortare. 39, 1. v. Voss. d. l. p. m. 669.
Confusibilis color. 3, 19. 58, 4.
Congaudere gaudentibus. 10, 9. Sic 8. var. 31. *Pallas non minimâ largitate congauget.* v. Voss. d. l. p. m. 669.
Congloriari testimonio conscientie. pr. 2.
Conquadrare animum suum 49, 4. Varr. apud Non. c. 2. §. 481. *Later. quod conquadravit religio.* Colum. 9, R. R. 3 *Conquadrata pertica.*
Constitutio, i. e. creatio mundi. 16, 2.

Con-

Contrarietas 52, 2. Sic lib. de an. c. 8. *Anima non corrumpitur à contrarietate originali.* Macrobi. 1. in Somn. Scip. 6. In varii motus contrarietatem rectoris sunt.
Contritio, supplantatio, oppressio. 21, 2.
Convenientiam commodare alicui. 10, 1.
Cooperari. pr. 81. 22, 5. Hinc *Cooperatio.* *Cooperatione vitiorum contaminare amicitiam.* 2, 14.
Corporaliter, 50, 1. Ubi sunt *Sacramenta, quæ patri tuo coram nobis corporaliter præstitisti?* P. Bl. ep. 47.
Corridere alicui, pr. 6. *Lucr.*
Criminator, calumniator. 5, 11. *Criminosè arguere quem* P. Bl. ep. 45.
Crucifixor, qui crucifigit. 32, 6.
 D.
Damnabilis amplexus. 43, 3. *lapsus* 23, 58. *præsumptio* 13, 2.
Damnabile obsequium 12, 2. *Damnabiles deliciae* 21, 22.
Damnabilis verborum procacitas. P. Bl. ep. 40. *Damnabiliter miser* 8, 1. *Salute animâ spretâ se damnabiliter secularibus involvere.* P. Bl. ep. 42.
Damnâtissima i. e. ignominiosissima mors 22, 59. *Cle-ricorum Curialium vita* P. Bl. epist. 5. *villicatio* Id. ep. 5. *nox* Id. ep. 52. *Damnâtissimus Episcopus* Id. ep. 46.
Debellatrix luxuriæ potentissima, crux Christi 21, 9. *Debellatrix generis humani podagra.* 10. var. 29. *Depopulatrix generis humani luxuria.* 11. var. 3.
Decolorare. Vitii nævus mores ejus commendabiles decolorat. 3, 4.
Degeneratur amor cupiditate 2, 6. Pro quo mox dicitur:
Depravat amorem cupiditas 2, 12.

M 5

Dehone-

Dehonestare aliquem 22, 25. 26, 7. P. Bl. ep. 53.
Deificare, Deum vel divinum facere. *Deificatum Sabbatum* 58. 10. v. Voss. d. l. p. m. 675.
Delectabilis. Prol. 58. 36, 3. 56, 3. *Delectabili cibo venenum boletorum infusum*. Tac. 12. ann. *Delectabiliter diligere* 22, 47. *Delectabiliter ac decorè depingere quid*. Gell. 11. N. A. 23. Adverbium hoc à Vossio d. l. p. m. 774. reprobatur, cum suo adjectivo, à barbarie aliquo modo adleruit Ol. Borrichius disp. de Lexic. Latin. jejunit. *Delegare, Alium debitorem substituere*. 22, 25. 26, 7. Vox injure nostro sæpius obvia, præprimis tit. ff. de novat. & delegat.
Delusor, qui vim deludendi habet. *Delusoria felicitas* 26, 1.
Dementatus demens factus. 19, 1.
Desiderabilis diffundere se ad intelligentiam 18, 1.
Desideranter aspirare 19, 7. *expetere* 1. var. 4. 10. var. 32.
Destructio 16, 7. Vossius d. l. p. m. 407. hanc vocem impugnat; propugnat Sciopp. animadv. in Voss. p. m. 5.
Detractio, occulta calumnia 4, 5. alibi *plaga dolosa* 3, 7-8, 13. *Multorum contra vos odium provocatis, dum non cohibetis spiritum, dum labia incircumcisa in susurrum & detractionem illicitè relaxatis*. P. Bl. ep. 40. *DetraCTOR*, calumniator. prol. 6. & 69. Alibi *Derogator* lib. de div. lect. c. 21.
Devotus, religiosus, professus. Censetur à Vossio d. l. p. m. 143. inter eas voces, in quibus à Theologis plurimis recedi solet à puritate dictionis. Romanæ. Occurrit sæpius apud Nostrum tam hic quàm alibi. *Devota oratio* 16, 14. *Obsequela* 36, 7. *Devotio sancta* 16, 14. *Devotione accendere* cor. 39. 1. *Devotione colere quem* 3, 1. *suscipere quem* 40, 2. *tenere*

2. *tenere affectus fixos in Deo*. 22, 30. *Devotè diligere* 22, 63. *supplicare* 33, 3. *Devotius amplecti quem* 4, 12.
Differentius, majori cum differentiâ. 22, 47. 32, 4. *Differenter congruentia inferuimus*. Solin. præfat.
Dignanter, animo benigno, nec munusculum, ut se indignum, aspernanti. Exemplis, quæ Vossius d. l. p. m. 775. ex Cineardo, & Ol. Borrich d. l. ex Vopisco in Tacit. Sidon. 4. epist. 7. Symmach. 5. ep. 6. adducunt, adstantur hæc. *Noster hic* 56, 3. *Dignanter accedere*. Id. 8. var. 5. *Divinitas majores nostros dignanter adjuvit*. P. Bl. ep. 42. *Pastorale munus dedignanter accipiens*.
Dilatare, extendere. *Dilatari possessionibus* 9, 1. *Dilatare actum & iter* 13. §. 15. *de itin. act. rivum* 1. 1. §. f. *de riv. aquam* 1. 1. §. 15. *de flum.* Hinc *Dilatator*. *Noster lib. de div. lect. c. 2. B. Hieronymus Lat. Linguae dilatator eximius*.
Dispensatorius 12, 10. 41, 4. *Disimulatorius* 12, 10.
Disstrictissime, i. e. severissime exigere. 22, 8.
Dormitio. Hoc vocabulum, ut & *Dormitor*, vix in Lexicis reperitur. Interim non adeo mali commatis sunt. Priori non tantum *Noster hic* 22, 16. Sed & *Vatro* apud Non. c. 2. §. 239. *Quid mihi cum somno, si mihi dormitio tollitur?* Id Sattr. quæ inscribitur *Sexagesis* (in fragm. Varron. ab Auf. Popm. edit.) *O stulta nostri pectoris dormitio!* *Dum hoc in somnis agerem, & inanis caperem delicias visionis, ad matutinas pulsatum &c. & abstulit campanarum improbitas, quod beata dormitio conferebat*. P. Bl. ep. 30. *Posteriori* Martialis 10, 4. *Quid tibi dormitor proderit Endymion?* *Mors, per quam mirificavit Dominus sanctum suum, non est mors, sed dormitio*. P. Bl. ep. 27.

Dyscolus, perversus, wunderlich / *δύσκολος*. prol. 49. 10, 9.

E.

Emanfor, der außbleibet. 22, 26. Propriè de milite dicitur l. 3, §. 2. ff. de re mil. qui & *Remanfor* der zurückbleibet l. 4, §. 13. l. 5, §. 6. cod. Idem fere facit cum *Desertore*, der außreisset: nisi quod illius delictum non æque grave sit ac hujus. l. 4, §. 14. cod.

Emersus, qui emerfit. Passivè. *Emersus* alterius utrobique profectus prol. 63. Sic Cic. in Vatin. *Ecæno emersus*. Et sæpe alibi l. 8. C. ad leg. Fab. *Emersa domini lux*. v. Voss. 6. Gram. 13. p. m. 300.

Eminenter, excellenter. *Eminentius mereri*. 32, 4.

Enormitas criminis. 3, 4. reatus. 15, 2. donationis l. 4. C. de inoff. don. impendii l. 21. C. Th. de prætor. & quæst. exactionis Palatine. Nov. Th. & Val. 1. de Palat.

Erratus, us. 6, 2. v. Voss. de V. L. L. p. m. 421.

Erubescibilis, pudorem faciens. *Erubescibilis nihil*. 21, 5.

Erubescencia, pudor. P. Bl. ep. 35. In amissione pudicitie voluptatem virgines satuasuspiciantur: cum amitti non possit sine erubescencia & dolore. P. Bl. ep. 35.

Essentialiter. 22, 7.

Evacuare suspicionem dilectione 4, 12 alvum. Plin. dolium l. 1. §. f. de per. & com. obligationem l. 4. C. de solution.

Evaporare, per vaporem emittere. Nec hanc vocem facile in Lexicis invenies. Est tamen genuina, ut mox apparebit.

Evaporare alicui sinum conscientie, solatium aut aliquid de molestiis prol. 30. *Evaporavit olim calor per tempora* Solin. c. 9. *Evaporat spiritus nocens* Pallad. 10, 9. *Montes fetorem sulphureum evaporant* P. Bl. ep. 46.

Exemplaris

Exemplaris evidentia 35, 2. Quid *Exemplaris substitutio* in jure sit, docent Interpretes ad §. 1. l. de pup. substit. l. 43. ff. de vulgar. l. 9. C. de impub. subst.

Exheredator, qui privat aliquem hereditate. 9, 5.

Exigentia meriti 22, 39. 35, 1. 58, 7. P. Bl. ep. 38.

Exorare pro aliquo. 32, 16.

Exorbitare 47, 3. In LL. Visigoth. l. 15. de nonnull. legit.

Judæor. pro eo reperitur aborbitare.

In *Experientie libro* legimus. 22, 78. Proverbialis locutio audit Joh. Bujæo. Utitur eâ etiam P. Bl. ep. 5. 22. 66. serm. 6. de adscens. Dom.

Expresior similitudo 22, 37. *Expresius exhibere*. 12, 59.

Exsuffiare, extinguere. *Exsufflare amicitiam*. pr. 22. Eodem verbo utitur etiam Petrus Blef. Cassiodori, si non

compilator, certe imitator, ep. 9. *Miser, quicquid longoractu temporis didicisti, biennale otium exsufflabit, & illa Logices ventosa loquacitas, quâ tumescis, sicut visio nocturna & sicut somnium avolabit.* v. Voss. d. l. p. m. 685. 700. De *Exsufflatione* in baptismo solemni, conf. 305.

Arnd. (Ex Prof. Rostoch. nunc Serenissimo Duci Mechlin. Concion. & Consil. sacr.) tr. de Superst. c. 3. §. 44.

Extollentia intumescere. 21, 6. *Declinare faciem cum fastuosa oculorum extollentia*. P. Bl. ep. 21.

Exuberanter, abundanter. *Exuberantissime respondere*. 25, 3.

F.

Fallacitas, fallacia 46, 3.

Famulatorie serviliter, famuli more. *Famulatorie amare* 5, 5.

Fave-

Favorabilis color. 8, 2. *Favorabilior usus libertatis* §. 34. *7 de legat.*

Feratio, 21, 18.

Fiducialiter, cum fiducia. 22, 16. v. *Voss.* d. l. p. m. 777. *cujus exemplis adjungantur insuper ista.* *Noster* 8. var. 31. *Mortalium penatibus Philomela fiducialiter suspendit* Hieron. 1. advers. Pelag. *Fiducialiter corripere peccantes.* *Finaliter*, quod spectat finem. *Finaliter dirigere intentionem suam ad quid.* 19, 3. *Finaliter perseverare* 58, 6. v. *Voss.* d. l. p. m. 777.

Fixura vestigium, ubi quid fixum est. *Fixura clavorum* 22, 28. *Augustin.* medit. c. 41. *Non sum de osculatus loca vulnerum, fixuram clavorum.*

G.

Gehennalis, infernalis. *Gehennale incendium* 22, 38. *Gehennales pœnæ.* 24, 4.

Gratanter, gratâ mente. *Pr.* 29. *Id.* 1. var. 1. & 4. 2. var. 20, 5. var. 15. 11. var. 1. & alibi. v. *Voss.* d. l. p. m. 778. & *Borrich.* d. l.

Gratificatur ad sentatione divitibus à multis den Reichen sprechen viel nach dem Maut oder thun ihnen sonst was zu willen. 6, 2. *Modum hunc loq. admodum exprimit* *Idem* 1. var. 2. (in quâ epistolâ, nomine Theoderici Westgoth. in Ital. Regis, ut ipsemet in præfat. fatetur, ad semetipsum scriptâ, ut & seq. nimium sibi tribuere videtur, atq. idem in his judicium meretur, quod Maximilianus I. Imp. de Jul. Cæsaris commentariis tulit, illum tersè quidem & eleganter, sed de seipso scripisse) his verbis: *Quid majus queritur, quàm hîc invenisse laudum*

dum testimonia, ubi gratificatio non potest esse suspecta Regnantis quippe sententia judicium de solis actibus sumit, nec blandiri dignatur animus, domini potestate munitus.

H.

Hilarescere, hilarem fieri. 56, 2. *Varr.* apud *Non*, c. 2. §. 404.

Honorificare, honorare. 8, 2.

Horrificus (*Gratiosus.* 45, 5.)

Humiliare, humilem facere. 8, 4. v. *Voss.* d. l. p. m. 691.

I.

Identitas, paritas. *Identitas voluntatum.* 38, 3. *Vos me alterum reputarem, si tanta posset esse identitas corporum, quanta est singularitas voluntatum.* P. Bl. ep. 32. *Sicut nos duo sumus conformes in votis. Sic & decet, ut identitas sit in nostris operibus & in verbis.* *Id.* ep. 43. v. *Voss.* d. l. p. m. 449.

Illetrix, illex. *Illetrix caro.* 21, 23

Imaginaliter, secundum imaginem. *Imaginaliter exprimere* 22, 37.

Immarcescibilis, marcori non obnoxius. *Immarcescibilis hereditas* 21, 22. *corona.* P. Bl. ep. 20. *justitiæ manipulus.* *Id.* ep. 23.

Immoderatio actus 49, 4.

Immunditia, sordes. 21, 3. 8. 9. & 21, 22, 62.

Immutabiliter, ut mutari nequeat. 22, 4. 18, 2.

Impermutabilis qui permutari nequit. 22, 2.

Imperturbabilis, qui perturbari nequit 22, 9.

Impinguare, pinguem reddere. *Impinguatur amicitia delicis.* 8, 2. *Impinguat caput oleum.* 12, 9. *Matth.* *Vindoc.* in *Tob.* c. 4. *Non caput impinguet oleum peccantis &*

aures si quis adulator laetat, omitte fidem. Augustin. manual. c. 19. *Qui diligit, oculos suos habet ad Deum, -- in quo impinguatur.*

Improperium, convitium. ein hönisch vorwerffen. 2, 7. 8. 10. 4, 1. 2. 9, 11. 57, 8. v. Voss. d. l. p. m. 451. ubi promittit, se post etiam acturum de verbo: verum id non apparet suo loco. *Improperare, convitari.* 4, 2. 10, 2. 22, 59.

Imputribilis, putredini non obnoxius. 35, 2. Ef. 40, 20. *Inaccessibilis, ad quem accessus non datur.* *Inaccessibilis lux.* 26, 5. *Inaccessibile lumen.* de anim. c. 10. *Inaccessibilia profunda secreti judiciorum incomprehensibilium sapientie DEI.* August. soliloq. c. 28.

Inestimabiliter, ut aestimari nequeat. 18, 1. 22, 32.

Incarnatio, ενσάρκωσις. 12, 3. Vox Theologis usitatisima, ubi de Christi in carnem adventu sermo.

Incentivus, qui incendit vel illicit. 21, 23. 37, 3. 43, 3.

Incessanter, indefinenter 21, 3. 22, 43. Sic 12, var. 12. l. 10. C. de aqued. Ex his elucet, non adeo barbarum esse hoc adverbium, ut id deformat Voss. d. l. p. m. 781.

Utitur etiam eo Auctor *epistola*, quæ fertur nomine C. Antonii COS. ad Q. Soranum, de incontinentiâ libidinis Cleopatæ Reginæ, editæ à Gasp. Scioppio A. C. 1606. cum Priapeis, p. m. 167. *Ne talem habeam, tuo opere, tuo auxilio promereri incessanter postulo.*

Incommutabilis, immutabilis. Incommutabile esse. prol. 80. bonum 2, 2. *Incommutabilitas* Boeth. 4. de consol. phil. 6, 26. *Incommutabiliter bonus.* prol. 82.

Incomparabiliter, ut nil ei comparari possit. 22, 47. & 60. P. Bl. ep. 46.

Incor-

Incorrigibilis, qui corrigi nequit 13, 1. *pertinacia.* P. Bl. ep. 2.

Incorruptibilis, corruptioni non obnoxius. 21, 22. 9. var. 24.

Inculcatio, daß einblâuen. 22, 46.

Incunctanter, sine morâ. 5, 12. 5. var. 20 & 27. l. 20. w de manum. vind.

Indecentia, unanstendlichkeit. 22, 62.

Indeclinabilis, qui declinari nequit. *Indeclinabilis bonitas* 35, 7. *Justitia* Senec.

Indeclinabiliter 22, 4.

Indeficiens, qui non deficit. 22, 4.

Indevotus, irreligiosus, 22, 72. 2. var. 16. l. 35. in f. C de donat. v. Voss. d. l. p. m. 454. 820. Hinc *Indevotio* heredis l. 1. ff. de pen. leg. quæ tamen verba Triboniani magis quàm Ulpiani phrasin sapere dicit Brissonus de V. S. colligens id ex l. f. §. f. C. de fideicomm. lib. l. f. §. 2. C. de testam. manum. l. 35. §. 5. de donat. Ubi addit: *Quamquam* (inquiens) *Indevotionis* vocem à barbaric adserit D. Ambros. lib. de Eliâ c. 17. quo peregrinum quidem, receptum tamen bibendi pro salute Principis morem, jam inde à suis temporibus invaluisse, ostendit. *Quid memorem, ait, sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro salute Imperatorum, & qui non biberit, sit reus indevotionis.* Sic enim eum locum emendo, quod & sequentia verba confirmant: *Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. O piæ devotionis obsequium! Hæc Brissou. d. l. Indignantur, more indignantis. Indignantissime dicere.* 22, 28. respicere, P. Bl. ep. 21.

Indivisibilis, ἀμεταμετρίμω 22, 9.

Indubitanter, absq; dubitatione. 22, 62. l. 2. §. 7. A. de bon. poss. sec. tab.

Inebriari, ebrium fieri. 56, 4. §. 6. 58, 10.

Ineffabiliter, ut effari nequeas. 22, 6.

Ineptia, stulticia. *Ineptia secularis*. 39, §. v. Voss. 3. Gram. 43. p. m. 205.

Infantulus, parvus infans. 42, 2. Augustin. epist. 59. ad Paulin. *Quid dicturus est de infantulo parvulus, qui pleriq; in illa etate gratiæ Christianæ sacramento, cum sine dubio pertinerent ad regnum cælorum, si continuè ex hac vitâ emigrarent, sinuntur crescere, ut nonnulli etiam apostate fiant. infestatio, vexatio.* 57. 1.

Infirmitas, deformitas. 36, 1.

Ingratitudo, ingratus animus. 22, 24. 29. 30. 43. §. var. 8. 8. var. 17. v. Voss. de V. L. L. p. m. 68.

Initiare quem inter amicos præcipuos prol. 62.

Initialis, qui inchoat. *Initialis amicitia* prol. 69. *gratia*. Prosuper.

Innator, magis innatus 46, 3.

Innovatio. novatio. 57, 6.

Inoleta consuetudo. Eine Gewohnheit / so eingerissen ist / cujus quo semel est imbuta olim servavit odorem Auli, vel Curia diu 21, 19. quæ l. 32. §. 1. de LL. dicitur *Inveterata consuetudo*. Cum eâ admodum convenit *Jus non scriptum* §. 3. J. de J. N. G. & C. Nec abludit multum Alemanicum illud Herkommen / quod quidam Politicorum exterorum, non adeo fortè nostræ linguæ peritus, corrupte extulit *jus Hercomanicum*, ut ex colloquio, inter aliquot magni nominis viros in cœnâ dubiâ regificq; hic locorum instructâ, me tum um-

bram

bram agente, super hac aliis interspersâ paraturâ instituti, observare me memini. Cæterum vox *Inoletus* (denotans propr. da der Geruch durch und durch gezogen: tropice gewohnt / alt) cum cognato suo verbo *Inoleo* seu *Inolesco*, descendit ab *Oleo* sive *Olo*, quod proprie & primario non tam *Crescendi* significationem habet, quàm *Spirandi*, odorem spargendi, riechen / einen Geruch oder rauch (Unde Germ. Wetherrauch Thus, species odorifera) von sich geben oder an sich nehmen. Hinc *Abolere*, odorem subtrahere, odore privatum deprætere vel perdere; ut *Deslorare*, flore privare: *Abolere*, odorem amittere, verriecken / verräuchern; sic *Exolere*, *Exolescere*. *Adolere* I. odorem facere, einen Geruch machen / räuchern / & per metonym. anzünden / opfern. 2. Odorem nativum emittere, einen natürlichen Geruch von sich geben / & meton. sign. pro signat. crescere, durch den frischen Geruch anzeigen / daß man wächst oder juniumt / seinen vollen Geruch haben (ex quo facile conjicere est, quæ propria & palmaria vocis *Adolescentis* significatio sit): *Indoles*, nativus odor, der natürliche zuständige Geruch. Et sic consequenter de reliquis, quæ prolixius enucleare jam non licet. Quid si eandem redolere matricem dicam dictionem *Adulter*, de cujus genuinâ originatione intantum magnum inter JCcos æquè ac Philologos dissidium est, ut videre est inter alios apud Joh. Rebhan JCc. Argent. in Hodeget. jur. p. m. 869. & G. J. Vossium Philolog. Batav. in Etymol. L. L. hac voce: numquid monstri redolere, aut linguam Latiarem adulterare videbitur conjectio ut hæc, quâ mihi subolevit, relictis aliis suis olfactionibus

seu hariolationibus partim satis graveolentibus dictam voculam *Adulter* cum suis subolibus prolem esse legitimam sapius tacti verbi *Olere*? Non ominor apud vetera Philosophia & Philologia affectatores; reliquos de gente hircosâ Centurionum, simulatæ immorantes, non moror; sed potius postergo. Certè videtur illa eadem admodum formâ ab *Adoliturum* seu *Adultum* derivanda, ut sit *Adulter*, qui aliquid adolendo corrumpit aut perdit, ein *Verräucherer*/ein *Verderber*/ vel qui adoler ad aliquid, Saxonibus inferioribus esset, de wohen rücht edder schnüffelt ad instar catulorum: quâ *Culter* à *Coliturum* seu *Cultum*, instrumentum cujus præcipuus usus in culinâ & cultu, ein *Rüchen-schlacht-oder* *Oyfermesser*: quâq; *Pulcer* vel *Polcer* à *Politurum*, so da kômmt hierlich von der Poltermûlen / wohin mancher Extravagant sein rostiges Mûmichen (quam potius, ceu Caracalla fratrem *Geram*, Divam colere, quam vivam tollere opraret, ovabundus pro togâ voti togam funeris mutaturus) hinschicken dûrffte/wan es nur zu practiciren stünde. Sed satis jocularium: ad seria revertamur.

Insania, arum. 22, 21 v. *Voss*. 3. *Gramm.* 40. p. m. 177.
Insensibiliter, ἀσυναισθητως. 54, 5.

Inseparabiliter, ut separari nequeat. 25, 4. *Divitias* & bonores sollicitudo inseparabiliter concomitatur *P. Bl.* ep. 35.

Insignare, σφραγίζειν 22, 39. nisi heic insignivit legendum, ut supra §. 34. v. *Voss*. de V. L. L. p. m. 700.

Insufficiencia, unvernünftigkeit. 58, 2. 7. *Boerh.* 3. de cont. phil. prof. 3. *P. Bl.* ep. 23. *Quis hodie à Pontificalli onere se excusat? quis hodie allegat insufficienciam suam? quis hodie invitus trahitur aut reclamationem?*

Inten-

Intentator, tentator 21, 9.

Internus, interior 37, 2. Super integritate hujus vocis *Vossio* d. l. p. m. 460. desideranti de eo idoneum autorem, satisfacere videtur *Borrich.* d. l. jung. *Sciopp.* in animad. in *Voss*.

Intimare, indicare. 22, 4. l. 30. C. de donat. l. 16. C. d. SS. *Eccl.* v. *Voss* d. l. p. m. 201. *Intimatio*. l. 1. C. de requ. reis.

Intoxicare, venenare. 12, 10. v. *Voss* ib. p. m. 702. 824.

Invisibiliter, ἀόρατως 56, 3. v. *Voss*. d. l. p. m. 463.

Invitus, magis invitè. prol. 34.

Jubilatio, ἀποχαιρεμα. 50, 1.

Jubilus annus, v. infra *Placalis*.

Jucundari, oblectari. 57, 3. de anim. c. 5. v. *Voss*. d. l. p. m. 706.

Justificare, justum facere. 21, 2. 21, 26. *Justificatio*. 17, 25, 1. Theologis usitatissima vocabula.

L.

Lamia, phoca, strix, draco. prol. 45. 32, 4. Ut *lamias* fabulæ narrant fors oculatas esse, domi oculus in vase reconditis, nil videre: ita quidam in alienis perspicaces sunt, ad sua cæcutiunt. *Gregor.* in moral. *Tigres* erga sætus suos & *lamias* etiam seniores emollit affectio. *P. Bl.* ep. 146.

Latria, cultus, servitus. *Latriam* exhibere alicui. 36, 2.

Levigare, levem facere, *Levigare* gravia. Prol. 33.

Linearis, instar lineæ factus. *Linearis* dimensio. 35, 6.

Linguosus, langüingig. 4, 10.

Longanimitas, langmütigkeit. 56, 1.

Longiturnitas, longævitas. 57, 8. v. *Voss*. d. l. p. m. 481.

Lubricitas. 22, 79. *Lubricum* lingue. 22, 14. l. 7. §. 1. ff. ad l.

Jul. maj. consilij l. 3. §. 5. ff. de testib. tutela l. 4. §. 1. ff.

de usur. *etatis* l. 11. §. 5. ff. de minor. l. f. C. si adversus delict.

Luminosissima dies. 22, 2.

M.

Malitia, arum. 22, 68.

Mansuetudo, parva mansio. 35, 2 & 3.

Mediare, medium esse. *Mediante beneficio caritatis.* 18. desiderio 21, 4. dilectione prol. 39. firmamento 22, 6. militiā 19, 2. Deo. l. 6. C. Wifigoth. de jud. & jud. Sic communiter dicimus *Mediante juramento*

Mediator μεσιτης 16, 3. vid. Voss. d. l. p. m. 75.

Mediocriter, obenhin. *Mediocriter amare.* l. 22, 40. diligere 58, 2.

Memoriale, ein Denkmahl. 22, 36. 23, 4.

Mendaciter, per mendacium. Proba vox, at Lexicographis vix cognita. *Mendaciter excusare* sei 3, 3. *Antiquitas* nil de se mendaciter predicavit, Solin. c. 3.

Meretricarius, meretricius. *Meretricario more divaricare pedes.* prol. 55. *Meretricabilis turpitudine* 23, 46.

Meum & Tuum si sublata essent de medio, felicissimum agerent homines vitam. 10, 6. An ex hisce 2. pronomini- bus possessivis (np. *Meum*, *Tuum*) recte descendat *Mutu- tum*, vid. infra in *Mutuum* Verè a. ex iis originem suam apud Saxones traxisse videtur *Episcopatus Mindensis*, quem tempore foundationis, np. A. C. 785. Witekindus Saxon. Rex ita voluit nominari, quod omnia sua essent Caroli M., Saxonice Wynn Dyn/ ceu refert Calvis. *Chronol.* ex Annal. Saxon. vel Episcopi, ut habet H. Banger. in *Helmold. hist. Slav.* p. III. 224.

Minorare, minus habere. 9, 13. Fit autem à *Minus*: ut *De- terio-*

teriorare à *Deterior*: *Meliorare* à *Melior* &c.

Mirabilior, prol. 36. *Mirabilissimus Colum.* 7. R. R. 34.

Miraculose. 13, 5. An hoc æquè ac *Miraculo*, ut vult Vossius de V. L. L. p. m. 504. vetustis ignotum fuerit, dispi- ciendum.

Miserationes. 22, 82.

Misericordie, arum. 22, 68. 69. 81. 24, 3.

Misericorditer accedere. 56, 3. agere 26, 6. redimere. 22, 22. *transformare* 39, 4. flagellare P. Bl. ep. 31. v. Voss. d. l. p. m. 786.

Modernus, hodiernus. prol. 9. Quod olim devota Principum munificentia contulit, modernorum avaritia, non sine ma- gno sanoris dispendio revocare & auferre presumit. P. Bl. ep. 29. v. Voss. d. l. p. m. 76. 509.

Momentum, ein Augenblick. 22, 1. Dicitur a. à *Movendo*, unde & pro *Motu* ponitur. Apul. 4. Flor. in f. *Venarum pulsus* & *momenta* capere nach dem Puls fühlen.

Moralitas, morum compositio, honestas. 36, 5. 45, 2. & 5. v. Voss. d. l. p. m. 511.

Mortificare, e medio tollere 16, 7. 22, 12. v. Voss. d. l. p. m. 714.

Multiplicitas. 34, 1. Desidem & in viâ Domini lente scien- tem infirmitatum multiplicitas stimulavit ad cursum. P. Bl. ep. 31.

Mundialis, mundanus. 20, 8. v. Voss. d. l. Borrich. d. l.

Munificentie, arum. 22, 82.

Mutabiliter. 21, 24.

Mutuari, mutuum accipere. prol. 7. *Mutuo accipere* 6. II. v. Voss. d. l. p. m. 155. Borrich. d. l. *Mutuo diligere* prol. 35. *Mutui*ter amare quem. Varro in satyr. quæ Octo-

gesis s. potius *Octogesis* (ὀκτώγησης) curarum expulsiō vel expultrix, qualis audit apud vulgus pecunia, inscribitur. vid. *Auson. Pœm.* conject. in *Varron. fragm. p. m. 200.*

Mutuu, à *Muto*; ut *Pascuus* & *Compascuus* à *Pasco* & *Compasco*; *Ingenuus* ab *Ingen* (antiq. pro *Ingigno*); *Vacuu* à *Vaco*; *Attiguus* & *Contiguus* ab *Attigo* & *Contigo* (ant. pro *Attingo* & *Contingo*); *Cernuu* à *Cerno*; *Irriguus* ab *Irrigo*; *Cæduus* à *Cædo*; *Occiduus* ab *Oecido*; *Viduus* à *Vido* (quod æquè non est in usu, ut *Fendo*: unde *Defendo*, *Offendo*); antiq. à quo *Dividuus*, *Individuus* à *Divido*; *Exiguus* ab *Exigo*; *Accubuus* ab *Accubo*, *Ambiguus* ab *Ambigo* (quod ut & *Ambages* & *Ambactus* compositum est ex præverbio *Amb* seu *Am*, & verbo *Ag*. v. *Voss. art. Gram. l. 18. p. m. 223. lb. 6. 24. p. m. 136.* & de *V. L. L. p. m. 9.*); *Prodiguus* (hinc *Prodigæ hostiæ Festo*) à *Prodigo*; *Fatuus* à *Fator* (seu *For*, quod obsoletum: unde & inter cætera *Vates*. De utroq; nomine facetus lusus, *Ἰδὲ δῆνα* inficeti de gente stellatorum *δῆνα* genuinis minus ingenuis arrosus, extat talis; *Affinitas* inter *Vatem* & *Fatuum*. *Vates* & *Fatuus* parvo discrimine distant; *Accipit* à *sando* nomen *utergz*, suum); *Inuus* (cognomen fuit *Chami* apud paganos, ob lasciviam: *Voss. Etymol. magno.*) ab *Ineo* &c. Plura offendes apud *Voss. 4. Gram. 31. p. m. 401.* Atq; ita veram & genuinam *Mutui* originationem adstructum ivimus, quod *Cujacio* n. o. 7. æquè ac *Turnebo* 13. advers. 25. placere, docet *Bacchov.* in pr. J. quib. re contr. oblig. Interim reliquas tam JCrutorum (quod *Mutuum* appellatum sit inde, quia ita à me tibi datur, ut ex meo tuum fiat,

fiat, d. pr. J. quib. mod. re contr. obl. l. 2. §. 1. ff. de reb. cred. quam scitam magis esse quàm veram notat *Turneb. d. l.*) quàm *Varronis* de *L. L.* (qui auctor est *Mutuum* à Græcis tractum, quod Siculi *Μῦτον*) etymologias seu potius annominationes non adspernandas ducimus, nec iis detrahimus. De *Mutuo* inter cæteros egregium tractatum edidit *Thom. Lindemannus* JCrus & Antecessor *Faciburg.* materteræ meæ jugalis princeps. Plures alios Autores de eadem materia reperies apud *Joh. Bechtold.* in *syll. mat. jur. Contra Mutui seu crediti pactum si homo præsumat venire, delinquit.* 28. 9. quò referenda est inter alias l. 27. ff. de reb. cred. Ad quam legem magnum lumen adfert *Epistola Phalaris* s. ad *Melitenses*, cujus verba digna sunt, quæ huc transsumantur. Quia autem Græca ad manus non sunt, adhibenda erunt Latina verba, quæ ita sonant: *Quamvis in hoc præsentis tempore non admodum divitiis abundant, quoniam continuis bellorum impensis absunt: tamen adduci me passus sum, ut vobis rogantibus pecuniam mutuo darem. Non enim, ut dici solet, excusatio erga amicos prætendenda est. Non verò faciatis idem, quod vulgò fieri consuevit, ut mutuum sumentes blandissimâ oratione utantur, repetiti verò, probrosissima difficillimâq; rem à justitiâ & à gratitudine abhorrentissimam agentes. Eum enim, qui ceperit, meminisse creditorum par est, & usq; ad persolutionem de his semper eodem modo sentire; atq; si bonus sit, ut bono persolvere; sin malus, ut malo. Nam & æquo & iniquo creditum reddere convenit. Ego itaq; *Melitenses*, & cum do & cum repeto, sum idem & mihi similis. Debitores verò & ad tempora & ad ingenia, perinde ac *Chamæleontes* ad locum.*

colorem se commutant & fingunt: atque sumentes quidem ut beneficium & Deum laudibus extollunt; cum verò debitum exigitur, ut tyrannum & sceleratum calumniantur. Adhuc neque illud me præterit, melius esse multò ab homine privato, quàm ab urbe, mutuatâ pecuniâ spoliari: Si enim ab uno homine quis fraudatus sit, unum solum modò possidet inimicum, eumque imbecilem. Sin à Rep. damnum quidem simile facit; hostes verò complures, non unum tantum habet. Verùm nil ejusmodi de vobis sentio: sed extra suspicionem omnes pecunias concedo. Nam cum in aliis rebus vestra mihi gratitudo, tum in contractibus justitia fidesque cognita est. Præsertim verò cum hoc vos non latere sciam, majus crimen in eis esse, qui multi uni injuriam inferunt, quàm qui unus à multis injuriam patitur. Non enim credibile est ab uno multos, sed unum à multis contemptui neglectusque haberi verisimile est. Hactenus Phalaris, cujus Epistolæ omnes absolutissimis supra laudati Jos. Arndt commentariis illustratas, totidem admodum annis, quos Ulysses à patriâ extorris fuisse fertur, desideravimus, & in lucem datum iri speravimus: Sed hactenus in casum. An tandem aliquando sint lucem visuræ, Ἰσὼς ἐν γὰρ ὕδασι κέεται.

Mysterium, secretum, 3, 12.

N.

Nævus vitii 3, 4. ingratiitudinis 5, var. 8 ubi vid. Broß. Nominatissimus, celebratissimus. 4, 2. Sic P. Bl. ep. 8. Scribere in bibere convertisti, Nunc prædicaris egregius perorator, qui fueras prius nominatissimus disputator. Nubium mentis serenare, 13, 11.

Nuga-

Nugatoria felicitas, 20, 9. Faces vestra senectutis immoletis Altissimo, qui juventutis & adolescentiæ vestrae florem in rebus nugatoris expendistis. P. Blesens. epist. 6. In nugatorias res consumpta tempora l. 17. §. 14. ff. de ædilit. edict.

Nutritura, 35, 4. P. Bl. ep. 40. Nutritio. Varr. l. R. R. 44. O.

Occisor, interfectior. 32, 7. P. Bl. ep. 42. Occisio l. 23. §. 2 ff. ad leg. Aquil.

Odibilis, odio dignus. 39, 5. Odibilis præ. 56. Contraxit ab aere suo Sicilia, contraxit & à malitiâ inhabitantium in ea, ut mihi odibilis & quasi inhabitabilis censeatur. P. Bl. 46. v. Voss. 6. Gramm. II. p. m. 388. & de V. L. L. p. m. 522.

Officialis affectus. 51, 1. &c. Officiales opera. l. 6. l. 9. ff. de op. lib. Officialis unde dicatur, egregie exprimit P. Bl. ep. 25. Opinio, fama. 3, 4. 10. 13, 1. 4. Hinc Opinabilis lib. de Dialect. in f. Opinatissimus div. lect. c. 2. v. Steph. Joh. Stephan. in Sax. Grammat. præfat.

Oppelliare, bemânteln. 21, 6.

Ordinatissima caritas. 16, 3.

P.

Palliare æstum insanie nomine Zeli. 12, 5. Obtentu justitiæ palliatæ subditos opprimunt P. Bl. ep. 25. Sic tibi dilectissima suggerit humani generis inimicus, incommoda mundana conversationis palliando versutè Id. ep. 35.

Parilitas, æqualitas. Parilitas voluntatum præ. 64. Idem eodem vocabulo utitur lib. de anim. c. 19. Nec aliter animadvertere merebimur (sc. in vitâ æternâ) nisi nunc quæ sunt vera fateamur, id est, coeternam distin-

distinctam & inseparabilem Trinitatem, replentem omnino simul substantiali virtute suâ, unumtriplex, trinumq; simulabile: Paritas in omnipotentiâ, æqualitas in caritate, unitas in naturâ.

Paritas amicorum multiplicata. Prol. 28.

Patenter, evidenter. Patenter exprimere quid. 21, 1.

Penetrabilior. 22, 76, 30, 1. Lucr. 2, 382. pro eo ponit Penetrabilior.

Peremptorius, qui vim perimendi habet 12, 1. 16, 7. 19, 1. & 20, 22, 24, 49, 3. Peremptorium venenum tódtlich ver-gisst. Apulei. Peremptoria exceptio. Peremptorium edic-tum, termini juridici.

Perplexius involvere quem. 36, 7.

Perturbativus, vim perturbandi habens. 19, 6.

Philosophia inanis. 39, 1. Respicere videtur Autor noster ad verba Paulina Coloss. 2, 8. Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum tradi-tionem hominum &c. Et vers. 23. Secundum præcepta & do-ctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia &c. Et 1. Tim. 5, 4. Languens circa quæstiones & pugnas ver-borum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemie, suspensiones malæ, collisiones hominum mente corruptorum & qui veritate privati sunt. Consule super his etiam P. Bl. ep. 6. Caterum Philosophia (vera, non simulata) dicitur etiam Jurisprudentia, quarum utraq; definitur, quod sic Notitia rerum divinarum, & humanarum l. 1. §. 1. ff. de J. & J. §. 1. J. eod. Cic. 2. de fin. Sen. ep. 89. & 104. Conf. Joh. Gryphiantri JC. dissert. philol. de Euthanasia par. 1. n. 13. & 66. Placalis Domino annus 22, 18. Idem admodum, qui paulo ante Jubilæum, cujus, ut & LXX. hebdomadum Danielis, accurat-

accuratam enodationem inter cæteras eminentem vid. in Vindiciis! S. Hebræe Scripturæ, Matth. Wasmuthii P.P. Lacib. jam sub prælo ferventibus. Et ut hoc instar mantissæ non spernendæ addam, Noster c. 24. div. lect. de Psalterio in tres q. jubilæos dispartito ita loquitur: Psalmorum corpus universum, & in tribus co-dicibus per quinquagenos Psalmos judicavimus conscriben-dum, ut jubilæi anni quantitas triplicata Sanctæ Trinitatis vota nobis remissionis beneficia renunciaret.

Plasmare, fingere, creare. 27, 7. v. Voss. de V.L.L. p. m. 723. Pluries, sæpius pr. 34. Hanc voculam, non probatam. Vossio d. l. p. m. 107., Latio adseruit Borrichius d. l. & Sciopp. animadv. in Voss.

Pœnitudo, pœnitentia. 45, 5. & var. 20. Voluptas homi-num si plerumq; placeat, pœnitudinem inducit: si delectat ad modicum, productiore spatio duplicabit. P. Bl. ep. 35. Primus hoc nomen à barbarie vindicasse videtur Aug. Buchnerus P.P. Witeb. in Fabr. Thesaur.

Pœnalis minatio bedreunung bey Straffe. 22, 74.

Pollutor, qui polluit. Pollutor sœderis, fœdisfragus 10, 5.

Pollutio. Pallad. 9. R. R. 10.

Polymitus, πολύμιτος, multisliciis textus in telâ per tex-toria instrumenta. Polymita vestis, ein Polymiten-vieldrätig / viel farbig Kleid. 22, 63. Cubicularia Po-lymita. Martial. 24. epigr. 150. Ejusdem cum hoc no-mine sunt originis Dimitum, zweydrätig / Trinitum drehdrätig / Hexamitum sechsdrätig: ex quo posteriore corruptum dicitur Σάμιτον, Samitum, Cammit / seri-ci genus, vel lippis tonsoribusq; jam satis tritum. vid. de his omnibus Salmas. in Vopisc. p. m. 512. Add. Voss. d. l. p. m. 810.

Possibilitas, möglichkeit. 23, 2. 49, 1. Pallad. (Suetonii & Plinii jun. *συγχρονος*, ut habet *Helv. chron.*) 3. R. R. 24. In vitibus brachii sarmenta servare pro vitis possibilitate. 1. 1. C. de fund. limotroph. Ad possibilitatem loci intueri. 1. un. pr. C. de confirm. ff. Deo possibilitatem præstante. Vosius d. l. inter vitiosas & minus Latinas voces & hanc referens, citat tantum Matth. Parisium & Sigiberr. Borrichius l. c. barbariem ei aliquatenus defendens, laudat unicum Amm. Marcellinum lib. 19. qui Palladio, si non gemino, saltem sesquiseculo inferior. *Præligere*, antepondere, lieber wollen. pr. 65. *Amator & Zelator est virginitatis, qui nasci de Virgine prælegit.* P. Bl. ep. 36. *Præminere*, antecellere. *Præminere ordine, dignitate.* 8, 14, 35, 7. *Præminens*, excellens. 36, 8. *Præminentior* 22, 47. 30, 1. Matth. Vindoc. in Tob. c. 7. *Præminere pro præminere posuit*, & Appulei. lib. 6. de aur. af. p. m. 488. *Præfigurare*, præponere. pr. 2. vid. infra Titulus. *Præstigium*, fallacia seu captio, præprimis Diabolica, Augenverblendung / Gauchelei. Non tantum apud Auctores at fideos invenitur vox *Præstigia*, arum, ubiq; obvia, verum etiam *Præstigia*, æ. Quintil. 4, 1. & *Præstigium* noster hic 19, 1. & 7. Var. 7. *Præstigia versuti juris ignorare.* P. Bl. ep. 38. Cæterum utrum *Præstigia*, an verò *Præstrigia* scribendum sit, dubium videri possit, cum communis ferme *Φιλολογική* doctrina sit, eam vocem à *Præstringendo* esse dictam: altera a scriptura-

potius

potius originem petat à *Præstinguo*, quod esset *Extinguo*, ut *Uxor* ab *Ungo*, cujus præteritum est non tantum *Unxi*, sed & *Ungui*. (v. Voss. 3. Gram. 7. p. m. 701. & 5, 27. p. m. 102.). Ifo *Magister* de eo ita in Gloss. ad Prudent. *καὶ ἡμεῖς* hymn. 6. v. 40. *Præstrigator*) *Præstrigium* dicitur *Monstrum* à *Præstringendo* i. e. illudendo improvise oculos. Id. gloss. in hymn. 3. *πρὸς 58 φ.* v. 86. *Præstrigia* dicuntur à *Præstringendo* eò quod præmoneant hominem & constringant timore suis demonstrationibus. Hæc Ifo. *Præsumere*, opinari. *Præsumere arroganter de liberalitate alicujus* 22, 61. *Præsumere*, audere, sumere sibi 28, 7. 2, 4. Delectatur aliàs Noster hoc verbo in modo dictâ significatione ejusq; derivativis, ut colligere est præprimis ex variarum volumine. *Præsumtio*, aulus. 22, 30, 13, 2, 2, 14. v. Voss. de V. L. L. p. m. 157. 555. Adde (sicant) *Dispositio meam de Prob. & Præsumt. c. 2. §. 1.* ubi varii hujus vocis significatus summo digito attinguntur. *Præsumtuose*, arroganter. 4, 5, 22, 42. P. Bl. ep. 42. *Pressura negotiorum.* 21, 20. *gravaminum* P. Bl. ep. 31. *Turbari tribulationibus & pressuris.* Id. ep. 25. *Principium pro principum* (si modo sana est scriptura), antiquo genitivo 17, 1. & 2. sic *Sapientium* 22, 75. v. Voss. 4. Gramm. 14. p. m. 314. Bernegg. in Justin. 1, 10, 1. *Prodigiose.* 54, 5. *Productior* s. *Producta vita* pr. 55. P. Bl. ep. 20. 27. *Productius spatium* Id. ep. 35. *Professio*, sui cujusq; vitæ generis manifestatio, quâ quis præ se fert, se ejus artis vel generis esse. l. 26. in f. C. de Episc. & Cler. Noster hic, 16, 2. *Professio fidei* 35, 4. P. Bl. ep. 47. *falsi* Macrobi. 1. in somn. Scip. 2. *flagitii* (de meretri-

meretricibus) Tac. 2. ann. 85. argentariorum l. 6. §. 9. ff. de edend. scenicæ artis l. 23. §. 1. C. de nupt. Magica Curt. 4. 7. Illud quondam venerabile nomen & gloriosa professio advocati notabili venalitate vilescit P. Bl. ep. 20. Professor affectus hic 55. 4. amicitia veræ pr. 25. 48. legis 17. 2. Filii Mariæ 21. 7. Christi 32. 5. veri Macrobo. d. l. picturæ (olim liberalibus annumerata teste Plin. 25. H. N. 10.) l. 8. C. de merat. & epidem. sapientiæ Solin. c. 7. ordinis Cisterciensis P. Bl. ep. 82. operum diversorum l. un. §. 1. C. de monopol. Proferri amicitiam hic 16. 1. nomen amicitia 2. 14. delicias Macrobo. d. l. De Professoribus, post Alber. Gentilem, edidit Disput. secularem A. C. 1658. Christian. Rostensch Prof. Gedan. vid. quoq; Job. Bechold. Syllog. mater. jur. in voce Professor. Prior affectus. 52. 3.

Prophetare, prædicere, vatem agere. 12. 8.

Protestari, contestari. prol. 28. 72. 53. 3.

Protei vultum induere. 4. 7. Protei speciem scitè deformatam vide apud Nostrium §. var. 34. Add. Adag. Erasmi. Proteo monstruosior. P. Bl. in vect. in deprav. oper. suor.

Q.

Quæstuaria dilectio. prol. 1. spes pr. 43. Augusti filia ex adulterâ in quæstuariam versa. Sen. 6. benef. 32. Pro Quæstuaris magis usitatum Quæstuosus: unde Quæstuosus. Sen. 4. ben. 3. Istud non est beneficium, sed fœnus, circumspicere, non ubi optimè ponas, sed ubi quæstuosissime habeas, unde facillimè tollas.

Quod pro Ut. 13. 2. 16. 11.

R.

Rancor, alter groll. De eo ita Calvin. lex. jur. ex Spigelio.

Rancor, quâ à Sorbonicis Canonistis & vulgò significatione ponitur, non est Latinum neq; Græcum neq; Hebræum, sed Raudense, ut festivè dixit Erasmus. Latinus est putor ex vetustate corruptione venatus. Hæc Calv. Quicquid sit, utitur eâ voce in priore significato Cassiodorus hic. Cum rancore sumere quid 46. 1. Ex rancore, non ex amore procedit hoc 12. 6. In posteriore Pallad. 12. R. R. 10. Custodire aliquid de rancore anni præteriti. P. Bl. ep. 22. Nil faciatis ex rancore, vel odio, sed omnia vestra in caritate fiant. Id. ep. 51. Quod si adversus eum aliud rancoris aut odii concepistis, benignè quæso & caritative remittite.

Rapina, amissio, ablatio. Rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipiunt, scil. pii. 20. 6. Ad hanc ex Tarsensi Apostolo depromptam sententiam proxime accedit etiam Seneca, licet gentilis, epist. 88. Numerare docet me arithmetica, & avaritiæ commodare digitos; potius doceat, nil ad rem pertinere istas computationes; non esse feliciorum, cuius Patrimonium tabularios lassat; imò quàm supervacua possideat, qui infelicissimus futurus est, si, quantum habeat, per se computare cogatur. Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere? Quid prodest colligere subtiliter pedes jugeri & comprehendere etiam si quid decempedam effugit, si tristem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nil perdam ex sinibus meis? at ego discere volo, quomodo rotos hilaris amittam. Paterno agro, inquis, expellor. Quid? ante avum tuum quis agrum istum tenuit? cuius, non dico hominis, sed populi fuerit, expedire potes? Non dominus istud, sed colonus intrasti. Cuius colonus es? Si bene tecum agitur, hereditio. Negant Icti quicquam usucapi, quod

quod publicum est publicum est hoc quod tenetur, & quid generis humani. Hæc Seneca. *Rapinam facere, rapere.* l. l. §. 1. ff. de aleat. l. 88. §. 16. de legat. 2. v. Briss. de V. S. voce *Rapina*. *Rationabiliter, cum ratione. Rationabiliter diligere* 50, 2. *exponere* s. var. 6. *Vossius* de V. L. L. p. m. 791. metuit ne barbarum sit; hunc metum *Borrichius* d. l. excludere laborat *Appuleii, Macrobi, & Mart. Capellæ* auctoritatibus.

Reatus. Vocabulum, Ciceroni, secundum traditionem *Fabianam* 8. *Instit.* 3. aliisq; vetustioribus inusitatum, & à *M. Messallâ* primum confectum, non tam ipsum crimen (ut *J. C.* recentiores, à *Budæo* castigati, usurpare amant) quam vel Theologicè obligationem ex delicto, vel juridicè statum seu conditionem reorum, in quâ illi sunt, usq; dum literam vel salutarem A. vel tristem C. in tabella scriptam cernerent. Priore notatione utitur *Tertull.* advers. *Marcion.* 1. *Reatus animæ.* Et ibid. 2. *Reatus patrum in filios redundat.* Posteriore *Ulpianus* l. 10. ff. ad leg. Jul. Majest. *Modestinus* l. 25. pr. ff. de poen. & alii. Pro crimine tamen usurpare videtur *Noster* hic *Reatus enormitas* 15, 2. *pestis* prol. 58. *Reatu liber animus* *Macrobi.* 2. *Saturn.* 5. v. *Gotofr.* ad d. l. 10. & d. l. 5. *Calvin.* lex. jur. *Voss.* d. l. p. m. 137. *Beroald.* in *Appol.* de aur. al. lib. 1. p. m. 75. lib. 3. p. m. 218. lib. 7. p. m. 547.

Recompensatio, compensatio. 46, 2. 44, 1. ut verbum *Recompensare*, quo etiam *Augustinus* medit. c. 7. utitur, parum Latinum agnoscit *Voss.* d. l. p. m. 735. sic nec hoc verbale agnoscer.

Redivivatio, actus quo quid redivivum fit. 22, 33. *Refer-*

Referatio, quasi à Referiari, iterum feriari 22, 17. *Reintegrare.* 22, 19. 62. *Reintegratio* 3, 12. *Remediari, mederi.* pr. 33. *Remediabilis* de anim. c. 19. v. *Voss.* d. l. p. m. 738. *Reprehensibilis, reprehensione dignus.* 48, 1. *Reprehensibiliter.* *Ruffin.* apolog. pro *Origen.* v. *Voss.* d. l. p. m. 792. *Reprobabilis* dignus qui reprobetur. 47, 2. *Reptilia vitia.* 22, 15. *Reputare, existimare. Reputare se celsiorem seculo.* 21, 22. *Requies, requies.* 22, 8. 17. *Retributio, actus retribuendi.* pr. 62. 22, 32. 25, 3. 32, 2. 50, 1. *Ipsè (sc. Deus) est promissor magnificus, & munificus retributor.* *P. Bl.* ep. 26. *Pleno peccato plena retributio debetur.* *Id.* *Serm.* 29.

S.

Sabbatismus. 22, 2. *Sabbatizare, sabbatum celebrare* 2, 8. 22, 2. 3. v. *Voss.* d. l. p. m. 743. *Salvator, σωτηρ* 2, 6. 22, 1. 55, 5. Hanc vocem à *Bezâ, Castalone, Vossio* d. l. p. m. 745. rejectam, defensum it *Borrichius* jam sæpius citatus. *Salvari* 44, 1. *Salvare animam.* 34, 7. *Scandalizare, ärgern. Scandalizatus.* prol. 24. v. *Voss.* d. l. p. m. 589. *Scrutinium, inquisitio.* 22, 55. v. *Calvin.* lex. jur. *Voss.* d. l. p. m. 593. *Beroald.* in *Apul.* lib. 9. de aur. al. p. m. 804. *Scurrilitas, Schoristerey.* 39, 5. Quid proprie *Scurra* significet, docet *Voss.* d. l. p. m. 119. *Securè, sine curâ, confidenter. Securissimè dicere* 22, 17. *Vossii* (d. l. p. m. 792.) nimis acri censuræ subtrahere hanc vocem videtur *Ulpianus* l. 8. §. 6. ff. de inoff. testam. ubi dicit, *securè testari.*

Secretarius, actarius, scriba. *Secretarium familiaritatis habere quem* 13, 2. *Secretarium*, locus ubi iudices causam audiunt. die Gerichtsstube / die audiens / die Schreiberstube. 1, 3. C. ubi Senat. vel Clariss. Sic Nolter II. var. 40. *Patere poenale secretarium tuum innocenter esse secretum*. *Secularis*, mundanus. *Secularis amor* pr. 13. *Secularia negotia* 21, 20. *secularis liber*, i. e. profanus. de anim. *Secularium literarum magister* Ib. c. 2. *secularis lex*. P. Bl. ep. 26. *Causæ & iudicia*, quibus te imprudenter, ne dicam impudenter, inmisces, potius consuetudinario & seculari jure deciduntur: Virum literatum & Ecclesiasticum non sic decebat secularibus negotiis implicari. Id. ep. 25. *Senarius numerus*. 22, 5. De hujus ut & septenarii perfectione differit Macrob. 1. in somn. Scip. 6. De *senario* vid. Noster 1. var. 10. ibiq; Forner. Boëth. in Arithm. Jordan. pecul. tract. De *Septenario* Rupert. in Flor. prol. 5. 1. Pamel. not. in Cyprian. de exhort. mart. n. 57. Beroald. libell. de VII. Sapientibus: ut ipse testatur in comment. ad Appulej. lib. 6. de aur. alin p. m. 436. Wurffbain pecul. tract. De *Centenario* Julian. Epist. ad Serapionem. De *Denario* Pythagorico egregium tractatum emisit Job. Meursius pater. De *Mystica numerorum significatione* Bonagus. conf. Bechtold. Iylog. mat. jur. in voce Numerus. *Sicera*, potio inebrians. 22, 10. Vox ab Hebraeis petita Beroald. comm. in Apul. lib. 2. de aur. af. p. m. 14. Voss. Etymol. L. L. hac voce. *Simulatorius*, simulationem referens. pr. 42. *Simulatorie diligere*. 32, 8. 58, 2. *Singularitas*, Singularis ratio. *Singularitate quâdam diligere quem* 22, 5.

Sola-

Solarium, apricus locus in summâ ædium parte, solis calore fruendo accommodatus, ein Söller. 42, 3. l. 17. pr. ff. de serv. præd. urb. l. 12. §. 6. C. de ædif. priv. Macrob. 2. Saturn. 4. Pallad. II. R. R. 15. Vulg. Interpr. 2. Reg. 21, 2. Dantur & aliæ voces, quæ si non idem omnino cum Solario denotent, non multum tamen ab eo abluunt: ut *Mænianum* l. 242. §. 1. ff. de V. S. l. 20. pr. ff. de serv. pr. urb. l. 2. §. 6. π. ne quid in loc. publ. l. 11. C. de ædif. priv. Fest. *Helio caminus* Plin. 2. ep. 17. p. l. 17. pr. l. 20. pr. π. serv. præd. urb. *Hyperourum*, ὑπερῶν Act. 9, 37. *Projectum* l. 242. pr. de V. S. l. 2. ff. de serv. pr. urb. *Profectura* Victruv. *Provolans* Alcon. *Prophurum* l. potius *Prophorum*, Πρόφορον l. 245. §. 1. ff. de V. S. Iterum d. l. 245. (quam legem hæcenus multum negotii Interpretibus facessentem & mirè tortam, satis commode emaculasse videtur Salmas. ad Spartian. in Pescenn. h. m. *Prophurum id est iterum*, quod in ædibus fieri solet ædium est.) ἐξώσαι l. 11. pr. C. de ædif. priv. (ex emend. Cujac.) ἐκτῆσαι, ἀνατῆσαι, ἡλιαστῆσαι, ἡλιαστικῶν De his omnibus vid. tufius differentem Salmas. d. l. Alias *Solarium* significat quoq; id, quod pro solo penditur, cum quis in publico edificavit, Boden Zins. Gr. ἐξοχή τῶ ἐξώται, Ver. Glossar. Gr. (ut habet Briffon. de V. S. in voce *Solarium*) ubi tamen rectius videretur, si legatur ἐξώσαι l. 39. §. 1. ff. de leg. 1. l. 15. ff. qui pot. in pign. Item *Horologium* (cujus elegantem descriptionem habemus apud Nostrum 1. var. 45. & 46.) Varr. 5. L. L. 2. Cic. 2. de N. D. Gell. 3, 3. add. Brisf. d. V. S. voce *Horologium* & *Solarium*. *Solvendo sum*, possum solvere. 22, 25. *Victruvius* 10, 6.

pro eo dixit *Sum ad solvendum*. Utrobique ellipsis *Σ' Aptus*. Plenè protulit Symmach. 10, 20. Solvendo *par sum*. v. Voss. 7. Gramm. 12. p. m. 58.

Sophisticè commetiri se ad regulam amicitiae. 5, 6. Sic P. Bl. ep. 161. *Me equidem in tuæ familiaritatis sacrario repositum opinabar, te solum judicabam me alterum. Tu verusutia toxicum fovens, vulpinæ machinam fraudis Sophisticæ dilectionis involucro palliabas.*

Specialiter, absonderlich. 22, 5. Vocabulum hinc inde infusus & Cod. obvium.

Sponsalitia liberalitas, 22, 57. Vocatur aliàs *Sponsalitia largitas* rubr. C. de don. ant. nupt. Nov. Martjan. de largit. *Largitio in sponsam perfecta* l. 9. C. Th. de inf. iis quæ sunt tyron. *Sponsale munus* Paneg. dict. Maxim. & Constant. p. m. 113. Græce inter alia dicitur *ἀνταλωπῆριον*, in quâ voce *antipater* perquam scitè super ductâ uxore minus scitâ iustitiam sciscitantibus, Quando daturus esset *ἀνταλωπῆριον*? respondit: Quin potius quæritis, quando *κατακαλωπῆριον*. vid. Joh. Bechtold. Syll. jur. mat. in voce *Sponsalia*. add. (si lubet) Disp. meam de Impens. th. 11. *Sponsalitus amor*. P. Blef. ep. 38.

Suavificare, suavem reddere. 16, 7.

Suaviloquium, suavis sermo. 46, 2.

Subarrhære quem annulo v. Annulus.

Subornatus, luctatus 5, 6.

Supercælestis munificentia, 16, 2.

Supereminens. 16, 4.

Superessentialis. 18, 2.

Superficialiter, oberflächlich. *Superficialiter diligere*. 58, 2. *Super-*

Superasperare in aliquo. 24, 7.

Supportare onus, pr. 49. *Sinunc esses in seculo, te inter matronarum cuneos virorum illustrium supportarent brachia* P. Bl. ep. 35.

T.

Temporalis, zeitlich. *Temporalis mors* 34, 8. *pulcritudo* 22, 46. *vita* 16, 17. *Temporale lucrum* pr. 41. *Temporales delicta*, divitiæ. 20, 1. 9. 36, 7. *Vox hæc tritissima in* *æ*. & Codice.

Teneritudo, tenerimus amor. pr. 47.

Terribiliter loqui. 21, 9.

Testamentaria verba. 4, 1.

Thesaurizare, thesaurum colligere. 20, 5. *Verbum Ecclesiasticis Scriptoribus frequens*. Voss. de V. L. L. p. m. 758.

Thesaurus quare mediâ aut non adeo imâ ætate interjectâ literâ N. scripserint, docet *parens meus Justus* p. m. peculiari dissertatione *de Thesaurus*, editâ in hac Almâ A. C. 1620. §. 1. adde etiam Briffon. d. V. S. hac voce. C. Barth. in Rutil. itin. v. 323.

Titulus, inscriptio. *Titulum præfigurare libro*. prol. 12. *prænotare libri*. var. præfat. Rufinus pro eo dixit *Attitulare*, Tertullianus advers. Jud. *Titulare*, alii *Intitulare*. v. Voss. d. l. p. m. 656. *Titulus*, epigraphe. *Titulus causæ extat inscriptus in caritatis memoriam* 22, 28. *Digitum intendit noster ad Inscriptionem cruci Christi affixam*, de qua Matth. 27, 36. Luc. 23, 37. Hinc *Titulus* idem quod *Memoria* seu *Ecclesia*, sic dictus, quod in loco, ubi erat Ecclesia erigenda, crux poneretur in titulum, ut: *Titulus Apostolorum*, S. Petri, S. Georgii, S. Florentini &c. de quo evol. Baron in Martyrol. sub d. 27.

Jul. p. m. 468. Weiz. (quondam Rector Gothanus; & Præceptor parentis mei b. m.) in *Prudent. hymn.* 2. περὶ 158 P. 392. *Titulus*, possessionis causa. In *jure tituli, possessio animi, possessione naturali i. e. incubatione corporali præstantior est* &c. 50, 2. De hac materia vid. *Jacob. Seb. Laurembergii* 3 Cti & Antecessoris Laciburg. disp. inaug. de *Titulis* exhibitam in hac studiorum universitate A. C. 1646 add. *Briss. de V.S.* hac voce. *Buchm.* in *Plin.* l. 7. ep. 141. n. 283. ep. 29. n. 330. l. 8. ep. 24. n. 490. lib. 9. ep. 19. n. 544.

Togata, sc. Fabula. prol. 6. Fabula apud Romanos alia *Palliata*, quæ Græci; alia *Togata*, quæ Latini erat argumenti, primumq; à *Stephanione*, ut tradit *Plin.* 7. H. N. 48., insignito inde nomine *Togatarum* à *Suet.* in *Aug.* c. 45., salrata. v. *Voss.* lib. 2. de art. Poet. c. 7. seq. *Transgressor*, eim übertreter. *Transgressor amicitiae* 2, 13. fidei 52, 2. *Transgressori interminari pœnam* l. 3. C. de aleator.

Transsumere, ex alio sumere, mutuari. *Transsumere sententias, verba.* pr. 6. *Transsumere* levâ hastam auß der rechten in die lincke nehmen. Stat. Hinc *Transsumtum*, Species una instrumenti. Dividitur enim Instrumentum ratione formæ in *Exemplar* s. *Exemplarium* (quod etiam *Authenticum*, *Autographum* & *Originale*) *Protocolum* (quod alias *Instrumentum desectivum*, *Imbreviatura*, *Matix* & *Conceptum*) & *Exemplum* (quod *Transsumtum* *Copia*, *Vidimus*, *Αμύεγρον* & *Ἰσος*): de quibus v. *Rittersh.* in *Novell. procem.* c. 1. add. *Joh. Bestold.* Syll. mat. jur. in voce *Transsumtum*. Certe quod *Afranio* objectum fuit, quod scilicet de libro Menan-

Menandri non solum sententias, sed verba integra transsumserit, rectius nostro montes & silvas librorum parturiente seculo de nonnullis compilatoribus s. potius expilatoribus & exscriptoribus dici posset: nam ille, ut & *Terentius*, ingenue fassi sunt, unde sua hauserint; hi nostri verò autores nomen planè supprimunt. Talium *Coryphæus* statui potest impudentissimus & imprudentissimus ille *Papisequa*, qui *Hyperii tractatum de ratione studii Theologici* imprimi curavit, & nomen suum ei præfixit. Idem admodum plagii crimen *Radau* Jesuita impiegit cuiuspiam super tractatu, qui inscribitur *Orator extemporaneus*. Hujus impetibilis criminis, in quod *Janum Palmerium*, ac si *Jano Douzæ F. Spicilegium in Peronium* sublegerit, impiegit *Georg. Erhardus in Symbol.* *Petron.* p. m. 275. (non ruminato dicto illo: *Qui in alterum dicere paratus est, carere debet omni vicio*). reus Ipse agitur à *Senslebio* in not. ad *Catull.* phasel. p. m. 50. ubi indicat, *Symbolas* illas potius partum esse *Mich. Cass. Londorpii*, quàm *Georg. Erhardi*. Quid si præcedentibus accenseri mereatur is, cujus evanidum acumen & gloriationem tangit *Gronovius* in *Diatribæ in Silvas Stat.* p. m. 411. Hic si notas in *Val. Flacci Argonautica*, quas pro suis temerè vendicat, veris autoribus, utp. *parenti meo Jusso, Carrioni* (in quem tamen sæpius præter meritum invehitur) utriq; commentatori, *Kirchmanno* de *fun. Rom. Barth.* in *Advers.*, *Demstero* in *Rosin.* aliisq; quorum illaudatorum verba transcribit, restituere cogere, instar corniculæ *Æsopicæ* plumis ornata alienis appareret. Hisce superioribus non adeò adnumerandus videtur *Petrus Blesensis* (vide *Epistolam* ejus 92.

jam supra pag. 16 scitatur, quâ apologiam sui scripsit in Cæ-
villatorem quendam, qui cum ob S. Scripturæ Patrumq;
sententias passim scriptis intertextas, Compilatorem per
convitium appellarat: ubi inter alia memorat, se si non
superiorem, saltem parem C. Julio Cæsari in stabili-
tate memoriæ fuisse, tres, imo quatuor potuisse partim
dictare partim scribere epistolas) qui forte non expilan-
di animo, sed exercitii causâ hoc *Cassiodori de Amicitia
scriptum* in compendium redigere studuerit, secutus ali-
orum exempla, qualium farraginem collegit *Rupert.* in
Flor. prol. 2. add. *Beroald.* in Apulei. 2. metam. p. m. 571.
Tribulatio, afflictio. prol. 13. 17. 7. 22. 54. 24. 6. v. *Voss.* de
V. L. L. p. m. 157.

Tristega, trium contignationum ædificia, *τρίστομα* 35, 2.
V.

Venativus, qui venatur. *Venativus gloriæ* prol. 41.
Venerari aliquem muneribus 54, 2. laudibus & gratiis. *Tacit.*
Venustare, decorare 22, 6. *Myropola* affatim mihi largitus
est, quo me venustarem. *Næv.* apud *Fulg.* *Plant.* §. 43.
Verbofinitas, garrulitas. 4, 11. Sic legendum esse, non vero
Acerbofinitas, ut jam impressum est, atq; etiam extabat in
Ed. Gen. patet ex c. 3. §. 5. quod tandem, postquam
caput illud excusum erat, penitus conferenti apparuit.
Utitur eadem voce *Imp.* *Justinianus*, aut quisvis alius
Cancellariorum ejus nomine l. 37. C. de don. Si quis-
quam per verbofinitatem aliquid tale inscripserit &c. l. on.
§. 22. C. de confirm. digest. Ne verbofinitas eorum aliquid
legibus nostris afferat ex confusione dedecus.

Vicarius, mutuos. *Vicaria* congratulatione nutritur ami-
citiâ. 8, 4. *Astra cæli* mutuos reguntur auxilio, & vicario
labore

labore participata mundum suis luminibus administrant 10.
var. 3.

Vicisitudines actionum. 20, 10. *Vicisitudinem amoris* in
se gerere. prol. 68. *Vicisitudinem gratiæ* reddere 10.
var. 22.

Violens, violentus, 22, 62. *Horat.* 3. od. 30.

Vivificare, vivum reddere 23, 22. 31, 1. 18, 2. Frequen-
tem esse hanc vocem tantum Theologis dicit *Voss.* d. l.
p. m. 764. præter illos tamen etiam aliis np. *Tertull.* de
fugâ in persec. & *Apulejo* in *Herm.* *Asclep.* c. 3. usurpa-
tam tuetur *Borrich.* d. l.

Umbraticè, zum *Schein.* *Umbraticè* diligere. 32, 8.

Urbanior sermo. 42, 1. Et, quod poterat animum virginis fa-
scinare, nullus erat in verbis urbanior, nullus uberior in mu-
neribus, nullus ad omnes liberalitates effusior. *P. Bl.* ep. 35.

X.

Xenium, munus quod hospitibus datur. 22, 45. De ac-
ceptione ejus scite *Ulpianus* l. 6. §. 3. ff. de off. Procons.
Non in totum abstinere debet *xenii* (quæ ipsi non ut judi-
ci, sed ut hospiti offerebantur) proCOS, sed modum adji-
cere; neq; morosè in totum abstineat, neq; avarè modum
Xeniorum excedat, quam rem *D. Severus* & *Imper.* *Anto-
ninus* elegantissimè epistolâ sunt moderati, cujus epistolæ
verba hæc sunt: Quantum ad *Xenia* attinet, audi quid
sentimus; *Vetus Proverbiū* est: ἔτε πόντα, ἔτε πόν-
τος, ἔτε πόντα πόντι i. e. neq; omnia neq; quovis tem-
pore neq; ab omnibus. Nam valdè inhumanum est, à
nemine accipere; sed passim, vilissimum est; & omnia, avaris-
simum. Et quod mandatis continetur, Ne donum vel
munus ipse proCOS. vel qui in alio officio erit, accipi-

at, ematvè quid, nisi victus cotidiani causâ, ad Xeniola non pertinet, sed ad ea, quæ eduliorum excedunt modum, sed nec Xenia producenda sunt ad munerum qualitatem. Hæc Ulpianus. Noster 7. var. 9. Unusquisq; pro solennitate commonitus offerat voluntarium munus: Xenia enim sunt ista, non debita. Plin. 5. epist. 14. Quam me juvat, quod in causis agendis non modò pactione, dono, munere, verùm etiam Xenius abstinui! Id. 6. epist. 31. Summo die abeuntibus nobis (quàm diligens in Cæsare humanitas!) xenia sunt musæ. P. Bl. ep. 66. De Zonâ aureâ, & lumbati serico & samito & aliis xenius, quæ per latorem præsentium de vestrà largitione suscepti, non quantas volo, sed quantas valeo, refero vobis gratias. Xeniorum titulum Martialis præfiguravit libro XIII Epigrammatum suorum: ut libro XIV. Apophoretorum, quæ sunt dona convivis in Saturnalibus data domum

ferenda.

OMISS.

OMISS.

[Indulgentior vitii, qui magis indulget vitiiis, proclivior ad vitia. 12. 2. indulgentius vitii deditus Solin. c. 16. De illo loq. gen. vid. Voss. 6. art. Gram. 15. p. m. 208. 209. Comparativus participii descendens à verbo indulgere. Hinc derivatur etiam Indulgentia. Indulgentia principis, benigna concessio per quam pœnæ liberatio contingit. l. 10. C. Th. de indulg. crim. Indulgentia pœnæ gratiam facit, non infamiam criminis tollit, l. f. C. de gen. abol. l. 5. C. Th. de indulg. crim. Indulgentiæ elegantem descriptionem invenies apud Nostrium II. Var. 40. Aliàs etiam audit Restitutio, Gratia: de quâ seu Jure aggratiandi egregias elucubrârunt commentationes præ cæteris Dan. Clasen, edit. Magdeb. 1660, & Henr. Rud. Redeker. J. C. & Antecessor Noster, edit. Argentor. 1650.

Insula, regmen s. ornamentum capitis, Regibus & Pontificibus apud Persas tritum. Imperiales insulæ 58. 9. Conveniunt cum eâ Cidaris & Tiara seu Tiaras. vid. Guil. Bourron. in λευψάνοις linguæ Persicæ, annexis Orationi ejus de Græcâ Linguâ, edit. Londin. 1657. Voss. Etymol. De variis Insularum speciebus apud Romanos consul. Broff. not. ad Nostri 2. var. 1. Ridiculam insulæ derivationem s. annominationem tradit Præpositus in c. per venerabilem. 13. §. quod autem. n. 88. vers. Tertiò probatur. X. qui fil. sint legit., his verbis: Luna non luccet nisi per influentiam, quam habet à Sole: Ergo nec Imperator, nisi per influentiam, quam recipit à Papâ Et hoc voluit l. benè à Zenone. 3. in fin. ibi: Imperiales insulas. C. de

CORRIGENDA.

C. de quadrienn. præsc. , ut dicatur Insula quasi Insula vel In-
fluentia, sine quâ influentiâ operari non potest. Hæc præ-
positus.

CORRIGENDA.

PROL. §. 2. signatum: Secretum meum mihi, Secr. §. 22.
Levi §. 36. Beneficio. §. 57. Porro hæc am. §. 64.
mutua obsequela, rerum honestarum crebra coll. §. 7. Con-
summari. Cap. 1. §. 4. Hominem. Cap. 4. §. 5. Pro-
tei. §. 11. Quant. Cap. 18. §. 1. condescendat. §. 4. Con-
templatione. Cap. 20. §. 6. divitias. Cap. 21. §. 3. deluso-
ria. §. 15. peccatum. Cap. 22. §. 14. Condescendentes.
§. 76. Quasi clavi. §. 78. Multiplicate sunt (scil. iniquitates).
Cap. 23. §. 3. adjuro. Cap. 25. in fin. faciente. Cap. 28. §. 6.
sui. Vides oculo. §. 8. Propterea quicumq; communicat. Cap.
32. §. 7. amplexibus. Cap. 35. §. 4. Sapiunt. Cap. 36. §. 2.
gratiam. §. 6. enim. Cap. 55. §. 5. Naturalis. Cap. 57. §. 1.
suspirat. Cap. 58. §. 9. Coexultat. Pag. 144. lin. 2. editio.
lin. 17. ponentes. Pag. 156. lin. 1. mortuas. 2. Pag. 205. lin. 18.
Salute animæ. Pag. 196. lin. 22. Proponere. 1. Pag. 212.
lin. 21. deformat. Residua, si qua inobservata remanse-
runt, Justus & Benevolus Lector per se sincerâ ma-
nu emendare haut gravabitur.

*Donum Rever. Dni. Caspari Eng-
manni Pastoris Ecclesie Oden-
th. Superioris, Agilank. &c. 2.*

EPISTOLAE D

ERASMI ROTERODAMI FA-
miliares, in tres Centurias diuisæ, ob
singularem elegantiam adolescentum studijs & ca-
ptui accommodatæ, ex toto Epistolarum
opere, non sine doctissimorum ui-
rorum iudicio ex-
cerptæ.

Casparius

Häger

Adiunximus

Argumenta in omnes Epistolas.

Adhæc,

Græcarum uocum interpretationem hætenus
non uisam, adposuimus.

BASILEAE

1546.

M. Joen. Opitj.